

ECLESIASTUL

Chemarea veșniciei

27 februarie 2009

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Câte ceva despre Solomon	11
Câte ceva despre cartea Eclesiastul	31
Dicționar de termeni	57
Eclesiastul în contextul filosofiei și Scripturii	67
O analiză a textului	83
Viața ca o enigmă	
Viața ca o farsă	
Viața ca o investiție	
Viața ca un examen	
Concluzia Eclesiastului	151
Anexe	
Omul vetruvian	169
Puiul	177
Într-o gulie	180
Albatrosul	181
Creștinism și filosofie	183
Curențe filosofice care repetă experiențele Eclesiastului	197

Cuvânt înainte

Eclesiastul este "Evanghelia pentru o vreme ca aceasta", cea mai bună veste dată celor care trăiesc în „post-modernismul“ contemporan.

„*Lumea e o scenă, noi suntem actorii*“. Shakespeare a avut dreptate. Fiecare generație îmbracă aceleași costume și „se dă în spectacol“. Solomon a știut însă aceasta cu mult înaintea geniului din Anglia:

Ce a fost va mai fi, și ce s-a făcut se va mai face; nu este nimic nou sub soare. Dacă este vreun lucru despre care s-ar putea spune: „Iată ceva nou!“, de mult lucrul acela era și în veacurile dinaintea noastră. (Eclesiastul 1:9-10)

În orice epocă am trăi, cu orice filosofie ne-am confrunța, avem din partea lui Dumnezeu un îndrumător adecvat. Pentru veacul post-modernismului și pentru deruta generală în care trăiește lumea de azi, cea mai potrivită carte pe care ne-o recomandă Biblia este cartea Eclesiastul, scrisă de împăratul Solomon.

Acest om a petrecut patruzeci de ani pe acoperișul lumii, plimbându-se pe toate Everesturile ei - bogăție, faimă, dragoste,

respect, înțelepciune. Totuși, pe fiecare vârf de munte și în amănunțimile coborâri care le-au urmat, Solomon a ajuns să-și dea seama că viața este steapă nu numai la mari altitudini, ci și în văile pe care le-a văzut mai bine ca oricare altul.

Ce-ai găsit tu pe Everestul tău? Poate că ești promovată acum în vârful piramidei sociale, ai câștigat lozul cel mare, te-ai căsătorit cu persoana perfectă, ai fost în stațiunea de vacanță mult dorită, ți-ai cumpărat vila mult visată sau ți-ai văzut în sfârșit cartea publicată! Și acum... asta-i tot? Fiecare împlinire de genul acesta este urmată invariabil de un sentiment de „dezumflare“. Ceva lipsește... Ceva nu este așa cum ai sperat. Ai sentimentul că ai crezut una și ai căpătat alta sau poate că ai căutat într-un loc greșit. „Dacă cerul ar încerca să vină pe pământ, scrie David Jeremiah, munții n-ar fi destul de înalți și oceanele n-ar fi destul de adânci. Trebuie să-l căutăm în altă parte.“

Vă invit să veniți în cea mai importantă călătorie a vieții dumneavoastră. La capătul ei, dacă sunteți pământul care trebuie, vă va încolți în suflet sămânța unei vieți nemuritoare, veți găsi adevărata Stea a Nordului care să vă călăuzească, lumina care să vă umple sufletul de bucurie și cărarea spre mult dorita fericire eternă.

Impasul

Pentru ca o carte să fie „bună“ ea are nevoie nu numai de un autor bun, ci și de un cititor pe măsură. În lipsa celui din urmă, ea rămâne: dificilă, neclară, greu de înțeles, confuză. Nu e de mirare că toate aceste lucruri s-au spus și despre cartea *Eclesiastul*.

Eram examinat pentru ordinarea mea ca păstor la misiunea începută de Biserica Baptistă din Los Angeles în aria orașului Hollywood. Ca să mă „încuie“, unul dintre cei prezenți mi-a pus o întrebare la care nici el nu știa ce să răspundă: „Ce ne poți spune despre cartea *Eclesiastul*?“

Am tăcut un timp, mi-am adunat cunoștințele căpătate în anii de Seminar și de studii pasionate într-ale filosofiei și am început: „*Eclesiastul* este traducerea greacă a termenului *Kohelet* din ebraică. Cuvântul numește o persoană care „vorbește adunării“.

Considerând sonoritatea caracteristică din limba greacă, am putea spune că Eclesiastul este «cel care vorbește Ecclesiei», adică Bisericii, în sensul ei de adunare a copiilor lui Dumnezeu.“

„Te-ai încurcat rău tinere, m-a întrerupt cel care pusese întrebarea, Eclesiastul este din Vechiul Testament și Biserica este din Noul Testament. Ai încurcat-o rău de tot...”

Fratele Petru Popovici, blajin și îngăduitor, a intervenit: „Lasă-l să continue, că știe el unde vrea să ajungă. Ai pus întrebarea, acum ai răbdare să auzi răspunsul. Continuă, frate Brânzei.”

Am continuat atunci și de atunci, tot continui ...

Eclesiastul este ca o groapă fără fund. Este foarte greu să vorbești sau să scrii despre Eclesiastul lui Solomon. Este ca și cum ai încerca să cuprinzi un vas mai mare într-unul mai mic. Dumnezeu l-a destinat pe Solomon să fie „cel mai înțelept dintre oameni“:

(Și) Dumnezeu a zis: „Fiindcă lucrul acesta îl ceri, fiindcă nu ceri pentru tine nici viață lungă, nici bogății, nici moartea vrăjmașilor tăi, ci ceri pricepere ca să faci dreptate, voi face după cuvântul tău. Îți voi da o inimă înțeleaptă și pricepută, așa cum n-a fost nimeni înaintea ta și nu se va scula nimeni niciodată ca tine.“ (1 Împărați 3:11-12)

Cum să scrie un om obișnuit despre un geniu? Cum și ce să spună „copilul lui Brânzei“ despre... Solomon? Ce șanse are cel obișnuit să-l priceapă pe cel înțelept? Cum ar putea el să-l explice apoi altor oameni obișnuiți ca și el?

Se spune că un american privea mirat la tabloul Giocondei pictat de inegalabilul Leonardo da Vinci. Văzându-l că stăruiește atâta, paznicul s-a apropiat de el și l-a întrebat: „Ce părere aveți?”

„De ce mă întrebi?” i-a răspuns americanul.

„Ca să aflu ceva despre dumneavoastră. Vedeți, aici oricine vorbește despre Mona Lisa nu măsoară valoarea tabloului, ci dă pe față cât de priceput este el la pictură. Vorbele lui nu exprimă valoarea tabloului, ci propria lui valoare. Judecând-o pe ea, el se judecă de fapt pe el însuși. Nu noi ne uităm la Mona Lisa, ci ea se

uită la fiecare dintre noi și ne descoperă. Țsta este motivul adevărat al surâsului ei misterios.“

Nu putem recunoaște decât atâta valoare cât este în noi înșine.

Soluția propusă de mine

În loc să caut să-l explic pe Solomon, lucru care nu-mi este la îndemână, cred că este mai potrivit să-l las pe el să ne vorbească. Poate că vom înțelege împreună măcar câte ceva din ceea ce ne spune el.

Eclesiastul este cea mai bună veste pentru postmodernismul contemporan, în care fiecare caută adevărul în felul lui personal. Ea ne asigură că nu plictiseala și resemnarea trebuie să fie predominante în viață, ci bucuria, plăcerea de a trăi și de a înfăptui lucrări mărețe, împreună cu Dumnezeu și în ascultare de Dumnezeu.

Eclesiastul este o carte pentru cel căruia îi place să gândească. Solomon este frate cu „trestiile gânditoare“, cu toți cei frământați de întrebările fundamentale ale vieții: Cine sunt? De unde vin și încotro mă îndrept? Ce rost are viața? Cum e mai bine: să fiu „mai neprihănit ca tine“ sau „mai nelegiuit ca tine“? Care este diferența? Există vreo a treia variantă pe care să o accepte și lumea și să-I fie plăcută și lui Dumnezeu în același timp?

Eclesiastul este soluția dată celui ce caută să grupeze toate aspectele aparent contradictorii ale vieții într-un „tot“ coerent, corect și cu consecințe veșnice. Cartea îi oferă omului nu numai perplexitatea căutătorului, ci și părerea Creatorului despre rostul evenimentelor vieții.

Pentru scrierea acestei cărți m-am pregătit citind foarte multe scrise de alții. Am rămas uimit să văd ce mulți sunt cei care se declară „specialiști“ în Eclesiastul și au iluzia că „l-au băgat în buzunar“ pe cel mai mare gânditor al lumii... Trebuie să vă mărturisesc că pasiunea mea de a studia „filosofia“ încă din tinerețe m-a familiarizat, măcar în parte, cu scrierile marilor gânditori greci și latini ai antichității, precum și cu o pletoară de gânditori semănători ca niște verigi de lanț de-a lungul secolelor. Niciunul dintre ei însă, nici Socrate, nici Platon, nici Aristotel, nici Noica sau Shopenhauer

nu pot fi puși alături de autorul cărții Eclesiastul. Unii încearcă să-l „încadreze“ pe Solomon în diferite sisteme filosofice (agnostic, existențialist, stoic, hedonist, materialist), dar Solomon este mult mai mare decât aceste „haine strâmte“ în care încearcă să-l îmbrace ei. Ar fi bine să uităm de ceilalți atunci când stăm de vorbă cu însuși... Solomon! Vă propun să-l ascultăm împreună pe înțeleptul căruia Dumnezeu i-a făcut cinstea să-l adăpostească în colecția de cărți sfinte ale Bibliei.

În cea de a doua jumătate a anului 2007 l-am vegheat la Los Angeles pe tatăl meu în ultimele luni ale luptei lui cu cancerul.

Dintr-o dorință copilărească, dar sinceră de a-l ajuta, am așternut atunci pe hârtie ceea ce „dospeam“ de mult despre Eclesiastul. Am socotit că este cel mai bun lucru pe care-l pot face pentru pregătirea tatălui meu pentru eternitate. Nu că ar fi avut nevoie, dar aștepta în fiecare zi paginile studiului acesta, care venea ca o confirmare a celor mai profunde convingerilor ale lui.

„O să iasă o carte bună“, mi-a spus.

Atunci și acolo, studiul acesta ne-a folosit la amândoi. Sper să vă folosească și vouă.

II ① **Câte ceva despre Solomon**

În original, cartea s-a numit „Kohelet“. Acesta este un termen rar al limbii ebraice, folosit în Biblie numai în cartea Eclesiastul (1:1,2,12; 7:27; 12:8-10). Termenul este un derivat al lui „kahal“ - a convoca o adunare ca să-i spui ceva, a aduna o colecție. Sensul titlului este deci dublu: „cel ce se adresează unei adunări, cel ce are ceva de spus, predicatorul“, dar și „cel ce adună, colecționarul, cercetătorul“.

Solomon putea să aleagă un alt termen, mai familiar sistemului religios evreiesc. Nu o face. El a intenționat să-și grupeze materialul într-o lucrare al cărei titlu, parafrazând, ar putea fi „Gâlceava înțeleptului cu lumea“!

Traducerea greacă Septuaginta folosește titlul: *Ecclesiastes*, un derivat de la cuvântul folosit pentru „adunare“ și prin extensie, pentru „Biserică“. Numirea românească este de fapt o „transliterare“. Dacă s-ar fi preferat o traducere, ea ar fi trebuit să fie: „Cel ce vorbește adunării“.

Eu aș rămâne însă la cea de a doua nuanță a traducerii și l-aș numi pe Solomon: „Cercetătorul, colecționarul de experiențe

personale pornit conștient să adune într-o carte toate răspunsurile posibile la întrebarea: «Ce este viața și pentru ce se merită să trăiești?» « Ori de câte ori veți întâlni în acest comentariu termenul „Kohelet“, vă rog să vă gândiți la această semnificație.

„Eu, Ecclesiastul (*Kohelet*),... mi-am pus inima să cercetez și să adâncesc cu înțelepciune tot ce se întâmplă sub ceruri ... mi-am pus inima să cunosc înțelepciunea și să cunosc prostia și nebunia ... apoi când m-am uitat cu băgare de seamă la toate lucrurile ... m-am uitat apoi la toate ... m-am apucat și am cercetat toate lucrurile ... și am găsit ... iată ce am găsit... Da, mi-am pus inima în căutarea tuturor acestor lucruri, am cercetat toate aceste lucruri și am văzut ...am mai văzut.“ (Ecclesiastul 1:12-13,17; 7:25; 9:1, 11, 13; 10:7)

Cel ce scrie cartea se prezintă ca: „Fiul lui David“, prin urmare, fiul unui tată de excepție. David a fost, de departe, cel mai strălucit, în adevăratul sens al cuvântului, împărat al lui Israel. Înaintea lui, Saul n-a fost un împărat adevărat. Fără capitală, fără sfetnici, fără tron, fără nici o structură administrativă cât de cât funcțională, Saul a fost mai mult un comandant militar chemat să mobilizeze oamenii în timp de război. Când trecea războiul, Saul se întorcea la viața obișnuită.

David a fost geniul care a transformat Israelul dintr-o confederație de triburi într-o națiune adevărată. El și numai el a fost geniul administrativ care a alcătuit structuri statale, rânduieli financiare și unități militare temute de toate țările din jur.

Solomon a preluat de la David toate aceste moșteniri și le-a propulsat la un și mai înalt nivel, făcând astfel din Israel obiectul invidiei generale din lumea de atunci. Acest “fiu special al lui David” a fost preferat tuturor celorlalți și închinat Domnului imediat după naștere.

“David a mângâiat pe nevastă-sa Bat-Şeba, și a intrat la ea și s-a culcat cu ea. Ea a născut un fiu, pe care l-a numit Solomon, și care a fost iubit de Domnul. El l-a încredințat în mâinile proorocului Natan și Natan i-a pus

numele Iedidia (iubitul Domnului), pentru Domnul“ (2 Samuel 12:24-25)

David știa că cei din familia mamei lui nu-l vor primi cu bunăvoință și că nu va fi acceptat acasă la el. În Solomon, rudele lui vedeau progenitura ucigașului care le îndoliase familia. Nu este de mirare că David “l-a încredințat în mâinile proorocului Natan “. Pentru că-l știa neiubit de oameni, proorocul l-a alintat cu un nume care făcea compensație sentimentală: “Iedidia“, adică “iubitul Domnului“. Providențial, și această situație l-a favorizat pe Solomon. Este una sa crești șn casa unui împărat, alta în casa unui preot și cu totul altceva să crești în casa unui profet! Un fel de vorbe asculte în casa unui împărat, altfel de vorbe auzi în casa unui preot și cu totul altele în casa unui profet. Ca emisar al lui Dumnezeu pe pământ, Natan a fost, de la naștere și până la întronare, mereu legat de viața și activitatea acestui “Iedidia“.

Solomon este fiul căruia i s-a promis tronul lui David. Deși este cel de al zecelea în ordinea vârstei (1 Cronici 3:1-5), David este cel ales de Dumnezeu pentru domnie. Aceasta o aflăm direct din gura lui David:

“David a chemat pe fiul său Solomon, și i-a poruncit să zidească o casă Domnului, Dumnezeul lui Israel.

David a zis lui Solomon: “Fiul meu, aveam de gând să zidesc o casă Numelui Domnului, Dumnezeului meu. Dar cuvântul Domnului mi-a vorbit astfel: “Tu ai vărsat mult sânge, și ai făcut mari războaie; de aceea nu vei zidi o casă Numelui Meu, căci ai vărsat înaintea Mea mult sânge pe pământ. Iată că ți se va naște un fiu, care va fi un om al odihnei, și căruia îi voi da odihnă, izbăvindul din mâna tuturor vrăjmașilor lui de jur împrejur, căci numele lui va fi Solomon (Pacea) și voi aduce peste Israel pacea. El va zidi o casă Numelui Meu. El Îmi va fi fiu, și Eu îi voi fi Tată; și voi întări pe vecie scaunul de domnie al împărăției lui în Israel.“ (1 Cronici 22:6-11).

În versetul 9, Dumnezeu folosește un joc de cuvinte ca să-i spună lui David care va fi numele fiului său: “va fi un om al odihnei, și căruia îi voi da odihnă, izbăvindu-l din mâna tuturor vrăjmașilor lui de jur împrejur, căci numele lui va fi Solomon (Pace)”.

În virtutea acestei predestinări, David îi promite Bat-Șebei că fiul ei va fi urmașul lui la tron. Era cât pe aici să nu fie așa, dacă Batșeba și providențialul Natan nu ar fi intervenit la vremea potrivită (1 Regi 1:1-53).

Ea i-a răspuns: “Domnul meu, tu ai jurat roabei tale pe Domnul, Dumnezeul tău, zicând: “Solomon, fiul tău va împărăți după mine, și va ședea pe scaunul meu de domnie” (1 Regi 1:17)

Și împăratul a jurat, și a zis: “Viu este Domnul, care m-a izbăvit din toate necazurile, că, așa cum am jurat pe Domnul, Dumnezeul lui Israel, zicând: “Fiul tău Solomon va împărăți după mine, și va ședea pe scaunul meu de domnie în locul meu”, așa voi face azi.” (1 Regi 17:29-30)

Așa a ajuns Solomon pe tron. Însă dacă ne-am mulțumi să spunem doar că Solomon este... fiul lui David, n-am înțelege decât la suprafață cine a fost acest om deosebit. Pentru o înțelegere mai bună va trebui să mergem cu câteva generații înainte și să vedem că acest Solomon a fost strănepotul unuia dintre cele mai celebre și mai controversate personaje din istoria lui Israel: Ahitofel!

Și cine a fost Ahitofel?

Mi-aduc aminte că eram în Chișinău prin anul 1989 împreună cu Petrică Lascău. Ne trimisese Societatea Misionară Română să ținem o serie de seminarii și cursuri pentru liderii lucrării de acolo. Faptul că eram tineri amândoi s-a suprapus peste neîncrederea pe care „moldovenii” o aveau față de creștinii veniți din ... lumeașca Americă. După câteva zile, în cadrul serviciului de seară, i-am spus fratelui traducător că aș vrea să vorbesc despre Ahitofel. El a aruncat spre mine o privire „incoloră” și m-a sfătuit prietenește: „Frate, cred ca ar fi mai bine să vorbim din Biblie.” Mi-am dat seama că „moldovenii de peste Prut” nu avuseseră Biblia la dispoziție, așa

cum o avuseserăm noi în România, și cunoștințele lor, mai ales în Vechiul Testament, erau foarte ... aproximative.

Nu numai moldovenii n-au idee despre Ahitofel. Sunt destui creștini și în America și România care nu i-au dat niciun fel de atenție.

Dacă citiți cartea a doua a lui Samuel, veți afla din capitolele 11-23 că Ahitofel a fost unul dintre cei mai renumiți sfetnici de la curtea împăratului David. Sfaturile lui erau de calibrul unui „proroc“ sau „văzător“ (1 Samuel 9:6-9):

Sfatul dat pe vremea aceea de Ahitofel avea tot atâta putere ca și când ar fi întreat chiar pe Dumnezeu. Tot așa era cu toate sfaturile lui Ahitofel, fie pentru David, fie pentru Absalom. (2 Samuel 16:23)

În criza provocată de lovitura de stat pusă la cale de Absalom, unul dintre fiii lui David, acest Ahitofel a comis un act de înaltă trădare și l-a părăsit pe David:

Pe când aducea Absalom jertfele, a trimis în cetatea Ghilo după Ahitofel, ghilonitul, sfetnicul lui David. Uneltirea căpăta putere și poporul se îndrepta în număr tot mai mare de partea lui Absalom. (2 Samuel 15:12)

Asocierea lui Ahitofel cu Absalom a înclinat balanța în favoarea tânărului complotist și a fost un semn determinant pentru tot Israelul. Chiar și David s-a îngrozit când a aflat că Ahitofel era acum sfetnicul fiului său:

Au venit și i-au spus lui David: „Ahitofel este împreună cu Absalom printre uneltitori.“ Și David a zis: „Doamne, nimicește sfaturile lui Ahitofel!“ (2 Samuel 15:31)

David știa că Ahitofel nu greșește! Singura alternativă era ca Dumnezeu să intervină cumva în mod supranatural și să-l facă pe Absalom să nu-i asculte sfaturile. Ceea ce s-a și întâmplat. Hușai, un alt sfetnic al lui David trimis de acesta să-l spioneze pe Absalom și să-i dea de știre prin niște „curieri“, a reușit să răstoarne tactica propusă lui Absalom de către Ahitofel, acordându-i astfel

împăratului răgazul necesar regrupării și formării unei armate din oamenii care-i rămăseseră loiali.

În fața acestui eșec personal, Ahitofel are o reacție pe care am putea-o socoti exagerată: s-a dus acasă și s-a sinucis:

Ahitofel, când a văzut că sfatul lui n-a fost urmat, a pus șaua pe măgar și a plecat acasă în cetatea lui. Și-a pus casa în rânduială și s-a spânzurat. Când a murit, l-au îngropat în mormântul tatălui său. (2 Samuel 17:23)

Oricine a citit aceste întâmplări și-a pus cel puțin două întrebări foarte justificate. Cea dintâi, cum s-a putut ca acest om să-l trădeze pe David și să-l părăsească, ba mai mult, să-și depășească limitele de sfetnic și să se ofere să fie general în oastea pornită să-l ucidă pe împărat?

Ahitofel a zis lui Absalom: „Lasă-mă să aleg douăsprezece mii de oameni! Mă voi scula și voi urmări pe David chiar în noaptea aceasta. Îl voi lua pe neașteptate, când va fi obosit și va avea mâinile slăbite, îl voi înpăimânta și tot poporul care este cu el va fugi. Voi lovi numai pe împărat și voi aduce înapoi la tine pe tot poporul; moartea omului pe care-l urmărești va face ca toți să se întoarcă și tot poporul va fi în pace.“ (2 Samuel 17:1-2)

Observați diplomația cu care sfetnicul Ahitofel evită să folosească înaintea lui Absalom cuvântul care i-ar fi putut înmuia inima: „tatăl tău“. Cu mare dibăcie, Ahitofel folosește expresie lipsită de orice încărcătură emoțională: „omul acela pe care-l urmărești“, de parcă s-ar teme ca nu cumva să trezească în inima lui Absalom sentimente filiale. Ahitofel vrea să profite de aprinderea ambițioasă de care era stăpânit Absalom și să-l ucidă pe David înainte ca această aprindere să se potolească. Oare de ce? Cum de l-a urât acest om așa de mult pe David, pe care, aparent, l-a slujit până atunci cu credincioșie?

Cea de a doua întrebare este: De ce s-a dus Ahitofel să se spânzure de îndată ce i-a fost nesocotit sfatul? De ce n-a avut

răbdare să aștepte să vadă mai întâi ce avea să se întâmple? Cunoscându-l pe David, de ce nu s-a încrezut că David s-ar putea să-l ... ierte?

Răspunsul este ascuns în două versete care trebuiesc puse unul lângă altul, ca două jumătăți de enigmă:

David a întrebat cine este femeia aceasta, și i-au spus:
„Este Bat-Șeba, fata lui Eliam, nevasta lui Urie, Hetitul.“
(2 Samuel 11:3)

...Eliam, fiul lui Ahitofel, din Ghilo. (2 Samuel 23:34)

Ahitofel a fost nimeni altul decât tatăl lui Eliam și bunicul Bat-Șebai... femeia sedusă și lăsată văduvă de pornirea păcătoasă a lui David! Se pare că Ahitofel nu l-a putut ierta niciodată pe David pentru că intrase ca ucigaș păcătos în familia nepoatei sale. Din umbră, el pândea doar o ocazie potrivă pentru ceasul răzbnării. Când a văzut că sfatul lui ireproșabil a fost nesocotit în favoarea amânării propuse de Hușai, eu cred că Ahitofel a înțeles că Dumnezeu era și de data aceasta de partea lui David. Numai așa se explică sinuciderea lui. Gestul lui, așezat în cuvinte ar suna cam așa: „Refuz să mai trăiesc într-o lume în care nu-mi faci dreptate, Dumnezeule! Nu sunt de acord cu ce faci și nu vreau să mai trăiesc să văd favoritismul pe care-l arăți față de acest om care mi-a nenorocit nepoții.“

De ce nu s-a încrezut într-o eventuală iertare din partea împăratului? Nu cred că aceasta a fost problema. Mai degrabă cred că mândria lui Ahitofel n-ar fi putut accepta o asemenea situație. Cum? Un om ca el să-și plece genunchii și să-și ceară iertare din partea celui care i-a adus nenorocirea în casă? Ahitofel a fost un om genial! Se pare că avea acces la revelația dumnezeiască și o împărtășise cu dărnicie celor din jurul lui. A fost un om căruia i-a prisosit înțelepciunea, dar geniul și înțelepciunea nu l-au putut salva. I-au venit de hac încăpățânarea, ura și dorul de răzbunare.

De ce este important să știm că Solomon a fost strănepotul lui Ahitofel? Pentru că această relație explică fascinația tânărului Solomon pentru înțelepciune. Fără nicio îndoială, faima

străbunicului său a lăsat o amprentă distinctă asupra acestui tânăr și probabil că i-a pus la dispoziție și moștenirea unor... gene de geniu. De ce spun asta? Pentru că numai un înțelept știe să ceară înțelepciune!

Eram în anul doi la Seminar și fratele Taloș Vasile, profesorul nostru de Vechiul Testament, ne-a promis că va da nota zece celui care îi va spune unde scrie că Solomon a fost „înțelept“ și înainte de visul pe care l-a avut. Trebuie să vă spun că n-am luat niciunul nota promisă. Puțin supărat că n-am citit cu atenție, fratele Taloș ne-a rugat să citim cu voce tare două versete din 1 Împărați:

Fă după înțelepciunea ta și să nu lași ca perii lui cei albi să se coboare în pace în locuința morților. (1 Împărați 2:6)

Acum, tu să nu-l lași nepedepsit, căci ești un om înțelept și știi cum trebuie să te porți cu el. Să-i cobori perii albi însângerați în locuința morților. (1 Împărați 2:9)

David îl știa bine pe Solomon... iar calificativul pe care îl dă el este suficient pentru cine vrea să înțeleagă. La această înzestrare naturală, Solomon a primit darul unei capacități supranaturale care l-a făcut „cel mai înțelept“ dintre toți pământeni care au trăit vreodată. Iată ce găsim scris despre el:

La Gabaon, Domnul S-a arătat în vis lui Solomon noaptea și Dumnezeu i-a zis: „Cere ce vrei să-ți dau.“

Solomon a răspuns: „Tu ai arătat o mare bunăvoință față de robul Tău David, tatăl meu, pentru că umbla înaintea Ta în credincioșie, în dreptate și în curăție de inimă față de Tine; i-ai păstrat această mare bunăvoință și i-ai dat un fiu, care șade pe scaunul lui de domnie, cum se vede astăzi. Acum, Doamne, Dumnezeul meu, Tu ai pus pe robul Tău să împărățească în locul tatălui meu David, și eu nu sunt decât un tânăr, nu sunt încercat. Robul Tău este în mijlocul poporului pe care l-ai ales, popor foarte mare, care nu poate fi nici socotit, nici numărat, din pricina mulțimii lui. Dă dar robului Tău o inimă pricepută, ca să judece pe poporul Tău, să deosebească

binele de rău! Căci cine ar putea să judece pe poporul Tău, pe poporul acesta așa de mare la număr!”

Cererea aceasta a lui Solomon I-a plăcut Domnului.

Și Dumnezeu a zis: „Fiindcă lucrul acesta îl ceri, fiindcă nu ceri pentru tine nici viață lungă, nici bogății, nici moartea vrăjmașilor tăi, ci ceri pricepere ca să faci dreptate, voi face după cuvântul tău. Ți voi da o inimă înțeleaptă și pricepută, așa cum n-a fost nimeni înaintea ta și nu se va scula nimeni niciodată ca tine.” (1 Împărați 3:5-12)

Strănepotul lui Ahitofel și fiul lui David a devenit astfel... fiul promisiunii:

„Când ți se vor împlini zilele și vei fi culcat cu părinții tăi, Eu îți voi ridica un urmaș după tine, care va ieși din trupul tău și-i voi întări împărăția. El va zidi Numelui Meu o casă și voi întări pe vecie scaunul de domnie al împărăției lui. Eu îi voi fi Tată și el Îmi va fi fiu. Dacă va face răul, îl voi pedepsi cu o nua omenească și cu lovituri omenești; dar harul Meu nu se va depărta de la el, cum l-am depărtat de la Saul, pe care l-am îndepărtat dinaintea ta. Ci casa ta și împărăția ta vor dăinui veșnic înaintea Mea și scaunul tău de domnie va fi întărit pe vecie.” (2 Samuel 7:12-17)

Deși, ca vârstă, a fost cel de-al zecelea băiat al lui David, Solomon a fost ales să fie urmașul lui la domnie. Ca să fie clar că nu este vorba despre un favoritism care ar urmări să o răsplătească cumva pe Bat-Șeba pentru nenorocirea pe care i-o provocase împăratul, David explică alegerea divină cu ocazia procesului de întronare:

David a chemat la Ierusalim toate căpeteniile lui Israel, căpeteniile semințiilor, căpeteniile cetelor din slujba împăratului, căpeteniile peste mii și căpeteniile peste sute, pe cei mai mari peste toate averile și turmele împăratului și ale fiilor săi, pe dregători, pe viteji și pe toți voinicii. Împăratul David s-a sculat în picioare și a zis: „Ascultați-mă, fraților și poporul meu! Aveam de gând

să zidesc o casă de odihnă pentru chivotul legământului Domnului și pentru așternutul picioarelor Dumnezeului nostru, și mă pregăteam s-o zidesc. Dar Dumnezeu mi-a zis: «Să nu zidești o casă Numelui Meu, căci ești un om de război și ai vărsat sânge.» Domnul, Dumnezeul lui Israel, *m-a ales din toată casa tatălui meu*, pentru ca să fiu împărat al lui Israel pe vecie, căci pe Iuda l-a ales căpetenie, casa tatălui meu a ales-o din casa lui Iuda, și dintre fiii tatălui meu pe mine m-a pus să domnesc peste tot Israelul. *Dintre toți fiii mei*, căci Domnul mi-a dat mulți fii, *a ales pe fiul meu Solomon*, ca să-l pună pe scaunul de domnie al împărăției Domnului, peste Israel. El mi-a zis: «Fiul tău Solomon Îmi va zidi casa și curțile, căci l-am ales ca fiu al Meu și-i voi fi Tată. Îi voi întări împărăția pe vecie, dacă se va ține, ca astăzi, de împlinirea poruncilor și rânduielilor Mele.»

Acum, înaintea întregului Israel, înaintea adunării Domnului și în fața Dumnezeului nostru care vă aude, păziți și puneți-vă la inimă toate poruncile Domnului, Dumnezeului vostru, ca să stăpâniți această bună țară și s-o lăsați de moștenire fiilor voștri după voi pe vecie. Și tu, fiule Solomoane, cunoaște-L pe Dumnezeul tatălui tău și slujește-I cu toată inima și cu un suflet binevoitor; căci Domnul cercetează toate inimile și pătrunde toate închipuirile și toate gândurile. Dacă-L vei căuta, Se va lăsa găsit de tine; dar dacă-L vei părăsi, te va lepăda și El pe vecie. Vezi acum că Domnul te-a ales ca să zidești o Casă care să-I slujească de locaș sfânt. Întărește-te și lucrează.“
(1 Cronici 28:1-10)

Ca autor al cărții *Eclesiastul*, aceste două informații pe care le avem despre înțelepciunea lui Solomon sunt foarte importante. El a fost înțelept ca strănepot al lui Ahitofel și cel mai înțelept din toată omenirea!

Ce știm despre această înțelepciune deosebită a lui? Aș vrea să vă atrag atenția la două caracteristici. În primul rând, înțelepciunea lui n-a fost rațională, ca a noastră, a tuturor, ci revelațională. Una este

să ai o înțelepciune „dobândită“, și cu totul alta să ai una „dăruită“ de Dumnezeu. În al doilea rând, înțelepciunea lui a fost un caz unic în care un bărbat, limitat de obicei la domeniul gândirii deductive, a trecut granița spre cunoașterea intuitivă, specifică mai degrabă sexului... feminin.

Dați-mi voie să mă explic.

Cunoașterea noastră este limitată în mod normal de cantitatea și calitatea „informațiilor“ pe care ni le pun la dispoziție simțurile noastre. Rațiunea umană nu poate „prelucra“ decât datele care i-au fost furnizate pe calea experienței. Ca și cu un calculator, și cu noi este valabil postulatul „Garbage in, garbage out!“ („daca pui înăuntru gunoi, tot gunoi va ieși afară“). De exemplu, dacă vă voi spune că am văzut un „crocodozaur“, această informație nu vă folosește la nimic. În „memoria dumneavoastră de date“, nu există nimic cu numele acesta. Dacă voi adăuga: „Crocodozaurul este ca un elefant“, asemănarea aceasta vă va ajuta să mergeți repede în „banca de date“, să scoateți de acolo imaginea unui elefant și să o așezați pe ecranul imaginației. „Dar acest crocodozaur are și aripi.“ Veți merge imediat în banca de date la categoria „aripi“ și veți aștepta instrucțiuni. Ce fel de aripi? „...aripi ca de vultur“. Imediat, din banca experienței personale acumulate veți scoate imaginea aripilor de vultur și le veți atașa imaginii elefantului de pe ecranul imaginației. „Are și gheare.“ Mîntea dumneavoastră va apela din nou la banca de date a memoriei furnizate de experiențele acumulate de-a lungul anilor ...și așa mai departe. Rațional, nu putem cunoaște decât bazați pe experiența personală dobândită prin cele cinci simțuri pe care le are ființa noastră. Acesta este motivul pentru care și apostolul Pavel ne spune că ar putea să ne vorbească despre „lucrurile văzute“ de el în cel de-al treilea cer, dar ... n-are cum. El este „intraductibil“ pentru limbajul rațiunii noastre:

Lucruri pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, așa sunt lucrurile pe care le-a pregătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc.
(1 Corinteni 2:9)

Se pare că Dumnezeu i-a dat lui Solomon acces la o cale de cunoaștere la care noi n-avem acces, la cunoașterea intuitivă, prin revelație. Fără să meargă la școală și fără să experimenteze în mod personal, Solomon a fost în stare să le vorbească celor din jur despre lucruri nemaîntelese până la el și a adus Ierusalimul la un nivel de cultură și inovații nemaiauzite în celelalte împărății:

Solomon mai stăpânea și toate împărățiile de la Râu până în țara Filistenilor și până la hotarul Egiptului. Ei îi aduceau daruri și i-au fost supuși lui Solomon tot timpul vieții lui. În fiecare zi Solomon mânca: treizeci de cori de floare de făină și șaizeci de cori de altă făină; zece boi grași, douăzeci de boi de păscut și o sută de oi, afară de cerbi, căprioare, ciute și păsări îngrășate. Stăpânea peste toată țara de dincoace de Râu, de la Tifsah până la Gaza, peste toți împărații de dincoace de Râu. Și avea pace pretutindeni de jur împrejur. Iuda și Israel, de la Dan până la Beer-Șeba, au locuit în liniște fiecare sub via lui și sub smochinul lui, în tot timpul lui Solomon. Solomon avea patruzeci de mii de iesle pentru caii de la carele lui și douăsprezece mii de călăreți. Îngrijitorii îngrijeau de hrana împăratului Solomon și a tuturor celor ce se apropiau de masa lui, fiecare în luna lui; și nu lăsau să fie vreo lipsă. Aduceau și orz și paie pentru armăsari și fugari, în locul unde se afla împăratul, fiecare după poruncile pe care le primise.

Dumnezeu i-a dat lui Solomon înțelepciune, foarte mare pricepere și cunoștințe multe ca nisipul de pe țărmul mării. Înțelepciunea lui Solomon întrecea înțelepciunea tuturor fiilor Răsăritului și toată înțelepciunea egiptenilor. El era mai înțelept decât orice om, mai mult decât Etan Ezrahitul, mai mult decât Heman, Calcol și Darda, fiii lui Mahol; și faima lui se răspândise printre toate neamurile de primprejur. A rostit trei mii de pilde și a alcătuit o mie cinci cântări. A vorbit despre copaci, de la cedrul din Liban până la isopul care crește pe zid, a vorbit de asemenea despre dobitoace, despre păsări,

despre târâtoare și despre pești. Veneau oameni din toate popoarele să asculte înțelepciunea lui Solomon, din partea tuturor împăraților pământului care auziseră vorbindu-se despre înțelepciunea lui. (1 Împărați 4:20-34)

Fără să poată explica de unde are cunoștințele, Solomon a putut vorbi cu elocvență „despre copaci, de la cedrul din Liban până la isopul care crește pe zid, a vorbit de asemenea despre dobitoace, despre păsări, despre târâtoare și despre pești"! Cei care-i puneau întrebări, primeau răspunsuri ca pe vremea când trăia Ahitofel, „ca și când L-ar fi întrebat chiar pe Dumnezeu“.

Aceasta este ceea ce ni se spune în rezumat la sfârșitul cărții Eclesiastul:

Pe lângă că Eclesiastul a fost înțelept, el a mai învățat și știința pe popor, a cercetat, a adâncit și a întocmit un mare număr de zicători. (Eclesiastul 12:9)

Înțelepciunea cuiva nu iese la iveală decât atunci când este pusă la încercare! Ceea ce este semnificativ în cazul lui Solomon este că cele două „încercări“ date ca exemple de manifestare ale unei înțelepciuni ieșite din comun sunt amândouă confruntări cu probleme ridicate de femei. Și în cazul judecății între cele două femei curve (1 Împărați 3:16-28) și în cazul întâlnirii cu împărăteasa din Seba (1 Împărați 10:1-13), înțelepciunea lui Solomon este socotită „deosebită“ pentru că poate răspunde vicleniei și curiozității unor femei.

Împărăteasa din Seba a auzit de faima lui Solomon, în ce privește slava Domnului, și a venit să-l încerce prin întrebări grele. ...Solomon i-a răspuns la toate întrebările și n-a fost nimic pe care împăratul să nu fi știut să i-l lămurească. Împărăteasa din Seba a văzut toată înțelepciunea lui Solomon și casa pe care o zidise și bucatele de la masa lui și locuința slujitorilor lui și slujbele și hainele celor ce-i slujeau și paharnicii lui și arderile-de-tot pe care le aducea în Casa Domnului. Uimită, i-a zis împăratului:

„Deci era adevărat ce am auzit în țara mea despre faptele și înțelepciunea ta! Dar nu credeam, până n-am venit și n-am văzut cu ochii mei. Și iată că nici pe jumătate nu mi s-a spus. Tu ai mai multă înțelepciune și propășire decât am auzit mergându-ți faima. Ferice de oamenii tăi, ferice de slujitorii tăi, care sunt necurmat înaintea ta, care aud înțelepciunea ta! Binecuvântat să fie Domnul, Dumnezeul tău, care a binevoit să te pună pe scaunul de domnie al lui Israel! Pentru că Domnul îl iubește pentru totdeauna pe Israel, de aceea te-a pus împărat, ca să judeci și să faci dreptate.“ (1 Împărați 10:1-9)

Faima înțelepciunii lui Solomon s-a răspândit în toate țările dimprejur:

Hiram, împăratul Tirului, a răspuns astfel, printr-o scrisoare, pe care a trimis-o lui Solomon: „Pentru că Domnul iubește pe poporul Său, de aceea te-a pus împărat peste ei.“ Hiram a mai zis: „Binecuvântat să fie Domnul, Dumnezeul lui Israel, care a făcut cerurile și pământul, că a dat împăratului David un fiu înțelept, priceput și cuminte, care va zidi o casă Domnului și o casă împărătească pentru el!“ (2 Cronici 2:11-12)

Împăratul Solomon a întrecut toți împărații pământului prin bogățiile și înțelepciunea lui. Toți împărații pământului căutau să vadă pe Solomon, ca să audă înțelepciunea pe care o pusese Dumnezeu în inima lui. Și fiecare din ei își aducea darul lui, lucruri de argint și lucruri de aur, haine, arme, mirodenii, cai și catări; așa era în fiecare an. Solomon avea patru mii de iesle pentru caii de la carăle lui și douăsprezece mii de călăreți pe care i-a așezat în cetățile unde își ținea carăle și la Ierusalim lângă împărat. El stăpânea peste toți împărații de la Râu până la țara Filistenilor și până la hotarul Egiptului. Împăratul a făcut argintul așa de obișnuit la Ierusalim ca pietrele și cedrii tot atât de mulți ca smochinii sălbatici, care cresc pe câmpie. (2 Cronici 9:22-27)

„Regii“ lumii de acum ar face bine să urmeze pilda împăraților de atunci și să vină să asculte împreună cu noi înțelepciunea dăruită nouă de Dumnezeu prin cuvintele lui Solomon. Studiul cărții Eclesiastul este o astfel de ocazie.

Adaug aici ce a scris despre Solomon, ilustrul istoric iezuit Paul Johnson în monumentală lui „O istorie a evreilor“ (A History of The Jews, 1987):

Primii trei împărați ai lui Israel au fost foarte deosebiți unul de celălalt, marcând trepte ascendente prin care influența evreilor s-a răspândit la popoarele din jur. Saul a fost mai mult un conducător militar ocazional decât un rege în adevăratul sens al cuvântului. Fără o capitală, fără armată stabilă și fără structuri statale necesare, domnia lui scurtă a fost dominată de neascultare față de Dumnezeu și caracterizată de accese maniacale pentru putere. Lipsit de echilibru interior, Saul și-a călcat propriile lui decizii bune și a murit pentru că Dumnezeu l-a lepădat și pentru că „a chemat morții“, lucru pentru care-i pedepsise el însuși pe alții cu moartea.

David „era pătimaș, aspru, încăpățânat, păcătos, dar pocăit, conștient de păcat, în ultimă instanță pur în sufletul său și foarte temător de Dumnezeu“. Geniul lui David a transformat evreii dintr-o confederație tribală într-o națiune cu capitală, cu armată, cu rânduieli civile și cultice și cu un teritoriu extins prin cuceriri la limite nemaiaținse până atunci.

Solomon l-a depășit pe David în înțelepciune, dar nu și în spiritualitate. Psalmii din Biblie, care sunt atribuiți lui David, sunt esențial spirituali în ton și conținut, apropiindu-se de miezul religiei lui Iehova. Cărțile care ne-au rămas de la Solomon, Proverbele, Eclesiastul și Cântarea Cântărilor „deși frumoase în genul lor, sunt mult mai aproape de celelalte scrieri ale epocii din Orientul Mijlociu“. Ele ne arată un Solomon cosmopolit, care pare lipsit de fiorul transcendental specific evreilor.

Croit de Dumnezeu ca un instrument potrivit pentru vremea lui, Solomon „a devenit un monarh de tip oriental, de o abilitate extraordinară. Când a devenit singurul cărmuitor al țării Solomon a făcut o schimbare importantă în politica militară. Descriind

revolta lui Absalom împotriva lui David, cartea a doua a lui Samuel face distincție între vechile armate tribale sau «bărbații lui Israel», care l-au sprijinit pe Absalom și «slujitorii lui David», care, firesc, îl apărau pe rege. (2 Samuel 18:7). Exact acești «slujitori» au asigurat succesiunea singulară a lui Solomon și i-au îngăduit să-i înlăture pe opozanți, chiar de la începutul domniei sale. David și-a format armata în jurul unui nucleu de «bărbați din Iuda», adică armata tribală din sud. Față de Solomon, «bărbații lui Israel» au păstrat o rezervă reținută cu tendințe de dușmănie. Neîncredător în loialitatea lor față de casa lui David, Solomon s-a hotărât să-i desființeze de tot.

În loc să facă asta însă, el a introdus «corve»-ul, corvoada, adică munca forțată pentru casa regală, claca aplicată în zonele canaanite și în partea de nord a regatului - Iuda fiind exceptată. Ca formă de serviciu militar național, claca era mai puțin onorabilă decât lupta și mult mai dură, prin urmare mai detestabilă. Solomon a folosit-o pe scară largă în programele sale de construcție. Bazându-se pe documente oficiale, cartea întâi a regilor spune că la carieră munceau 80.000 de bărbați, conduși și supravegheați de 3.300 de ofițeri; 70.000 de bărbați tăiau piatra și o aduceau în locul de depozitare, iar 30.000 de bărbați, trimiși prin rotație în echipe de 10.000 fiecare, se duceau în Liban să taie chereștea pentru mine (1 Împărați 5:13-16). Evreii fuseseră preveniți de Dumnezeu despre această situație în Deuteronom 17:14-20. Munca de construcție includea lărgirea Ierusalimului, după planul lui David pentru transformarea lui într-un centru național religios. Pe lângă aceasta, el a însemnat și construirea a trei cetăți de tip «fortăreață» în trei părți diferite ale țării: «Iată cum stau lucrurile cu privire la oamenii de corvoadă pe care i-a luat împăratul Solomon pentru zidirea Casei Domnului și a casei sale Milo și a zidului Ierusalimului, Hațorului, Meghidoului și Ghezerului» (1 Împărați 9:15)

Aceste ultime trei orașe, așezate strategic, au fost practic reconstruite de Solomon din temelii, folosindu-i pe israeliți pentru muncile grele, dar importând zidari pentru muncile calificate. Săpăturile arheologice demonstrează un nivel net superior de

măiestrie față de tot ce făcuseră israeliții până atunci; de asemenea, dezvăluie că scopul principal al orașelor era cel militar, acela de a oferi baze pentru noua armată de «care de război» a lui Solomon. David nu avusese niciodată o armată dotată cu care de război, semnul puterii supreme în acea vreme. Solomon a avut aproximativ 1.500 de care și 4.000 de cai în diferite grajduri. În Meghido, orașul cel mai important dintre toate din punct de vedere strategic și care domina ceea ce avea să fie numit mai târziu Câmpia Armagedonului, Solomon a construit un cartier regal, înconjurat de un zid înalt de apărare, cu o poartă de acces imensă, puternică și clădiri care puteau adăposti 150 de care de război și 400 de cai. Hașor, un oraș pe atunci abandonat, a fost și el dotat ca o reședință regală, poartă de acces fortificată, ziduri și grajduri imense. Ghezerul, oraș primit ca zestre și care controla drumul spre Egipt, a fost transformat de Solomon într-o altă fortăreață regală pentru care de război. Solomon avea nevoie de forțele sale, formate din care de război și dispuse cu foarte multă strategie, pentru a-și apăra drumurile comerciale și regatul de atacurile din afară, dar și de posibilele trădări dinăuntru, căci triburile nu aveau care de război.“

Solomon a fost un „împărat al păcii“, dar, în terminologia militară modernă, pacea lui s-a bazat pe putere (peace through strength). Nu „măreția“ lui l-a apărut de atacuri, ci „militarismul“ resurselor lui amenințătoare. Aceași tactică a născut și doctrina președintelui american... care și-a formulat doctrina astfel: «Zâmbește și vorbește blând, dar ține un ciomag la îndemână.» “

Pentru programele lui ambițioase, Solomon avea nevoie nu numai de forță, ci și de bani. El a pus impozite mari asupra poporului. Solomon a împărțit țara în douăsprezece regiuni de impozitare, impunând o taxă suplimentară pentru a face rost de resursele necesare aparatului militar. Tot din rațiuni economice, Solomon a renunțat la Damascul pe care-l cucerise tatăl său David și l-a dăruit împreună cu alte teritorii din nord vest lui Hiram, regele Tirului, care a devenit aliatul lui de nădejde și de la care a primit în schimb meseriași pricepuți și provizii. ...A luat-o de soție și pe fiica faraonului din Egipt, de la care a primit ca dar

Ghezerul. A extins comerțul, căsătorindu-se fiicele tuturor regilor și prinților vecini, după deviza „masa urmează mireasa.“ (1 Împărați 11:1) Iosif Flavius, marele istoric, ne spune că Solomon organiza concursuri cu ghicitori cu Hiram din Tir, aliatul său care era și el mare comerciant. În vremea aceea, astfel de jocuri sau pariuri erau la modă, iar sumele puse în joc erau uriașe, uneori chiar orașe întregi. Viața însăși este ca o ghicitoare uriașă care are ca miză locul în care ne vom petrece veșnicia. Cartea Ecclesiastul este răspunsul cercetărilor lui Solomon asupra acestei probleme.

Solomon și Hiram stăpâneau în comun o flotă care naviga de la Ețion-Gheber până în Ofir, cum numeau ei Africa de răsărit. Cei doi regi făceau negoț cu păsări și animale rare, lemn de santal și cu fildeș. În plus, Solomon făcea comerț și cu arme. Cumpăra cai din Cilicia și îi vindea în Egipt, în schimbul carelor de război. Pe acestea le vindea apoi stăpânilor din regatele vecine din nord. Solomon a devenit astfel un mare furnizor de armament, cum l-am numi noi astăzi, pentru mai toate țările din Orientul Mijlociu. Arheologul american Nelson Gluck a descoperit în apropierea portului de la Ețion-Gheber o turnătorie de cupru construită de Solomon pe insula Hirbet el-Kheleife, unde vânturile puternice alimentau cu aer coșurile de tiraj ale furnalelor primitive. Acolo se lucra nu numai cu cuprul, ci și cu fierul.

Cea mai mare parte din veniturile rezultate din comerț și impozite era vărsată în cuferele personale ale lui Solomon. Dintr-un astfel de buget regal, Solomon și-a construit un palat regal somptuos, cu o sală impunătoare, al cărei acoperiș din lemn de cedru se sprijinea pe 48 de pilaștri enormi, după modelul palatelor faraonice din Memphis, Luxor și din alte părți. Construcția a durat nu mai puțin de 13 ani. Biblia numește această construcție „casa din pădurea Libanului“ (1 Împărați 7:2). Un palat separat a fost construit pentru nevasta lui egipteană, soția lui principală (1 Împărați 7:8).

Întregul complex de clădiri, cunoscut sub numele de „cetatea lui David“, împreună cu Templul au dus la extinderea Ierusalimului spre răsărit cu 250 de metri. În ziua de azi nu se mai poate vedea

nimic din Ierusalimul lui Solomon, transformat de mult în ruine peste care Irod a rezidit și mărit clădirile Templului și pe care le-au jefuit mai târziu cotropitorii romani.

Cheltuielile enorme adunate din impozite foarte mari așezate pe grumazul celor din popor au făcut ca triburile nordice să murmure nemulțumite. Evreii asociau munca forțată la care-i punea Solomon cu robia egipteană în care fuseseră strămoșii lor. De aici a rezultat faptul că atunci când a murit Solomon, în 926-925 î.d.Ch, triburile din nord i-au refuzat succesorului său la tron, Roboam, o încoronare unică la Ierusalim, insistând ca el să se ducă în nord, la Sihem, pentru a fi încoronat acolo ca rege al lor (1 Împărați 12:1). Sihemul, legat de numele lui Avraam, și Betelul, legat de numele lui Iacov, erau simbolul vremurilor în care triburile din nord avuseseră un cuvânt important de spus în conducerea națiunii. Biblia ne spune că la Sihem a avut loc o mare adunare națională la care a fost invitat și Ieroboam, un slujitor rebel al lui Solomon care fugise în exil. Reprezentanții triburilor i-au cerut lui Roboam o conducere constituțională reglementată de Scripturile străvechi și abolirea „clăcii” și a teribilelor impozite:

Atunci Ieroboam și toată adunarea lui Israel au venit la Roboam și i-au vorbit așa: „Tatăl tău ne-a îngreuiat jugul; acum tu ușurează această aspră robie și jugul greu pe care l-a pus peste noi tatăl tău. Și îți vom sluji. (1 Împărați 12:4)

Când Roboam a adoptat o linie dură și n-a vrut să țină seama de cererile lor, moștenirea lăsată de Solomon s-a spulberat:

Când a văzut tot Israelul că împăratul nu-l asculta, poporul a răspuns împăratului: “Ce parte avem noi cu David? Noi n-avem moștenire cu fiul lui Isai! La corturile tale, Israele! Acum vezi-ți de casă, Davide!” Și Israel s-a dus în corturile lui. Copiii lui Israel care locuiau în cetățile lui Iuda, au fost singurii peste care a domnit Roboam.” (1 Împărați 12:16-17)

Lipsit de simțul realității, Roboam a mai încercat să adune impozite, mânia triburilor din nord s-a dezlănțuit:

Atunci împăratul Roboam a trimis la ei pe Adoram, care era mai mare peste biruri. Dar Adoram a fost ucis cu pietre de tot Israelul și a murit. Și împăratul Roboam s-a grăbit să se suie într-un car, ca să fugă la Ierusalim. Astfel s-a dezlipit Israel de casa lui David... (1 Împărați 12:18-19)

După aceste cuvinte ale lui Paul Johnson ne mai rămâne o întrebare: cum se poate explica eșecul lui Solomon pe termen lung și decadența lui socială și spirituală? Providențial, cazul lui Solomon trebuie privit ca o demonstrație a faptului că până și cel mai strălucit exemplar al rasei umane nu rezistă la tensiunile și tentațiile pe care poziția de suveran absolut le implică. Singurul în stare să reziste la asemenea presiuni ale păcatului este un alt „Fiu al lui David“, ridicat de Dumnezeu la împlinirea vremii prin întruparea lui Isus Christos în istorie.

2 Câte ceva despre cartea Eclesiastul

Când a fost scrisă cartea Eclesiastul?

Situația în care se află autorul unei cărți determină în mare parte substanța celor scrise de el. Când și-a scris Solomon această „spovedanie“?

Cel care a fost „iubitul Domnului“, adoptat de Dumnezeu ca fiu (2 Samuel 7:12-14) a ajuns într-o mare strâmtoare. Dumnezeu s-a „mâniat“ pe el! Asta „pentru că își abătuse inima de la Domnul, Dumnezeul lui Israel, care i Se arătase de două ori“ (1 Împărați 11:9). Ca să-l întorcă la Sine, „Domnul i-a ridicat“ (doi) vrăjmași: pe Hadad, Edomitul, din neamul împărătesc al Edomului“ și pe Rezon, fiul lui Eliada, care fugise de la stăpânul său Hadadezer, împăratul din Țoba“(1 Împărați 11:14,23).

Aceste „nuiele“ cu care l-a disciplinat Dumnezeu pe Solomon și-au făcut efectul și, cel puțin așa cred eu, cartea Eclesiastul este o dovadă clară de pocăință. Pe ce îmi bazez această convingere?

Biblia amintește despre David și Solomon ca despre niște exemple demne de urmat:

Ei au dat astfel tărie împărăției lui Iuda și au întărit pe Roboam, fiul lui Solomon, timp de trei ani, căci trei ani au umblat în calea lui David și a lui Solomon. (2 Cronici 11:17)

Expresia „calea lui David și Solomon“ n-ar fi putut exista dacă Solomon nu și-ar fi reparat la bătrânețe greșelile menționate în Biblie. Chiar dacă nu ni se spune explicit ce s-a întâmplat, Biblia pomenește despre într-o conotație pozitivă ceea ce s-a întâmplat cu Solomon la sfârșitul vieții:

Celelalte fapte ale lui Solomon, tot ce a făcut el și înțelepciunea lui, nu sunt scrise oare în cartea faptelor lui Solomon? (1 Împărați 11:41)

Este evident că Solomon n-a scris *Eclesiastul* înainte de perioada de apostazie, pentru că încă nu experimentase toate lucrurile despre care mărturisește în carte și nici *în vremea* acestei alunecări. Data scrierii trebuie plasat neapărat *după* perioada de apostazie, într-o vreme de autoanaliză profundă și de pocăință adevărată. Cartea cuprinde o sumedenie de pasaje autobiografice retrospective:

Tema	Eclesiastul	Paralela istorică
Înțelepciune fără egal	1:16	1 Împărați 3:12
Realizări mărețe	2:4-10	1 Împărați 5:27-32
Bogăție	2:4-10	1 Împărați 7:1-8
O mulțime de slujitori	2:4-10	1 Împărați 9:17-19
Construcții deosebite	2:4-10	1 Împărați 10:14-29
Imposibilitatea de a nu păcătui	7:20	1 Împărați 8:46
Dezamăgit de femei	7:28	1 Împărați 11:1-8
Colecționar de proverbe	12:9	1 Împărați 4:32

Warren Wiersbe scrie: „Solomon a scris *Eclesiastul* pentru mintea căutătoare, Proverbele pentru voința gata să asculte și Cântarea Cântărilor pentru inima îndrăgostită. Avem nevoie de toate trei pentru o viață echilibrată.“

Tradiția evreiască spune că Solomon a scris cartea Cântarea Cântărilor în tinerețe, cartea Proverbelor la maturitate și cartea Eclesiastul spre apusul vieții, când a ajuns să fie copleșit de regrete pentru anii irosiți în plăcerile cărnii și în idolatrie (1 Împărați 11). Data cea mai probabilă a scrierii este în preajma anului 935 î.Ch.

Vă propun să citim cartea Eclesiastul ca pe o scrisoare „fiului risipitor“ după ce s-a întors acasă. Conținutul ei este cam ceea ce ar fi putut scrie eroul pildei spuse de Domnul Isus pentru foștii lui prieteni de nebunie.

Care este scopul cărții Eclesiastul

După propria lui mărturisire, Eclesiastul este lucrarea unui om care și-a petrecut o foarte mare parte a vieții în „căutări“:

Eu, Eclesiastul, am fost împărat peste Israel, în Ierusalim. Mi-am pus inima să cercetez și să adâncesc cu înțelepciune tot ce se întâmplă sub ceruri: iată o îndeletnicire plină de trudă, la care supune Dumnezeu pe fiii oamenilor. (Eclesiastul 1:12-13)

De ce oare a pornit Solomon să caute și să cerceteze? Bineînțeles, pentru că dorea să găsească ceva. Oare ce? Ce i-a lipsit celui care le-a avut pe toate? Care i-a fost năzuința neîmplinită?

Dacă vom afla acest lucru, vom avea un capăt de ață de care să putem să ne agățăm ca să putem pătrunde în conținutul acestei cărți de destăinuire, pe care, parafrazând titlul uneia din nuvelele lui Feodor Dostoievski, am putea-o numi „spovedania a unui suflet zbuciumat“. Motivul căutărilor lui Solomon este mărturisit în insuficiența cunoaștere pe care a avut-o Solomon despre eternitate. Iată ce spune el:

Am văzut la ce îndeletnicire supune Dumnezeu pe fiii oamenilor. Orice lucru El îl face frumos la vremea lui; a pus în inima lor chiar și gândul veșniciei, măcar că omul nu poate cuprinde, de la început până la sfârșit, lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu. (Eclesiastul 3:10-11)

Eclesiastul este mărturia unui om care le avea pe toate și le experimentase pe toate, dar care simțea năvalnic o pornire nestăvilă către ceva în același timp și imposibil de neglijat și imposibil de satisfăcut: eternitatea ființei. Sufletul uman este însetat și înfometat după o realitate care nu poate fi înlocuită cu „pâine și cu apă“. Plăcerile trupului nu satură sufletul. Împlinirile pământești ne lasă pradă agoniei după realitățile veșniciei. Dacă totul se termină la mormânt, viața aceasta este o farsă care nu merită trăită, răsul se va preface în plâns, iar veselia în bocet.

Dorința după eternitate este o problemă de creație. Așa ne-a făcut Dumnezeu să fim! Când ne-a făcut din praful pământului și a pus în noi suflare de viață, Dumnezeu așezat în ființa umană câteva „apetituri“ strict necesare. Ne este foame pentru că există mâncare și Dumnezeu a rânduit să nu putem trăi fără ea. Ne este sete pentru că există apă și Dumnezeu a hotărât să nu putem trăi fără ea. În mod asemănător, Dumnezeu a pus în noi „gândul veșniciei“ pentru că veșnicia există și Dumnezeu vrea ca noi să ne pregătim pentru ea. Eternitatea nu este opțională, ci obligatorie! Opțională este numai destinația în care vrem să ne-o petrecem.

Ca două coperte între care se găsesc toate filele unei cărți, două afirmații stau strajă atât la începutul, cât și la sfârșitul cărții lui Solomon:

O, deșertăciune a deșertăciunilor, zice Eclesiastul! O
deșertăciune a deșertăciunilor! Totul este deșertăciune.
(Eclesiastul 1:2; 12:8)

Cartea îi ajută pe cititori să iasă dintr-un sistem egocentric de gândire spre universul teocentric, al cărui sursă, suport și scop este Dumnezeu însuși. Cartea subliniază responsabilitatea pe care o au acțiunile noastre înaintea lui Dumnezeu, Creatorul nostru. Eclesiastul scoate în evidență și limitele filosofiei umane, condamnate să existe într-un univers aflat sub incidența blestemului rostit de Dumnezeu asupra primilor oameni. Expresia „sub soare“ care apare frecvent în carte delimitează realitatea pe care o putem percepe noi cu mijloacele care ne stau la dispoziție. Ea construiește

o concepție despre lume lipsită de călăuzirea pe care ne-o pune la dispoziție „revelația“.

Plasând Eclesiastul în colecția moștenirii literare a cărților „poetico-didactice“ sau „de învățătură“ ale Vechiului Testament, am putea spune fiecare dintre ele ne spune ceva inconfundabil:

Iov - religia fără revelație este ridicolă

Proverbele - înțelepciunea fără Dumnezeu este nebunie

Eclesiastul - filosofia fără teologie este zădărnice

Cântarea Cântărilor - dragostea fără dăruire este durere

Cine sunt destinatarii Eclesiastului

Cititorii Eclesiastului rămân șocați de două constatări uluitoare. Prima este absența oricăror referiri la moștenirea religioasă și istorică a evreilor. Iar cea de a doua este preferința lui Solomon de a-L numi pe Dumnezeu „Elohim“, nu „Iehova“. Elohim este numirea de „Dumnezeu“ în contextul actului de creație și de susținere providențială a lumii, fără o implicare specifică în istoria harului mântuitor, în timp ce „Iehova“ (Domnul) este numele legământului făcut de Elohim cu evreii, în contextul mântuirii. Numirea Elohim apare în carte de douăzeci și opt de ori, de fiecare dată implicând suveranitatea lui Dumnezeu asupra întregii creații. Autorii cărților de înțelepciune din Biblia evreilor au folosit numirea „Elohim“ ori de câte ori au vrut să vorbească despre adevăruri universale valabile, în contrast cu adevărurile particulare specifice relației speciale din cadrul legământului făcut de Dumnezeu cu poporul evreu.

Ca să înțelegem motivația lui Solomon trebuie să ne aducem aminte că împăratul Solomon ajunsese o figură legendară în lumea împăraților și împărățiilor de atunci, iar dorința lui a fost ca această „sposedanie“ a lui să fie o influență nu numai pentru evrei, ci și pentru celelalte popoare ale vremii. Este limpede că Eclesiastul este un manifest adresat omenirii, înainte de a fi un document religios al poporului evreu, iar destinatarii cărții au fost și națiunile peste care s-a întins pentru o vreme domnia și influența lui.

Toți împărații pământului căutau să vadă pe Solomon, ca să audă înțelepciunea pe care o pusese Dumnezeu în inima lui. Și fiecare din ei își aducea darul lui, lucruri de argint și lucruri de aur, haine, arme, mirodenii, cai și catâri; așa era în fiecare an. Solomon avea patru mii de iesle pentru caii de la carăle lui și douăsprezece mii de călăreți pe care i-a așezat în cetățile unde își ținea carăle și la Ierusalim lângă împărat. El stăpânea peste toți împărații de la Râu până la țara Filistenilor și până la hotarul Egiptului. (2 Cronici 9:23-26)

Veneau oameni din toate popoarele să asculte înțelepciunea lui Solomon, din partea tuturor împăraților pământului care auziseră vorbindu-se de înțelepciunea lui. (1 Împărați 4:34)

Probabil că Solomon a vrut, spre sfârșitul vieții, să îndrepte într-un fel greșeala pe care a făcut-o lăsând să intre în Israel influențele religiilor și practicilor păgâne. Dacă este așa, atunci Ecclesiastul este mesajul lui de „răscumpărare“ a greșelii prin limpezirea situației și propovăduirea responsabilității personale înaintea Dumnezeului celui adevărat.

Împăratul Solomon a iubit multe femei străine, afară de fata lui Faraon; Moabite, Amonite, Edomite, Sidoniene, Hetite, care făceau parte din neamurile despre care Domnul zisese copiilor lui Israel: „Să nu intrați la ele, și nici ele să nu intre la voi, căci v-ar întoarce negreșit inimile înspre dumnezeii lor“. De aceste neamuri s-a alipit Solomon, târât de iubire. A avut de neveste șapte sute de crăiese împărătești și trei sute de țititoare; și nevestele i-au abătut inima. Când a îmbătrânit Solomon, nevestele i-au plecat inima spre alți dumnezei; și inima nu i-a fost în totul a Domnului, Dumnezeului său, cum fusese inima tatălui său David. Solomon s-a dus după Astartea, zeița Sidonienilor, și după Milcom, urâciunea Amoniților. Și Solomon a făcut ce este rău înaintea Domnului, și n-a urmat în totul pe Domnul, ca tatăl

său David. Atunci Solomon a zidit pe muntele din fața Ierusalimului un loc înalt pentru Chemoș, urâciunea Moabului, pentru Moloc, urâciunea filor lui Amon. Așa a făcut pentru toate nevestele lui străine, care aduceau tămâie și jertfe dumnezeilor lor. Domnul S-a mâniat pe Solomon, pentru că își abătuse inima de la Domnul, Dumnezeul lui Israel, care i Se arătase de două ori. În privința aceasta îi spusese să nu meargă după alți dumnezei; dar Solomon n-a păzit poruncile Domnului. (1 Împărați 11:1-10)

Caracterul „cosmopolitan“ al cărții ar fi în armonie cu caracterul general al celorlalte cărți „poetico-didactice“ ale literaturii evreiești, unele dintre ele scrise tot de Solomon, adresate și ele către toți fiii oamenilor:

Oamenilor, către voi strig, și spre fiii oamenilor se îndreaptă glasul meu. (Proverbele 8:4)

Eclesiastul poate fi primit ca o lucrare cu caracter misionar într-o încercare pe care am putea-o numi în termeni moderni „un tratat de apologetică culturală“, prin care Solomon i-a chemat pe toți oamenii vremii sale să-și revizuiască filosofia de viață pentru a o așeza în contextul unui destin etern. Absența specificului evreiesc și prezența caracterului „cosmopolitan“ sau „universal“ sunt în Eclesiastul aspecte decise în mod deliberat de Solomon, care a vrut probabil (1) să scrie în maniera altor astfel de lucrări filosofice care circulau în lumea de atunci, (2) să câștige simpatia unei audiențe cât mai largi printre popoarele păgâne și (3) să răspândească un instrument de educație nou pentru prozeliții la iudaism și pentru toți cei interesați de evlavie. Chemarea cărții ar putea fi atunci asemănată cu alte pasaje celebre ale Bibliei:

Mulți zic: „Cine ne va arăta fericirea?“ Eu însă zic:
„Fă să răsară peste mine lumina Feței Tale, Doamne!“
(Psalmul 4:6)

Cu ce Îl voi întâmpina pe Domnul și cu ce mă voi pleca înaintea Dumnezeului Cel Prea Înalt? (Mica 6:6)

Voi toți cei însetați, veniți la ape, chiar și cel ce n-are bani! Veniți și cumpărați bucate, veniți și cumpărați vin și lapte, fără bani și fără plată! De ce cântăriți argint pentru un lucru care nu hrănește? De ce vă dați câștigul muncii pentru ceva care nu satură? Ascultați-Mă dar, și veți mânca ce este bun, și sufletul vostru se va desfăta cu bucate gustoase. (Isaia 55:1-2)

Să nu uităm că Solomon a trebuit să răspundă curiozității tuturor contemporanilor săi! Cartea Ecclesiastul poate fi privit ca o versiune publică a unor discuții private pe care înțeleptul le-a avut cu împărăteasa din Seba și cu alte astfel de persoane. Solomon se încadrează astfel în seria de martori prin care a rânduit Dumnezeu să se reveleze tuturor neamurilor:

Iată, v-am învățat legi și porunci, cum mi-a poruncit Domnul, Dumnezeul meu, ca să le împliniți în țara pe care o veți lua în stăpânire. Să le păziți și să le împliniți; căci aceasta va fi înțelepciunea și priceperea voastră înaintea popoarelor, care vor auzi vorbindu-se de toate aceste legi și vor zice: „Acest neam mare este un popor cu totul înțelept și priceput!“ Care este, în adevăr, neamul acela așa de mare încât să fi avut pe dumnezeii lui așa de aproape cum avem noi pe Domnul Dumnezeul nostru, ori de câte ori îl chemăm? Și care este neamul acela așa de mare încât să aibă legi și porunci așa de drepte, cum este toată legea aceasta pe care v-o pun astăzi înaintea?“ (Deuteronom 4:5-8)

O asemenea mărturie evreiască adaptată la specificul popoarelor misionate a depus, la vremea lui, și patriarhul Iacov. Dumnezeu lucrase deja la inima lui Faraon prin visele profetice pe care le avusese el despre cei zece ani de prosperitate urmați de alți zece ani de lipsuri și prin lucrarea de tălmăcire și de administrare a evreului Iosif. Când tatăl lui Iosif, patriarhul Iacov a venit înaintea lui Faraon, el i-a vorbit acestui „păgân“ în limbajul specific religiei lui. Egiptenii credeau în viața veșnică și socoteau viața drept o simplă „călătorie“ spre malul eternității.

Urmăriți acum dialogul dintre păgânul Faraon și patriarhul Iacov:

Iosif a adus pe tatăl său Iacov, și l-a înfățișat înaintea lui Faraon. Și Iacov a binecuvântat pe Faraon. Faraon a întrebat pe Iacov: „Care este numărul zilelor anilor vieții tale?”

Iacov a răspuns lui Faraon: „Zilele anilor călătoriei mele sunt o sută treizeci de ani. Zilele anilor vieții mele au fost puține la număr și rele și n-au atins zilele anilor vieții părinților mei în timpul călătoriei lor.“ (Geneza 47:7-9)

Cucerit de abilitatea și sinceritatea mărturiei lui Iacov, Faraon face un gest neașteptat, se lasă binecuvântat de bătrânul reprezentant al lui Iehova:

Iacov l-a binecuvântat iarăși pe Faraon și a plecat dinaintea lui Faraon. (Geneza 47:10)

A fost un semn că Faraon a primit, exprimată într-un limbaj pe care-l cunoștea foarte bine, mărturia patriarhului Iacov și s-a închinat Dumnezeului evreilor. Faptul că Solomon s-a căsătorit la vremea lui cu fata lui Faraon și s-a îndepărtat de Dumnezeu a fost o mare ironie a istoriei (1 Împărați 3:1).

Această carte a lui Solomon poate fi privită drept o continuare a cărții Proverbelor, oferta înțelepciunii lui Dumnezeu pentru viața noastră de fiecare zi. Iată de ce studierea Eclesiastului este cum nu se poate mai potrivită acum, în acest veac de „mondializare“ a valorilor și de globalizare a vieții filosofice și religioase.

Dumnezeu ne-a spus că nimeni nu-l va depăși vreodată pe Solomon în înțelepciune, așa că vom face foarte bine dacă ne vom întoarce mereu la el și la lucrurile pe care Dumnezeu a vrut să ni le spună prin el. Destinatarii cărții Eclesiastul ... suntem noi, iar concluzia cărții, „Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui“, este valabilă pentru toți contemporanii noștri. „Frica de Dumnezeu“ este accentuarea sentimentului religios transcendent pe care-l simte fiecare om care stă înaintea veșniciei, iar „ascultarea

de poruncile Lui“ este adăugată ca o invitație salvatoare spre „revelația“ Lui scrisă și ... vie.

Care este schița cărții Ecclesiastul?

Cea mai naturală împărțire a cărții este respectarea structurii marcate de Solomon prin cadența unui refren care se repetă :

Nu este altă fericire pentru om decât să mănânce și să bea, și să-și înveselească sufletul cu ce este bun din agoniseala lui! Dar am văzut că și aceasta vine din mâna lui Dumnezeu. Cine, în adevăr, poate să mănânce și să se bucure fără El? (Ecclesiastul 2:24-25)

Am ajuns să cunosc că nu este altă fericire pentru ei decât să se bucure și să trăiască bine în viața lor; dar și faptul că un om mănâncă și bea și duce un trai bun în mijlocul întregii lui munci, este un dar de la Dumnezeu. (Ecclesiastul 3:12-13)

Așa că am văzut că nu este nimic mai bun pentru om decât să se veselească de lucrările lui: aceasta este partea lui. (Ecclesiastul 3:22)

Iată ce am văzut: este bine și frumos ca omul să mănânce și să bea, și să trăiască bine în mijlocul muncii lui, cu care se trudește supt soare, în toate zilele vieții lui, pe cari i le -a dat Dumnezeu; căci aceasta este partea lui. Dar dacă a dat Dumnezeu cuiva avere și bogății, și i -a îngăduit să mănânce din ele, să-și ia partea lui din ele, și să se bucure în mijlocul muncii lui, acesta este un dar dela Dumnezeu. Căci nu se mai gîndește mult la scurtimea zilelor vieții lui, de vreme ce Dumnezeu îi umple inima de bucurie. (Ecclesiastul 5:18-20)

Am lăudat dar petrecerea, pentru că nu este altă fericire pentru om supt soare de cât să mănânce și să bea și să se veselească; iată ce trebuie să -l însoțească în mijlocul muncii lui, în zilele vieții pe cari i le dă Dumnezeu supt soare (Ecclesiastul 8:15)

Bucură-te, tinere, în tinerețea ta, fii cu inima veselă
cît ești tînăr, umblă pe căile alese de inima ta și plăcute
ochilor tăi; dar să știi că pentru toate acestea te va chema
Dumnezeu la judecată. Gonește orice necaz din inima
ta, și depărtează răul din trupul tău; căci tinerețea și zorile
vieții sînt trecătoare (Eclesiastul 11:9-10)

Pasajele cuprinse între cadențele acestui refren sunt „strofele“
poemului de înțelepciune alcătuit de Solomon. Ele cunosc o
evoluție crescândă, de la termenii generali ai experiențelor umane,
la problemele personale ale lui Solomon și sunt încununate cu
recomandarea de a ne alinia trăirea cu revelația voii lui Dumnezeu,
cu care vom fi confrunțați noi în ziua judecării de la urmă.

Care sunt factorii care dau unitate cărții?

Cartea Eclesiastul este un „puzzle“ în care fiecare piesă este așa
de diferită de celelalte, că nu-ți vine să crezi că pot forma o imagine
comună. Nu este de mirare că oameni aparținând la școli de gândire
atât de diferite s-au regăsit în paginile acestei cărți și i-au citat
textul ca argument al sistemelor lor de filosofie. Și nu trebuie să ne
mirăm nici că, luate separat și izolate de întregul cărții, fragmente
ale Eclesiastului par să se contrazică unele pe altele. Solomon a fost
etichetat pe rând ca fiind ba agnostic, ba sceptic, ba materialist,
ba nihilist, ba fatalist, ba existențialist, ba pesimist cinic și nu de
puține ori epicurian sau stoic.

Jerome, de exemplu, a folosit textul acestei cărți pentru a o
îndemna pe o tînără din Roma, Blessila, să refuze deșertăciunea
plăcerilor din lume și să se călugărească. Asta în ciuda faptului că
Eclesiastul scrie clar că:

Nu este altă fericire pentru om decît să mănânce
și să bea și să-și înveselească sufletul cu ce este bun din
agoniseala lui! (Eclesiastul 2:24)

Eclesiastul pune împreună fragmente de filosofie omenească
pentru a alcătui întregul unui mesaj dumnezeiesc. În măsura în
care ne vom opri numai la fragmentele ca atare, vom fi tentați să

ne întrebăm: „Ce caută astfel de afirmații în Biblie?“ În măsura în care vom reuși să vedem însă „întregul“, vom înțelege că „drumurile înfundate“ sunt enumerate doar pentru a scoate în evidență singura ieșire posibilă din impas, singura cale către fericirea cea adevărată și durabilă.

În ciuda fragmentelor aparent contradictorii, cartea are niște nervuri care îi dau unitate, niște teme care o străbat de la un capăt la altul, asemenea unor pâraie pornite din versanți diferiți, dar destinate să se adune împreună în apa lacului din vale. Caracterul negativ al multor pasaje este contrabalansat de mesaje pozitive cu un puternic caracter spiritual.

Una din ele este „teama de Domnul“ (3:14; 5:7; 7:18; 8:12-13).

Alta este înțelegerea că orice „bun“ și „bine“ trebuie privite în viață ca daruri din partea lui Dumnezeu (2:24-26; 5:18-19); 8:15; 9:7-9).

O alta este avertizarea că și cel neprihănit și cel păcătos vor fi judecați la sfârșit de Dumnezeu (3:17; 8:12-13; 11:9; 12:7b; 12:14).

Încă una este că providența divină veghează asupra fiecărui om și-i hotărăște circumstanțele vieții (3:13-14; 5:6b; 7:29; 8:5, 13; 11:9b; 12:1).

Toate aceste teme se varsă ca niște afluenți în concluzia cărții pe care am amintit-o deja:

Să ascultăm dar încheierea tuturor învățăturilor:
Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui. Aceasta este datoria oricărui om. Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată, și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău. (Eclesiastul 12:13-14)

Textul acestei concluzii subliniază două teme majore: tema judecății cu consecința ei inevitabilă „teama de Dumnezeu“.

Tema judecății fusese deja enunțată și în alte pasaje:

Atunci am zis în inima mea: „Dumnezeu va judeca și pe cel bun și pe cel rău; căci El a sorocit o vreme pentru orice lucru și pentru orice faptă.“ (Eclesiastul 3:17)

Da, mi-am pus inima în căutarea tuturor acestor lucruri, am cercetat toate aceste lucruri, și am văzut că cei neprihăniți și înțelepți, și faptele lor, sunt în mâna lui Dumnezeu, atât dragostea cât și ura. (Eclesiastul 9:1)

Bucură-te, tinere, în tinerețea ta, fii cu inima veselă cât ești tânăr, umblă pe căile alese de inima ta și plăcute ochilor tăi; dar să știi că pentru toate acestea te va chema Dumnezeu la judecată. (Eclesiastul 11:9)

Frica de Dumnezeu a fost și ea menționată anterior:

Am ajuns la cunoștința că tot ce face Dumnezeu dăinuiește în veci, și la ceea ce face El nu mai este nimic de adăugat și nimic de scăzut, și că Dumnezeu face așa pentru ca lumea să se teamă de El. (Eclesiastul 3:14)

Căci, dacă este deșertăciune în mulțimea visurilor, nu mai puțin este și în mulțimea vorbelor; de aceea, teme-te de Dumnezeu. (Eclesiastul 5:7)

Bine este să ții la aceasta, dar nici pe cealaltă să n-o lași din mână; căci cine se teme de Dumnezeu, scapă din toate acestea. (Eclesiastul 7:18)

Totuși, măcar că păcătosul face de o sută de ori răul și stăruiește multă vreme în el, eu știu că fericirea este pentru cei ce se tem de Dumnezeu, și au frică de El. Dar cel rău nu este fericit și nu-și va lungi zilele, întocmai ca umbra, pentru că nu are frică de Dumnezeu. (Eclesiastul 8:12-13)

Unitatea cărții este realizată și prin cadența refrenului de care am amintit deja. El strecoară conținutul uneia din concluziile majore ale cărții și anume: Dumnezeu este în final Cel care poate dărui fericirea chiar și aici pe pământ:

Du-te, dar, de mănâncă-ți pâinea cu bucurie, și bea-ți cu inimă bună vinul; căci de mult a găsit Dumnezeu plăcere în ce faci tu acum. Hainele să-ți fie albe, în orice vreme, și untdelemnul să nu-ți lipsească de pe cap. Gustă

viața cu nevasta, pe care o iubești, în tot timpul vieții tale deșerte, pe care ți-a dat-o Dumnezeu sub soare, în această vreme trecătoare; căci aceasta îți este partea în viață, în mijlocul trudei cu care te ostenești sub soare. (Eclesiastul 9:7-9)

Deși nu pare la prima vedere, fericirea „casnică” pe care ne sfătuiește Solomon să o gustăm este un element pertinent veșniciei din tema cărții. Familia este singura „instituție” umană care ne-a rămas dinainte de căderea lui Adam și Eva în păcat! Dintre toate lucrurile de pe pământ, singurul perimetru în care viața poate să mai fie „ca în cer” este universul familiei. Nu degeaba se spune că ea poate și trebuie să fie „un colț de rai”! Expresia „căci de mult a găsit Dumnezeu plăcere în ce faci tu acum” subliniază că omul a fost făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și fericirea copiei (omul) oglindește felul de a fi al „originalului” (Creatorul). Nu ne putem împlini decât atunci când vedem viața din punctul lui Dumnezeu de vedere și facem lucruri pe care El însuși le-ar face, dacă ar fi în locul nostru.

Să ascultăm dar încheierea tuturor învățăturilor:
Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui. Aceasta este datoria oricărui om. (Eclesiastul 12:13)

Cea mai bună definiție pe care am găsit-o până acum pentru „voia lui Dumnezeu” este aceasta: „Voia lui Dumnezeu este ceea ce am face și noi înșine de bună voie și cu tot entuziasmul, dacă am cunoaște toate amănuntele”.

Nu vi s-a întâmplat niciodată să vedeți a doua zi că ceea ce ați făcut ieri n-a fost chiar așa de bine? Nu vi s-a întâmplat să aflați ceva care să vă dea peste cap toate aprecierile din ziua de ieri? N-ați spus niciodată: „Dacă aș fi știut asta ieri, altfel aș fi procedat!”? Cum nu cunoaștem încă „toate detaliile”, trebuie deocamdată „să ascultăm de poruncile Lui”, pentru că numai El cunoaște realitatea totală și absolută. La Marea Judecată de Apoi, „orice genunchi se va pleca înaintea Lui” când Dumnezeu va explica omenirii „toate amănuntele”, până și cei păcătoși Îi vor da dreptate lui Dumnezeu:

Și pentru ei a prorocit Enoh, al șaptelea patriarh de la Adam, când a zis: „Iată că a venit Domnul cu zecile de mii de sfinți ai Săi, ca să facă o judecată împotriva tuturor, și să încredințeze pe toți cei nelegiuți, de toate faptele nelegiuite pe care le-au făcut în chip nelegiuit, și de toate cuvintele de ocară, pe care le-au rostit împotriva Lui acești păcătoși nelegiuți.“ (Iuda 14-15)

... pentru că a rânduit o zi, în care va judeca lumea după dreptate, prin Omul, pe care L-a rânduit pentru aceasta și despre care a dat tuturor oamenilor o dovadă netăgăduită prin faptul că L-a înviat din morți. (Faptele Apostolilor 17:31)

Fiindcă este scris: „Pe viața Mea Mă jur, zice Domnul, că orice genunchi se va pleca înaintea Mea și orice limbă Îi va da slavă lui Dumnezeu.“ (Romani 14:11)

Departate de a fi haotică, cartea Eclesiastul are un plan consistent și coerent, pe care nu trebuie nici să-l ignorăm și nici să-l „îmbunătățim“ cu schițele noastre. Curgerea ideilor este logică și metodică. Argumentarea este nu numai bine condusă, completată și concludivă, dar se bucură și de un evident caracter progresiv. Există împărțiri bine delimitate, puncte de trecere de la o temă la alta și se urmărește un fir deductiv care ne umple de admirație pentru geniul cu care ideile au fost așternute pe hârtie de Solomon.

Considerând aceste elemente care dau unitate întregii cărți, am greși (cum au greșit mulți și adesea) dacă am vedea în cartea Eclesiastul numai o „colecție“ de filosofii omenești falimentare. Cartea are dreptul, la fel ca toate celelalte din colecția Bibliei, să-și îndreptățască caracterul „inspirat“. Ea poate sta lângă oricare din cele în care există expresia „așa vorbește Domnul“! Solomon mărturisește preocuparea lui de a studia înțelepciunea divină dăruită de Dumnezeu oamenilor:

Pe lângă că Eclesiastul a fost înțelept, el a mai învățat și știința pe popor, a cercetat, a adâncit și a întocmit un mare număr de zicători. Eclesiastul a căutat să afle

cuvinte plăcute, și să scrie întocmai cuvintele adevărului.
(Eclesiastul 12:9-10)

Finalul cărții ne îndeamnă la aceasta atunci când ne spune că până și fragmentele de căutări și jumătățile de concluzii sunt dovada inițiativelor pe care le are Dumnezeu în viața oamenilor:

Cuvintele înțelepților sunt ca niște bolduri; și, strânse la un loc, sunt ca niște cuie bătute, date de un singur stăpân. (Eclesiastul 12:11)

Eclesiastul este o carte „inspirată” de Dumnezeu, nu sensul că tot ce este scris în ea este părerea lui Dumnezeu, ci că autorul ei a fost „inspirat” de Dumnezeu să scrie tot ce se găsește acolo.

Pentru că Solomon preferă să se numească „predicatorul”, am ales și noi să numim „strofele” discursului său „puncte” de predică. Avem deci de a face cu o introducere, cu patru puncte și cu o încheiere. Raționamentul pe care ni-l propune Eclesiastul este următorul:

- (1) Dumnezeu are o lume veșnică,
- (2) Dumnezeu are daruri așezate în
- (3) rânduielile unui anumit plan în care
- (4) El ne vorbește și
- (5) ne pregătește pentru ca la
- (6) întâlnirea finală să ne fie bine.

Solomon vrea și el să ne pregătească pentru marea întâlnire din ziua judecății de apoi. El își folosește experiența proprie și experiențele altora pentru a ne arăta că, fără perspectiva veșniciei, viața este lipsită de valoare, de sens, de viitor, de împlinire, de certitudine. Singura explicație a acestei situații este că suntem făcuți de Dumnezeu pentru o altă existență, care ne cheamă din veșnicie și pentru care trebuie să ne pregătim aici.

În procesul acestei pregătiri, Eclesiastul ne dovedește rând pe rând că viața este o enigmă (1:1-11), viața este o farsă (1:12-5:20), viața este o investiție (6:1-12:8) și viața este un examen (12:9-14).

Un tabel, o reprezentare grafică, are avantajul că poate fi reținut mai ușor în memoria noastră vizuală. Ținând seama de tot și de toate cele spuse până acum, vă propun să ilustrăm cartea Eclesiastul în tabelul următor. El va conține informații despre secțiunile cărții, despre împărțirea textului ei, despre diferitele ei teme, despre autorul ei și despre data la care și-a scris el cartea:

Schița	INTRODUCERE	PUNCTUL #1	PUNCTUL #2	PUNCTUL #3	PUNCTUL #4	ÎNCHEIERE
Împărțirea cărții	Căutarea sensului vieții	Zădărnicia eforturilor și înfăptuirilor umane	Problema vieții și a morții	Insuficiența materialismului	Certitudinea morții, incertitudinea vieții	Aflarea sensului vieții
Text	1:1-1:11	1:12 - 2:26	3:1 - 5:20	6:1 - 8:15	8:16 - 12:8	12:9-14
Tema	Viața ca o enigmă	Viața ca o farsă		Viața ca o investiție		Viața ca un examen
Ce?	Lipsa de valoare	Lipsa de sens	Lipsa de viitor	Lipsa de împlinire	Lipsa de certitudine	Chemarea veșniciei
De ce?	Dumnezeu are o lume veșnică	Dumnezeu are daruri	Dumnezeu are un plan	Dumnezeu ne vorbește	Dumnezeu ne pregătește	Dumnezeu ne întâlnește
	„DEȘERTĂCIUNEA VIEȚII“ vs. „TEAMA DE DUMNEZEU“					
Unde?	Ierusalim					
Cine?	Solomon - la bătrânețe					
Când?	În zilele împăratului Solomon (secolul X î.Ch.)					

Care este “cheia” cărții Eclesiastul

Considerați rândurile care urmează un comentariu la „Epilogul Eclesiastului“. În simetriile Bibliiei, cartea Eclesiastul este perechea cărții lui Iov în rândul cărților poetico-didactice. Ca și Iov, cartea Eclesiastului trebuie întoarsă invers pentru a putea fi înțeleasă și

citită de la sfârșit către început. Ea este ca banana care trebuie cojită de la coadă spre vârf, ca peștele care trebuie curățit de la coadă și ca scrisul evreiesc care se citește „invers“.

Dacă în cartea lui Iov în epilog găseam părerea lui Dumnezeu despre eroii cărții și despre părerile lor, în *Eclesiastul* găsim la sfârșit concluzia care ne dă cheia cărții:

Să ascultăm dar încheierea tuturor învățăturilor:
Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui. Aceasta este datoria oricărui om. Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău. (*Eclesiastul* 12:13-14)

Spre deosebire de cartea lui Iov care este un compendiu de religie, *Eclesiastul* este un compendiu de filosofie. Iov ne pune la dispoziție categorii generale în care se pot împărți sistemele religioase. *Eclesiastul* enumeră categorii generale de sisteme filosofice. Iov ne arată cum îl văd oamenii pe Dumnezeu și cum pot explica ei legătura cu El. *Eclesiastul* ne arată câteva feluri în care pot înțelege oamenii viața, scopul și sensul ei.

Există posibilitatea ca cititorii cărții *Eclesiastul* să plece pe o pistă falsă și să creadă că mesajul cărții este înscris în expresia:

Am văzut tot ce se face sub soare; și iată că totul este deșertăciune și goană după vânt! (*Eclesiastul* 1:14)

Nu este însă așa! Textul acesta este o constatare, nu o concluzie, un diagnostic, nu un tratament! Este o mare deosebire între o constatare și o concluzie. Cea dintâi este rezultatul cercetărilor, cea de a doua este izvorul unor acțiuni noi care rezolvă situația asupra căreia a fost făcută observația. Cartea *Eclesiastul* nu conține doar tragedia condiției umane „sub soare“, ci și tranziția spre ieșirea din impas prin intrarea în sfera armoniei cu Creatorul etern.

Fiecare carte trebuie citită și înțeleasă având în minte ideea cu care a scris-o autorul ei și respectând planul după care a fost ea alcătuită. Privind în ansamblu la această carte, este evident că Solomon a vrut să facă o demonstrație despre zădărnicia căutării sensului vieții în atitudinile greșite față de elementele ei și a așezat

ideea principală a cărții drept concluzia inevitabilă a tuturor acestor căutări: „Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui. Aceasta este datoria oricărui om“. Este un alt fel de a zice că „viața n-are sens în ea însăși și în evenimentele ei, dar capătă sens deîndată ce Îl iei în calculele tale pe Dumnezeu Creatorul, sursa, suportul și scopul tuturor lucrurilor.

Care este mesajul cărții Eclesiastul

Eclesiastul are un mesaj pentru toți însetații după eternitate. Iar aceștia nu sunt puțini la număr. Istoria turnului Babel din Biblie ne spune că toți oamenii care sunt împrăștiați astăzi pe toată suprafața pământului au fost odinioară un singur popor, cu o singură limbă și cu o cultură comună. Este normal să găsim în mai toate scrierile lor străvechi noțiuni comune despre începutul istoriei. Evreii împărtășesc elemente identice cu toți „verișorii“ lor din jurul lumii, iar Dumnezeu nu este doar Creatorul evreilor, El este Dumnezeul întregului pământ!

Don Richardson a publicat în 1984 o carte cu titlul: „Cu eternitatea în inimile lor“ (*Regal Books, ISBN-13: 978-0830709250*). Prima parte a cărții documentează foarte convingător că Elohim, Dumnezeu, S-a revelat pe Sine în diverse culturi religioase din Africa până în sud estul Asiei și din India până în America de Sud cu mult înainte ca misionarii creștini din Orientul mijlociu și Europa să ajungă pe acolo. Cine au fost „magii din răsărit“ veniți să se închine „împăratului Iudeilor, cel de curând născut“? Cine a fost acel enigmatic Melhisedec din Geneza? Cum de era socrul lui Moise, preotul din Madian, „preot al Dumnezeului cel viu“? Cum de știa Balaam în Mesopotamia cum să vorbească cu Dumnezeu? Aceste dovezi incontestabile confirmă că „Dumnezeu a pus gândul veșniciei în inimile lor“ cum spune Solomon și infirmă teoria că religia creștină este rezultatul unui proces spiritual evolutiv al umanității.

David Marshall, misionar în Nagasaki, Japonia, a scris în recenzia făcută cărții: „Teza lui Richardson este că Dumnezeu a pregătit culturile lumii pentru Evanghelia Domnului Isus. Ideea

poate părea bizară la început, dar eu i-am găsit confirmarea la cel puțin trei nivele. Mai întâi, scriptural, aceeași convingere o găsim și în unele texte din Noul Testament. De exemplu, Domnul Isus spune că n-a venit ca să distrugă, ci ca să împlinească tiparele profetice străvechi. Apostolul Pavel vorbește despre «legea lui Dumnezeu» înscrisă în inimile oamenilor prin creație:

Când Neamurile, măcar că n-au lege, fac din fire lucrurile Legii, prin aceasta ei, care n-au o lege, își sunt singuri lege; și ei dovedesc că lucrarea Legii este scrisă în inimile lor; fiindcă despre lucrarea aceasta mărturisesc cugetul lor și gândurile lor care sau se învinovățesc, sau se dezvinovățesc între ele. Și faptul acesta se va vedea în ziua când, după Evanghelia mea, Dumnezeu va judeca, prin Isus Christos, lucrurile ascunse ale oamenilor. (Romani 2:14-16)

Aceasta a fost baza comună pe care și-au clădit evanghelizările atât Pavel, cât și Ioan:

Pavel a stat în picioare în mijlocul Areopagului, și a zis: «Bărbați Atenieni! În toate privințele vă găsesc foarte religioși. Căci, pe când străbăteam cetatea voastră și mă uitam de aproape la lucrurile la care vă închinați voi, am descoperit chiar și un altar, pe care este scris: "Unui Dumnezeu necunoscut!"» Ei bine, ceea ce voi cinștiți, fără să cunoașteți, aceea vă vestesc eu." (Faptele Apostolilor 17:22-23)

La început era Cuvântul («Logosul») atât de caracteristic lui Socrates și Platon) și Cuvântul era cu Dumnezeu, și Cuvântul era Dumnezeu. El era la început cu Dumnezeu... Și Cuvântul S-a făcut trup și a locuit printre noi, plin de har și de adevăr. Și noi am privit slava Lui, o slavă întocmai ca slava singurului născut din Tatăl. (Ioan 1:1-2, 14)

Apoi, istoric, apologeții creștini au folosit și ei aceeași strategie. Augustin, de exemplu, în lucrarea sa „Cetatea lui Dumnezeu“, scrie că Isus Christos a fost predicat în biserica primelor secole drept cea

mai certă împlinirea elementelor din cultura Greco-Romană. Am putea spune împreună cu el că metoda aceasta explică «Cum a fost cucerit vestul», ca și estul de altfel (aluzie la celebrul film american «How the West was won»). Creștinismul nu este o „religie europeană”, ci o veste bună trimisă întregii planete.

Al treilea nivel de confirmare este cel psihologic și vine chiar din gura unor așa numiți «sceptici». Umanistul Huston Smith susține că «dacă Dumnezeu creștin este un Dumnezeu al dragostei, atunci ar fi de neconceput că El nu s-a făcut cunoscut și celorlalți copiii ai Săi din restul umanității.» Budistul Thich Naht Hanh este de acord: «Împărtășirea credinței cu alții nu presupune ca aceștia să-și abandoneze propriile rădăcini spirituale... Oamenii nu pot fi fericiți dacă sunt deșrădăcinați...» Amândoi oameni au, în limitele lor, dreptate, dar Richardson demonstrează tocmai că aceste „rădăcini străvechi» sunt dovezi că Dumnezeu cel adevărat s-a făcut cunoscut «tuturor copiilor Săi», plantând o sămânță pentru Evanghelie în fiecare cultură. Astăzi, când îi chemăm pe oameni la Christos, noi îi chemăm la cele mai profunde adevăruri religioase din propria lor cultură.“

David Marshall continuă: „Îmi amintesc de prima mea vizită la Templul cerului din Beijing, China, acum 16 ani. Cine era acest „cer» căruia i se închinau chinezii? De ce venea împăratul Chinei la templu numai o singură dată pe an, ca Marele Preot din Israel, ca să aducă jertfe pentru păcatele poporului? Stând acolo, în cel mai sacru loc din China, am auzit parcă o voce vorbindu-mi în inima mea: «Tu crezi că Eu am venit pentru prima dată în China odată cu misionarii? Nu. Eu am fost aici dintotdeauna. Eu am făcut China!»

Anii petrecuți de mine în mijlocul chinezilor mi-au confirmat teza lui Richardson. Triburile din provinciile de sud ale țării, ca și Taivanul și întreaga Polinezia mi-au pus la îndemână nenumărate exemple. Mai târziu, am scris eu însumi o carte cu titlul: «Christos este împlinirea culturii chineze». Am distribuit lucrarea în țările Asiei și cititorii mi-au trimis înapoi alte nenumărate exemple.

«Cu eternitatea în inimile lor» a avut o influență extraordinară asupra misionarilor din toată lumea. Dacă preferați un studiu mai academic de o mare valoare teoretică vă recomand să citiți «Everlasting Man and Orthodoxy» (Omul etern și adevărata credință) de Chesterton. «Analogiile mântuirii» reprezintă deasemenea o temă latentă în multe din lucrările lui C.S.Lewis: «Surprised by Joy» (Surprins de fericire), «Mere Christianity» (Creștinismul redus la esențe), «Pilgrims Regress» (Decadența pelerinului), și cea mai surprinzătoare din toate «Till We Have Faces» (Până ce ne vom vedea așa cum suntem).“

Oriunde ar fi el, omul simte chemarea eternității. Solomon, cel mai genial dintre cei care au trăit vreodată, se întreabă în ce fel îl poate ajuta experiența vieții acesteia să intre mai bogat în viața viitoare; care sunt lucrurile pe care le poate lua cu el „dincolo“. Ca orice bun evreu, dar și ca reprezentant al omenirii în ansamblul ei, Solomon caută să răspundă la întrebarea:

Ce folos are omul din toată truda pe care și-o dă sub soare? (Eclesiastul 1:3)

Care sunt căile prin care încearcă Solomon să răspundă la această întrebare? Dacă prin epistemologie înțelegem o teoria cunoașterii, o ramură a filozofiei care se ocupă cu originile, natura și scopurile cunoașterii, trebuie să ne punem întrebarea: Care sunt metodele prin care „explorează“ Solomon realitatea? Epistemologia are la bază două întrebări: Ce este cunoașterea?, Cum este posibilă cunoașterea? Cuvântul epistemologie derivă din două cuvinte grecești: episteme, care înseamnă „cunoaștere“ și logos care înseamnă „studiu al“ sau „teorie a“.

Metodele folosite de Solomon pentru a ajunge la concluziile din cartea Eclesiastul sunt: experiența personală (capitolul 2), observarea lucrurilor din jur (capitolele 3-7), tradiția înțelepților (capitolul 8) și confruntarea cu adevărurile fundamentale ale existenței (capitolul 9). Mesajul cărții este așezat în concluziile la care ajunge Solomon în capitolele 10-12.

Spovedania lui Solomon trebuie înțeleasă în succesiunea celor trei timpuri în care au avut loc cele povestite: trecut, prezent și

viitor. Incursiunile lui în viață sunt întotdeauna la timpul trecut, concluziile sunt trase la timpul prezent, iar motivațiile acestor concluzii sunt la viitor. În felul acesta, anumite expresii care sunt în conflict flagrant cu restul contextului biblic apar exact ceea ce sunt, aberații pe care Solomon însuși le-a experimentat, faze trecute din evoluția sa personală, rateuri filosofice pe care le-a depășit între timp, soluții pe care acum le dezavuează și nu le mai recomandă nimănui. Solomon povestește incursiuni în care a fost sincer, dar sincer greșit, lucruri care i s-au părut așa, dar pe care acum nu le mai crede, iluzii trecătoare și cugetări chinuitoare care i-au marcat viața la un moment de impas rezolvat apoi în mod favorabil.

Iată un exemplu. O cunoaștere parțială și o concluzie falsă care l-a copleșit *în trecut*:

Am zis în inima mea că acestea se întâmplă numai pentru oameni, ca să-i încerce Dumnezeu, și ei înșiși să vadă că nu sunt decât niște dobitoace. Căci soarta omului și a dobitocului este aceeași: aceeași soartă au amândoi; cum moare unul, așa moare și celălalt, toți au aceeași suflare, și omul nu întrece cu nimic pe dobitoc; căci totul este deșertăciune. Toate merg la un loc; toate au fost făcute din țărână, și toate se întorc în țărână. Cine știe dacă suflarea omului se suie în sus, și dacă suflarea dobitocului se coboară în jos în pământ? (Eclesiastul 3:18-21)

O rezolvare la care a ajuns între timp și pe care o împărtășește *în prezent* tuturor:

Dar adu-ți aminte (acum) de Făcătorul tău ... până nu se întoarce țărâna în pământ, cum a fost, și până nu se întoarce duhul la Dumnezeu, care l-a dat. (Eclesiastul 12:1,7)

Un viitor care trebuie să ne motiveze viața prezentă:

Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată, și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău. (Eclesiastul 12:14)

Cititorul care nu-și dă seama de această succesiune de timpuri verbale ale spovedaniei va ajunge să creadă sau că Solomon se contrazice singur sau ca această carte este o culegere de petece scrise de alți autori și cusute cu ... ață albă. Structura aceasta, un trecut cu concluzii temporare false, un prezent cu concluzii schimbate din pricina unui viitor care schimbă întreaga perspectivă nu este străină spiritului Bibliei și nici unică. De fapt, ea ilustrează pașii pocăinței și este esența mesajului biblic. Structura este extrem de clară în psalmul 73:

Trecut cu concluzii false:

Da, bun este Dumnezeu cu Israel, cu cei cu inima curată. Totuși, era să mi se îndoiaie piciorul și erau să-mi alunece pașii! Căci mă uitam cu jind la cei nesocotiți, când vedeam fericirea celor răi.

Într-adevăr, nimic nu-i tulbură până la moarte, și trupul le este încărcat de grăsime. N-au parte de suferințele omenești, și nu sunt loviți ca ceilalți oameni. De aceea mândria le slujește ca salbă, și asuprirea este haina care-i învelește. Li se bulbucă ochii de grăsime și au mai mult decât le-ar dori inima. Râd și vorbesc cu răutate de asuprire: vorbesc de sus, își înalță gura până la ceruri și limba le cutreieră pământul. De aceea aleargă lumea la ei, înghite apă din plin, și zice: „Ce ar putea să știe Dumnezeu și ce ar putea să cunoască Cel Prea Înalt?”

Așa sunt cei răi: totdeauna fericiți și își măresc bogățiile. Degeaba dar mi-am curățit eu inima și mi-am spălat mâinile în nevinovăție: căci în fiecare zi sunt lovit, și în toate diminețile sunt pedepsit. (Psalmul 73: 1-14)

Prezent cu convingeri schimbate:

M-am gândit la aceste lucruri ca să le pricep, dar zadarnică mi-a fost truda, până ce am intrat în sfântul locaș al lui Dumnezeu, și am luat seama la soarta de la urmă a celor răi. Da, Tu-i pui în locuri alunecoase, și-i arunci în prăpăd. Cum sunt nimiciți într-o clipă! Sunt pierduți, prăpădiți printr-un sfârșit năprasnic. Ca un vis

la deșteptare, așa le lepezi chipul, Doamne, la deșteptarea Ta! Când mi se amăra inima, și mă simțeam străpuns în măruntaie, eram prost și fără judecată, eram ca un dobitoc înaintea Ta. (Psalmul 73:16-21)

Viitor care clarifică și schimbă convingeri:

Însă eu sunt totdeauna cu Tine, Tu m-ai apucat de mâna dreaptă, mă vei călăuzi cu sfatul Tău, apoi mă vei primi în slavă. (Eclesiastul 73:23)

Aceeași succesiune, trecut greșit, prezent schimbat, viitor motivator se găsește și în cartea lui Iov și în Psalmul 32.

Deși pare plină de contraziceri și neclarități, cartea Eclesiastului are un mesaj clar care poate fi rezumat în trei afirmații:

(1) Când observi viața umană cu ciclurile ei aparent lipsite de semnificație (Eclesiastul 1:4-11) și cu paradoxurile ei inexplicabile (4:1; 7:15; 8:8), ajungi neapărat la convingerea că totul este lipsit de sens și de semnificație. Este imposibil să găsești în toate măcar un singur postulat în jurul căruia să-ți organizezi existența.

(2) Cu toate acestea, îți dai seama că este bine ca viața să fie trăită din plin, căci este un dar pe care ți l-a făcut Dumnezeu (3:12-13; 3:22; 5:18-19; 8:15; 9:7-9), numai că trebuie să trăiești cu grijă știind că ...

(3) Vei da socoteală Făcătorului tău în ziua în care te va chema la judecată (3:16-17; 12:14). La o privire finală, viața este un examen pe care trebuie să-l luăm pentru reintegrarea noastră în eternitate.

3. Dictionar de termeni

Foarte mulți creștini, chiar predicatori, se feresc de Eclesiastul. Este una din cărțile mai puțin înțelese, nu numai din cauza diferenței de nivel intelectual dintre cel care a scris-o și cei care o citesc, dar și din cauza lipsei de înțelegere a terminologiei folosite de Solomon.

Comunicarea este deficitară dacă oamenii folosesc aceleași cuvinte, dar cu semnificații diferite. Știința care se ocupă cu sensul cuvintelor se numește „semantică” și trebuie stăpânită bine de cei care vor să înțeleagă și să se facă înțeleși. Fratele Emil Jiva, un teolog din Arad, obișnuia să spună ori de câte ori se isca o neînțelegere între cei care făceau studiu biblic împreună: „Mai întâi, fraților, trebuie să lămurim termenii discuției”. Același lucru trebuie să-l facem și noi înainte de a studia cartea Eclesiastul. De când a fost ea scrisă și până astăzi s-au scurs mai bine de trei mii de ani. Nu mai vorbim ca oamenii de atunci și nu mai folosim aceleași expresii ca ei. În plus, originalul în care a scris a fost tradus de oameni care au trăit și ei în alte vremuri decât cele de astăzi. Pentru a evita confuzii și interpretări greșite, este recomandabil să ne punem de acord asupra sensului unor cuvinte și expresii folosite de Solomon în cartea sa.

Lucruri de sub soare

Expresia este folosită de douăzeci și nouă de ori în cartea Eclesiastul (1:9, 14; 2:11, 17, 19, 20, 22; 3:16; 4:1, 3, 7, 15; 5:13, 18; 16:1, 5, 12; 8:9, 15, 17; 9:3, 6, 9, 11, 13; 10:5).

Ea identifică perspectiva umană asupra vieții, punctul de vedere al omului natural, lipsit de transcendență, adică de legătura cu ceea ce este „dincolo“ de lumea materială.

Un derivat al ei este expresia „de sub ceruri“ (Eclesiastul 1:13; 2:3; 3:1).

Câștig

Termenul ebraic este „Yitron“ și este folosit de zece ori în textul cărții (Eclesiastul 1:3; 2:11, 13 (folos), 3:9; 5:9, 16; 7:12 (folos); 10:10, 11). Termenul nu apare nicăieri în altă parte a Vechiului Testament, iar semnificația lui fundamentală este „ceea ce-ți rămâne, ceea ce este durabil“. Mai poate fi tradus și prin „surplus“, „avantaj“, „afacere bună“, „profit“. Este antonimul „deșertăciunii“, tot așa cum în limba evreilor din România „ghîșeft“ este opusul lui „pagubă“. Tradusă în terminologia contemporană, întrebarea fundamentală ridicată de Solomon în cartea sa este: „În labirintul de probleme și paradoxuri ale vieții, de ce se merită să trăiești? Ce câștig putem avea din viață? Cu ce rămâneam în mână la sfârșitul ei?“

Muncă

Textul folosește cel puțin zece sinonime pentru a identifica această activitate. Termenul original este „amal“ și este folosit de douăzeci și trei de ori în Eclesiastul. Munca nu este doar o activitate, ci denumește „o trudă istovitoare cu un rezultat incert și insuficient“. Expresia implică aspectele neplăcute ale suferinței, mizeriei, nemulțumirii și disperării. Munca în sensul acesta este conținutul blestemului rostit de Dumnezeu asupra lui Adam:

Fiindcă ai ascultat de glasul nevestei tale, și ai mâncat din pomul despre care îți poruncisem: „Să nu mănânci deloc din el“, blestemat este acum pământul din pricina ta. Cu multă trudă să-ți scoți hrana din el în toate zilele vieții tale; spini și pălămidă să-ți dea, și să mănânci iarba de pe câmp. În sudoarea feței tale să-ți mănânci pâinea, până te vei întoarce în pământ, căci din el ai fost luat; căci țărână ești, și în țărână te vei întoarce. (Genesa 3:17-19)

Moise explică semnificația acestui cuvânt în două locuri:

Noi am strigat către Domnul, Dumnezeul părinților noștri. Domnul ne-a auzit glasul, și a văzut asupra noastră chinurile și necazurile noastre (Deuteronomul 26:7).

Anii vieții noastre se ridică la șaptezeci de ani, iar, pentru cei mai tari, la optzeci de ani; și lucrul cu care se mândrește omul în timpul lor nu este decât trudă și durere, căci trece iute, și noi zburăm (Psalmul 90:10).

Om

Numirea aceasta („**adamah**“ în ebraică) ca identificare a întregii umanități în experiențele trăite „sub soare“ este folosită de Solomon de patruzecișinouă de ori în Eclesiastul.

Este cuvântul ales de Dumnezeu la creație (Genesa 1:26; 2:7, 19). Sigur, omul a fost creat prin „suflarea lui Dumnezeu“ asupra pumnului de țărână, dar Solomon preferă să folosească în demonstrația lui apartenența omului la lumea de acum:

Ce este omul, se cunoaște după numele care i s-a dat de mult: se știe că este din pământ, și nu poate să se judece cu cel ce este mai tare decât el.

(Eclesiastul 6:10; vezi și 3:18-21; 12:7)

Alte definiții metaforice sau simbolice pentru om sunt: „ca peștii prinși în mreaja nimicitoare și ca păsările prinse în laț“ (Eclesiastul 9:12).

Despre limitările omului în existența lui „de sub soare“, Solomon ne spune:

Ce folos are omul din toată truda pe care și-o dă sub soare? (Eclesiastul 1:3; 2:22)

(Dumnezeu) a pus în inima lor chiar și gândul veșniciei, măcar că omul nu poate cuprinde, de la început până la sfârșit, lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu. (Eclesiastul 3:11)

Căci soarta omului și a dobitocului este aceeași: aceeași soartă au amândoi; cum moare unul, așa moare și celălalt, toți au aceeași suflare, și omul nu întrece cu nimic pe dobitoc; căci totul este deșertăciune. (Eclesiastul 3:19)

Iată ce am văzut: este bine și frumos ca omul să mănânce și să bea, și să trăiască bine în mijlocul muncii lui, cu care se trudește sub soare toate zilele vieții lui, pe care i le-a dat Dumnezeu; căci aceasta este partea lui. (Eclesiastul 5:18; 7:14)

Omul nu este stăpân pe suflarea lui ca s-o poată opri, și n-are nici o putere peste ziua morții. (Eclesiastul 8:8)

Când mi-am pus inima să cunosc înțelepciunea și să mă uit cu băgare de seamă la truda pe care și-o dă omul pe pământ, căci omul nu vede somn cu ochii, nici zi, nici noapte. (Eclesiastul 8:16)

...am văzut atunci toată lucrarea lui Dumnezeu, am văzut că omul nu poate să pătrundă ce se face sub soare; oricât s-ar trudi el să cerceteze, tot nu va putea afla; și chiar dacă înțeleptul ar zice că a ajuns să înțeleagă, tot nu poate să găsească. (Eclesiastul 8:17)

Nebunul spune o mulțime de vorbe, măcar că omul nu știe ce se va întâmpla, și cine-i va spune ce va fi după el? (Eclesiastul 10:14)

...căci omul merge spre casa lui cea veșnică și bocitorii cutreieră ulițele. (Eclesiastul 12:5)

Înțelepciune, nebunie și prostie

Solomon mărturisește de două ori că preocupările lui au fost îndreptate asupra a trei subiecte distincte: înțelepciunea, prostia și nebunia:

„Mi-am pus inima să cunosc înțelepciunea, și să cunosc prostia și nebunia.“ (Eclesiastul 1:17)

„M-am apucat și am cercetat toate lucrurile, cu gând să înțeleg, să adâncesc, și să caut înțelepciunea și rostul lucrurilor, și să pricep nebunia răutății și rătăcirea prostiei“ (Eclesiastul 7:25).

De mai multe ori, nebunia și înțelepciunea sunt prezentate antitetic (Eclesiastul 1:3; 2:3, 13).

Care este pentru Solomon sensul acestor cuvinte?

„Înțelepciunea“ este definită ca viețuirea după poruncile lui Dumnezeu, alinierea vieții cu voia eternă a lui Dumnezeu, punerea adevărului primit de minte în practica înfăptuirilor zilnice.

„Nebunia“ este pentru Solomon împotrivirea conștientă și deliberată față de voia lui Dumnezeu, abandonarea rațiunii sănătoase în favoarea derivei dictate de poftele și sentimentele firii pământești.

„Prostia“ este ignoranța față de voia lui Dumnezeu. Ea poate fi nevinovată sau premeditată, printr-o blocare răutăcioasă față de adevărul revelat. Există deci o prostie nevinovată, pe care am putea-o numi și naivitate, ignoranță și o prostie vinovată, născută din șiretenie și șmecherie.

Deșertăciune

„O deșertăciune a deșertăciunilor. Totul este deșertăciune“ (Eclesiastul 1:2). Avem de-a face cu o formă de superlativ specifică limbilor semitice. Ca și în „Cântarea cântărilor“ sau în „Sfânta

sfințelor“, printr-o astfel de repetiție, un termen este amplificat la valoarea lui maximă.

Ar fi însă greșit să credem că Solomon aplică acest calificativ întregului univers. „Deșertăciunea“ este un calificativ aplicat numai și numai îndeletnicirilor prin care omul, exilat departe de veșnicie, încearcă să-și găsească un sens și o împlinire „acum și aici“.

Parafrazându-l pe apostolul Pavel „cine este acasă în lumea de acum, pribegeste departe de Domnul“, dar cine nu se poate simți „ca acasă“ aici, mărturisește că simte chemarea veșniciei răsunând puternic în inima lui (2 Corinteni 5:1-10).

„Deșertăciunea“ despre care vorbește Solomon nu este totuna cu conceptul nostru de negativism și pesimism. În limba română, „deșertăciunea“ este un derivat al substantivului „deșert“, care identifică o suprafață pustie, lipsită de viață vegetală și impracticabil pentru agricultură. În ebraică, termenul „hebel“, tradus la noi prin „deșertăciune“ poate lua sensuri diferite în funcție de contextul în care este așezat. El poate fi tradus prin „goliciune totală, abur vremelnic, absurditate, zădărnici“.

Când apare în cartea lui Solomon „deșertăciunea“ nu denumeste lipsa de sens, ci mai degrabă ceva „instabil“ și „foarte trecător“. Există în text două metafore extraordinare. Una este a omului care vrea să prindă vântul în pumni:

Am văzut tot ce se face sub soare; și iată că totul este deșertăciune și goană după vânt! (Eclesiastul 1:14)

Iar a doua este a omului care trăiește ca o umbră:

Căci cine știe ce este bine pentru om în viață, în toate zilele vieții lui de viețuire deșertă, pe care le petrece ca o umbră? Și cine poate să spună omului ce va fi după el sub soare? (Eclesiastul 6:12)

Socrate, și după el Platon, au propus metafora peșterii în care omul trăiește într-o lume a umbrelor, ca opus al lumii realităților eterne. Solomon merge mult mai departe decât cei doi filosofi și este mult mai la obiect. El spune că omul însuși este doar o umbră

a unei realități care ar fi putut să fie. Iată deci un alt titlu potrivit pentru această carte: „Viața ca o umbră“ ...

Conceptul nu este cu totul străin Bibliei. Numele unuia dintre primii doi copii ai lui Adam și Eva a fost „Abel“ (vapor, abur, respirație, care se ridică). El a fost primul om ucis din istorie, o umbră a ceea ce ar fi putut deveni, o respirație scurtă, un abur care apare puțin și apoi dispare ridicându-se spre cer.

Iacov reia această temă în epistola sa, atunci când scrie:

Ascultați, acum, voi cari ziceți: „Astăzi sau mâine ne vom duce în cutare cetate, vom sta acolo un an, vom face negustorie, și vom câștiga!“ Și nu știți ce va aduce ziua de mâine! Căci ce este viața voastră? Nu sînteți decît un abur, care se arată puțin, și apoi pierе (Iacov 4:13-14).

În textul din Eclesiastul 6:12, „hebel“ ar trebui tradus astfel mai degrabă prin „lipsit de sens, golit de semnificație:

Căci cine știe ce este bine pentru om în viață, în toate zilele vieții lui de *viețuire deșertă*, pe care le petrece ca o umbră? Și cine poate să spună omului ce va fi după el sub soare?

În Eclesiastul 8:14, „hebel“ poate fi tradus prin „inechitate, lipsă de dreptate“:

Este o deșertăciune care se petrece pe pământ: și anume, sunt oameni neprihăniți, cărora le merge ca și celor răi care fac fapte rele, și sunt răi, cărora le merge ca și celor neprihăniți, care fac fapte bune. Eu zic că și aceasta este o deșertăciune.

Aceste diferite fațete ale „deșertăciunii“ sunt folosite pentru a ne atrage atenția asupra situației caraghioase a omului și a lumii de sub soare, ca sferă de activitate a lui.

Goană după vânt

Expresia este un echivalent iudaic al „fetei morgana“, fenomenul iluziilor care-i chinuiește și omoară pe călătorii deșertului. Nu

întâmplător, Solomon asociază metafora „goană după vânt“ cu termenul „deșertăciune“. Ea nu apare nicăieri în altă carte a Bibliei, dar este folosită în Eclesiastul de nouă ori. De opt ori, expresia apare imediat după constatarea „deșertăciunii lucrurilor“ (1:14; 2:11, 17, 26; 4:4,6; 6:9). Imaginea unui om care se ia la întrecere cu vântul ilustrează zădărnicia eforturilor umane în contextul unei vieți lipsite de sens. Când Solomon pune întrebarea: „Ce folos are omul din toată truda pe care și-o dă sub soare?“ (Eclesiastul 1:3), el atinge culmea proverbialului spirit practic evreiesc: „Ce ghișeft a făcut?“

În aceeași terminologie a vorbit și Domnul Isus despre viață și semnificația ei eternă:

Și ce folosește unui om să câștige toată lumea, dacă își pierde sufletul? (Marcu 8:36)

În balanța valorilor eterne, există câștiguri pământești care sunt pierderi eterne și pierderi pământești care sunt câștiguri eterne.

Rău

Termenul este folosit de treizeci și unu de ori în carte. Uneori este tradus prin sinonimele lui „trudă“ (1:13; 4:8) și „nenorocire“ (7:14). Răul este opusul binelui și identifică o sumedenie de lucruri: durere, necaz, circumstanțe nefavorabile și o stare de boală sau de tristețe.

Bucurie

Eclesiastul este cartea bucuriilor cotidiene datorite de Dumnezeu. Cuvântul „bucurie“ și derivatele lui apare cel puțin de șaptesprezece ori, ceea ce este remarcabil într-o carte așa de scurtă.

În ciuda anomaliilor pe care le observă în lume și-n ciuda absurdității unei existențe atât de scurte și lipsite de semnificație, Solomon nu este partizanul pesimismului sau al cinismului. Realist în examinarea plăcerilor, Solomon își sfătuiește cititorii să prețuiască prilejurile pe care li le oferă Dumnezeu pentru a gusta

bucuria (Eclesiastul 2:24; 3:12-15, 22; 5:18-20; 8:15; 9:7-10; 11:9-10).

Bucuria, așa cum este definită ea de Solomon este o împlinire interioară dependentă mai mult de atitudinea față de lucrurile pe care le avem și de Dumnezeu care ni le-a dat, decât de cantitatea și calitatea lor.

Du-te, dar, de mănâncă-ți pâinea cu bucurie, și bea-ți cu inimă bună vinul; căci de mult a găsit Dumnezeu plăcere în ce faci tu acum. Hainele să-ți fie albe, în orice vreme, și untdelemnul să nu-ți lipsească de pe cap. Gustă viața cu nevasta, pe care o iubești, în tot timpul vieții tale deșerte, pe care ți-a dat-o Dumnezeu sub soare, în această vreme trecătoare; căci aceasta îți este partea în viață, în mijlocul trudei cu care te ostenești sub soare. (Eclesiastul 9:7-10)

Bucuria trebuie însă dobândită în perimetrul unei ascultări depline de poruncile lui Dumnezeu., altfel ea este doar o veselie inconștientă de scurtă durată:

Bucură-te, tinere, în tinerețea ta, fii cu inima veselă cât ești tînăr, umblă pe căile alese de inima ta și plăcute ochilor tăi; dar să știi că pentru toate acestea te va chema Dumnezeu la judecată. Gonește orice necaz din inima ta, și depărtează răul din trupul tău; căci tinereța și zorile vieții sînt trecătoare (Eclesiastul 11:9-10).

4 **● Eclesiastul, filosofia, Scriptura și Dumnezeu**

Orice încercare de a-l încadra pe Solomon într-un curent filosofic este sortită eșecului și asta din câteva motive foarte întemeiate.

Pentru început, Solomon a trăit în secolul X, cu mult înainte de formarea curentelor filosofice cunoscute astăzi. Nu-l putem deci „încadra“ în ceva care nu i-a fost contemporan. Solomon a pre-datat fenomenul filosofic. Pe vremea lui, omenirea era, în majoritatea manifestorilor ei, „teistă“. Singura împărțire posibilă era între cei care se închinau adevăratului Dumnezeu și cei care bâjbâiau prizonieri în mrejele idolatriei păgâne. Fenomenul filosofic, așa cum este el cunoscut astăzi, este un produs la greceii antice, al antichității romane și al vremurilor de după Evul Mediu european.

În al doilea rând, Solomon se declară el însuși împotriva unor astfel de exerciții ale minții, numindu-le o „deșertăciune“ a gândirii umane „de sub soare“.

Am putea spune că geniul lui Solomon, cel mai înțelept dintre oamenii care au trăit vreodată, a fost ca a anticipat și a anihilat tendințele filosofice care i-au urmat. Cei care i-au citit cartea au fost „vaccinați“ împotriva filosofiilor rezultate din căutărilor sterile

ale inteligenței lipsite de călăuzirea revelației. Același avertisment împotriva pierderii vremii cu speculațiile filosofice îl întâlnim și la foarte eruditul Saul din Tars, devenit după convertire „apostolul Pavel“:

Luați seama ca nimeni să nu vă fure cu filozofia și cu o amăgire deșartă, după datina oamenilor, după învățăturile începătoare ale lumii, și nu după Christos. (Coloseni 2:8)

Dacă am amintit și vom mai aminti în acest comentariu al Ecclesiastului totuși unele sisteme filosofice am făcut-o nu pentru a-l înțelege pe Solomon, ci pentru a ne ajuta să ne înțelegem pe noi și să declarăm aceste sisteme filosofice drept ceea ce sunt ele în viziunea lui Solomon: drumuri înfundate, incursiuni sterile din care ne vom în toarce întotdeauna cu mâna goală.

Există o mare diferență între felul în care-l percepe Solomon pe Dumnezeu și felul în care-l percep filozofii lumii.

Nietzsche a strigat retoric: „Unde este Dumnezeu?“ și tot el a răspuns: „Am să-ți spun unde e: De bună voie și cu bună știință, eu și cu tine L-am omorât!“

Jean Paul Sartre ne-a spus că nu putem viețui cu un Dumnezeu mort; fără El, viața își pierde orice fel de semnificație, căci „A fi om, a spus el, înseamnă a năzui să ajungi asemenea lui Dumnezeu“. Fără Dumnezeu, viața își pierde finalitatea și sensul.

Sigmund Freud, în lucrarea „Civilizație și nemulțumire“, a scris: „În absența lui Dumnezeu, omul a devenit a devenit un fel de proteză a lui Dumnezeu.“

Analizându-l pe Albert Camus, celebrul existențialist, filosoful Erich Heller notează: „Astfel el ajunge la două concluzii concomitente, amândouă la fel de puternice: că nu există Dumnezeu și că Dumnezeu trebuie să existe.“

Deși par că repetă experiențele lui Solomon, acești filosofi sunt total diferiți de el. Deosebirea dintre ei și el sunt așa de mari încât concluziile lor sunt „mutual - exclusive“ sau „contrare“. Ei Îl neagă pe Dumnezeu, Solomon Îl presimte dincolo de capacitatea noastră de explorare, Judecător suveran al tuturor acțiunilor

noastre. Ei l-au transformat într-un concept abstract, Solomon Îl așează ca persoană pe tronul universului, oprezență inevitabilă cu care vom da ochii fiecare dintre noi.

Francezii au făcut o revoluție cu un slogan („liberte, egalite, fraternite”) care pleda pentru o „fraternitate” umană fără „paternitatea” lui Dumnezeu! Această „opțiune” pentru eliminarea lui Dumnezeu din viața lor i-a dezechilibrat interior. Umaniștii, comuniștii și socialiștii au ajuns să se dorească „înfiiați” de tătucul Stalin sau de tata Mao! Instinctiv, ei au căutat să refacă tiparului original prin forțarea imaginii conducătorului idolatrizat, transformat invariabil în „părinte al națiunii”.

Gânditorii moderni nu-L pot găsi pe Dumnezeu. Solomon este suficient de înțelept ca să-și dea seama că El este „deasupra lucrurilor care se petrec sub soare”, sursa lor și scopul lor ultim. În timp ce ei deplâng „moartea lui Dumnezeu”, Koheletul se bucură să primească darurile Lui. Spre deosebire de ei, care au ajuns a-theos, fără Dumnezeu, Solomon este credincios până în măduva oaselor. Dumnezeul lui nu este un fel de „deus ex machina”, inventat la sfârșitul cărții ca să răscumpere umanitatea din criza ei de identitate. Pentru Solomon, finalul cărții este o revenire la credința dintâi. Dumnezeu a fost „presupoziția” cu care și-a început întreaga aventură a cunoașterii.

Filosofia, ca îndeletnicire speculativă a fost definită de cineva drept o „încercare de a găsi cu ochii închiși într-o cameră întunecată o pisică neagră care nici măcar nu este acolo”.

În tradiția ebraică, înțelepciunea este mult mai mult decât o *concepție teoretică* despre viață. Înțelepciunea ebraică este un anumit *stil de viață* dobândit de acela care privește realitatea din punctul lui Dumnezeu de vedere. Ea nu este rezultatul unor speculații sterile, ci are întotdeauna legătură cu o revelație care așezată în conotații practice. Înțelepciunea este un anumit fel de viață, un „modus vivendi” specific celor care se aliniază revelației divine.

Pentru occidentali, înțelepciunea este „capacitatea de a înțelege adânc lucrurile” (NODEX). Pentru evrei, înțelepciunea este folosirea adevărului pentru propășirea personală. Înțelepciunea

biblică nu este ceva teoretic și abstract, ci o aplicare practică a experienței dobândite prin revelație, prin experiență personală sau primită de la alții. Vechiul Testament ne spune că au existat anumiți oameni care și-au consacrat întreaga viață pentru dobândirea și răspândirea înțelepciunii. Aceștia au purtat numele de „hakam“, (înțelepți) și erau specializați în abilitatea de a formula tot felul de planuri care să ducă la obținerea scopurilor dorite.

În Biblie, înțelepciunea nu este statică, ci dinamică. Cineva nu trebuie să *aibă* înțelepciune, ci să *se poarte* cu înțelepciune. Orice om care are bunăvoința să aplice adevărul divin la viața personală va ajunge eventual să „umble în înțelepciune“. În Israel, „înțelepții“ au constituit o clasă specială de oameni a căror activitate a mers în paralel cu cea a preoților și profetilor:

Atunci ei au zis: „Veniți, să urzim rele împotriva lui Ieremia! Căci doar nu va pieri Legea din lipsă de preoți, nici sfatul din lipsă de înțelepți, nici cuvântul din lipsă de proroci.“ (Ieremia 18:18)

Înțelepciunea trebuia învățată mai întâi acasă, iar noțiunile de „tată“ și „mamă“ erau sinonime cu aceea de „învățător înțelept“. Încă din cartea genezei, Biblia ne spune că Dumnezeu l-a făcut pe Iosif un „tată“ pentru Faraon (Gen. 45:8), iar prorocița Debora a devenit în cartea Judecătorilor o „mamă“ pentru Israel (Judecătorii 5:7).

Uneori, înțelepciunea s-a manifestat în domeniul tehnicii, ca în construcții (Bețaleel, arhitectul cortului, a fost numit „înțelept“ în Exodul 31:3), în navigație („Locuitorii Sidonului și Arvadului îți erau văslași, și cei mai înțelepți din mijlocul tău Tirule, îți erau cârmaci“ - Ezechiel 27:8-9).

Alteori, ni se spune că acei conducători care au contribuit la bunăstarea generală au dovedit „înțelepciune“: Iosua (Deuteronomul 34:9), David (2 Samuel 14:20) și Solomon (1 Împărați 3:9). Toți aceștia au știut să învețe din greșelile lor sau din greșelile altora și au ajuns să aplice cu folos adevărul.

Spre deosebire de ceea ce ne este scris în Biblie, în lumea modernă, filosofia poate fi total divorțată de realitatea vieții.

Cineva poate avea convingeri „evoluționiste“ și totuși să fie în practică un om milos, care să nu urmărească neapărat „lupta pentru supraviețuirea celui mai puternic“. Un altul poate fi „nihilist“ în teorie, deși continuă să fie punctual la servicii și creativ în compania în care lucrează. Cineva poate fi „post-modernist“ în discuții, dar în familie poate practica etica creștină și morală biblică.

Chiar și în așa zisul „creștinism cultural“, cineva poate milita pentru sloganuri creștine, deși trăiește practic ca un materialist convins și pasionat. Există o droaie de televangheliști „multi-milionari“, care locuiesc în veritabile palate, au case de vacanță, merg cu mașinile cele mai scumpe, când nu zboară cu avionul personal și se îmbracă cu haine de comandă care costă cât salariul anual al enoriașului mediu din biserică.

Solomon nu a fost un astfel de filosof ipocrit, iar căutările lui n-au fost speculații teoretice. Împăratul lui Israel s-a aruncat cu toată ființa înainte, dându-se convingerilor lui de moment. Cicatricile pe care le observăm ușor în cartea Eclesiastul mărturisesc despre sinceritatea lui dezarmantă.

Nicolae Iorga spunea că „tainei existenței umane nu este a trăi, ci a ști *pentru ce* trăiești“. Marele gânditor român a intuit și el ceea ce ne spune Eclesiastul. Înțelepciunea lui Solomon este practică și urmărește profitul. Viața are sens numai în cazul în care este o investiție profitabilă. Dacă ținem seama de acest aspect al filosofiei de viață a lui Solomon, cartea Eclesiastul se poate împărți organic, așa cum am arptat deja, în patru teme majore cu secțiunile lor caracteristice.

Viața este o enigmă - este prima temă și de ea se ocupă, așa cum am văzut deja, prologul cărții (1:1 - 1:11).

Viața este o farsă - este cea de a doua temă majoră a cărții și este ilustrată de două secțiuni care subliniază „lipsa de sens“ (1:12- - 2:26) și „lipsa de viitor“ (3:1 - 5:20).

Viața este o investiție - este cea de a treia temă a cărții și este ilustrată în secțiunile care îi arată „lipsa de împlinire“ (6:1 - 8:15) și „lipsa de certitudine“ (8:16 12:8).

Viața este un examen - este tema din epilogul cărții în care găsim din nou „chemarea veșniciei“ și responsabilitatea creaturii în fața Creatorului (12:9-14).

Citită de la coadă la cap, cartea *Eclesiastul* ne prezintă viața doar ca un „pasaj de trecere“, lipsit de sens în el însuși și acceptabil doar prin funcția pe care o îndeplinește: să ne ducă spre o întâlnire certă și clarificatoare cu Dumnezeu, Creatorul nostru. Despre cirente filosofice și asemănările lor cu unele din preocupările lui Solomon puteți citi în anexele de la sfârșitul acestui studiu.

Care este relația *Eclesiastului* cu restul Bibliei?

Eclesiastul se armonizează perfect cu mesajul Bibliei. Astfel, într-un studiu numit *Briefing The Bible*, Vernon McGee scrie: „Dumnezeu i-a arătat lui Iov, cel mai neprihănit dintre oameni, că era un păcătos înaintea Sa. În *Eclesiastul*, același Dumnezeu îi arată lui Solomon, cel mai înțelept dintre oameni, că este fără pricepere înaintea Sa“.

Plasat în panorama celorlalte cărți ale Bibliei și mai ales comparat și completat cu Noul Testament, *Eclesiastul* ne învață că fără Christos nu putem fi deplin satisfăcuți, chiar dacă am fi stăpâni pe toată lumea. Câtă deosebire între nerealizatul om „de sub soare“ și cel așezat prin Christos cu mult mai sus decât dincolo de soare, „în locurile cerești“!

În *Cântarea Cântărilor* învățăm că dacă ne retragem din lume în intimitatea unei relații de dragoste cu Christos, inima noastră va cunoaște împliniri nespuse și se va împlini cu adevărat. Ca obiect al iubirii noastre, lumea este prea mică pentru a ne satisface, în timp ce Christos ca subiect al pasiunilor noastre este nesfârșit și infinit în capacitatea de a ne face paharul să fie „plin de dă peste el“ de fericire.

Una din temele predominante ale cărții *Eclesiastul*, universală „frică de Dumnezeu“, este doctrina principală din cartea *Deuteronomul* (*Deuteronom* 4:10; 5:29; 6:2,13,24; 8:6; 10:12,20; 13:4; 14:23; 17:19; 28:58; 31:12-13). Același „frică de Dumnezeu“ le-a învrednicit pe moașele Egiptului să fie răsplătite de Dumnezeu

(Exod 1:15-20), iar pe alți egipteni i-a scăpat de pedeapsa unora din plăgile trimise de Dumnezeu asupra țării (Exod 9:20).

Iată un tabel cu teme care apar în paralel și în Eclesiastul și în alte cărți ale Bibliei:

Tema	Eclesiastul	Paralela istorică
Nu e bine ca omul să fie singur	4:9-12; 9:9	Gen. 1:27
Omul este predispus la păcat	7:29; 8:11	Gen. 3:1-6
Cunoștința este limitată de Dumnezeu	8:7; 10:14	Gen. 2:17
Suferința este o parte a vieții	1:3;2:22	Gen. 3:14-19
Moartea este inevitabilă	9:4-6; 11:8	Gen. 3:19
Stabilitatea naturii este un dar divin	3:11-12	Gen. 8:21--9:17
Viața este un „dar bun“ de la Dumnezeu	2:24, 26 3:12-13; 5:18	Gen. 1:10, 12, 18, 21, 25, 31
Frica de Dumnezeu este secretul fericirii	12:13	Prov. 1:7; 9:10
Răsul poate fi de rău augur	2:2; 7:6	Prov. 14:13
Fericirea nu este proporțională cu averea	4:6	Prov. 15:16; 16:8
Mustrea este binevenită	7:5	Prov. 13:18; 15:31
Mânia duce la rău	7:9	Prov. 14:17
Beția duce la prăpăd	10:17	Prov. 31:4
Un nume bun este mai valoros decât bogăția	7:1	Prov. 22:1
Îndoială cu privire la eternitatea sufletului	3:19-21	Iov 14:7-12

Refrenul cadențat care împarte cartea în secțiunile ei distincte nu este singular pe paginile Bibliei:

O, deșertăciune a deșertăciunilor, zice Eclesiastul, o deșertăciune a deșertăciunilor! Totul este deșertăciune. (Eclesiastul 1:2)

Paralela lui se găsește în scrierile sfântului apostol Pavel:

Și umblarea după lucrurile firii pământești este moarte, pe când umblarea după lucrurile Duhului este viață și pace. Fiindcă umblarea după lucrurile firii pământești este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, căci ea nu se supune Legii lui Dumnezeu, și nici nu poate să se

supună. Deci, cei ce sunt pământești, nu pot să placă lui Dumnezeu. (Romani 8:6-8)

De asemenea, și firea (creația de acum) așteaptă cu o dorință înfocată descoperirea fiilor lui Dumnezeu. Căci firea a fost supusă deșertăciunii - nu de voie, ci din pricina celui ce a supus-o - cu nădejdea însă, că și ea va fi izbăvită din robia stricăciunii, ca să aibă parte de slobozenia slavei copiilor lui Dumnezeu. Dar știm că până în ziua de azi, toată firea suspină și suferă durerile nașterii. Și nu numai ea, dar și noi, care avem cele dintâi roade ale Duhului suspinăm în noi, și așteptăm înfierea, adică răscumpărarea trupului nostru. (Romani 8:19-23)

Termenul folosit de Pavel în greacă pentru „deșertăciune“ (metaiotes) este identic în semnificație cu termenul „deșertăciune“ (hebel) folosit de Solomon în ebraică.

Alți oameni ai Bibliei au deplâns și ei scurtimea și vieții și aparenta ei lipsă de semnificație. Să ne amintim de ce a scris psalmistul:

Căci El știe din ce suntem făcuți, Își aduce aminte că suntem țărână. Omul! zilele lui sunt ca iarba și înflorește ca floarea de pe câmp. Când trece un vânt peste ea, nu mai este, și locul pe care-l cuprindea, n-o mai cunoaște. (Psalmul 103:14-16)

O plângere asemănătoare întâlnim și în cartea lui Iov:

Omul născut din femeie are viața scurtă, dar plină de necazuri. Se naște și e tăiat ca o floare; fuge și pierе ca o umbră. (Iov 14:1-2)

Aceeași „revelație“ a primit-o din partea lui Dumnezeu și profetul Isaia:

Un glas zice: “Strigă!” Și eu am răspuns: “Ce să strig?” “Orice faptură este ca iarba, și toată strălucirea ei ca floarea de pe câmp. Iarba se usucă, floarea cade, când suflă vântul Domnului peste ea.” În adevăr, poporul

este ca iarba: iarba se usucă, floarea cade, dar cuvântul
Dumnezeului nostru rămâne în veac.“ (Isaia 40:6-8)

Știința vorbește despre cea de a doua lege a termodinamicii, conform căreia lumea se află într-un proces al „entropiei“ prin care toate lucrurile degenerază. Lemnul putrezește, fierul ruginește, plantele se ofilesc, omul îmbătrânește, etc. (vezi anexa „Entropia“). Plutind pe acest ocean al dezagregării generale, sufletul uman caută zadarnic o realitate stabilă care să dea sens existenței lui. „Gândul veșniciei“ așezat de Dumnezeu în inima lui, despre care amintește Solomon, îl face însă să nu poată trăi fără că continue să caute coerența și „rostul lucrurilor“. Din cauza aceasta, omul seamănă cu personajul acela șocant care „așeza scaunele pe Titanic“, după ce căpitanul anunțase deja scufundarea lui iminentă ... ieșirea din domnia „deșertăciunii“ se va face „la înnoirea tuturor lucrurilor“ (Matei 19:28), când vom păși dincolo de limanul vremii spre tărâmul eternității pentru care am fost făcuți. Un pasaj care ne vorbește despre asta este și „pilda bogatului căruia i-a rodit țarina“ din Evanghelia lui Luca:

Apoi le-a zis: „Vedeți și păziți-vă de orice fel de
lăcomie de bani; căci viața cuiva nu stă în belșugul avuției
lui.“ Și le-a spus pilda aceasta:

„Țarina unui om bogat rodise mult. Și el se gândea în
sine, și zicea: «Ce voi face? Fiindcă nu mai am loc unde
să-mi strâng rodurile.

Iată, a zis el, ce voi face: îmi voi strica grânarele și
voi zidi altele mai mari; acolo voi strânge toate rodurile și
toate bunățile mele; și voi zice sufletului meu: ‘Suflete,
ai multe bunăți strânse pentru mulți ani; odihnește-te,
mănâncă, bea și veselește-te!’ »

Dar Dumnezeu i-a zis: «Nebunule! Chiar în
noaptea aceasta ți se va cere înapoi sufletul; și lucrurile, pe
care le-ai pregătit, ale cui vor fi?»

Tot așa este și cu cel ce își adună comori pentru el și
nu se îmbogățește față de Dumnezeu.“ (Luca 12:15-21)

Bogatul din această pildă a făcut aceleași confuzii pe care le-a făcut pentru o vreme și Solomon. Ca și împăratul lui Israel, bogatul n-a fost vinovat pentru că îi rodise țarina, Dumnezeu hotărâse lucrul acesta. Bogatul s-a făcut vinovat doar de felul în care a interpretat realitatea. El a crezut că tot ce primește din partea lui Dumnezeu este numai pentru sine. El nu s-a gândit să împartă cu cei din jur, ci doar să-și facă niște grânare mai mari și mai încăpătoare.

Ca și Solomon, bogatul a crezut că sufletul se poate împlini la nivelul lucrurilor materiale. „Bea și mănâncă“ a zis el! Sufletul însă nici nu bea și nici nu mănâncă și, „de multe ori chiar în mijlocul râsului inima poate fi mâhnită și bucuria poate sfârși prin necaz“ (Proverbe 14:13). Am citit într-o antologie că preotul Tudor Popescu s-a adresat odată adunării zicând: „Suflete flămânde în trupuri îmbuibate“!

Ca și Solomon în finalul *Eclesiastului*, Domnul Isus atrage atenția ascultătorilor Lui că „sufletul“ Îi aparține lui Dumnezeu, care-l poate chema oricând înapoi. „Până nu se întoarce duhul la Dumnezeu, care l-a dat“ (*Eclesiastul* 12:7).

Perspectiva întâlnirii cu Dumnezeu este și în pilda Domnului Isus și în cartea *Eclesiastul* motivul pentru care trebuie să trăim cu înțelepciune, „ascultând de poruncile Lui“. Numai o astfel de viață ne poate „îmbogăți față de Dumnezeu (Luca 12:20). Ca și Solomon, Domnul Isus subliniază lipsa de compatibilitate dintre lucrurile materiale trecătoare și natura sufletului etern: „Dar Dumnezeu i-a zis: „Nebunule! Chiar în noaptea aceasta ți se va cere înapoi sufletul; și lucrurile, pe care le-ai pregătit, ale cui vor fi? (Luca 12:21).

Dumnezeu în cartea *Eclesiastul*

Numele lui Dumnezeu apare de 36 de ori în cartea *Eclesiastul*. Ca și în cartea *Proverbelor* sau în cartea lui Iov, ideile de bază sunt două: (1) Viața nu are semnificație prin ea însăși. Filosofia fără teologie este sortită eșecului, filosofia fără teologie este sinonimă cu zoologia și (2) deasupra dezordinii aparente din viață,

Dumnezeu are un plan foarte bine făcut. Această îndeletnicire a lui Dumnezeu este singura care poate da vieții umane semnificație și sens. Prin atingerea la aceste concluzii, Solomon evită să cadă în cursa „nihilismului“, a „pesimismului“, a „existențialismului“ sau a „epicurianismului“ (vezi anexele cărții).

Credința Eclesiastului are trei stâlpi de susținere: suveranitatea lui Dumnezeu, bunătatea lui Dumnezeu și dreptatea lui Dumnezeu.

Dumnezeu este suveran. Eclesiastul ne îndeamnă să ne uităm la ordinea care există în viață și să învățăm lecții din caracterul evenimentelor. Oricât de gros ar fi vălul care ne ascunde prezența divină, Koheletul este sigur că dincolo de el se află Cineva cu un plan foarte bine stabilit și plin de bunăvoință față de făptura umană:

Toate își au vremea lor, și fiecare lucru de sub ceruri își are ceasul lui ... Orice lucru El îl face frumos la vremea lui; a pus în inima lor chiar și gândul veșniciei, măcar că omul nu poate cuprinde, de la început până la sfârșit, lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu. (Eclesiastul 3:1;11)

Cum nu știi care este calea vântului, nici cum se fac oasele în pântecul femeii însărcinate, tot așa nu cunoști nici lucrarea lui Dumnezeu, care le face pe toate. (Eclesiastul 11:5)

În ziua fericirii, fii fericit, și în ziua nenorocirii, gândește-te că Dumnezeu a făcut și pe una și pe cealaltă, pentru ca omul să nu mai poată ști nimic din ce va fi după el. (Eclesiastul 7:14)

Planurile lui Dumnezeu sunt veșnice și suficiente pentru timp și pentru eternitate:

Am ajuns la cunoștința că tot ce face Dumnezeu dăinuiește în veci, și la ceea ce face El nu mai este nimic de adăugat și nimic de scăzut, și că Dumnezeu face așa pentru ca lumea să se teamă de El. (Eclesiastul 3:14)

Dumnezeu este bun. Ai voie să te bucuri de lucrurile pe care ți le pune El la dispoziție. Pe lângă concluziile care se găsesc la sfârșitul fiecăreia din cele patru secțiuni ale cărții, Koheletul ne spune că ceea ce ne este „rău“ în viață n-a fost făcut așa de Dumnezeu, ci este în întregime o creație a noastră. Aceasta este de fapt cauza „anomaliilor“ care se petrec „sub soare“:

Numai, iată ce am găsit: că Dumnezeu a făcut pe oameni fără prihană, dar ei umblă cu multe șiretenii.
(Eclesiastul 7:29)

Se spune că un creștin a fost odată la un frizer pentru un „tuns și ras“. Cei doi au început un dialog despre o mulțime de lucruri. În general, au fost de aceeași părere, dar când au ajuns la subiectul credinței, frizerul s-a grăbit să spună categoric: „Eu nu cred că există Dumnezeu!“

„De ce spui asta?“, l-a întrebat omul nostru.

„Pentru că este suficient să ieși în stradă ca să vezi lucrul acesta. Dacă există Dumnezeu cum de sunt așa de mulți oameni nenorociți și bolnavi? Ce părinte atotputernic ar îngădui ca așa ceva? Care Tată și-ar lăsa fiii de izbeliște? Dacă ar exista Dumnezeu n-ar trebui să fie în lume nici durere și nici suferință. Nu-mi pot imagina cum ar putea un Dumnezeu bun să îngăduie aceste lucruri!“

Clientul s-a gândit puțin și s-a hotărât să nu spună nimic ca să nu se ia la ceartă cu frizerul, mai ales că acesta ținea un brici ascuțit în mână ... Creștinul creștinul a plătit și a ieșit afară din frizerie. Ca din „întâmplare“, primul om cu care s-a întâlnit a fost un cerșetor bețiv cu o claie de păr răvășită și cu barba neîngrijită. Era murdar și avea o privire pierdută. Ca străfulgerat de un gând, creștinul a intrat înapoi și a spus: „Dacă ai dreptate și Dumnezeu nu există, atunci nici frizeri nu există!“

„Ce vrei să spui? i-a răspuns mirat frizerul. Eu sunt frizer. Nu te-am tuns eu?“

„Nu“, a continuat cu un zâmbet șiret creștinul, „frizerii nu există, că dacă ar exista, n-ar mai exista oameni netunși și nerași ca cerșetorul acesta de pe stradă“.

„Ah! Asta era problema. Frizerii EXISTĂ! Netunși sunt numai aceia care nu vin la mine ca să-i tund și să-i rad cum se cuvine.“

„Exact! continuă creștinul. Tot așa este însă și cu Dumnezeu! El EXISTĂ, dar lumea arată așa cum arată pentru că oamenii nu vin la El ca să fie ajutați și să-i facă El așa cum ar trebui ei să fie. De aceea este așa de multă răutate și suferință în lume.“

Bunătatea lui Dumnezeu, ilustrată de binecuvântările vieții de zi cu zi, nu este desființată de prezența răului în lume, chiar dacă deocamdată nu înțelegem ce se întâmplă. În lumea lucrurilor „de sub soare“, se cere însă credință ca să poți susține asta. Prin „revelația“ primită, evreii știau deja. Cei dinafara poporului lui Dumnezeu, cărora se pare că li s-a adresat Solomon, au nevoie să înțeleagă încă un principiu.

Dumnezeu este drept. Acest atribut al caracterului divin garantează că există pedepse și răsplătiri corespunzătoare vinovăției sau nevinovăției noastre. Chiar dacă ți se pare că „roțile dreptății divine macină încet, fii sigur că ele macină foarte bine și ... mărunț“. Ai grijă să te aliniezi cu voința lui suverană. Toate acțiunile tale vor fi evaluate în funcție de aceasta.

Am mai văzut sub soare că în locul rânduit pentru judecată domnește nelegiuirea, și că în locul rânduit pentru dreptate este răutate. Atunci am zis în inima mea: „Dumnezeu va judeca și pe cel bun și pe cel rău; căci El a sorocit o vreme pentru orice lucru și pentru orice faptă.“ (Eclesiastul 3:16-17)

Dreptatea lui Dumnezeu nu trebuie să ne terorizeze, ci doar să ne determine să ne folosim libertatea în mod responsabil:

Bucură-te, tinere, în tinerețea ta, fii cu inima veselă cât ești tânăr, umblă pe căile alese de inima ta și plăcute ochilor tăi; dar să știi că pentru toate acestea te va chema Dumnezeu la judecată. Gonește orice necaz din inima ta, și depărtează răul din trupul tău; căci tinerețea și zorile vieții sunt trecătoare. (Eclesiastul 11:9-10)

Cartea se termină cu un text care o așează pe această temelie a libertății și responsabilității personale:

Să ascultăm dar încheierea tuturor învățăturilor:
Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui. Aceasta este datoria oricărui om. Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată, și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău. (Eclesiastul 12: 13-14)

Dumnezeul din cartea Eclesiastul este suveran, bun și drept. Eclesiastul nu se îndoiește nici măcar o singură clipă de existența Lui. Credința lui Solomon în Dumnezeu a fost liberă, absolută și a precedat toate investigațiile amintite în această carte.

Isus Christos și cartea Eclesiastul

Regret că n-am fost de față la „seminarul“ acela de după înviere! Timp de patruzeci de zile, „Învățătorul“ a stat de vorbă cu ucenicii „despre lucrurile privitoare la Împărăția lui Dumnezeu“ (Fapte 1:3). N-au fost numai cuvinte! Christosul înviat a făcut pentru ei mult mai mult decât să recapituleze străvechile Scripturi. El „le-a deschis mintea, ca să înțeleagă Scripturile“ (Luca 24:45).

Și a început de la Moise și de la toți prorocii și le-a tâlcuit, în toate Scripturile, ce era cu privire la El. (Luca 24:27)

Fără nici o îndoială că le-a vorbit și despre cartea Eclesiastul. Domnul Isus știa despre tragedia acestui om „cel mai înțelept“ dintre muritori, dar nu suficient de înțelept ca să se sfătuiască pe sine însuși. Știa despre slava împărăției lui, uimitoare pentru oameni, dar insignifiantă în comparație cu slava, puterea și frumusețea Creatorului:

Uitați-vă cu băgare de seamă cum cresc crinii: ei nu torc, nici nu țes: totuși, vă spun că nici Solomon, în toată slava lui, n-a fost îmbrăcat ca unul din ei. (Luca 12:27)

Isus Christos a venit să „împlinească” năzuințele“ după eternitate despre care vorbise marele împărat. Parcă intenționat, El își găzduia ascultătorii curioși într-unul din locurile care purtau numele „înțeleptului“ de altă dată:

“Eu sunt Păstorul cel bun. Eu îmi cunosc oile Mele, și ele Mă cunosc pe Mine, așa cum Mă cunoaște pe Mine Tatăl, și cum cunosc Eu pe Tatăl; Și Eu îmi dau viața pentru oile Mele. Mai am și alte oi, care nu sunt din staulul acesta; și pe acelea trebuie să le aduc. Ele vor asculta de glasul Meu, și va fi o turmă și un Păstor. Tatăl Mă iubește, pentru că îmi dau viața, ca iarăși s-o iau. Nimeni nu Mi-o ia cu sila, ci o dau Eu de la Mine. Am putere s-o dau, și am putere s-o iau iarăși; aceasta este porunca, pe care am primit-o de la Tatăl Meu.” Din pricina acestor cuvinte, iarăși s-a făcut dezbinare între Iudei. Mulți dintre ei ziceau: „Are drac, este nebun; de ce-L ascultați?” Alții ziceau: „Cuvintele acestea nu sunt cuvinte de îndrăcit; poate un drac să deschidă ochii orbilor?” În Ierusalim se prăznuia atunci praznicul înoinții Templului. Era iarnă. Și Isus Se plimba prin Templu, și pe sub pridvorul lui Sol omon. (Ioan 10:14-23)

Într-unul din discursurile Sale publice, Domnul Isus și-a proiectat misiunea pe fundalul misiunii lui Solomon:

Împărăteasa de la miazăzi se va scula, în ziua judecății, alături de bărbații acestui neam, și-i va osândi, pentru că ea a venit de la capătul pământului ca să audă înțelepciunea lui Solomon, și iată că aici este Unul mai mare decât Solomon.” (Luca 11:31)

Domnul Isus a fost „sursa” înțelepciunii lui Solomon:

„...ca să cunoască taina lui Dumnezeu Tatăl, adică pe Christos, în care sunt ascunse toate comorile înțelepciunii și ale științei.” (Coloseni 2:2-3)

Dumnezeu, Făcătorul, cum îl numește Solomon, răspândește prin Christos înțelepciunea eternă:

În El avem răscumpărarea, prin sângele Lui, iertarea păcatelor, după bogățiile harului Său, pe care l-a răspândit din belșug peste noi, prin orice fel de înțelepciune și de pricepere. (Efeseni 1:7-8)

Cuvintele lui Solomon din cartea Ecclesiastul sunt „găoacea“ din care trebuie să se nască Evanghelia. Cartea Koheletului este adăpostul temporar al celor care se află în drum spre eternitate. Acesta este sensul ascuns în faptul că ucenicii au stat o vreme la adăpostul lucrărilor lui:

Prin mâinile apostolilor se făceau multe semne și minuni în norod. Toți stăteau împreună în pridvorul lui Solomon, și nici unul din ceilalți nu cuteza să se lipească de ei; dar norodul îi lăuda în gura mare. (Faptele Apostolilor 5:12-13)

Ceea ce n-a reușit Solomon a reușit Isus Christos! Cei care îl admiră pe Solomon și cartea Ecclesiastul ar trebui cu atât mai mult să vină la Christos și să-I asculte cuvintele. Ele sunt simple și clare, deschizând oricui le aude calea spre eternitate:

El mărturisește ce a văzut și a auzit, și totuși nimeni nu primește mărturia Lui. Cine primește mărturia Lui, adeverește prin aceasta că Dumnezeu spune adevărul. Căci Acela, pe care L-a trimis Dumnezeu, vorbește cuvintele lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu nu-I dă Duhul cu măsură. Tatăl iubește pe Fiul, și a dat toate lucrurile în mâna Lui. Cine crede în Fiul, are viața veșnică; dar cine nu crede în Fiul, nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el. (Ioan 3:32-36)

5 **O analiză a textului**

Motto:

„Nature abhors a vacuum, man abhors chaos.“

„Natura nu suportă vidul, omul nu suportă haosul.“

Un om excepțional ne-a lăsat în urmă două cărți excepționale: Eclesiastul și Cântarea Cântărilor. Un om unic ne-a lăsat drept moștenire două cărți unice, fiecare din ele contestată și considerată de mulți drept nepotrivită în canonul Scripturilor. Câți predicatori contemporani vorbesc din textul acestor cărți? Câți creștini fac din ele subiectul lecturilor lor zilnice?

Vina nu este nici a lui Dumnezeu, care le-a hotărât să rămână în Biblie, nici a lui Solomon care le-a scris. Vina este a noastră și este mărturia lipsei noastre de pătrundere în adâncimile și subtilitățile revelației din aceste cărți. Nădăjduim ca acest capitol să ne ajute să depășim aceste neajunsuri.

După ce am parcurs câte ceva despre Solomon și câte ceva despre cartea Eclesiastul, după ce ne-am familiarizat puțin cu termenii pe care-i folosește autorul în vocabularul folosit și după ce am văzut care este locul acestei cărți în contextul filosofiei și al Scripturii, suntem gata să aruncăm o privire mai atentă asupra conținutului ei.

Dacă veți ține minte schița cărții (care se află la pagina 51), analiza textului va fi mult mai ușoară. Țineți minte că Eclesiastul are un plan consistent și coerent, pe care nu trebuie nici să-l ignorăm și nici să-l „îmbunătățim“ cu schițele noastre. Curgerea ideilor este logică și metodică. Argumentarea este nu numai bine condusă, completată și concludivă, dar se bucură și de un evident caracter progresiv. Există împărțiri bine delimitate, puncte de trecere de la o temă la alta și se urmărește un fir deductiv care ne umple de admirație pentru geniul cu care ideile au fost așternute pe hârtie de autorul ei.

Viața este o enigmă - Eclesiastul 1:1-11

Cuvintele Eclesiastului, fiul lui David, împăratul Ierusalimului. O, deșertăciune a deșertăciunilor, zice Eclesiastul, o deșertăciune a deșertăciunilor! Totul este deșertăciune. Ce folos are omul din toată truda pe care și -o dă supt soare? (Eclesiastul 1:1-3).

Primul lucru pe care-l remarcăm în această introducere este că autorul preferă să nu se numească Solomon, ci doar „fiul lui david, împărat la Ierusalimului“. „ri de câte ori cineva nu apare cu numele lui propriu în Biblie există o motivație serioasă. Rudenia lui Naomi care refuză să-și îndeplinească datoria de „răscumpărător“ nu merită să fie amintit (Rut 4:1, 8), Ioan își ascunde de câteva ori numele în Evanghelia lui din modestie (Ioan 13:23, 25; 20:2; 21:20), nu ni se dă numele gemănului lui Toma pentru că „necredinciosul“ este fratele fiecăruia dintre noi, etc. oare de ce-și ascunde numele Solomon?

Eu cred că o face dintr-o necesară „lepădare de sine“. Numele lui era cel mai cunoscut și invidiat nume din vremea aceea. Oamenii de pretutindeni îl știau și-l vorbeau de bine. În Eclesiastul însă, Solomon preferă să se numească altfel, „fiul lui david, împărat la Ierusalimului“, omul care a avut șansa să fie urmașul unuia care a fost un om „după inima lui Dumnezeu“ și să domnească la Ierusalim, cetatea aleasă de Dumnezeu cerului! Este un fel indirect de a spune: „Nu-mi mai spuneți Solomon! Nu sunt mândru de ceea ce am făcut sub numele acela. Ar fi trebuit să știu să fiu altfel și să nu

fac ceea ce am făcut. Astăzi nu mai sunt Slomona cela de care știți voi. Mi-e rușine de ceea ce am făcut sub numele acela.“

Al doilea lucru pe care-l remarcăm în introducere este apariția întrebării fundamentale:

Ce folos are omul din toată truda pe care și-o dă
supt soare?

Aceasta este motivația incursiunilor pomenite în restul cărții.

Cu ce rămânem la sfârșit? Când viața ne scapă printre degete, imposibil de oprit, cu ce rămânem în mână la fârșitul ei?

Ca să nu trecem prea repede peste această întrebare, Eclesiastul o repetă încă de două ori:

Căci, drept vorbind, ce folos are omul din toată
munca lui și din toată străduința inimii lui, cu care se
trudește supț soare? (Eclesiastul 2:22)

Ce folos are cel ce muncește din truda lui?
(Eclesiastul 3:9)

Pasajul imediat următor pare abracadrant dacă nu-l citim în contextul explicațiilor despre lume așa viașă existente pe aceea vreme.

Înțelepții vremii lui Solomon credeau că, în fenomenologia realității din jur, lumea este alcătuită din patru elemente primordiale cu valoare de arhetip: pământul, focul, vântul și apa. Din amestecul acestor patru elemente, spuneau ei, rezultă cele patru senzații fundamentale: uscat, rece, umed și fierbinte.

Urmăriți acum jocul celor patru elemente în introducerea cărții Eclesiastul. În introducerea lui, Solomon mărturisește că este profund deranjat de faptul că cele patru elemente ale creației sunt aparent permanente în „eternitatea“ lor, în timp ce sufletul omului, cu mult mai valoros decât ele apare și dispare fără a lăsa după el nici măcar o urmă. Un asemenea paradox i se pare imposibil de explicat și, mult mai dureros, imposibil de acceptat:

Cuvintele Eclesiastului, fiul lui David, împăratul Ierusalimului: O, deșertăciune a deșertăciunilor, zice Eclesiastul, o deșertăciune a deșertăciunilor! Totul este deșertăciune. Ce folos are omul din toată truda pe care

și-o dă sub soare? Un neam trece, altul vine, și *pământul* rămâne veșnic în picioare.

Soarele răsare, apune și aleargă spre locul de unde răsare din nou. *Vântul* suflă spre miazăzi, și se întoarce spre miază-noapte; apoi iarăși se întoarce, și începe din nou aceleași rotituri. Toate *râurile* se varsă în mare, și marea tot nu se umple: ele aleargă necurmat spre locul de unde pornesc, ca iarăși să pornească de acolo. Toate lucrurile sunt într-o necurmată frământare, așa cum nu se poate spune; ochiul nu se mai satură privind, și urechea nu obosește auzind. Ce a fost, va mai fi, și ce s-a făcut, se va mai face; nu este nimic nou sub soare. Dacă este vreun lucru despre care s-ar putea spune: „Iată ceva nou!“ de mult lucrul acela era și în veacurile dinaintea noastră. Nimeni nu-și mai aduce aminte de ce a fost mai înainte; și ce va mai fi, ce se va întâmpla mai pe urmă nu va lăsa nici o urmă de aducere aminte la cei ce vor trăi mai târziu. (Eclesiastul 1:1-11)

Cele patru elemente arhetipale au fost baza filosofiei antice din China și India, cu cele două forme ale lor, budismul și hinduismul. Cele patru elemente au supraviețuit apoi în filosofia orientului mijlociu, au trecut în Europa și persistă și astăzi în sistemele de inițiere esoterică. Zvastica germană este o morișcă stilizată care indică existența și interacțiunea celor patru elemente primordiale de la facerea lumii.

Patru este numărul care ilustrează raportarea omului la universul material: casa are patru colțuri, scaunul are patru picioare, pagina sau plăcuța de lut are patru colțuri, există patru puncte cardinale, viața pământească a Domnului Isus este redată în patru Evanghelii, Dumnezeu a limitat existența umană la o „cutie“ cu patru dimensiuni: lungime, lățime, înălțime și timp, etc.

Pitagora a adăugat un al cincilea element care a dus la formarea celebrei „pentagramă“, preluată apoi, după mărturia lui Galen, de Hipocrate și ilustrată în circumscrierea pentagramei la corpul uman în lucrările inițiatice ale lui Leonardo da Vinci (vezi anexa „Omul vitruvian“).

În Irlanda și în general în insulele britanice, druzii au practicat religia așezată pe cele patru elemente primordiale. În fiecare primă zi a lunii mai, druzii aveau o mare adunare de sărbătoare într-un loc numit „medio-laton“ sau „medio-nemeton“ din Galia, după modelul străvechi al Amfictionilor de la Delhi, din Grecia antică. Chiar și împărțirea Irlandei în patru regate, cu conducătorul suprem așezat întotdeauna în regatul de la mijloc, își are originea în tradiții druide străvechi. Împărțirea a făcut ca Irlanda să fie poreclită și „insula celor patru maeștrii“, în memoria unui alt ținut mai nordic numit „Ogigia“ sau „Thule“, dispărut între timp. Acest ținut a fost readus în memoria colectivă a umanității prin operele muzicale și filosofice ale lui Wagner și prin reactualizarea mitului nibelungilor. El avea ca scop readucerea „supraomului“ pe scena lumii, idee care l-a fascinat apoi și pe Hitler. Aceasta a fost cauza pentru care el a proclamat instaurarea domniei „rasei superioare“ pe pământ.

În 1987, compozitorul Robert Steadman a scris o simfonie pentru formație de cameră în care fiecare din cele patru părți descrie muzical câte unul din cele patru elemente străvechi: focul, apa, vântul și pământul. Aceleași patru elemente le-am văzut nu de mult în America, la televizor, descrise într-o reclamă pentru pantofii de sport marca „Nike“ (zeița victoriei la greci).

Introducerea Eclesiastului ridică înaintea noastră o a treia întrebare: Cum se încadrează vremelnicia vieții noastre în contextul veșniciei și ce importanță are efemerul existenței în confruntarea cu eternul lumii universale?

Trecând în revistă evoluția celor patru elemente, Eclesiastul întreabă: Care este decorul și care sunt actorii? Este natura decorul și oamenii sunt actorii sau natura este actorul, iar oamenii sunt doar decorul trecător? Cine are cea mai mare valoare? Cine rămâne la urmă? Problematika aceasta i-a frământat pe oamenii din toate timpurile. Sâmburele ei este izvorul tuturor filosofiilor, iar ecourile ei răsună în mai toate lucrările literare majore din istorie.

Plecînd de la zbuciumul acestei întrebări, Eclesiastul dezvoltă apoi o „simfonie“ în tonalități triste, întrerupte doar din când în

când de apariția notelor luminoase din refrenul amintit. Această extraordinară carte de filosofie poate fi asemuită cu marile lucrări muzicale ale lui Johan Sebastian Bach: ele sunt pline de prăbușiri și zvârcoliri minore, dar se încheie întotdeauna cu înălțătoarele tonalități ale luminoaselor game majore. Ca și în cadrul soluției lui Leonardo pentru „omul vetruvian“ (vezi anexa), soluția ideală a problemei umane nu este așezarea lui în „pătratul“ relației lui cu lumea materială, ci în plasarea lui în circumferința unui cerc în care se întâlnește cu divinitatea. Destinul omului nu poate fi înțeles decât atunci când citești „modul de întrebuințare“ pus la dispoziția noastră de Creator în textul „voii Sale“, Biblia:

Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune în neprihănire, pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit și cu totul destoinic pentru orice lucrare bună. (2 Timotei 3:16-17).

Eclesiastul este cartea unui om chemat de veșnicie, dar nu știe pe ce cale să apuce într-acolo. El aude chemarea eternității, dar alergă spre ea bătând la porți străine care i se deschid doar ca să-l amăgească cu alergarea pe drumuri înfundate, care nu duc nicăieri. Cartea Eclesiastul este confesiunea unui suflet care a fost gata-gata să eșueze în căutarea lui după fericire.

Rene Descartes, un matematician și filosof francez, a spus aceste cuvinte într-o controversă cu Plaise Pascal, celebrul om de știință care devenit mistic după întoarcerea lui la Dumnezeu.

Pascal, folosind „barometrul“ descoperit de curând în Italia, a elaborat o teorie complicată a gazelor, a căror presiune scădea pe măsură ce observatorul urca în altitudine. Blaise Pascal a extrapolat observația și a postulat că dacă te îndepărtezi suficient de pământ vei da de „vacuum“, numit astăzi de noi „vid“, adică de golul absolut. Rene Descartes a preluat zicala-principiu care circula încă din antichitate și l-a contrazis în public pe Pascal: „Natura nu suportă vidul“. Disputa s-a transformat într-o confruntare filosofică, deoarece și unuia și celuilalt le lipseau mijloacele pentru a-și demonstra presuposițiile științifice. Conflictul a fost însă suficient

de „personal“ ca să-l facă pe Descartes să scrie unui prieten: „Blaise are prea mult vacuum în propriul cap!“

Dacă este adevărat că „natura nu suportă vidul“, la fel de adevărat este și că omul nu suportă haosul. Inteligența lui îl împinge să caute sens și semnificație în toate lucrurile. Omul tânjește după ordine și claritate, după o „privire de ansamblu“ care să-i explice cum, de ce și pentru ce există și interacționează toate lucrurile.

Omul este o „trestie gânditoare“. El nu se poate mulțumi doar să experimenteze viața. El trebuie să o înțeleagă și să o ordoneze conform sentimentelor lui înnăscute de sens și de scop. Spre deosebire de celelalte viețuitoare, omul are capacitatea de a medita, adică de a rumega rațional și de a trage concluzii dintr-un foarte complicat proces de analize logice.

Solomon alcătuieste în restul cărții o demonstrație prin care își îndreptă cititorii dincolo de domeniul steril al filosofiei spre domeniul sublim al „teologiei“.

Viața este o farsă - Eclesiastul 1:12 - 5:20

Solomon își începe marea incursiune privind retrospectiv căutările făcute de el. Tema este ilustrată de două secțiuni cu concluzii personale: viața este lipsită de sens și viața este lipsită de viitor.

Eu, Eclesiastul, am fost împărat peste Israel, în Ierusalim. Mi-am pus inima să cercetez și să adâncesc cu înțelepciune tot ce se întâmplă supt ceruri: iată o îndeletnicire plină de trudă, la care supune Dumnezeu pe fiii oamenilor.

Am văzut tot ce se face supt soare; și iată că totul este deșertăciune și goană după vînt! Ce este strîmb, nu se poate îndrepta, și ce lipsește nu poate fi trecut la număr.

Am zis în mine însumi: „Iată că am sporit și am întrecut în înțelepciune pe toți cei ce au stăpînit înaintea mea peste Ierusalim, și mintea mea a văzut multă înțelepciune și știință. Mi-am pus inima să cunosc înțelepciunea, și să cunosc prostia și nebunia. Dar am

înțeles că și aceasta este goană după vînt. Căci unde este multă înțelepciune, este și mult necaz, și cine știe multe, are și multă durere.

Viața este lipsită de sens (cap. 1:12-2:26)

În această secțiune, Ecclesiastul lansează noțiunile cu care va lucra în restul cărșii. El vorbește despre: *înțelepciune, prostie și nebunie*.

Se cuvine să spunem iar câteva cuvinte despre însemnătatea acestor noțiuni în lumea în care a trăit Solomon. În religia evreilor, cunoașterea este acumularea de informații, pricepera este abilitatea de a realiza ceva practic cu aceste cunoștințe, iar înțelepciunea este alinierea acestor realizări cu scopurile morale înalte ale divinității.

În lumea de astăzi, această terminologie a fost estompată, iar diferența dintre termeni este aproape inexistentă. Lumea merge la wcoli pentru a dobândi cunoștinșe. În numele libertății academice, orice impunere a unui standard moral la care să fie subordonate aceste cunoștințe este denunțat ca opresiune, iar pricepera este necesară pentru realizările industriale și tehnologice este declarată a-morală. Comparată cu realitatea scrierilor biblice, lumea contemporană a „înebunit“, lăsând ca știința și pricepera să fie puse în slujba unor scopuri imorale ca distrugerea în masă și suprimarea libertăților fundamentale ale individuale ale individului și societății.

Retrăim decadența ultimelor zile dinaintea potopului, când Dumnezeu „a văzut că răutatea omului era mare pe pămînt, și că toate întocmirile gîndurilor din inima lui erau îndreptate în fiecare zi numai spre rău“ (Geneza 6:5).

Abandonarea oamenilor în mreșile poftelor deșănțate este numită de Solomon „stăruire în nebunie“. Narcisismul zilelor noastre o confirmă:

Am zis inimii mele: „Haide! vreau să te încerc cu veselie, și gustă fericirea.“ Dar iată că și aceasta este o deșertăciune. Am zis rîsului: „Ești o nebunie!“ și veseliei: „Ce te înșeli degeaba?“

Am hotărît în inima mea să-mi veselesc trupul cu vin, în timp ce inima mă va cîrmui cu înțelepciune, și să stărui astfel în nebunie, pînă voi vedea ce este bine să facă fiii oamenilor supt ceruri, în tot timpul vieții lor (Eclesiastul 2:1-3).

Aceeași terminologie este repetată de autor în sfârșitul pasajului dedicat incursiunii în lumea realizărilor materiale mărețeș

Am făcut lucruri mari: mi-am zidit case, mi-am sădit vii; mi-am făcut grădini și livezi de pomi, și am sădit în ele tot felul de pomi roditori. Mi-am făcut iazuri, ca să ud dumbrava unde cresc copacii. Am cumpărat robi și roabe, și am avut copii de casă; am avut cirezi de boi și turme de oi, mai mult de cît toți cei ce fuseseră înainte de mine în Ierusalim. Mi-am strîns argint și aur, și bogății ca de împărați și țări. Mi-am adus cîntăreți și cîntărețe, și desfătarea fiilor oamenilor: o mulțime de femei.

Am ajuns mare, mai mare de cît toți cei ce erau înaintea mea în Ierusalim. Mi-am păstrat chiar înțelepciunea. Tot ce mi-au poftit ochii, le-am dat; nu mi-am oprit inima dela nicio veselie, ci am lăsat -o să se bucure de toată truda mea, și aceasta mi -a fost partea din toată osteneala mea. Apoi, cînd m'am uitat cu băgare de seamă la toate lucrările pe cari le făcusem cu mîinile mele, și la truda cu care le făcusem, am văzut că în toate este numai deșertăciune și goană după vînt, și că nu este nimic trainic supt soare.

Atunci mi-am întors privirile spre înțelepciune, prostie și nebunie. -Căci ce va face omul care va veni după împărat? Ceeace s'a făcut și mai înainte. -

Și am văzut, că înțelepciunea este cu atît mai de folos de cît nebunia, cu cît este mai de folos lumina de cît întunerecul; înțeleptul își are ochii în cap, iar nebunul umblă în întunerec. (Eclesiastul 2:414a).

Lipsit de un standard moral dumnezeiesc, omul este condamnat să umble în întunerec, ca un nebun lipsit de rațiune.

Eclesiastul jonglează aici cu terminologii majore, cu concepte filosofice adânci, în afirmații care depășesc posibilitățile analitice ale tuturor filosofilor care au trăit vreodată sub soare.

Și pentru că veni voba despre realitățile de sub soare, nu putem să nu remarcăm abilitatea cu care Eclesiastul afirmă și infirmă în același timp superioritatea înțelepciunii în raportul ei cu nebunia:

Dar am băgat de seamă că și unul și altul au aceeași soartă. i am zis în inima mea: „Dacă și eu voi avea aceeași soartă ca nebunul, atunci pentru ce am fost mai înțelept?” Și am zis în inima mea: „Și aceasta este o deșertăciune.” Căci pomenirea înțeleptului nu este mai vecinică de cât a nebunului: chiar în zilele următoare totul este uitat. Și apoi și înțeleptul moare, și nebunul!

Atunci am urît viața căci nu mi -a plăcut ce se face supt soare: totul este deșertăciune și goană după vînt. (Eclesiastul 2:14a-17).

Prima secțiune ne ajută să pășim împreună pe teritoriul „deșertăciunii” din sfera existenței umane terestre („lucrurile de sub soare”) și să înțelegem că Dumnezeu are daruri pregătite pentru toți cei care-L ascultă. Expresia „lucrurile de sub soare” și corespondentul ei „lucrurile de sub cer” (Eclesiastul 1:13; 2:3; 3:1) descrie viața trăită aici pe pământ, unde a ales Dumnezeu să ne așeze pentru o vreme. Solomon va folosi restul cărții pentru a răspunde acestei dileme și ne va arăta cum să rămânem cu ceva etern din scurta noastră trecere. În această preocupare, Solomon nu este unic pe paginile Bibliei. Moise mărturisește că și el s-a confruntat cu aceeași dilemă. Iată ce scrie el în cel mai vechi psalm al Bibliei, psalmului 90:

Doamne, Tu ai fost locul nostru de adăpost din neam în neam. Înainte ca să se fi născut munții, și înainte ca să se fi făcut pământul și lumea, din veșnicie în veșnicie, Tu ești da, Dumnezeu! Tu întorci pe oameni în țărână și zici: „Întoarceți-vă, fiii oamenilor!” Căci înaintea Ta, o mie de ani sunt ca ziua de ieri, care a trecut, și ca o strajă din noapte. Îi mături, ca un vis: dimineața,

sunt ca iarba, care încolțește iarăși: înflorește dimineața, și crește, iar seara este tăiată și se usucă.

Noi suntem mistuiți de mânia Ta și îngroziți de urgia Ta. Tu pui înaintea Ta nelegiuirile noastre, și scoți la lumina Feței Tale păcatele noastre cele ascunse. Toate zilele noastre pier de urgia Ta, vedem cum ni se duc anii ca un sunet. Anii vieții noastre se ridică la șaptezeci de ani, iar, pentru cei mai tari, la optzeci de ani; și lucrul cu care se mândrește omul în timpul lor nu este decât trudă și durere, căci trece iute, și noi zburăm. Dar cine ia seama la tăria mâniei Tale, și la urgia Ta, așa cum se cuvine să se teamă de Tine?

Învață-ne să ne numărăm bine zilele, ca să căpătăm o inimă înțeleaptă!

Întoarce-Te, Doamne! Până când zăbovești? Ai milă de robii Tăi! Satură-ne în fiecare dimineață de bunătatea Ta, și toată viața noastră ne vom bucura și ne vom veseli. Învesește-ne tot atâtea zile câte ne-ai smerit, tot atâția ani cât am văzut nenorocirea! Să se arate robilor Tăi lucrarea Ta, și slava Ta fiilor lor.

Fie peste noi bunăvoința Domnului, Dumnezeului nostru! Și întărește lucrarea mâinilor noastre, da, întărește lucrarea mâinilor noastre! (Psalmul 90: 1-17)

Nu-i de mirare că ultima rugăciune din psalm este o pledoarie pentru „durabilitate“. Moise vrea să vadă că ceva semnificativ rămâne la sfârșitul existenței acesteia scurte și trecătoare.

Lipsită de perspectiva eternității, viața este un uriaș „puzzle“ din care ne lipsesc cele mai importante piese. Toată truda acțiunilor noastre ne lasă la sfârșitul vieții cu pumnii goi. Dacă așa ceva este în sfera comerțului o afacere proastă, în sfera sufletească este o tragedie. Natura și munca nu ne lasă în final cu nici un profit. Ele sunt o tragică „goană după vânt“.

Ca și în poezia „Puiul“ a lui Costache Ioanid, semnificația vieții și a impulsurilor din inima omului nu pot fi înțelese până ce nu vom ieși „din găoace“ (vezi anexa de la sfârșitul cărții)

În zadar caută împlinire omul în „lucrurile de sub soare“. Toate îndeletnicirile lui sunt fără câștig etern. Secțiunea întâi urmează tiparul despre care am amintit: se enunță un principiu, sunt enumerate apoi excepțiile care ar trebui să întărească regula și apoi sunt enunțate implicațiile practice care reies din acest impas.

Dacă omul ar fi făcut numai pentru lumea aceasta, el ar trebui să-și găsească rostul în interiorul ei. Paradoxal însă, omul nu se poate identifica cu realitățile lumii în care trăiește, pentru că o găsește strâmbă și insuficientă. Ca să încerce să schimbe această realitate din jur, Solomon enumeră incursiunile lui în câteva lumi posibile:

Eclesiastul a făcut o incursiune în lumea filosofiei. Observați că incursiunile lui Solomon sunt de sus în jos. Ele încep la nivelul capului, coboară apoi la nivelul inimii și sfârșesc la nivelul instinctelor primare.

Incursiunea lui la nivelul minții este descrisă în cuvintele:

Am zis în mine însumi: „Iată că am sporit și am întrecut în înțelepciune pe toți cei ce au stăpânit înaintea mea peste Ierusalim, și mintea mea a văzut multă înțelepciune și știință.“ Mi-am pus inima să cunosc înțelepciunea, și să cunosc prostia și nebunia. Dar am înțeles că și aceasta este goană după vânt. (Eclesiastul 1:12-17)

Filosofia este cea dintâi „fundătură“ din care Solomon se întoarce cu mâinile goale. O vedere panoramică asupra căutărilor filosofice ale minții umane ne va întoarce mereu la această concluzie a Eclesiastului:

Căci unde este multă înțelepciune, este și mult necaz, și cine știe multe, are și multă durere. (Eclesiastul 1:18)

Un compendiu de filosofie este o culegere de gemete. Căutarea filosofilor este o nesfârșită cântare de jale. Un gânditor european a spus că un filosof este „un om care pe întuneric, într-o cameră cufundată în beznă, caută o pisică neagră, care ... nu este acolo“.

Condiția omului de geniu, dar și cea a sufletului nemuritor exilat într-o lume materială sunt exprimate magistral într-una din poeziile lui Charles Baudelaire, „L'Albatros“, Albatrosul (vezi anexa de la sfârșitul cărții).

Apostolul Pavel spune filosofilor atenieni care „nu-și petreceau vremea cu nimic altceva decât să spună sau să asculte ceva nou“ că toate căutările lor după sensul vieții sunt zadarnice:

El (Dumnezeu) a făcut ca toți oamenii, ieșiți dintr-unul singur, să locuiască pe toată fața pământului, le-a așezat anumite vremuri și a pus anumite hotare locuinței lor, ca ei să caute pe Dumnezeu, și să se silească să-L găsească băjbâind, măcar că nu este departe de fiecare din noi. Căci în El avem viața, mișcarea și ființa, după cum au zis și unii din poezii voștri: „Suntem din neamul lui...“ (Faptele Apostolilor 17:26-28)

Coborându-se din sfera gândirii în sfera afectelor, Solomon face câteva incursiuni în lumea plăcerilor inimii. El experimentează rând pe rând:

Solomon a făcut o incursiune lumea senzuală a plăcerilor:

Am zis inimii mele: „Haide! vreau să te încerc cu veselie, și gustă fericirea.“ Dar iată că și aceasta este o deșertăciune. Am zis râsului: „Ești o nebunie!“ și veseliei: „Ce te înșeli degeaba?“ ...Am hotărât în inima mea să-mi veselesc trupul cu vin, în timp ce inima mă va cârmui cu înțelepciune, și să stărui astfel în nebunie, până voi vedea ce este bine să facă fiii oamenilor sub ceruri, în tot timpul vieții lor. (Eclesiastul 2:1-3)

„Ce te înșeli degeaba?“ iată o întrebare care ar trebui pusă tuturor celor care își caută și astăzi fericirea în plăcerile „de o clipă“ ale păcatului. „Ești o nebunie!“ ar trebui spus răspicat industriei multimiliardare a distracțiilor. „Ce te înșeli degeaba?“ ar trebui așezat cu litere mari pe dealul Hollywoodului din California și deasupra semnului care marchează festivalulul filmului de la Cannes.

Pericolul acestei fericiri ilicite care degradează fără să dea sens vieții a fost înscris în mesajul uneia din cele mai frumoase povești pentru copii: „Pinochio“, de italianul Carlo Collodi. Plecat pe drumul școlii care-i putea da educația necesară să ajungă un băiat cum se cuvine, puștiul-păpușă a fost sedus de promisiunile lui Carlo, prietenul său, și a ajuns în „parcul de distracții“ în care a avut surpriza să se trezească un „măgar“. Metafora lui Goldoni este perfectă. Lumea distracțiilor, atât cea a păpușarului crud și nemilos care te poate juca trăgând sforile, cât și cea a distracțiilor nebune și nelimitate te coboară la nivelul apetitului animalic al ființei.

Aceeași părere este împărtășită și de nuvelistul englez William Makepeace Thackeray care a scris „Vanity Fair“ (Bâlciul deșertăciunilor) prin care satiriza societatea din Anglia de la începutul secolului nouăsprezece. Titlul „Bâlciul deșertăciunilor“ a fost împrumutat din scrierea alegorică „The Pilgrim's Progress“ (Întâmplările Pelerinului în călătoria sa), tipărită în 1678 de John Bunyan, în care este menționat un bâlci care avea loc într-un sat cu numele „Deșertăciune“.

S-ar cuveni ca avertismentul Ecclesiastului să fie citit de societatea contemporană însetată după „distracții“. Industria distracțiilor, mai ales cele din lumea cinematografului și televiziunii, îngăduie oamenilor să evadeze din realitate într-o lume virtuală a imaginației și fanteziei. Acestea sunt simptomele clasice ale „psihozelor“. „Ești o nebunie!“ este în același timp și o constatare și un diagnostic. Cuvintele lui Solomon i se potrivesc cum nu se poate mai bune! Lumea marelui și a micului ecran a transformat astăzi totul în „Eduteinment“ (un termen nou născut din fuziunea altor două, „education“ = educație și „entertainment“ = distracții). Tot ceea ce ni se arată trebuie să ne binedispună. Până și emisiunile de știri, altădată foarte reci și serioase, sunt astăzi colocviale, aproape triviale, pline de glume și de zâmbete., în timp ce emisiunile de „timpul probabil“ au ajuns să fie prezentate de femei dezbrăcate în costumul de baie ...

Solomon a avut dreptate: Evadarea în lumea distracțiilor este nu numai posibilă, ci și periculoasă. Iată ce scria nu de mult Adrian Sturdza:

Care sunt soluțiile unui popor care nu mai are valori morale, nu are „sus“ sau „jos“, care nu mai crede în nimic decât în afară de bunăstare materială, ale cărui tradiții sunt înlocuite de televizor - cu șabloanele sale găunoase, care confundă civilizația cu bunăstarea, ale cărui elite, uneori controversate și subțiri, sunt neluate în seamă de marea masă pe care n-o mai pot demult îndruma (care s-au și resemnat de fapt pe alocuri cu acest rol pasiv), care este manipulat în fel și chip din toate părțile pentru a servi interese meschine de scurta durată și al cărui tineret crește într-o lume în care „merge“ orice și care nu mai crede că moralitatea ține pe termen lung chiar și de foame?

Cel ce a apucat-o pe calea „plăcerilor“ se află pe o pantă alunecoasă. Expresia folosită de Solomon, „să stăruie astfel în nebunie“ (Eclesiastul 2:3), denumește o abandonare în lumea plăcerilor, lăsând la o parte distincția intelectuală dintre bine și rău. În această stare, Eclesiastul experimentează:

Solomon a făcut o incursiune în lumea beției:

„Să-mi veselesc trupul cu vin“ (Eclesiastul 2:4).

Starea de beție este o nebunie voluntară, o alterare a capacității noastre de a vedea lumea așa cum este și o exaltare de moment cu consecințele tristei „mahmureli“ care-i urmează. Este semnificativ că Solomon spune că vinul produce bucurie la nivelul inferior trupului, nu la cel al sufletului.

Una dintre cele mai mari înșelări de sine pentru o națiune este să creadă că, prin beție, poate ajunge la fericire. Iată ce a scris un medic despre băutura: Alcoolul face nasul roșu, ochii vineți, ficatul cenușiu, nopțile albe, zilele negre, inima albastră și viitorul întunecat“. Alcoolul conservă ființele moarte, dar le ucide pe cele vii.

Solomon a făcut apoi o incursiune în lumea realizărilor materiale:

Am făcut lucruri mari: mi-am zidit case, mi-am sădit vii; mi-am făcut grădini și livezi de pomi, și am sădit în ele tot felul de pomi roditori. Mi-am făcut iazuri, ca să ud dumbrava unde cresc copacii. Am cumpărat robi și roabe, și am avut copii de casă; am avut cirezi de boi și turme de oi, mai mult decât toți cei ce fuseseră înainte de mine în Ierusalim. Mi-am strâns argint și aur, și bogății ca de împărați și țări. (Eclesiastul 2:4-8a)

Cine citește capitolele nouă și zece din cartea întâi a Regilor, găsește toate aceste realizări expuse pe larg:

După douăzeci de ani, Solomon zidise cele două case, Casa Domnului și casa împăratului. Atunci, fiindcă Hiram, împăratul Tirului dăduse lui Solomon lemne de cedru și lemne de chiparos, și aur cât a voit, împăratul Solomon a dat lui Hiram douăzeci de cetăți în țara Galileii. Hiram a ieșit din Tir, să vadă cetățile pe care i le dădea Solomon. Dar nu i-au plăcut și a zis: „Ce cetăți mi-ai dat, frate?” Și le-a numit țara Cabul, nume pe care l-au păstrat până în ziua de azi. Hiram trimisese împăratului o sută douăzeci de talanți de aur.

Iată cum stau lucrurile cu privire la oamenii de corvoadă pe care i-a luat împăratul Solomon pentru zidirea Casei Domnului și a casei sale Milo și a zidului Ierusalimului, Hațorului, Meghidoului și Ghezerului. Faraon, împăratul Egiptului, venise și cucerise Ghezerul, îi dăduse foc, și omorâse pe Cananiții care locuiau în cetate. Apoi îl dăduse de zestre fetei lui, nevasta lui Solomon. Și Solomon a zidit Ghezerul, Bet-Horonul de jos, Baalatul și Tadmorul, în pustia țării, toate cetățile slujindu-i ca magazii și fiind ale lui, cetățile pentru cară, cetățile pentru călărime, și tot ce a găsit cu cale Solomon să zidească la Ierusalim, la Liban, și în toată țara peste care împărățea. Iar pe tot poporul care mai rămăsese din Amoriți, Hetiți, Fereziți, Heviți și Iebusiți, nefăcând parte din copiii lui

Israel, pe urmașii lor care mai rămăseseră după ei în țară și pe care copiii lui Israel nu-i putuseră nimici cu desăvârșire, Solomon i-a luat ca robi de corvoadă, și așa au fost până în ziua de astăzi. Dar Solomon n-a întrebuițat ca robi de corvoadă pe copiii lui Israel, căci ei erau oameni de război, slujitorii lui, căpeteniile lui, căpitanii lui, cârmuitorii carelor și călărimii lui. Căpeteniile puse de Solomon peste lucrări erau în număr de cinci sute cincizeci, însărcinați să privegheze pe lucrători. Fata lui Faraon s-a suit din cetatea lui David în casa ei, pe care i-o zidise Solomon. Atunci a zidit el Milo. Solomon aducea de trei ori pe an arderi de tot și jertfe de mulțumire pe altarul pe care-l zidise Domnului, și ardea tămâie pe cel care era înaintea Domnului. Și a isprăvit astfel casa. Împăratul Solomon a mai făcut și corăbii la Ețion-Gheber, lângă Elot, pe țărmurile Mării Roșii, în țara Edomului. Și Hiram a trimis cu aceste corăbii, la slujitorii lui Solomon, pe înșiși slujitorii lui, marinari care cunoșteau marea. S-au dus la Ofir și au luat de acolo aur, patru sute douăzeci de talași, pe care i-au adus împăratului Solomon.

Împăratul a făcut cu lemnul mirositor pălimate pentru Casa Domnului și pentru casa împăratului și arfe și alăute pentru cântăreți. N-a mai venit de atunci lemn de acesta mirositor, și nu s-a mai văzut până în ziua de azi.

Greutatea aurului care venea lui Solomon pe fiecare an, era de șase sute șase zeci și șase de talași de aur, afară de ce scotea de la negustorii cei mari și din negoțul cu mărfuri de la toți împărații Arabiei, și de la dregătorii țării. Împăratul Solomon a făcut două sute de scuturi mari de aur bătut, și pentru fiecare din ele a întrebuițat șase sute de sicli de aur și alte trei sute de scuturi mici de aur bătut, și pentru fiecare din ele a întrebuițat trei mine de aur, și împăratul le-a pus în casa numită Pădurea Libanului.

Împăratul a făcut un mare scaun de domnie de fildeș, și l-a acoperit cu aur curat. Scaunul acesta de domnie avea șase trepte, și partea de sus era rotunjită pe dinapoi,

de fiecare parte a scaunului erau rezemători: lângă rezemători stăteau doi lei, și pe cele șase trepte stăteau doisprezece lei de o parte și de alta. Așa ceva nu s-a făcut pentru nici o împărăție. Toate paharele împăratului Solomon erau de aur, și toate vasele din casa pădurii Libanului erau de aur curat. Nimic nu era de argint: pe vremea lui Solomon, argintul n-avea nici o trecere. Căci împăratul avea pe mare corăbii din Tars cu ale lui Hiram; și corăbiile din Tars veneau la fiecare trei ani, aducând aur și argint, fildeș, maimuțe și păuni.

Împăratul Solomon a întrecut pe toți împărații pământului în bogății și înțelepciune. Toată lumea căuta să vadă pe Solomon, ca să audă înțelepciunea pe care o pusese Dumnezeu în inima lui. Și fiecare își aducea darul lui: lucruri de argint și lucruri de aur, haine, arme, mirodenii, cai și catări; așa era în fiecare an. Solomon a strâns cară și călărime; avea o mie patru sute de cară și douăsprezece mii de călăreți, pe care i-a pus în cetățile unde își ținea carăle și la Ierusalim lângă împărat. Împăratul a făcut ca argintul să fie tot așa de obișnuit la Ierusalim ca pietrele, și cedrii tot așa de mulți ca smochinii din Egipt care cresc pe câmpie. Solomon își aducea caii din Egipt; o ceată de negustori de ai împăratului se ducea să-i ia cu grămada pe un preț hotărât: un car se aducea din Egipt cu șase sute de sicli de argint, și un cal cu o sută cincizeci de sicli. De asemenea aduceau cai cu ei pentru toți împărații Hetiților și pentru împărații Siriei. (1 Împărați 9:10-28; 10:12, 14-29)

„Templul lui Solomon“ a fost o realizare excepțională. Pietrele folosite au fost măsurate și cioplite atât de exact în carieră că la așezarea lor în ansamblul clădirilor n-a mai fost nevoie de nici o ajustare:

Când s-a zidit casa (Domnului), s-au întrebuițat pietre cioplite gata înainte de a fi aduse acolo, așa că nici ciocan, nici secure, nici o unealtă de fier nu s-au auzit în casă în timpul zidirii. (1 Împărați 6:7)

Performanța a fost considerată de toți inegalabilă. Nu-i de mirare că până și lojele masonice au preluat-o în mistica lor ca pe o metaforă a pregătirii „în ascuns“ a fragmentelor din care vor asambla în viitor „la vedere“, edificiul final al noii ordini mondiale, pe care o vor oferi lui Antichrist.

Psihologii ne spun că dorința de a excela în mărimea realizărilor materiale poate avea două cauze. Cea dintâi este o rămășiță a copilăriei și o dovadă de lipsă de maturizare. Unii oameni văd viața ca pe un concurs cu tema „cel mai mare din parcare!“ Deviza este „câștigă cel care moare cu cele mai multe jucării!“ Diferența dintre băiețași și bărbați este numai „mărimea jucăriilor“ pe care le colecționează.

Cea de a doua este „panica“ lipsei de semnificație și de durabilitate. Când Arghezi, celebrul poet, era muncit de același sentiment al vremelniceii a scris cunoscutele versuri:

„Nu-ți voi lăsa drept bunuri după moarte
Decât un nume adunat pe-o carte!“

Incursiunea lui Solomon în lumea realizărilor materiale, a clădirilor impunătoare, seamănă suspect cu pasiunea celor care au ridicat și în România „Casa poporului“, și mai nou doresc să înalțe „Catedrala mântuirii neamului“, o piramidă modernă pentru un sarcofag al sentimentului religios.

Clădirile și monumentele nu pot fi însă un substitut pentru eternitate. Și ele sunt trecătoare. Când Gandi a sosit în America, cei din New Work au căutat să-l impresioneze cu dimensiunile colosalelor „zgârie nori“ americani. Șoptind ușor, ca pentru sine, dar suficient de tare ca să poată fi auzit și de ceilalți din jur, celebrul om al Indiei a spus: „Vai! Ce mare va fi prăbușirea lor.“ Evenimentul de la 11 Septembrie 2005 i-a dat întru-totul dreptate.

În mijlocul abundenței materiale, sufletul omului poate însă muri de foame! Solomon s-a întors și din lumea realizărilor materiale cu mâinile goale. Banii ne pot duce oriunde, cu excepția cerului, și ne pot da orice, cu excepția fericirii.

Am citit de un proaspăt aspirant la gloria Hollywoodului american care se considera deja „realizat“ pentru că reușise

să cumpere o anumită casă din Beverly Hills. În casa aceea locuiseră rând pe rând, unele dintre cele mai mari stele ale ecranului cinematografic. Fără să mă gândesc în mod special la ceva, simpla lectură a faptelor a trezit în mintea mea o întrebare. Toate „celebritățile“ acelea trecuseră prin casa din Beverly Hills ... trecuseră și nu mai erau. Ea stătea însă încă acolo și-i crescuse chiar prețul ... Realitatea este că „ea îi avusese pe ei“, nu ei avuseseră casa. În lumea adevărilor false, de carton, actorii se schimbă, studiourile și decorul rămân același ...

Un om înțelept nu dorește niciodată mai mult decât poate dobândi pe drept, mai mult decât poate folosi cu demnitate, mai mult decât poate dăruia cu bucurie și mai mult decât poate lăsa în urmă mulțumit. Mamona este cel mai mare stăpân de sclavi din lume. Trebuie să învățăm să ne ridicăm deasupra averilor noastre materiale. Albina are mare nevoie de aripi chiar și după ce a adunat mierea în stup, altfel s-ar îneca singură în miere. Un simplu bănuț te poate împiedica să vezi chiar și cea mai luminoasă stea, dacă îl ți prea aproape de ochi. Uneori creștinilor li se pare că se îmbogățesc pentru că Satan îi lasă în pace, iar Dumnezeu îi binecuvântează. Mă tem însă că s-ar putea să fie și ... invers!

O altă incursiune a lui Solomon a fost în lumea muzicii și a desfrâului:

Mi-am adus cântăreți și cântărețe, și desfătarea fiilor oamenilor: o mulțime de femei. Am ajuns mare, mai mare decât toți cei ce erau înaintea mea în Ierusalim. Mi-am păstrat chiar înțelepciunea. Tot ce mi-au poftit ochii, le-am dat; nu mi-am oprit inima de la nici o veselie, ci am lăsat-o să se bucure de toată truda mea, și aceasta mi-a fost partea din toată osteneala mea. (Eclesiastul 2:8b-10)

Și din această incursiune, Eclesiastul s-a întors cu setea nepotolită. Iată ce mărturisește el:

Apoi, când m-am uitat cu băgare de seamă la toate lucrările pe care le făcusem cu mâinile mele, și la truda cu care le făcusem, am văzut că în toate este numai

deșertăciune și goană după vânt, și că nu este nimic trainic sub soare. (Eclesiastul 2:11)

Fiecare dintre noi retrăiește într-o oarecare măsură incursiunea lui Solomon în lumea distracțiilor. Ea este ca o gumă de mestecat în urma căreia nu câștigi nimic, dar care îți dă ceva de făcut. Distracțiile de astăzi s-ar putea să fie mai sofisticate, dar „deșertăciunea“ lor nu este mai mică.

Să luăm de exemplu distracția cea mai la îndemână astăzi: televizorul. Lumea ar progresa mult mai mult dacă am avea mai puțină televiziune și mai multă viziune. Televiziunea este literatura celor fără știință de carte, cultura celor din mahala, privilegiul celor lipsiți de privilegii, clubul exclusiv al celor excluși din cluburile elitei.

Când televiziunea este bună, nimic nu o depășește, dar când ea este rea nimic nu este mai rea decât ea. Te invit să te așezi în fața tubului catodic și să stai cu ochii lipiți de ecran până la sfârșitul orelor de transmisie. Te asigur că vei avea sentimentul unui pustiu peste care bate vântul și al unui timp pierdut degeaba. Televiziunea demonstrează că oamenii se uită la orice mai degrabă să se uite unul la altul. Televiziunea este o formă de distracție prin care accepți să fi distrat în sufragerie de oameni cărora altfel nici nu le-ai da voie să-ți intre în casă. Un om de afaceri care finanțează Hollywoodul a spus: „Am petrecut șapte ani în Hollywood și mai cred și acum că adevărații eroi ai filmelor sunt cei din audiență“.

Televiziunea a fost generalizată ca mijloc de „iluminare a maselor“, dar a ajuns un mijloc de imbecilizare a lor. Lord Reith, fost director general la BBC a spus: „Cel ce se scuză spunând că dă publicului „ceea ce se cere“, minte creind adeseori o audiență imaginară pentru standardul josnic pe care se apucă apoi să-l satisfacă“.

Televiziunea nu este adevărul. Televiziunea este un blestemat parc de distracții. Televiziunea este un circ, un carnaval, o trupă itinerantă de acrobați, povestitori, cântăreți, jongleri, clovni, împlânzitori de lei și fotbaliști. Meseria lor este să ne combată plictiseala. Dar o fac, înduplecându-ne să coborâm ștacheta

moravurilor și să decădem la nivelul lipsei de sensibilitate și spiritualitate. Pentru publicul serialelor de televiziune de după amiaza, aventurile eroilor și eroinelor prilejuiesc o necesară validare exterioară a propriului univers afectiv (ne „regăsim“ în viața personajelor), împreună cu posibilitatea exersării unor trăiri emoționale „prin procură“ (trăim prin personajele de pe ecran) substitute lipsite de riscuri existențiale ale unor relații afective satisfăcătoare cu cei din jur“. Realitatea aceasta confirmă experiența lui Solomon și validează avertismentul profetic al apostolului Pavel:

Te rog fierbinte, înaintea lui Dumnezeu și înaintea lui Christos Isus, care are să judece viii și morții și pentru arătarea și Împărăția Sa: propovăduiește Cuvântul, stăruiește asupra lui la timp și ne la timp; muștră, ceartă, îndeamnă cu toată blândețea și învățătura. Căci va veni vremea când oamenii nu vor putea să sufere învățătura sănătoasă, ci îi vor gădila urechile să audă lucruri plăcute, și își vor da învățători după poftele lor. Își vor întoarce urechea de la adevăr, și se vor îndrepta spre istorisirii închipuite. (2 Timotei 4:1-4)

O astfel de „distracție“ nu ne îmbogățește viața, ci ne-o sărăcește. Alfred Dumitrescu observa într-un eseu din presa română că: „Pentru publicul serialelor de televiziune de după amiază, aventurile eroilor și eroinelor prilejuiesc o necesară validare exterioară a propriului univers afectiv (ne „regăsim“ în viața personajelor), împreună cu posibilitatea exersării unor trăiri emoționale „prin procură“ (trăim prin personajele de pe ecran) substitute lipsite de riscuri existențiale ale unor relații afective satisfăcătoare cu cei din jur. Întoarcerea spre sine, spre reperul singur al singularității proprii trăiri afective, rămâne refugiul la care recurgem atunci când realitatea exterioară devine prea frustrantă, ori prea complicată în raport cu posibilitățile noastre de înțelegere sau acțiune. Recursul, individual sau colectiv, la universul fantasmatic ca principala sursă de gratificare emoțională este și el cu atât mai probabil în astfel de condiții. Avem de-a face

aici cu un mecanism într-adevăr arhaic, dar indispensabil păstrării integrității psihice a celor aflați în situații de viață extreme. Atunci când devine însă principalul mijloc de a face față existenței, el poate menține un individ sau o societate într-o stare de copilărie perpetuă. Maturizarea se dobândește prin înfruntarea realității, nu prin adoptarea de subterfugii ieftine.

Cu ce s-a ales Solomon după toate aceste incursiuni?

Atunci, am urât viața, căci nu mi-a plăcut ce se face sub soare: totul este deșertăciune și goană după vânt. (Eclesiastul 2:17)

Omul nu poate desființa decât temporar inechitatea din jurul lui. După moartea lui, lucrurile își reiau cursul „dezordonat“ de parcă el nici n-ar fi existat:

Mi-am urât până și toată munca pe care am făcut-o sub soare, muncă pe care o las omului care vine după mine, ca să se bucure de ea. Și cine știe dacă va fi înțelept sau nebun? Și totuși el va fi stăpân pe toată munca mea, pe care am agonisit-o cu trudă și înțelepciune sub soare. Și aceasta este o deșertăciune. Am ajuns până acolo că m-a apucat o mare deznădejde de toată munca pe care am făcut-o sub soare. Căci este câte un om care a muncit cu înțelepciune, cu pricepere și cu izbândă, și lasă rodul muncii lui unui om care nu s-a ostenit deloc cu ea. Și aceasta este o deșertăciune și un mare rău. (Eclesiastul 2: 18-21)

Secțiunea întâi se încheie cu implicațiile pe care le are nereușita lui Solomon de a schimba „lipsa de sens“ din jurul său prin acțiunile sale:

Căci, drept vorbind, ce folos are omul din toată munca lui și din toată străduința inimii lui, cu care se trudește sub soare? Toate zilele lui sunt pline de durere, și truda lui nu este decât necaz: nici măcar noaptea n-are odihnă inima lui. Și aceasta este o deșertăciune. (Eclesiastul 2:22-23)

Scopul vieții nu poate fi viața însăși! Urmărind fericirea pe căile alese de inima lui, Solomon a ajuns de fiecare dată într-o fundătură din care s-a întors cu mâinile goale. Implicația practică este că până și în mijlocul abundenței, în condiții cvasi perfecte, fericirea nu poate fi atinsă decât dacă îi este dăruită de Dumnezeu:

Nu este altă fericire pentru om decât să mănânce și să bea, și să-și înveselească sufletul cu ce este bun din agoniseala lui! Dar am văzut că și aceasta vine din mâna lui Dumnezeu. Cine, în adevăr, poate să mănânce și să se bucure fără El? Căci El dă omului plăcut Lui înțelepciune, știință și bucurie; dar celui păcătos îi dă grijă să strângă, să adune, ca să dea celui plăcut lui Dumnezeu! Și aceasta este o deșertăciune și goană după vânt (Eclesiastul 2:24-26)

Omul nu poate atinge fericirea decât dacă o primește ca dar din partea lui Dumnezeu. Cine o urmărește, alargă după o iluzorie „fata morgana“. Fericirea nu există ca ceva *d sine stătător*. Ea este o stare care însoțește o anumită atitudine, dorința de a împlini voia lui Dumnezeu. Fără această atitudine, viața prezentă este lipsită de sens. Dacă ar fi însă numai prezentul ...

Viața este lipsită de viitor (cap. 3:1-5:20)

Ceea ce ne „dă“ Dumnezeu este în acord cu un plan preexistent! Dincolo de aparenta domnie a „entropiei“ absolute, lucrurile sunt rânduite de puterea și înțelepciunea divină. Principiul enunțat în această secțiune este „domnia providenței“ în afacerile umane și este exprimat în cuvintele:

Toate își au vremea lor, și fiecare lucru de sub ceruri își are ceasul lui (Eclesiastul 3:1).

Pasajul care urmează este probabil cel mai cunoscut fragment din cartea Eclesiastului. El descrie lucrarea providenței în sfera trupului, a sufletului și a duhului. Avem de a face cu un poem care contrastează paisprezece lucruri deosebite (2x7 reprezintă un inventar complet în numerologia ebraică):

Nașterea își are vremea ei, moartea își are vremea ei; săditul își are vremea lui, și smulgerea celor sădite își are vremea ei. Uciderea își are vremea ei, și tămăduirea își are vremea ei; dărâmarea își are vremea ei, și zidirea își are vremea ei. (Eclesiastul 3:2-3)

...plânsul își are vremea lui, și râsul își are vremea lui; bocitul își are vremea lui, și jucatul își are vremea lui; aruncarea cu pietre își are vremea ei, și strângerea pietrelor își are vremea ei; îmbrățișarea își are vremea ei, și depărtarea de îmbrățișări își are vremea ei; căutarea își are vremea ei, și pierderea își are vremea ei; păstrarea își are vremea ei, și lepădarea își are vremea ei; ruptul își are vremea lui, și cusutul își are vremea lui; tăcerea își are vremea ei, și vorbirea își are vremea ei; iubitul își are vremea lui, și urâțul își are vremea lui; războiul își are vremea lui, și pacea își are vremea ei. (Eclesiastul 3:4-8)

Ce folos are cel ce muncește din truda lui? Am văzut la ce îndeletnicire supune Dumnezeu pe fiii oamenilor. Orice lucru El îl face frumos la vremea lui; a pus în inima lor chiar și gândul veșniciei, măcar că omul nu poate cuprinde, de la început până la sfârșit, lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu. (Eclesiastul 3:9-11)

Viața este o simfonie care trebuie cântată după ritmul și melodia celui care a compus-o! Eclesiastul nu este un fatalist, dar observă că există o rânduială de deasupra puterilor omenești. Ea se manifestă în alternanța plăcut - neplăcut, din care trebuie să gustăm fiecare și este încununată cu presimțirea eternității, „gândul veșniciei“ așezat în inima noastră de însuși Dumnezeu. Existența acestui „gând al veșniciei“ în inima fiecărui om are câteva consecințe aparent contradictorii.

În primul rând, faptul că „Dumnezeu a pus în inima lor (a oamenilor) gândul veșniciei“ a dus la universalitatea fenomenului religios. Etnologii pot confirma că nu s-a descoperit încă niciăieri un popor sau grup social care să nu aibă o formă oarecare de închinare religioasă. Psihiatrul și filosoful elvețian Carl Gustav

Yung (1875-1961) a devenit celebru când a lansat teza existenței unor „tipare originare“ în psihicul uman. De exemplu, fiecare om are înscris în structura lui mentală un tipar al vorbirii. El se poate umple cu diferite variante ale limbajului, dar este unul și același la toți oamenii de pe fața pământului. Existența acestui tipar unic face posibilă „traducerea“ dintr-o limbă într-alta. Structurile limbajului sunt identice, numai termenii sunt diferiți. Între tiparele enumerate de Carl Gustav Yung este și „tiparul religios“. Omul nu poate „funcționa“ fără religie. „Dacă Dumnezeu n-ar exista, ar trebui să-L inventăm“, a spus un filosof francez confirmând și el observația foarte pătrunzătoare făcută de Solomon. Comunismul ateu sau umanismul nu sunt forme nereligioase, ci pervertiri ale sentimentului religios în care oamenii „au schimbat slava Dumnezeului nemuritor ... S-au fălit că sunt înțelepți și au înebunit ... căci au schimbat în minciună adevărul lui Dumnezeu și au slujit și s-au închinat făpturii în locul Făcătorului, care este binecuvântat în veci!“ (merită citit întreg pasajul din Romani 1:18-25).

Gabriel Tudor a răspândit prin presa din România vestea că: „Oamenii sunt programați să creadă în Dumnezeu!“ (Wednesday, 05 December 2007). Iată câteva extrase din acest articol:

Chiar dacă multora n-o să le vină a crede, fraza din titlu nu aparține vreunui teolog, ci unor oameni de știință sceptici prin însăși natura profesiei lor. O echipă de neurologi de la Universitatea Laurentian, din Sudbury, Ontario, Canada, a ajuns la această concluzie după ce a studiat, vreme de câțiva ani, 120 de practicanți ai unor tehnici de meditație orientală.

Ei au descoperit că în timpul meditației, în creier se activează zone nefolosite în mod obișnuit și a căror justificare nu poate fi prin procesul evoluției. În același timp, savanții canadieni au studiat și modul în care bolile psihice de tipul epilepsiei, sau ingerarea de droguri halucinogene, pot produce „viziuni“ asemănătoare cu cele de natură religioasă, stări de decorporalizare sau alte trăiri mistice. O a treia categorie de experiențe a vizat așezarea, pe capul subiecților, a unor „coifuri“ de metal, supuse

unui câmp electro-magnetic, cu ajutorul cărora, s-a observat, se produceau experiențe „spirituale“ în creierul celor supuși experimentelor.

Cercetătorii au ajuns la concluzia că există o misterioasă chimie cerebrală: „Am reușit să observăm pentru prima dată în istorie ce se petrece în creier în timpul așa-numitelor „viziuni supranaturale“ și probabil că tehnologia viitorului ne va permite, într-o zi, nu numai simpla observare, ci și reproducerea unor astfel de viziuni, grație cărora subiecții să trăiască starea de Nirvana, aidoma marilor inițiați în tehnicile yoga“, spune dr. Michael Persinger, titularul catedrei de neurologie a Universității Laurentian.

„Persinger crede că sentimentul de „comuniune cu Universul“, resimțit de practicanții metodelor de meditație orientală se datorează scăderii activității cerebrale în lobul parietal al creierului, în timpul stărilor de profundă relaxare mentală, în vreme ce, pentru starea de „iubire necondiționată“, trăită de unii din subiecții care au trecut prin experiențe de moarte clinică, responsabile sunt schimbările produse în lobul frontal.“

„Inițial, liderii religioși au ofenșați de afirmațiile cercetătorului, care părea că dă apă la moară materialiştilor, prezentând spiritualitatea drept rezultatul unor simple procese chimice.“

„Din punct de vedere neurologic, se poate explica de ce persoanele care au avut experiențe religioase au devenit mult mai credincioase după aceea. Motivul îl constituie activarea, în situații-limită, a anumitor zone din lobul temporal, responsabile de trăirile cu semnificație personală. În cursul cercetărilor noastre, am observat un lucru straniu, și anume acela că creierul uman este parcă „programat“ pentru a avea experiențe religioase. Cu alte cuvinte, creierul este predispus la credința în supranatural, și de aceea, atât de mulți oameni cred în Dumnezeu“, precizează dr Persinger. Declarațiile sale au fost de natură să ofenseze mulți lideri religioși, nu numai creștini, din Canada, astfel că neurologul s-a grăbit să declare nu numai că este el însuși un om religios, dar a afirmat că

nici prin gând nu i-ar fi trecut să dea de înțeles că Dumnezeu ar fi o „creație“ a creierul uman!“

„Am vrut mai curând să demonstrez că Dumnezeu există și, pe lângă faptul că a creat Universul, El a instalat în organismul uman o mașinărie aproape perfectă – creierul, dându-i posibilitatea să fie conectat la experiențele mistice, iar aceasta este o șansă data tuturor celor ce doresc o mai înaltă spiritualizare, de a-l descoperi mai ușor pe Creator!“

Cercetările din Canada au confirmat ceea ce au trebuit să recunoască până și cei mai înfocați adepți ai evoluției: „Omul este un animal religios!“, iar creierul și întreaga structură a trupului material este un suport adecvat pentru trăirile spirituale ale sufletului. Viața este mai mult decât „să mâncăm și să bem că mâine vom muri“! Dincolo de funcționalitatea proceselor materiale din organism, la nivelul sufletului ființa umană este definită în Biblie drept un un „vas“ destinat să găzduiască conținut divin:

Comoara aceasta o purtăm în niște vase de lut,
pentru ca această putere nemaipomenită să fie de la
Dumnezeu și nu de la noi. (2 Corinteni 4:7)

Omul este un „container“ care așteaptă să fie umplut cu ceva de natură spirituală. Nu tot ce este spiritual este însă și dumnezeiesc, așa că mulți oameni, în căutarea specifică religiilor păgâne sau prin practicile halucinogene ale drogurilor care deschid „porțile sufletului“, ajung să fie stăpâniți de entități spirituale reale, dar opuse lumii neprihănite a lui Dumnezeu. Biblia îi numește pe acești oameni „demonizați“. Cu alte cuvinte, Dumnezeu a făcut ființa umană asemenea unui aparat de radio cu posibilități de emisie și recepție. Depinde însă de el să caute și să găsească frecvența corectă. Altfel riscă să prindă ... „posturi străine“.

„Secolul XXI va fi un secol religios sau nu va fi de loc“ a spus un alt filosof, care a observat că alienarea sentimentului religios sau suprimarea lui naște crize majore în care omenirea are tendințe violente spre sinucidere.

De fapt, aceasta este o altă consecință a prezenței „gândului veșniciei“ în inima fiecărui om. Solomon își completează observația

spunând: „măcar că omul nu poate cuprinde, de la început până la sfârșit, lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu“.

Presimțirea veșniciei și neputința de a o înțelege în contextul vieții actuale i-a dus pe mulți la sinucidere. Una din cele mai triste fraze pe care am citit-o vreodată a fost aceasta: „A murit strivit de roțile mecanismului unei lumi pe care n-o mai putea înțelege“. Sinuciderea este adeseori cel mai violent strigăt după ajutor. Persoana în cauză refuză să mai fie complice unei existențe cu aspect de „farsă“. Între ordinea pe care o dorește lăuntrul ei și „dezordinea haotică“ din jurul ei se naște o tensiune insuportabilă. Ecouri ale acestei tensiuni sunt notate de Solomon, așa cum vom vedea, în Eclesiastul 4:1-3.

Mi-am petrecut tinerețea fascinat de scrierile lui Jack London și Ernest Hemingway. Puternici și pasionați, acești oameni au creat personaje prin care și-au mărturisit în public propriile lupte lăuntrice. Marin Eden din cartea cu același nume este alter ego-ul lui Jack London. Prin evoluția personajului, autorul își autoanalizează ființa și își anunță felul în care are de gând să-și termine viața: prin sinucidere. Tot prin sinucidere a sfârșit-o și Hemingway. Belșugul unei vieți lipsite de sens nu le-a fost suficient. Ca și eroii cărților lor, acești doi autori au refuzat să continue să trăiască într-un compromis cu realitatea. Profunda sete de semnificație din inima lor nu s-a putut împăca cu lipsa de sens a lumii înconjurătoare. Victime ale unui univers lipsit de cer și exponenți ai unei culturi lipsite de cult, cei doi autori americani m-au împins, chiar dacă nu acesta le-a fost scopul, spre căutarea lui Dumnezeu. Ne aflăm, cum spunea mrele poet Milton „în căutarea paradisiului pierdut“. Această năzuință nu poate fi explicată prin simplul și simplistul proces al evoluției, propus de darwin. Niciun animal nu este agitat și nemulțumit când nevoile lui materiale îi sunt satisfăcute. Uitați-vă la câinele de casă care picotește mulțumit după ce a terminat ce i-a fost pus în farfurie sau la porcul care s-a culcat pe o rânc după ce a mâncat porția din troacă. Amândoi sunt pe deplin satisfăcuți și liniătiți. Dați-i însă unui om suficient de mâncare și ... asta nu-i va fi îndeajuns. El va simți înăuntrul ființei

sale dorința după „altceva“, intuind că viața poate și trebuie să-i pună la dispoziție ceva mai mult. (Vezi poezia „Într-o gulie“ din anexele de la sfârșitul cărții)

„Gândul veșniciei“ despre care amintește Koheletul l-a făcut pe Augustin să exclame: „Ne-ai făcut pentru Tine, Dumnezeuule, și inimile noastre sunt neliniștite până nu-și vor găsi liniștea în Tine“. Omul este o ființă transcendentă El este altfel decât animalele. Omul caută „Fața lui Dumnezeu“. C. S. Lewis a spus atât de frumos: „Tatăl nostru care este în cer ne-a pregătit pe drumul către El multe <hanuri> confortabile, dar este foarte atent să nu-l confundăm pe niciunul dintre ele cu adevărata noastră casă“¹⁸.

Cartea Ecclesiastului este un răspuns dat chemării veșniciei, iar faptul că „omul nu poate cuprinde, de la început până la sfârșit, lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu“ nu poate și nici nu trebuie să nege existența.

Dumnezeu are un plan care cuprinde toți oamenii din lume, toate evenimentele din viața lor și asta în fiecare secundă a existenței lor! Solomon crede că a găsit formula magică prin care poate explica „dezordinea“ din lume, instaurarea unei ordini divine pe care omul n-o poate pricepe, dar căreia el trebuie să i se supună:

Am ajuns să cunosc că nu este altă fericire pentru ei decât să se bucure și să trăiască bine în viața lor; dar și faptul că un om mănâncă și bea și duce un trai bun în mijlocul întregii lui munci, este un dar de la Dumnezeu. Am ajuns la cunoștința că tot ce face Dumnezeu dăinuiește în veci, și la ceea ce face El nu mai este nimic de adăugat și nimic de scăzut, și că Dumnezeu face așa pentru ca lumea să se teamă de El. Ce este, a mai fost, și ce va fi, a mai fost; și Dumnezeu aduce iarăși înapoi ce a trecut. (Ecclesiastul 3:12-15)

Conform tiparului pe care l-am întâlnit deja în prima secțiune, după enunțarea principiului guvernant urmează o enumerare a anomaliilor și excepțiilor dureroase care par a contrazice principiului enunțat și implicațiile practice ale acestui paradox.

Termenul „anomalie“ vine de la doua cuvinte latine „a“ și „nomos“ (fără lege, în afara regulii). Iată cum o definește Dicționarul explicativ al limbii române:

„ANOMALIE“, anomalii, s.f. - Ceea ce se abate de la normal, de la regula obișnuită; p. ext. ceea ce constituie un defect. – Din franceză - „anomalie“.

În limbajul biblic, sinonimul anomaliei este „fără-de legea“, adică abaterea de la standardul divin, funcționarea după alte principii decât acelea ale revelației divine.

Imediat după ce admiră providența planului divin cu omul, Solomon începe să enumere anomaliiile din jur. El începe cu „anomaliiile - fărădelegi“ care domină afacerile umane. Prima cu care începe Solomon este nedreptatea în justiție. Cum se împacă existența judecătorilor nedrepti ca reprezentanți ai „dreptului judecător“ din ceruri?

Am mai văzut sub soare că în locul rânduit pentru judecată domnește nelegiuirea, și că în locul rânduit pentru dreptate este răutate. Atunci am zis în inima mea: „Dumnezeu va judeca și pe cel bun și pe cel rău; căci El a sorocit o vreme pentru orice lucru și pentru orice faptă“. Am zis în inima mea că acestea se întâmplă numai pentru oameni, ca să-i încerce Dumnezeu, și ei înșiși să vadă că nu sunt decât niște dobitoace. Căci soarta omului și a dobitocului este aceeași: aceeași soartă au amândoi; cum moare unul, așa moare și celălalt, toți au aceeași suflare, și omul nu întrece cu nimic pe dobitoc; căci totul este deșertăciune. Toate merg la un loc; toate au fost făcute din țărână, și toate se întorc în țărână. Cine știe dacă suflarea omului se suie în sus, și dacă suflarea dobitocului se coboară în jos în pământ? (Eclesiastul 3:16-21)

Cum se împacă oare providența divină cu nedreptățile „strigătoare la cer“ care se petrec pe pământ? Răspunsul găsit de Solomon nu este de loc măgulitor pentru omenire: Strâmbătatea rânduielilor umane este rezultatul îndepărtării de Dumnezeu,

iar această înstrăinare i-a făcut pe oameni să trăiască la nivelul „dobitoacelor“.

„Homo hominis lupus“, spuneau latinii. Omul este un lup pentru oameni, iar pe pământ s-a instaurat o „lege a junglei“. Cine nu ia în calcul eternitatea, n-are o motivație suficientă pentru etică și moralitate. Fără teama de Dumnezeu, civilizația noastră este doar o pojghiță subțire care nu rezistă la încercări mai dificile.

Cum să accepți că nedreptatea domnește chiar și în „locul rânduist pentru dreptate“? Solomon ne dă trei răspunsuri:

Întâi, judecata oamenilor de pe pământ este doar temporară. Adevărata judecată o va face la sfârșit Dumnezeu:

Dumnezeu va judeca și pe cel bun și pe cel rău; căci
El a sorocit o vreme pentru orice lucru și pentru orice
faptă. (Eclesiastul 3:17)

Apoi, Dumnezeu îngăduie nedreptățile actuale ca să ne arate cum suntem atunci când Îl scoatem pe El din viața noastră. Fără El, nu suntem dumnezei, ci animale:

...Acestea se întâmplă numai pentru oameni, ca să-i
încearcă Dumnezeu, și ei înșiși să vadă că nu sunt decât
niște dobitoace. (Eclesiastul 3:18)

În al treilea rând, separate de justiția divină și de teama de Dumnezeu, justiția umană ne validează doar la nivelul animalului din noi, refuzând să ia în considerare factorii spiritualități. Solomon a intuit perfect. Atunci ca și acum, pentru judecătorii de pe pământ, omul este doar un produs al evoluției și „dreptul animalelor“ ajunge să fie pus pe același plan cu „drepturile omului“. Este scandalos, dar aceasta este situația:

Căci soarta omului și a dobitocului este aceeași: aceeași soartă au amândoi; cum moare unul, așa moare și celălalt, toți au aceeași suflare, și omul nu întrece cu nimic pe dobitoc; căci totul este deșertăciune. Toate merg la un loc; toate au fost făcute din țărână, și toate se întorc în țărână. Cine știe dacă suflarea omului se suie în sus, și

dacă suflarea dobitocului se coboară în jos în pământ?
(Eclesiastul 3:19-22)

Acestea nu sunt convingerile lui Solomon, pentru că tocmai afirmase contrariul în versetul anterior („Dumnezeu va judeca...“). Reducționistul materialist este felul în care lucrează „justiția omenească“. Părerea lui ne va fi arătată mai târziu, când Solomon va zice: „... (trupul) se întoarce în pământ, cum a fost iar duhul se întoarce la Dumnezeu, care l-a dat“ (Eclesiastul 12:7).

Ceea ce ne spune Solomon este că providența a fost restrânsă temporar de Dumnezeu ca să iasă în vileag păcătoșenia oamenilor. În lume domnește răutatea, iar viața nu mai merită trăită:

M-am uitat apoi la toate asupririle care se fac sub soare; și iată că cei apăsați varsă lacrimi, și nu este nimeni să-i mângâie! Ei sunt prada silniciei asupritorilor lor, și n-are cine să-i mângâie! Și am găsit că morții, care au murit mai înainte, sunt mai fericiți decât cei vii, care sunt încă în viață. Dar mai fericit decât amândoi am găsit pe cel ce nu s-a născut încă, fiindcă n-a văzut toate relele care se petrec sub soare. (Eclesiastul 4:1-3)

Orice formă de progres este datorată legii competiției necruțătoare, iar primele aplicații ale unei noi invenții sunt întotdeauna în sectorul militar:

Am mai văzut că orice muncă și orice iscusință la lucru își are temeiul numai în pizma unuia asupra altuia. Și aceasta este o deșertăciune și goană după vânt. (Eclesiastul 4:4)

Se spune, nu fără temei, că diferența dintre băieți și bărbați este numai în dimensiunile și prețul „jucăriilor“ pe care și le doresc. Oamenii cheltuiesc bani pe care nu-i au, pentru lucruri care nu le trebuie, ca să impresioneze oameni pe care nu-i pot suferi. Jocul acesta istovitor se poate numi „cursa hârciogilor“ în care „cel ce moare cu mai multe jucării, câștigă!“

Întrebat: „Cât i-ar fi suficient?“, un miliardar american a răspuns: „Cât am acum și încă puțin ...“.

Spiritul de observație l-a făcut pe Solomon să ajungă la aceleași concluzii ca și apostolul Pavel. Iată ce-l sfătuia el pe mai tânărul Timotei:

Negreșit, evlavia însoțită de mulțumire este un mare câștig. Căci noi n-am adus nimic în lume și nici nu putem să luăm cu noi nimic din ea. Dacă avem, dar, cu ce să ne hrănim și cu ce să ne îmbrăcăm, ne va fi de ajuns. Cei ce vor să se îmbogățească, dimpotrivă, cad în ispită, în laț și în multe poftes nesăbuite și vătămătoare, care cufundă pe oameni în prăpăd și pierzare. Căci iubirea de bani este rădăcina tuturor relelor; și unii, care au umblat după ea, au rătăcit de la credință, și s-au străpuns singuri cu o mulțime de chinuri. (1 Timotei 6:6-10)

Totuși, omul nu poate fi așezat la nivelul animalelor, chiar dacă ajunge uneori să arate ca unul din ele. Până și un sceptic ca Emil Cioran, filosoful român exilat la Paris, remarca: „Teologia explică starea noastră mai bine decât zoologia“.

Ca în orice alt domeniu, extremele se ating în eroare. Solomon observă că și lenea și avariția duc amândouă la nenorocire:

Nebunul își încrucișează mâinile, și își mănâncă însăși carnea lui. Mai bine o mână plină de odihnă, decât amândoi pumnii plini de trudă și goană după vânt. Am mai văzut o altă deșertăciune sub soare. Un om este singur singurel, n-are nici fiu, nici frate, și totuși munca lui n-are sfârșit, ochii nu i se satură niciodată de bogății, și nu se gândește: „Pentru cine muncesc eu, și-mi lipsesc sufletul de plăceri?“ Și aceasta este o deșertăciune și un lucru rău. (Eclesiastul 4:5-8)

Fiecare om trebuie să stea puțin în loc și să se întrebe: „Muncim ca să trăim sau trăim ca să muncim? Agonisim, agonisim, dar când mai avem timp să ne mai și veselim de agoniseala noastră? Omul este în pericolul de a deveni un „maniac al muncii“, un robot programat doar pentru osteneală și câștig. Solomon ne spune că aceasta este o mare lipsă de înțelepciune, mai ales când cel în cauză este un singuratic căruia i-ar fi suficient mult mai puțin. Expresia

„ochii lui nu se mai satură niciodată de bogății“ este o metaforă pentru avariție și exprimă idiotețenia celui care ar vrea să-și sature ochii în timp ce stomacul îi chiorăie de foame. Ideea lui Solomon este preluată într-o nuvelă remarcabilă a lui Barbu Ștefănescu Delavrancea, „Hagi Tudose“. Personajul principal are ca trăsătură dominantă patima sa fața de bani care-l dezumanizează și îl aduce în pragul nebuniei. Personajul este urmărit în evoluție din copilărie ai până la bătrânețe, pe măsură ce plăcerea de a economisii bani se transformă într-o zgârcenie maladivă, distrugătoare, halucinantă.

Caracterizarea personajului se realizează atât direct, cât și indirect. Cele mai semnificative rămân însă faptele și vorbele personajului. Portretul personajului achitat sumar de autor se completează treptat cu detalii semnificative: purta pe umeri o scurteică din lastic, galbenă, spălăcită, pătată de untdelemn și picată cu ceară. Deși acasă „îngroapă mereu cazanele“ cu galbeni, hagiului nu-i plăcea să cheltuiască nimic. Că să nu plătească mâncarea, el folosea diferite tertipuri cu multă viclenie: intra în prăvălii, gusta câte ceva pe motiv că încearcă produsul, apoi pleca spunând că sunt prea scumpe. Astfel bea și mânca pe socoteala negustorilor, deși pe el „îl dădeau banii afară din casă“. Dorința lui de a nu cheltui nici un ban din cei strânși pentru plăcerea de a-i avea și admira îl face să-și repare singur cizmele, să-și cârpească singur hainele. El pândește să ia, ca un om nevoiaș, câte o prescură de la biserică, cere cu împrumut câte o țigară și se sustrage tuturor obligațiilor comunității care ar presupune cheltuieli.

De când era „de-o șchioapă“, pricepuse lumea. Când mama lui îi dădea bani să-și cumpere un „șimiț“ el nu cheltuia bănușul, fiindcă știa că are o bucată de pâine în ghiozdan. Strângând ban lângă ban, el se gândea ce putea face cu banii, ca să guste „bucuria lucrului pe care nu l-a cumpărat“.

Prezentarea casei hagiului ne dezvăluie alte trăsături ale proprietarului. Căsuța era mica și întunecoasă, zăvorâtă cu grijă, cu pereții „cojiți și galbeni“, tavanul negru și prăfuit, mobilierul sărăcacios, patul de scânduri acoperit cu o pătură lăptoasă, două perne din paie și una de lână „îmbrăcată într-o față soioasă“.

Viața hagiului a fost plină de privațiuni, „fără foc, fără fiertură“. El nu a iubit pe nimeni, nu a avut familie, considerând că prietenii, copiii și nevasta îi puteau fura banii agonisiți și ascunși.

Ultimele clipe ale hagiului dezvăluie tragismul acestei existențe. Bătrân și bolnav, simțindu-și sfârșitul aproape, văzând că nu mai rezistă în frig și foame, hagiul își calcă pe inimă și îi dă un bănuț nepoatei să cumpere lemne pentru foc și să-i facă o ciorbă de găină. Consideră această dorință drept o „poftă de copil“, apoi se căiește amarnic pentru banii cheltuiți și-i cere nepoatei să ducă înapoi cărbunii, cenușa, fulgii și bucățile de carne rămase pentru a recupera jumătate din suma cheltuită. Moartea l-a găsit singur și bolnav, chinuit de frig și foame, neprimind nimic din puterea galbenilor strânși o viață întreagă. În căderea finală din pat, trage după el așternutul și banii din saltea cad peste el, acoperindu-l. Delavranca așează în gura nepoatei comentariul trist la o astfel de viață: „Săracu, ce bogat este!“

Solomon ne spune că, în această lume rea și dușmănoasă, singurătatea este echivalentă cu o condamnare la moarte, în timp ce asocierea înseamnă putere:

Mai bine doi decât unul, căci iau o plată cu atât mai bună pentru munca lor. Căci, dacă se întâmplă să cadă, se ridică unul pe altul; dar vai de cine este singur și cade, fără să aibă pe altul care să-l ridice! Tot așa, dacă se culcă doi împreună, se încălzesc unul pe altul, dar cum are să se încălzească dacă e singur? Și dacă se scoală cineva asupra unuia, doi pot să-i stea împotriva; și funia împletită în trei nu se rupe ușor. (Eclesiastul 4:9-12)

Tot putere este și înțelepciunea, indiferent la ce vârstă s-ar manifesta ea, numai că popularitatea înțeleptului n-are picioare lungi și dispare mai repede ca ceața:

Mai bine un copil sărac și înțelept decât un împărat bătrân și fără minte, care nu înțelege că trebuie să se lase îndrumat; căci el poate să iasă din temniță ca să domnească, măcar că poate chiar să se fi născut sărac în împărăția celui din urmă. Am văzut pe toți cei vii,

care umblă sub soare, înconjurând pe copilul, care avea să urmeze după împărat și să domnească în locul lui. Fără sfârșit era tot poporul, în fruntea căruia mergea el. Și totuși, cei ce vor veni după el nu se vor bucura de el. Căci și aceasta este o deșertăciune și goană după vânt. (Eclesiastul 4:13-16)

Într-adevăr, bibliotecile sunt cimitirele oamenilor celebrii pe care nu-i mai vizitează aproape nimeni. Peste sfaturile lor înțelepte s-a așternut, în straturi foarte groase, praful și ... uitarea.

O altă anomalie sub domnia providenței divine este religiozitatea gălăgioasă și activistă. Oamenii uită că avem de-a face cu un Dumnezeu Creator care știe totul și care n-are nevoie de ceea ce-i spunem noi ca să afle ceva. Totuși, în loc să tăcem înaintea Domnului (Ioan 33:31, 33; Psalmul 37:7), ne grăbim să ne târguim cu El și ne pripim să-i facem juruințe, de parcă El ar avea nevoie de noi, nu invers!

Păzește-ți piciorul când intri în Casa lui Dumnezeu, și apropie-te mai bine să ascuți, decât să aduci jertfa nebunilor; căci ei nu știu că fac rău cu aceasta. Nu te grăbi să deschizi gura, și să nu-ți rostească inima cuvinte pripite înaintea lui Dumnezeu; căci Dumnezeu este în cer, și tu pe pământ, de aceea să nu spui vorbe multe. Căci, dacă visurile se nasc din mulțimea grijilor, prostia nebunului se cunoaște din mulțimea cuvintelor. Dacă ai făcut o juruință lui Dumnezeu, nu zăbovi s-o îplinești, căci Lui nu-I plac cei fără minte; de aceea îplinește juruința pe care ai făcut-o. Mai bine să nu faci nici o juruință, decât să faci o juruință și să n-o îplinești. Nu lăsa gura să te bage în păcat, și nu zice înaintea trimisului lui Dumnezeu: „M-am pripit.“ Pentru ce să se mânie Dumnezeu din pricina cuvintelor tale, și să nimicească lucrarea mâinilor tale? Căci, dacă este deșertăciune în mulțimea visurilor, nu mai puțin este și în mulțimea vorbelor; de aceea, teme-te de Dumnezeu. (Eclesiastul 5:1-7)

Aceeași temă este reluată de Ecclesiastul într-unul din cele mai șocante pasaje ale cărții:

Nu fi prea neprihănit și nu te arăta prea înțelept:
pentru ce să te pierzi singur? Dar nu fi nici peste măsură
de rău și nu fi fără minte: pentru ce vrei să mori înainte de
vreme? (Ecclesiastul 7:16-17)

Solomon știe din propria lui experiență că înaintea lui Dumnezeu nu există nici un om neprihănit, nici unul măcar, de aceea el condamnă „ipocrizia“ cu care unii dintre noi „pozează“ în domeniul religiei, căutând parcă să-L impresioneze pe Dumnezeu. Formula „prea neprihănit“ este asociată cu „nu te arată prea înțelept“, amândouă scoțând în evidență teatralitatea unor aparențe lipsite de substanță. Dumnezeu este gata să pedepsească ipocrizia religioasă la fel de aprig ca și răutatea nesimțită. Și religiosul artificial și nelegiuitul riscă să „se piardă“ și să fie „nimicit înainte de vreme“.

Ecclesiastul vede că anomaliile enumerate mai sus sunt rezolvate de providență printr-un sistem de pedepse subtile, adesea nebăgate în seamă de oameni:

Când vezi în țară pe cel sărac năpăstuit și jefuit
în numele dreptului și dreptății, să nu te miri de lucrul
acesta! Căci peste cel mare veghează altul mai mare,
și peste ei toți Cel Prea Înalt. Dar un folos pentru țară
în toate privințele, este un împărat prețuit în țară.
(Ecclesiastul 5:8-9)

„... să nu te miri de lucrul acesta! Căci peste cel mare veghează altul mai mare, și peste ei toți Cel Prea Înalt“. Iarăși, Solomon sugerează că anomaliile din această lume își au rezolvarea în „logica“ hotărârilor lui Dumnezeu. Providența divină, deși neînțeleasă deocamdată de noi, arbitrează în toate conflictele și dă toate deciziile finale.

Dacă veți privi în adâncimea lucrurilor veți înțelege că Solomon are dreptate. Cine conduce pe pământ? Cine are autoritatea ultimă? Copilul crede că este condus de mama lui, care crede la rândul ei

că este condusă de bărbatul ei, capul familiei. Bărbații trebuie însă și ei să se supună „mai marilor din societate“, dregătorilor și conducătorilor politici. Peste acestea au autoritate guvernelor sau, după unii, structurile mondiale secrete ale masoneriei. Aceștia sunt „fii neascultării“ (Coloseni 3:6). Ei au iluzia că conduc lumea, dar sunt conduși la rândul lor din umbră de Satan, „după mersul lumii acesteia, după domnul puterii văzduhului, a duhului care lucrează acum în fiii neascultării“ (Efeseni 2:2). Diavolul este însă și el înhămat la carul lui Dumnezeu, așa că tot Creatorul este Cel care are ultimul cuvânt. Providența se asigură că toți „să facă tot ce hotărâse mai dinainte Mâna Ta și sfatul tău“ (Fapte 4:28).

Biblia îl numește pe Dumnezeu „urzitorul“ planului după care se desfășoară istoria (Evrei 5:). Metafora este împrumutată din industria covoarelor. Produsul final este obținut prin trecerea firelor de diferite culori prin „urzeala“ războiului de țesut. Dacă ați observat, pe scena lumii s-au succedat numai în ultimul secol: cămășile verzi, cu cămășile brune, albi cu roșii în Rusia, cămășile negre în Germania fascistă și în Italia, căștile albe ale Națiunilor Unite și căștile albastre, partidul verzilor, revoluția portocalie, etc. Toate acestea s-au așezat unele peste altele în urzeala vremii pentru ca în final, toată lumea să poată admira la judecata de apoi că pe covorul istoriei s-a format un tipar pe care scrie: „Domnul este Dumnezeu, stăpânul tuturor văzutelelor și nevăzutelelor“!

Câteodată, ne spune Solomon, pedeapsa lui Dumnezeu nu așteaptă judecata de la urmă, ci este aplicată imediat. Nedreptul care se îmbogățește pe mijloace necinstite și prin nedreptățirea altora este pedepsit printr-o sete nepotolită după argint. Dumnezeu îi răpește mulțumirea! Bogăția nu satură, ci ațâță poftele.

Cine iubește argintul, nu se satură niciodată de argint, și cine iubește bogăția multă, nu trage folos din ea.
Și aceasta este o deșertăciune! (Eclesiastul 5:10)

O altă pedeapsă sunt „prieteni“ care-l lingușesc pe cel bogat și trăiesc pe socoteala lui:

Când se înmulțesc bunătățile, se înmulțesc și cei ce le papă: și ce folos mai are din ele stăpânul lor decât că le vede cu ochii? (Eclesiastul 5:11)

Vai, ca un fiu risipitor cheltuitor, cât de bine trebuie să fi cunoscut Solomon această mulțime mascată de prieteni prefăcuți și profitori nesinceri!

Încă o pedeapsă dată de providența divină este stresul săcâitor și insomnia chinuitoare:

Dulce este somnul lucrătorului, fie că a mâncat mult, fie că a mâncat puțin; dar pe cel bogat nu-l lasă îmbuibarea să doarmă. (Eclesiastul 5:12)

Între cantitatea averii și calitatea vieții nu este o relație directă, în orice caz nu una direct proporțională. Uneori este chiar invers proporțională. Bogăția îl face pe cel avut să nu poată dormi, în timp ce pentru sărac, Dumnezeu are binecuvântarea somnului adânc și liniștit.

O altă pedeapsă aplicată de providența divină este caracterul nestatornic al bogăției:

Este un mare rău, pe care l-am văzut sub soare: avuții păstrate spre nefericirea stăpânului lor. Dacă se pierd aceste bogății prin vreo întâmplare nenorocită, și el are un fiu, fiului nu-i rămâne nimic în mâini. Cum a ieșit de gol din pântecul mamei sale, din care a venit, așa se întoarce, și nu poate să ia nimic în mână din toată osteneala lui. Și acesta este un mare rău, anume că se duce cum venise; și ce folos are el că s-a trudit în vânt? Ba încă, toată viața lui a trebuit să mănânce cu necaz, și a avut multă durere, grijă și supărare. (Eclesiastul 5:13-17)

Solomon vorbise despre aceeași temă și în cartea Proverbelor:

Nu te chinui ca să te îmbogățești, nu-ți pune priceperea în aceasta. Abia ți-ai aruncat ochii spre ea și nu mai este; căci bogăția își face aripi, și, ca vulturul, își ia zborul spre ceruri. (Proverbe 23:4)

Un om credincios este năpădit de binecuvântări, dar cel ce vrea să se îmbogățească repede nu rămâne nepedeșit. (Proverbe 28:20)

Este evident că anomaliile prezentate aici de Solomon nu pot fi de „durată“ în universul providenței divine. Dumnezeu are un plan și planul acesta reglează toate lucrurile pentru binele și binecuvântarea celor care ascultă de Dumnezeu. Secțiunea se încheie cu „refrenul“ binecunoscut:

Iată ce am văzut: este bine și frumos ca omul să mănânce și să bea, și să trăiască bine în mijlocul muncii lui, cu care se trudește sub soare toate zilele vieții lui, pe care i le-a dat Dumnezeu; căci aceasta este partea lui. Dar dacă a dat Dumnezeu cuiva avere și bogății, și i-a îngăduit să mănânce din ele, să-și ia partea lui din ele, și să se bucure în mijlocul muncii lui, acesta este un dar de la Dumnezeu. Căci nu se mai gândește mult la scurtimea zilelor vieții lui, de vreme ce Dumnezeu îi umple inima de bucurie. (Eclesiastul 5:20)

În lumea „de sub soare“, omul primește bucuria, nu proprietatea lucrurilor din jur. A venit pe lume cu mâinile goale și la fel va pleca din ea în ceasul morții. Până și capacitatea de a ne bucura de lucrurile din jur este un dar de la Dumnezeu. Fără bunăvoința divină, bogăția poate deveni un blestem. Condiția binecuvântării este tot cea din Eclesiastul 2:26, așa că Solomon nu o mai repetă. Ce tragic este să-i vezi pe unii cheltuindu-și toate puterile ca să obțină lucruri de care n-au apoi timp să se bucure! Celor iubiți de Dumnezeu, el le dă pâinea ca prin somn și împreună cu ea le dă fericirea, plăcerea și mulțumirea de a ști că totul lucrează conform unui plan desăvârșit făcut de Dumnezeul care îi așteaptă în eternitate. A-L cunoaște pe El, ca să-l parafrazăm pe apostolul Ioan, înseamnă să găsim calea către „viața veșnică“ (Ioan 17:3).

Eu am încredere în bunătatea Ta, sunt cu inima vesela din pricina mântuirii Tale: cânt Domnului căci mi-a făcut bine! (Psalmul 13: 5-6)

Se poate să fi cu inima veselă într-o lume tristă? Comentând psalmul citat mai sus, Nicu Lăcătuș ne spune că se poate:

„Se poate așa ceva? O inimă veselă într-o lume cu atâtea necazuri? Lumea în care trăim este o lume plină de tristețe. Trebuie să fii complet lipsit de simțul realității pentru a nega acest fapt.

Deși societatea de consum din care facem parte oferă o gamă tot mai variată și mai amplă de programe de divertisment, acestea reușesc doar să amortășcă inimile triste și împovărate ale oamenilor. Realitatea este că oricât am încerca să înveselim inima cu lucrurile acestei lumi, ea va rămâne tot împovărată și tristă.

Theodore Fontane spune că „în inima omului este loc pentru tot felul de contradicții“. Psalmistul pune starea plăcută a inimii sale doar pe seama lucrării lui Dumnezeu din viața sa. Într-o lume în care se văd atâtea suferințe, necazuri și durere, putem avea încredere și bucurie pentru viață doar privind spre Dumnezeu. Doar atunci când Dumnezeu se așează în inima zdrobită a omului, curățind-o prin lucrarea Sa minunată, poate omul spune, nu doar cu buzele, ci cu întreaga ființă:

„Cânt Domnului, căci mi-a făcut bine!“

Ilustrul Emerson avea inima ancorată în Dumnezeu când a spus cuvintele: „Tot ceea ce am văzut mă învață să mă încred în Creator și pentru tot ceea ce n-am văzut încă“.

Viața ca o investiție - (cap. 6:1-8:15)

Pasul următor din marea demonstrație este cel mai important din toată cartea. Până acum, Koheletul ne-a arătat două realități practice: (1) să te mulțumești cu ce ai și să te bucuri de ce ai stea mult mai bine decât să aduni bogății nemăsurate și (2) adunarea bogățiilor împreună cu toate celelalte evenimente ale vieții sunt guvernate de un plan providențial al lui Dumnezeu. Anomaliile deranjante pe care le observăm pot și vor fi rezolvate de înțelepciunea nespus de felurită a lui Dumnezeu. Sub guvernarea divină, bogăția nu este întotdeauna neapărat o binecuvântare, iar necazurile și suferințele nu sunt neapărat ceva rău. Cel aparent

binecuvântat s-ar putea să nu fie, iar cel neprihănit, aparent blestemat, s-ar putea să aibă parte de binecuvântare. Bucuria celui mulțumit este arvuna pe care o primește omul atunci când se aliniază voinței divine, ascultând de poruncile lui Dumnezeu și anticipând fericirea eternă spre care se simte irezistibil atras.

Tema care urmează, care este și inima întregii cărți, este o amplificare a dezbaterii din primele două secțiuni. Solomon ne împinge spre ideea că viața poate fi privită nu doar prin ceea ce nu este, ci și prin ceea ce poate fi. Din acest punct de vedere, Eclesiastul ne propune un punct de vedere interesant: viața poate fi privită drept o investiție.

Investiția aceasta este riscantă din două motive: viața este lipsită de împlinire (Eclesiastul 6:1 - 8:15) și viața este lipsită de certitudine (Eclesiastul 8:16 - 12:8).

Prin 1998, la înmormântarea unuia din cei mai buni membrii „americani 100%“ din biserica noastră de la Bethel, m-am chinuit să predic în limba engleză, așa cum îmi ceruse delicat familia decedatului. Ca să ne fie și mie și lor mai ușor, am ales să așez mesajul predicii mele în trei puncte.

La întrebarea: „De unde știi că cineva a reușit în viață“? se pot da trei răspunsuri în funcție de perspectiva pe care o ai asupra vieții.

„Pentru unii, viața este o avere mare care poate fi risipită nebunește. Ei se consideră „reușiți“ dacă au ajuns la sfârșitul vieții cu mâinile goale, bucurându-se până la ultimul cent de ceea ce au avut. Pentru alții, viața este o „cheltuială“ care trebuie făcută cu zgârcenie. Aceștia trăiesc prudent și zgârcit, considerând că au „reușit“ numai în cazul în care au cheltuit cât mai puțin și au lăsat în urmă aproape tot ce le-a trecut prin mână. Există însă și oameni care consideră viața drept o „investiție“, s-ar putea ca ei să trăiască cu puțin și să nu lase în urma lor prea mult, dar sunt „reușiți“ atâta vreme cât s-au investit în oamenii pe care i-au iubit și în veșnicia împărăției pe care o așteaptă.

Risipește, cheltuiește, investește ... Trei cuvinte dintre care unul te poate caracteriza și pe tine. Pe care îl alegi?“

După ce le-a încercat din plin pe primele două, spre bătrânețe, Solomon ne sfătuiește în *Eclesiastul 11* să privim viața ca pe o investiție personală cu consecințe spirituale eterne.

Viața este lipsită de împlinire (Eclesiastul 6:1 - 8:15)

Concluzia finală a pasajului ne indică direcția logicii din discursul acoperit de predica a treia și predica a patra:

Am lăudat dar petrecerea, pentru că nu este altă fericire pentru om sub soare decât să mănânce și să bea și să se veselească; iată ce trebuie să-l însoțească în mijlocul muncii lui, în zilele vieții pe care i le dă Dumnezeu sub soare. Când mi-am pus inima să cunosc înțelepciunea și să mă uit cu băgare de seamă la truda pe care și-o dă omul pe pământ, căci omul nu vede somn cu ochii, nici zi, nici noapte, am văzut atunci toată lucrarea lui Dumnezeu, am văzut că omul nu poate să pătrundă ce se face sub soare; oricât s-ar trudi el să cerceteze, tot nu va putea afla; și chiar dacă înțeleptul ar zice că a ajuns să înțeleagă, tot nu poate să găsească. (*Eclesiastul 8:15-17*)

Înțelepciunea umană nu poate înțelege providența divină și manifestările ei pe pământ, dar se poate bucura într-o totală încredere și angajându-se conștient să asculte de poruncile lui Dumnezeu. Cel care n-o va face, chiar dacă ar avea de toate și ar trăi două mii de ani, tot ar avea o existență fără valoare, lipsită de sens și semnificație eternă:

Este un rău, pe care l-am văzut sub soare, și care se întâlnește des între oameni. Este, de pildă, un om căruia i-a dat Dumnezeu avere, bogății și slavă, așa că nu-i lipsește nimic din ce-i dorește sufletul; dar Dumnezeu nu-l lasă să se bucure de ele, ci un străin se bucură de ele: aceasta este o deșertăciune și un rău mare. Chiar dacă un om ar avea o sută de copii, și ar trăi mulți ani, oricât de mult i s-ar mări numărul zilelor anilor lui, dar dacă nu i se satură sufletul de bunătățile agonisite de el, și dacă nici de înmormântare n-are parte, eu zic că o stârpitură

este mai fericită decât el. Căci aceasta din urmă piere odată cu venirea ei, se duce în întuneric, și numele îi rămâne acoperit cu întuneric; n-a văzut, nici n-a cunoscut soarele; și de aceea este mai bine de ea decât de omul acela. Și de ar trăi chiar de două ori o mie de ani un astfel de om, fără să se bucure de fericire, nu merg toate la un loc? (Eclesiastul 6:1-6)

Nu, timpul nu rezolvă și nu vindecă toate lucrurile, iar bogăția nu poate ascunde lipsa de sens, pentru că niciodată cantitatea nu a fost un substitut pentru calitate.

Una din cărțile cele mai îndrăgite în generația părinților noștri a fost „Poliana, sau taina mulțumirii“. Autoarea acestei cărți, Eleanor H. Porter, a făcut-o pe eroina ei agentul de transformare a tuturor oamenilor din jurul ei. Pentru toți împovărații, încrunțații și încrâncenații pe care i-a întâlnit, Poliana a avut de fiecare dată același mesaj simplu: „Caută în viața ta ceva bun pentru care poți să-I mulțumești lui Dumnezeu“. Toți cei care i-au urmat sfatul au ieșit din „cură de șoareci“ a presiunilor cotidiene și au reușit să guste ceva din farmecul eternității care a invadat timpul nostru.

Probabil că Eleanor H. Porter a citit și ea cartea lui Solomon:

Toată truda omului este pentru gura lui, și totuși poftele nu i se împlinesc niciodată. Căci ce are înțeleptul mai mult decât nebunul? Ce folos are nenorocitul care știe să se poarte înaintea celor vii? Mai bine ce vezi cu ochii decât frământare de poftă neîmplinite: și aceasta este o deșertăciune și goană după vânt. Ce este omul, se cunoaște după numele care i s-a dat de mult: se știe că este din pământ, și nu poate să se judece cu cel ce este mai tare decât el. Căci chiar dacă face multă vorbă, care doar înmulțește deșertăciunea, ce folos are omul din ea? Căci cine știe ce este bine pentru om în viață, în toate zilele vieții lui de viață deșertă, pe care le petrece ca o umbră? Și cine poate să spună omului ce va fi după el sub soare? (Eclesiastul 6:7-12)

Ca și psalmistul, Solomon a fost ispitit să creadă că cel bogat este întotdeauna mai fericit decât săracul. Țineți minte experiența lui Asaf:

Da, bun este Dumnezeu cu Israel, cu cei cu inima curată. Totuși, era să mi se îndoiaie piciorul, și erau să-mi alunece pașii! Căci mă uitam cu jind la cei nesocotiți, când vedeam fericirea celor răi. Într-adevăr, nimic nu-i tulbură până la moarte, și trupul le este încărcat de grăsime. N-au parte de suferințele omenești, și nu sunt loviți ca ceilalți oameni. De aceea mândria le slujește ca salbă, și asuprirea este haina care-i învelește. Li se bulbucă ochii de grăsime și au mai mult decât le-ar dori inima. Râd, și vorbesc cu răutate de asuprire: vorbesc de sus, își înalță gura până la ceruri și limba le cutreieră pământul. De aceea aleargă lumea la ei, înghite apă din plin, și zice: „Ce ar putea să știe Dumnezeu, și ce ar putea să cunoască Cel Prea Înalt?” Așa sunt cei răi: totdeauna fericiți și își măresc bogățiile.

Degeaba dar mi-am curățit eu inima și mi-am spălat mâinile în nevinovăție: căci în fiecare zi sunt lovit, și în toate diminețile sunt pedepsit. Dacă aș zice: „Vreau să vorbesc ca ei”, iată că nu aș fi credincios neamului copiilor Tăi. M-am gândit la aceste lucruri ca să le pricep, dar zadarnică mi-a fost truda, până ce am intrat în sfântul locaș al lui Dumnezeu, și am luat seama la soarta de la urmă a celor răi.

Da, Tu-i pui în locuri alunecoase, și-i arunci în prăpăd. Cum sunt nimiciți într-o clipă! Sunt pierduți, prăpădiți printr-un sfârșit năprasnic. Ca un vis la deșteptare, așa le lepezi chipul, Doamne, la deșteptarea Ta! Când mi se amăra inima, și mă simțeam străpuns în măruntaie, eram prost și fără judecată, eram ca un dobitoc înaintea Ta. Însă eu sunt totdeauna cu Tine, Tu m-ai apucat de mâna dreaptă, mă vei călăuzi cu sfatul Tău, apoi mă vei primi în slavă. (Psalmul 73)

Oricât pare de paradoxal, valoarea vieții este dată de clipa morții, pentru că viața este scurtă, dar eternitatea este nemăsurată. Ca și latinii de mai târziu care au lansat avertismentul „Memento mori“ (Adu-ți aminte că vei muri!), Koheletul ne spune că adevărata înțelepciune a vieții se deprinde prin confruntarea cu moartea. Toate lucrurile trebuiesc cântărite în lumina veșniciei:

Mai mult face un nume bun decât untelemnul mirositor, și ziua morții decât ziua nașterii. Mai bine să te duci într-o casă de jale decât să te duci într-o casă de petrecere; căci acolo îți aduci aminte de sfârșitul oricărui om, și cine trăiește, își pune la inimă lucrul acesta. Mai bună este întristarea decât râsul; căci prin întristarea feței, inima se face mai bună. Inima înțelepților este în casa de jale, iar inima celor fără minte este în casa petrecerii. Mai bine să ascuți mustrarea înțeleptului decât să ascuți la cântecul celor fără minte. Căci râsul celor fără minte este ca pârâitul spinilor sub căldare. Și aceasta este o deșertăciune. Avera luată prin silă înebunește pe cel înțelept, și mita strică inima. Mai bun este sfârșitul unui lucru decât începutul lui; mai bine cel bun la suflet decât cel îngâmfat. (Eclesiastul 7:1-8)

Apropierea zilei morții nu trebuie temută, iar îmbătrânirea nu trebuie deplânsă. La urma urmei, ne apropiem de slava eternă!

Nu te grăbi să te mănii în sufletul tău, căci mânia locuiește în sânul nebunilor. Nu zice: „Cum se face că zilele de mai înainte erau mai bune decât acestea?“ Căci nu din înțelepciune întrebi așa. (Eclesiastul 7:10)

Înțelepciunea, oricât de strălucită ar fi ea, nu poate pătrunde înțelepciunea planului providențial, dar poate zidi în cel ce o are un caracter care va fi răsplătit de Dumnezeu:

Înțelepciunea prețuiește cât o moștenire, și chiar mai mult pentru cei ce văd soarele. Căci ocrotire dă și înțelepciunea, ocrotire dă și argintul; dar un folos mai mult al științei este că înțelepciunea ține în viață pe cei ce o au. Uită-te cu băgare de seamă la lucrarea lui

Dumnezeu: cine poate să îndrepte ce a făcut El strâmb? În ziua fericirii, fii fericit, și în ziua nenorocirii, gândește-te că Dumnezeu a făcut și pe una și pe cealaltă, pentru ca omul să nu mai poată ști nimic din ce va fi după el.

Tot felul de lucruri am văzut în zilele deșertăciunii mele.

Este câte un om fără prihană, care pierde în neprihănirea lui, și este câte un nelegiuit, care o duce mult în răutatea lui.

Nu fi prea neprihănit și nu te arăta prea înțelept: pentru ce să te pierzi singur? Dar nu fi nici peste măsură de rău și nu fi fără minte: pentru ce vrei să mori înainte de vreme?

Bine este să ții la aceasta, dar nici pe cealaltă să n-o lași din mână; căci cine se teme de Dumnezeu, scapă din toate acestea. Înțelepciunea face pe cel înțelept mai tare decât zece viteji, care sunt într-o cetate. (Eclesiastul 7:11-19)

Înțelepciunea te face îngăduitor cu ceilalți:

Fiindcă pe pământ nu este nici un om fără prihană, care să facă binele fără să păcătuiască. Nu lua nici tu seama la toate vorbele care se spun, ca nu cumva s-auzi pe sluga ta vorbindu-te de rău! Căci știe inima ta de câte ori ai vorbit și tu de rău pe alții. (Eclesiastul 7:20-22)

Constatarea păcătoșeniei generale este aceeași pe care o face Solomon în rugăciunea de la dedicarea Templului:

Când vor păcătui împotriva Ta - căci nu este om care să nu păcătuiască...“ (1 Împărați 8:46)

Tatăl lui David a avut aceeași convingere despre păcătoșenia generală a omenirii:

Domnul Se uită de la înălțimea cerurilor peste fiii oamenilor să vadă de este vreunul care să aibă pricepere, și care să caute pe Dumnezeu. Dar toți s-au rătăcit, toți s-au dovedit niște netrebniți; nu este nici unul

care să facă binele, nici unul măcar. (Psalmul 14:2-4, pasaj citat și de apostolul Pavel în Romani 3;11).

Nu intra la judecată cu robul Tău. Căci nici un om viu nu este fără prihană înaintea Ta. (Psalmul 143:2)

Înțelepciunea știe să-și recunoască cu modestie propriile limite:

Toate acestea le-am cercetat cu înțelepciune. Am zis: „Mă voi înțelepți.“ Dar înțelepciunea a rămas departe de mine. Cu mult mai departe decât era mai înainte, și ce adâncă! Cine o va putea găsi?

Înțelepciunea ar fi trebuit să-l facă pe Solomon să asculte porunca lui Dumnezeu și să nu trăiască în păcatele interzise în mod expres pentru un împărat:

După ce vei intra în țara pe care ți-o dă Domnul, Dumnezeul tău, și o vei stăpâni, după ce-ți vei așeza locuința, și vei zice: „Vreau să pun peste mine un împărat, ca toate neamurile care mă înconjoară“, să pui peste tine ca împărat pe acela pe care-l va alege Domnul Dumnezeul tău, și anume să iei un împărat din mijlocul fraților tăi; nu vei putea să pui împărat pe un străin, care să nu fie fratele tău. Dar să n-aibă mulți cai, și să nu întoarcă pe popor în Egipt ca să aibă mulți cai, căci Domnul v-a zis: „Să nu vă mai întoarceți pe drumul acela.“ Să n-aibă un mare număr de neveste, ca să nu i se abată inima; și să nu strângă mari grămezi de argint și aur. Când se va așeza pe scaunul de domnie al împărăției lui, să scrie pentru el, într-o carte, o copie a acestei legi, pe care s-o ia de la preoții din neamul Leviților. Va trebui s-o aibă cu el și s-o citească în toate zilele vieții lui ca să învețe să se teamă de Domnul Dumnezeul lui, să păzească și să împlinească toate cuvintele din legea aceasta și toate poruncile acestea, pentru ca inima lui să nu se înalțe mai presus de frații lui, și să nu se abată de la poruncile acestea nici la dreapta, nici la stânga, și să aibă astfel multe zile în împărăția lui, el și copiii lui, în mijlocul lui Israel. (Deuteronom 17:14-20)

Solomon n-a făcut așa. Excesele lui nu s-au limitat numai la cele materiale. Solomon a luat o sumedenie de „neveste“:

Împăratul Solomon a iubit multe femei străine, afară de fata lui Faraon; Moabite, Amonite, Edomite, Sidoniene, Hetite, care făceau parte din neamurile despre care Domnul zisese copiilor lui Israel: „Să nu intrați la ele, și nici ele să nu intre la voi, căci v-ar întoarce negreșit inimile înspre dumnezeii lor.“ De aceste neamuri s-a alipit Solomon, târât de iubire. A avut de neveste șapte sute de crăiese împărățești și trei sute de țiitoare; și nevestele i-au abătut inima. Când a îmbătrânit Solomon, nevestele i-au plecat inima spre alți dumnezei; și inima nu i-a fost în totul a Domnului, Dumnezeului său, cum fusese inima tatălui său David. Solomon s-a dus după Astartea, zeița Sidonienilor, și după Milcom, urâciunea Amoniților. Și Solomon a făcut ce este rău înaintea Domnului, și n-a urmat în totul pe Domnul, ca tatăl său David. Atunci Solomon a zidit pe muntele din fața Ierusalimului un loc înalt pentru Chemoș, urâciunea Moabului, pentru Moloc, urâciunea fiilor lui Amon. Așa a făcut pentru toate nevestele lui străine, care aduceau tămâie și jertfe dumnezeilor lor. (1 Împărați 11:1-8)

Iată-l cu cât „arțag“ vorbește acum, la bătrânețe, despre femeile care l-au dus în rătăcire:

M-am apucat și am cercetat toate lucrurile, cu gând să înțeleg, să adâncesc, și să caut înțelepciunea și rostul lucrurilor, și să pricep nebunia răutății și rătăcirea prostiei. Și am găsit că mai amară decât moartea este femeia, a cărei inimă este o cursă și un laț, și ale cărei mâini sunt niște lanțuri; cel plăcut lui Dumnezeu scapă de ea, dar cel păcătos este prins de ea. Iată ce am găsit, zice Ecclesiastul, cercetând lucrurile unul câte unul, ca să le pătrund rostul; iată ce-mi caută și acum sufletul și n-am găsit. Din o mie am găsit un om: dar o femeie n-am găsit în toate acestea. (Ecclesiastul 7:25-28)

Poligamia este o invenția a omului, care n-a adus nici o îmbunătățire „planului divin original“. Mulțimea femeilor adunate în haremul imperial l-a lăsat pe Solomon total nemulțumit de calitatea „trofeelor“. Nu trebuie însă să-l facem pe Solomon un bărbat șovin care nu știe să aprecieze „sexul frumos“! În primul rând, Solomon ancorează plăcerea vieții în parteneriatul pe care un bărbat îl formează cu femeia în cadrul familiei:

Gustă viața cu nevasta, pe care o iubești, în tot timpul vieții tale deșerte, pe care ți-a dat-o Dumnezeu sub soare, în această vreme trecătoare; căci aceasta îți este partea în viață, în mijlocul trudei cu care te ostenești sub soare. (Eclesiastul 9:9)

În al doilea rând, nu trebuie să uităm că Solomon este cel care a scris Cântarea Cântărilor, această odă înălțată iubirii dintre un bărbat și o femeie.

În al treilea rând, este bine să ne amintim că la încheierea cărții de înțelepciune practică a Proverbelor, când Solomon vrea să ne dea exemplul unei persoane „ideale“, el alege ... o femeie! (Proverbe 31).

Nu femeia, ca și creatură a lui Dumnezeu, l-a dezamăgit pe Solomon, ci femeia de consum, femeia considerată și redusă la statutul de marfă. Abuzarea rânduiei lui Dumnezeu și larghețea abuzurilor l-au cufundat pe Solomon într-o lume a oglinzilor strâmbe și mincinoase, în care relațiile dintre oameni au fost falsificate:

Numai, iată ce am găsit: că Dumnezeu a făcut pe oameni fără prihană, dar ei umblă cu multe șiretenii. (Eclesiastul 7:25-29)

Ce bine ar fi fost, dacă ...n-ar fi fost. Ce bine ar fi fost dacă Solomon ar fi rămas și el „fără prihană“, cum l-a făcut Dumnezeu și nu s-ar fi apucat de „șmecherii“. Dușmanii lui Dumnezeu nu sunt prieteni sinceri ai omului și orice neascultare se plătește. Sub suveranitatea divină, cel așezat pe tronul împărăției lui Israel a plătit scump și acuma se căiește.

Trista experiență a lui Solomon nu trebuie însă să scadă în nici un fel importanța pe care o are „împăratul“, ca reprezentant al justiției divine în limpezirea lucrurilor dintre oameni.

Oftând pentru trecut și regretând rătăcirea în care a condus Israelul, Solomon consolidează rolul pe care trebuie să-l joace împăratul în implementarea planului providenței.

Cine este ca cel înțelept, și cine pricepe rostul lucrurilor? Înțelepciunea omului îi luminează fața, și asprimea feței i se schimbă. Eu îți spun: „Păzește poruncile împăratului, din pricina jurământului, făcut înaintea lui Dumnezeu. Nu te grăbi să pleci dinaintea lui, și nu stăruie într-un lucru rău: căci el poate face tot ce vrea, pentru că vorba împăratului are putere. Cine poate zice: „Ce faci?“ Pe cine păzește porunca, nu-l va atinge nici o nenorocire, dar inima înțeleptului cunoaște și vremea și judecata. Căci pentru orice lucru este o vreme și o judecată și nenorocirea paște pe om. Dar el nu știe ce și cum se va întâmpla, căci n-are nici cine-i spune. (Eclesiastul 8:1-7)

Alternativa ascultării de împărat ar fi dezlănțuirea „haosului“, iar aceasta ar fi cel mai fertil teren pentru lucrările Diavolului. Haosul este cea mai nepropice atmosferă pentru pregătirea veșniciei. Această învățătură va fi preluată și de apostoli în vremea harului Nou Testamental:

Vă îndemn dar, înainte de toate, să faceți rugăciuni, cereri, mijlociri, mulțumiri pentru toți oamenii, pentru împărați și pentru toți cei ce sunt înălțați în dregătorii, ca să putem duce astfel o viață pașnică și liniștită, cu toată evlavia și cu toată cinstea. Lucrul acesta este bun și bine primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, care voiește ca toți oamenii să fie mântuiți și să vină la cunoștința adevărului. (1 Timotei 2:1-4)

Fiți supuși oricărei stăpâniri omenești, pentru Domnul: atât împăratului, ca înalt stăpânitor, cât și dregătorilor, ca unii care sunt trimiși de el să pedepsească pe făcătorii de rele și să laude pe cei ce fac bine. Căci voia

lui Dumnezeu este, ca făcând ce este bine, să astupați gura oamenilor neștiutori și proști. Purtați-vă ca niște oameni slobozi, fără să faceți din slobozenia aceasta o haină a răutății, ci ca niște robi ai lui Dumnezeu. Cinstiți pe toți oamenii, iubiți pe frați, temeți-vă de Dumnezeu, dați cinste împăratului! (1 Petru 2:13-17)

Oricine să fie supus stăpânirilor celor mai înalte; căci nu este stăpânire care să nu vină de la Dumnezeu. Și stăpânirile care sunt, au fost rânduite de Dumnezeu. De aceea, cine se împotrivește stăpânirii, se împotrivește rânduielii puse de Dumnezeu, și cei ce se împotrivesc, își vor lua osânda. Dregătorii nu sunt de temut pentru o faptă bună, ci pentru una rea. Vrei dar să nu-ți fie frică de stăpânire? Fă binele, și vei avea laudă de la ea. El este slujitorul lui Dumnezeu pentru binele tău. Dar dacă faci răul, teme-te, căci nu degeaba poartă sabia. El este în slujba lui Dumnezeu, ca să-L răzbune și să pedepsească pe cel ce face rău. De aceea, trebuie să fiți supuși nu numai de frica pedepsei, ci și din îndemnul cugetului. Tot pentru aceasta să plătiți și birurile. Căci dregătorii sunt niște slujitori ai lui Dumnezeu, făcând necurmat tocmai slujba aceasta. (Romani 13: 1-6)

Koheletul își îndeamnă cititorii să se supună poruncilor împăratului terestru care-L reprezintă pe Împăratul etern. Aceasta nu este însă o garanție că împăratul terestru nu va lucra cu strâmbătate și nu va face să domnească nelegiuirea. Speranțele lui Solomon pentru instaurarea unei împărății terestre desăvârșite au fost foarte mici. Istoria scursă de atunci i-a dat cu prisosință dreptate:

Omul nu este stăpân pe suflarea lui ca s-o poată opri, și n-are nici o putere peste ziua morții; în lupta aceasta nu este izbăvire, și răutatea nu poate scăpa pe cei răi. Toate acestea le-am văzut, și mi-am îndreptat inima spre tot ce se face sub soare. Este o vreme când un om stăpânește peste alt om, ca să-l facă nenorocit. Atunci am văzut pe cei răi îngropați și ducându-se la odihna lor, iar pe cei ce

lucraseră cu neprihănire depărtându-se de locul sfânt și uitați în cetate. Și aceasta este o deșertăciune!

Pentru că nu se aduce repede la îndeplinire hotărârea dată împotriva faptelor rele, de aceea este plină inima fiilor oamenilor de dorința să facă rău. Totuși, măcar că păcătosul face de o sută de ori răul și stăruiește multă vreme în el, eu știu că fericirea este pentru cei ce se tem de Dumnezeu, și au frică de El. Dar cel rău nu este fericit și nu-și va lungi zilele, întocmai ca umbra, pentru că nu are frică de Dumnezeu.

Este o deșertăciune care se petrece pe pământ: și anume, sunt oameni neprihăniți, cărora le merge ca și celor răi care fac fapte rele, și sunt răi, cărora le merge ca și celor neprihăniți, care fac fapte bune. Eu zic că și aceasta este o deșertăciune. (Eclesiastul 8:8-14)

Solomon ne sfătuiește să rezolvăm repede această anomalie a providenței printr-o încredere nestrămutată în dreptatea guvernării divine care-și va spune până la urmă cuvântul. Ce să facem însă noi până atunci? Să aruncăm asupra Lui și această situație și să ne vedem de partea noastră în viață:

Am lăudat dar petrecerea, pentru că nu este altă fericire pentru om sub soare decât să mănânce și să bea și să se veselească; iată ce trebuie să-l însoțească în mijlocul muncii lui, în zilele vieții pe care i le dă Dumnezeu sub soare. (Eclesiastul 8:15)

Chiar dacă „cei ce se tem de Dumnezeu“ nu sunt răsplătiți pe pământ pentru caracterul, înțelepciunea și integritatea lor, va veni o vreme când Dumnezeu le va face dreptate:

Ați zis: „Degeaba slujim lui Dumnezeu, și ce am câștigat dacă am păzit poruncile Lui, și am umblat triști înaintea Domnului oștirilor? Acum fericim pe cei trufași; da, celor răi le merge bine; da, ei ispitesc pe Dumnezeu, și scapă!“

Atunci și cei ce se tem de Domnul au vorbit adesea unul cu altul; Domnul a luat aminte la lucrul acesta, și a

ascultat; și o carte de aducere aminte a fost scrisă înaintea Lui, pentru cei ce se tem de Domnul, și cinstesc Numele Lui.

„Ei vor fi ai Mei, zice Domnul oștirilor, Îmi vor fi o comoară deosebită, în ziua pe care o pregătesc Eu. Voi avea milă de ei, cum are milă un om de fiul său, care-i slujește. Și veți vedea din nou atunci deosebirea dintre cel neprihănit și cel rău, dintre cel ce slujește lui Dumnezeu și cel ce nu-l slujește.“ (Maleahi 3: 14-18)

Viața este lipsită de certitudine - (cap. 8:16-12:8)

Întreaga carte a Eclesiastului este o încercare de a-i duce pe cititori la două concluzii inevitabile: (1) Există un singur Dumnezeu creator a toare, care le susține pe toate și le înțelege pe toate și (2) eunu sunt acela. Pasajul care urmează umilește semeția omului și-l îndeamnă la orientarea vieții sub aceste două puncte cardinale. Este zadarnic să întebăm: „De ce?“

„Ne naștem neștiutori și murim ignoranți. Niciodată n-a fost omeniarea mai ignorantă despre un număr așa de mare de lucruri“ am citit scris recent într-un articol. Se pare că, încet, încet, lumea ajunge la înțelepciunea Eclesiastului:

Când mi-am pus inima să cunosc înțelepciunea și să mă uit cu băgare de seamă la truda pe care și-o dă omul pe pământ, căci omul nu vede somn cu ochii, nici zi, nici noapte, am văzut atunci toată lucrarea lui Dumnezeu, am văzut că omul nu poate să pătrundă ce se face sub soare; oricât s-ar trudi el să cerceteze, tot nu va putea afla; și chiar dacă înțeleptul ar zice că a ajuns să înțeleagă, tot nu poate să găsească. (Eclesiastul 8:16-17)

Solomon ne dă patru motive pentru care este înțelept să nu mai întrebăm „De ce?“

1. Oricum, nu vom înțelege - Ecl 8:16-17
2. Trebuie să ne obișnuim să acceptăm taine - Ecl. 9:1
3. Moartea golește de sens existența - Ecl. 9:2-6

4. Singurul sens este acceptarea hotărârilor lui Dumnezeu - Ecl. 9:7-12

Moartea este sigură. Cea mai înspăimântătoare ignoranță este cunoștința despre moarte. Teza Koheletului este că „moartea este inevitabilă“, iar, la umbra ei, „viața este nesigură“.

Cel mai sigur aspect al vieții este ... moartea! (Eclesiastul 9:1-10), iar nesiguranța vieții subliniază importanța înțelepciunii (Eclesiastul 9:11-18).

Da, mi-am pus inima în căutarea tuturor acestor lucruri, am cercetat toate aceste lucruri, și am văzut că cei neprihăniți și înțelepți, și faptele lor, sunt în mâna lui Dumnezeu, atât dragostea cât și ura. Oamenii nu știu nimic mai dinainte; totul este înaintea lor în viitor. Tuturor li se întâmplă toate deopotrivă: aceeași soartă are cel neprihănit și cel rău, cel bun și curat ca și cel necurat, cel ce aduce jertfă, ca și cel ce n-aduce jertfă; cel bun, ca și cel păcătos, cel ce jură ca și cel ce se teme să jure! Iată cel mai mare rău în tot ce se face sub soare: anume că aceeași soartă au toți. De aceea și este plină inima oamenilor de răutate, și de aceea este atâta nebunie în inima lor tot timpul cât trăiesc. Și după aceea? Se duc la cei morți. (Eclesiastul 9:1-3)

Moartea este „marele egalizator“. Dacă toate se sfârșesc la mormânt, dacă materialismul și ateismul ar avea dreptate, viața ar fi eliberată din chingile moralității, iar caracterul ar fi cea mai inutilă dintre realizările omenești. Între un „câine“ și un „leu“ n-ar mai exista nici o diferență. Ba încă, pentru a rămâne în viață, dacă se cere, este acceptabil să faci orice fel de compromisuri:

Căci cine este scutit? Oricine trăiește, tot mai trage nădejde; căci un câine viu face mai mult decât un leu mort. Cei vii, în adevăr, măcar știu că vor muri; dar cei morți nu știu nimic, și nu mai au nici o răsplată, fiindcă până și pomenirea li se uită. Și dragostea lor, și ura lor, și pizma lor, de mult au și pierit, și niciodată nu vor mai avea parte de tot ce se face sub soare. (Eclesiastul 9:4-6)

Perspectivă și mai ales proximitatea morții face mintea umană să funcționeze altfel. Octavian Paler a scris în „jurnalul“ său: „Adevărul e că aici, la mare, totul se simplifică. Dispar miile de lucruri mărunte care-mi îmbâcsesc ziua în București. Dintr-o dată, redescopăr că esențiale sunt doar viața, iubirea și moartea. Restul e spectacol. Alergătură. Amăgire. Și ar avea vreun sens să protestezi? Nimeni nu ne-a făgăduit nimic la naștere. Dumnezeu nu ne datorează nimic, orice reproș ar fi ridicol“.

Unii oameni se tem așa de mult de moarte că nici nu mai apucă să trăiască! Fricoșii mor de mai multe ori înainte de moarte; cei curajoși nu gustă moartea decât o dată.

Concepția despre moarte va determina filosofia lui cu privire la viață. Moartea este ultima verificare și validare a credinței noastre.

Solomon acceptă locul morții în planul providenței și-și sfătuiește cititorii să nu se lase tulburați de perspectiva morții, ci s-o folosească drept motivație pentru o viață mai bună:

Du-te, dar, de mănâncă-ți pâinea cu bucurie, și bea-ți cu inimă bună vinul; căci de mult a găsit Dumnezeu plăcere în ce faci tu acum. Hainele să-ți fie albe, în orice vreme, și untdelemnul să nu-ți lipsească de pe cap. Gustă viața cu nevasta, pe care o iubești, în tot timpul vieții tale deșerte, pe care ți-a dat-o Dumnezeu sub soare, în această vreme trecătoare; căci aceasta îți este partea în viață, în mijlocul trudei cu care te ostenești sub soare. Tot ce găsește mâna ta să faci, fă cu toată puterea ta! Căci, în locuința morților, în care mergi, nu mai este nici lucrare, nici chibzuială, nici știință, nici înțelepciune! (Eclesiastul 9:7-10)

Sfatul lui Solomon nu este tot aceea cu fatalistul; „Să mâncăm și să bem, căci mâine vom muri“, ci este expresia unei credințe copilărești în înțelepciunea providenței divine care ne-a pus la dispoziție tot ce ne trebuie ca să ne bucurăm și aici și în eternitate. „pâinea și băutura“ reprezintă metaforic hrana, hainele albe sunt haine de sărbătoare, iar gustarea bucuriei împreună cu nevasta reprezintă viața de familie. În trei expresii scurte, Solomon

spune: bucură-te de mâncarea pe care o ai, fă din fiecare zi a vieții o sărbătoare și fi fericit în cadrul familiei pe care ți-a dat-o Dumnezeu.

Viața este nesigură. Lucrarea, chibzuința, știința și înțelepciunea sunt caracteristicile unei vieți neprihănite și ele trebuiesc folosite cu prisosință. Câteodată însă, niciuna din acestea nu garantează reușita și fericirea. După ce ne-a arătat că moartea este sigură, Solomon vrea să ne convingă că viața este ... nesigură.

Am mai văzut apoi sub soare că nu cei iuți aleargă, că nu cei viteji câștigă războiul, că nu cei înțelepți câștigă pâinea, nici cei pricepuți bogăția, nici cei învățați bunăvoința, ci toate atârnă de vreme și de împrejurări. Căci omul nu-și cunoaște nici măcar ceasul, întocmai ca peștii prinși în mreaja nimicitoare, și ca păsările prinse în laț; ca și ei sunt prinși și fiii oamenilor în vremea nenorocirii, când vine fără veste nenorocirea peste ei. (Eclesiastul 9:11-12)

Din nou, observația Koheletului este adevărată și confirmată de apostolul Pavel în Noul Testament:

Căci El a zis lui Moise: „Voi avea milă de oricine-Mi va place să am milă și Mă voi îndura de oricine-Mi va place să Mă îndur. Așadar, nu atârnă nici de cine vrea, nici de cine aleargă, ci de Dumnezeu care are milă. (Romani 9:15-16)

Incertitudinea vieții nu trebuie să ne împingă spre fatalism. Koheletul își continuă cartea cu un text care dovedește că „înțelepciunea“ este preferabilă întotdeauna nebuniei. Omul nu este responsabil pentru ceea ce nu cunoaște, ci pentru ceea ce știe și face. Nesiguranța vieții nu trebuie să ne împingă spre nebunie (Eclesiastul 10:1-10).

Iată mai întâi pasajul despre avantajul înțelepciunii asupra bogăției și tăriei:

Am mai văzut următoarea înțelepciune sub soare, și mi s-a părut mare. Era o mică cetate, cu puțini oameni în

ea; și a venit asupra ei un împărat puternic, a împresurat-o, și a ridicat mari întărituri împotriva ei. În ea se afla un om sărac dar înțelept, care a scăpat cetatea cu înțelepciunea lui. Și nimeni nu se gândise la omul acela sărac. Atunci am zis: „Mai bună este înțelepciunea decât tăria!“ Totuși, înțelepciunea săracului este disprețuită, și nimeni nu-l ascultă (Eclesiastul 9:13-16).

Fiecare om trebuie să facă o alegere. Faptul că moartea este sigură și viața atât de nesigură ne poate îndemna să ne abandonăm noi înșine „nebuniei“, adică trăirii împotriva standardelor pe care le cunoaștem cu mintea, dar nu întotdeauna le acceptăm cu inima. Solomon începe o temă nouă care va marca sfârșitul acestei cărți. El ne avertizează despre pericolul „nebuniei“ și vrea să ne entuziasmeze pentru „risipirea“ noastră în facerea de bine (Eclesiastul 9:16 - 12:8).

Fiecare dintre noi este la o răscruce. Convingerea că există un plan divin este adeseori zdruncinată de anomalii evidente din jurul nostru. Neputința de a împăca aceste două realități pot avea asupra noastră două efecte: să ne facă să fugim de realitate (adică să ne refugiem în „nebunie“) sau să ne facă să lucrăm în liniște pentru ceea ce știm că este bine. Lipsa de sens pe care o vedem în jur nu înseamnă și o lipsă de speranță. Koheletul vrea să își încheie cartea cu un sfat: Alegeți înțelepciunea și fugiți de nebunie. Stați un pic pe loc. Ascultați-mă cu atenție și în ... liniște.

Cuvintele înțelepților, ascultate în liniște, sunt mai de preț decât strigătele unuia care stăpânește între nebuni. (Eclesiastul 9:17)

Viața este o luptă, ne spune Koheletul. Luptați-vă cu înțelepciune dacă nu vreți să vă numărați printre victime. Biruiți tentația nebuniei și investiți-vă cu dărnicie în facerea binelui. Când toate se vor sfârși, nu vă va părea rău. Veți fi în numărul învingătorilor!

Pasajul final începe cu un verset care enunță alternativele care ne stau înaintea:

Înțelepciunea este mai de preț decât sculele de război; dar un singur păcătos nimicește mult bine. (Eclesiastul 9:18)

Apoi, Koheletul ne avertizează că nu se cere mult ca să o luăm razna. Puțină neseriozitate, puțină glumă cu păcatul, puțină ușurătate și ... am luat-o la vale pe derdelușul nebuniei.

Nebunia ne dă târcoale

Muștele moarte strică și acresc untdelemnul negustorului de unsori; tot așa, puțină nebunie biruie înțelepciunea și slava. Inima înțeleptului este la dreapta lui, iar inima nebunului la stânga lui. Și pe orice drum ar merge nebunul, peste tot îi lipsește mintea, și spune tuturor că este un nebun! (Eclesiastul 10:1-3)

Nebunia poate prinde ocazia unor nervi care au scăpat de sub control. Veghează!

Când izbucnește împotriva ta mânia celui ce stăpânește, nu-ți părăsi locul, căci sângele rece te păzește de mari păcate. (Eclesiastul 10:4)

Nebunia poate veni ca o reacție împotriva nedreptăților care ți se fac sau la care ești martor:

Este un rău pe care l-am văzut sub soare, ca o greșală, care vine de la cel ce cârmuiește: nebunia este pusă în dregătorii înalte, iar bogații stau în locuri de jos. Am văzut robi călări, și voievozi mergând pe jos ca niște robi. (Eclesiastul 10:5-7)

Dacă vei dori să fi și tu ca ei, dacă vei dori să te răzbuni, răspunzându-le „cu aceeași monedă“, vei ajunge să fi ca unul dintre ei. Ce groaznică înfrângere!

Cine sapă groapa altuia, cade el în ea, și cine surpă un zid, va fi mușcat de un șarpe. Cine sfarmă pietre, este rănit de ele, și cine despică lemne este în primejdie. (Eclesiastul 10:8-9)

Fii atent mai ales atunci când te paște dezamăgirea și depresia, când nu mai reușești să fi stăpân pe tine însuși!

Când se tocește fierul, și rămâne neascuțit, trebuie să-ți îndoiești puterile; de aceea, la izbândă ajungi prin înțelepciune. Când mușcă șarpele, fiindcă n-a fost vrăjit, vrăjitorul n-are nici un câștig din meșteșugul lui. (Eclesiastul 10:10-11)

Dacă nu vrei să ajungi nebun, nu te juca cu nebunia. Ca să nu ajungi prea departe, trebuie să refuzi să faci cel dintâi pas, altfel distracția ta te va duce la distrugere. Va fi prea târziu și în zadar vei încerca să te mai dezvinovățești:

Cuvintele unui înțelept sunt plăcute, dar buzele nebunului îi aduc pieirea. Cel dintâi cuvânt care-i iese din gură este nebunie, și cel din urmă este o nebunie și mai rea. Nebunul spune o mulțime de vorbe, măcar că omul nu știe ce se va întâmpla, și cine-i va spune ce va fi după el? (Eclesiastul 10:12-14)

Vei fi un eșec nefolositor, o „călăuză oarbă“, un ghid fără minte, un blestem, nu o binecuvântare, pentru cei care vor veni la tine după ajutor:

Truda nebunului obosește pe cel ce nu cunoaște drumul spre cetate. (Eclesiastul 10:15)

Vai, cât de bine cunoștea Solomon această situație! O gustase pe propria lui piele, o băuse ca pe otrava unui sinucigaș fără minte. Nebunia l-a mușcat chiar și la tronul împărăției:

Nebunia poate să apară la curtea împărătească

Vai de tine, țară, al cărei împărat este un copil, și ai cărei voievozi benchetuiesc de dimineață! Ferice de tine țară, al cărei împărat este de neam mare, și ai cărei voievozi mănâncă la vremea potrivită, ca să-și întărească puterile, nu ca să se dedea la beție! (Eclesiastul 10:16-17)

Datoria împăraților este să fie demni reprezentanți ai lui Dumnezeu pe pământ, nu profitori păcătoși dedați la tot felul de abuzuri, cum fusese Solomon.

Nebunia poate apare și la omul de rând. Exemplul său rău, făcuse ca poporul Domnului să decadă.

Când mâinile sunt leneșe, se lasă grinda, și când se lenevesc mâinile, plouă în casă. (Eclesiastul 10:18)

Fericirea și prosperitatea de altădată, erau acum înlocuite cu complotul ascuns al celor care se săturaseră de nebunia lui Solomon și doreau un viitor mai bun.

Ospețele se fac pentru petrecere, vinul înveselește viața, iar argintul le dă pe toate. (Eclesiastul 10:19)

Argintul acesta „care le dă pe toate“, venea din impozitele foarte mari pe care Solomon le așezase ca un jug pe grumazul oamenilor de rând. Știm aceasta din plângerea pe care au făcut-o aceștia către Roboam, urmașul lui Solomon:

Tatăl tău ne-a îngreuiat jugul; acum tu ușurează această aspră robie și jugul greu pe care l-a pus peste noi tatăl tău. Și îți vom sluji. (1 Împărați 12:4)

Nebunia nu va rămâne nepedepsită. Stăpân încă pe situație, Solomon își sfătuiește cititorii să nu creadă că haosul ar fi mai bun decât rânduiala împărăției. Totodată, împăratul își avertizează dușmanii că Dumnezeu îi va descoperi, iar cuvintele și intențiile lor nu vor rămâne nepedepsite:

Nu blestema pe împărat nici chiar în gând, și nu blestema pe cel bogat în odaia în care te culci; căci s-ar putea întâmpla ca pasărea cerului să-ți ducă vorba, și un sol înaripat să-ți dea pe față vorbele. (Eclesiastul 10:20)

Alternativă la alunecarea spre nebunie este consacrarea în slujirea binelui. Am numit deja această atitudine „viața ca o investiție“. Pe dimensiunea aceasta nu există nici o limită și nici o restricție. Mai ales având în vedere „anomaliile“ așa de des întâlnite și nesiguranța aplicării planului providențial la toate evenimentele

vieții, ar trebui să facem ce trebuie și chiar mai mult decât ce trebuie, ar trebui să ne risipim în facerea binelui. Solomon ne dă trei sfaturi:

Investește prin credință. Solomon avea o flotă comercială pe care le trimitea în largul mării fără să știe dacă se vor mai întoarce înapoi. O corabie ancorată în port este în siguranță, dar nu pentru aceasta au fost făcute corăbiile. La fel este și viața, trebuie să te desprinzi de la țărăm și să-ți asumi riscuri. Investește cu dărnicie în viață, căci nu ști când te vei reîntâlni cu binele pe care-l faci în jur astăzi:

Aruncă-ți pâinea pe ape, și după multă vreme o vei găsi iarăși! Împarte-o în șapte și chiar în opt, căci nu știi ce nenorocire poate da peste pământ. (Eclesiastul 11:1-2)

Expresia „în șapte și chiar în opt“ este proprie culturii evreiești a timpului și o mai întâlnim frecvent în cartea Proverbelor (de ex. 6:30) și în primele doua capitole din cartea profetului Amos. Ea nu trebuie înțeleasă literal, ci doar ca o figură de stil cu înțelesul „destul și încă și mai mult“, „Cea mai mare răspândire posibilă în granițele prudenței“. „Șapte“ înseamnă plinătate, suficiență, iar opt înseamnă „dă chiar puțin mai mult“.

Nu căuta scuze să nu investești! Solomon adaugă la primul sfat două metafore care spun că dărnicia noastră față de aproapele nostru ar trebui să fie ca o ploaie binecuvântată care cade și pe pământul bun și pe stâncă, pentru că atunci când vom muri, nu vom mai putea face nimica:

Când se umplu norii de ploaie, o varsă pe pământ. Ori încotro ar cădea copacul, fie spre miazăzi, fie spre miazănoapte, în locul unde cade, acolo rămâne. (Eclesiastul 11:3)

Condițiile meteorologice sunt foarte rar „ideale“ și dacă fermierul s-ar lua după ele n-ar mai ieși niciodată la treabă pe câmp.

Ar trebui să facem binele atunci când ni se pare nimerit și chiar și atunci când nu ni se pare nimerit, la vreme și ne la vreme:

Cine se uită după vânt, nu va semăna, și cine se uită după nori, nu va secera. (Eclesiastul 11:4)

Aceasta pentru că nu știm care din binefacerile noastre vor fi mai plăcute Domnului și mai folosite de El în planul providențial:

Cum nu știi care este calea vântului, nici cum se fac oasele în pântecul femeii însărcinate, tot așa nu cunoști nici lucrarea lui Dumnezeu, care le face pe toate. (Eclesiastul 11:5)

Investește cu hărnicie. Începe de dis de dimineață și muncește până seara târziu, căci „vine noaptea, când nimeni nu mai poate să lucreze“ (Ioan 9:4). Investește la tinerețe, pentru că la bătrânețe s-ar putea să nu mai ai nici timp, nici energie să împlinești ceea ce ți-ai pus în minte:

Dimineața, seamănă-ți sămânța, și până seara nu lasă mâna să ți se odihnească, fiindcă nu știi ce va izbuti, aceasta sau aceea, sau dacă amândouă sunt deopotrivă de bune. (Eclesiastul 11:6)

Este un sfat pe care Solomon ni l-a dat deja într-unul din capitolele anterioare:

Tot ce găsește mâna ta să faci, fă cu toată puterea ta! Căci, în locuința morților, în care mergi, nu mai este nici lucrare, nici chibzuială, nici știință, nici înțelepciune! (Eclesiastul 9:10)

Ziua și noaptea, lumina și întunericul sunt în limbajul Bibliei în general și în Eclesiastul în mod special, metafore pentru viață și moarte. Iată cum le folosește Solomon:

Dulce este lumina și o plăcere pentru ochi să vadă soarele. Deci, dacă un om trăiește mulți ani, să se bucure, în toți anii aceștia, și să se gândească ce multe vor fi zilele

de întuneric. Tot ce va veni este deșertăciune. (Eclesiastul 11:7-8)

Investește din tinerețe. Aduceți-vă aminte mereu că Eclesiastul este o carte a bucuriei responsabile, a fericirii trăite în plinătatea darurilor de fiecare zi pe care le dă Dumnezeu tuturor celor ce păzesc poruncile Lui. Este normal ca Solomon să încheie în forță, strigându-și mesajul clar și răspicat. Cercetătorul își publică concluziile studiului său, învățătorul vorbește cu elevul, Koheletul se adresează adunării, cel ce s-a ars cu supa, îi sfătuiește pe ceilalți să sufle și-n iaurt, pășitul îi sfătuiește pe cei fără experiență:

Bucură-te, tinere, în tinerețea ta, fi cu inima veselă cât ești tânăr, umblă pe căile alese de inima ta și plăcute ochilor tăi; dar să știi că pentru toate acestea te va chema Dumnezeu la judecată. Gonește orice necaz din inima ta, și depărtează răul din trupul tău; căci tinerețea și zorile vieții sunt trecătoare. (Eclesiastul 11:9-10)

Omul care a căutat fericirea peste tot și n-a găsit-o, a scris o carte pentru ca ceilalți să nu repete greșelile lui. Koheletul spune celor tineri că filosofia fără teologie duce la pieire. Fericirea terestră și mai ales fericirea eternă este accesibilă numai celor care-L iau pe Dumnezeu în considerație în calculele lor, a celor care-L pun și pe Dumnezeu în ecuația vieții. Prezența lui Dumnezeu și a poruncilor Lui în viața celui tânăr nu interzice fericirea, ci o garantează, pentru că poruncile lui Dumnezeu nu sunt restrictive, ci protective.

Foarte interesant, numai când primim bucuria binecuvântărilor de fiecare zi pe care ne-o oferă Dumnezeu ajungem la fericire. Asceticul își refuză plăcerile, hedonistul este obsedat de ele. Amândouă extreme sunt greșite. Eclesiastul recomandă calea de mijloc. Plăcerile sunt reale, Dumnezeu însuși ni le pune la dispoziție. Asceticul este în poziția celui care refuză darul lui Dumnezeu, iar hedonistul este într-atât de obsedat cu darul că uită să-L mai bage în seamă pe Cel care îl pune la dispoziție. David Allan Hubbard ne reamintește care sunt cele trei capcane ale hedonismului: (1) plăcerile promit mult dar oferă puțin, (2) ele

sunt „de moment“, nu de durată, și (3) umblarea după plăceri duce inevitabil la plictiseală și la nemulțumire.

Plăcerile au sens numai atunci când sunt gustate ca binecuvântări dăruite de Dumnezeu, când le primim ca semn al dragostei Lui și dovadă a grijii părintești pe care ne-o poartă.

De ce să se bucure cei tineri? De ce să prețuim cum se cuvine binecuvântările date de Dumnezeu în viața personală și în familie? Pentru că vine... bătrânețea. Urmează intrarea în imperiul neputințelor, când „sfaturi ar mai fi, dar tu nu mai ai găște!“ Când ai voință, dar nu mai ai puțință! Când trăiești din amintiri și memoria ți-e foarte scurtă...

Investește până când mai poți. Eclesiastul 12:1-7 este o descriere metaforică a bătrâneții și decrepitudinii. Ca să o talmăcim, ne-ar trebui priceperea unui medic, subtilitatea unui moralist și experiența unui gerontolog. Eu nu le am. Nu-mi rămâne decât să vi-o retranscriu aici așa cum ne-a lăsat-o Koheletul:

Dar adu-ți aminte de Făcătorul tău în zilele tinereții tale,
până nu vin zilele cele rele
și până nu se apropie anii, când vei zice:
„Nu găsesc nici o plăcere în ei“;
până nu se întunecă soarele, și lumina, luna și stelele,
și până nu se întorc norii îndată după ploaie;
până nu încep să tremure paznicii casei (mâinile), și să se
încovoie cele tari (picioarele);
până nu se opresc cei ce macină (dinții), căci s-au
împușinat;
până nu se întunecă cei ce se uită pe ferestre (ochii);
până nu se închid cele două uși dinspre uliță (buzele),
când urutul morii slăbește,
te scoli la ciripitul unei păsări,
glasul tuturor cântărețelor se aude înăbușit,
te temi de orice înălțime,
și te sperii pe drum;
până nu înflorește migdalul cu peri albi,
și de abia se târăște lăcusta,

până nu-ți trec poftele,
căci omul merge spre casa lui cea veșnică,
și bocitorii cutreieră ulițele;
până nu se rupe funia de argint,
până nu se sfarmă vasul de aur,
până nu se sparge găleata la izvor,
și până nu se strică roata de la fântână;
până nu se întoarce țărâna în pământ, cum a fost,
și până nu se întoarce duhul la Dumnezeu, care l-a dat.

(Eclesiastul 12:1-7)

Am gasit în Ohio, la menoniți, o placă pe care am adus-o clasei mele de școală duminicală de la Bethel, clasa celor peste 50 de ani. Pe ea este scris: „Îmbătrânim prea repede și ne deșteptăm prea târziu“ (*We grow too soon oldt, und too late schmart*). Dacă tinerii „ar ști“ și bătrânii „ar putea“ altfel ar arăta lumea. Solomon vrea să fie sigur că măcar tinerii care-i citesc spovedania știu. Depinde numai de ei să și pună în practică.

Recapitulând ceea ce a spus Koheletul-Cercetător în această porțiune putem spune că fiecare om trebuie să facă o alegere între alunecarea în nebunie sau consacrarea în facerea binelui. Sfaturile lui sunt următoarele: (1) Trăiește și investește prin credință (Eclesiastul 11:1-6) și (2) Bucură-te cu Dumnezeu de viața pe care o ai (Eclesiastul 11:7-19) pentru că (3) Bătrânețea este vârsta neputințelor și a marilor despărțiri (Eclesiastul 12:1-7). Trăiește în așa fel ca să n-o faci și vârsta marilor regrete!

Koheletul ne prezintă viața ca pe o călătorie a sufletului de la Dumnezeu și spre Dumnezeu, „care l-a dat“. Tentațiile rătăcitoare ale trupului și filosofii păgubitoare ale minții ne pot întuneca acum orizontul, dar viitoarea întâlnire cu Dumnezeu este inevitabilă.

Ca orice autobiografie, spovedania lui Solomon se încheie cu descrierea momentului la care a ajuns autorul. Ilustrul și renumitul împărat de altădată ajunsese bătrân și neputincios în trup. Mîntea sa este încă foarte limpede și ageră. Regretele l-au ajuns târziu, dar au trezit în el responsabilitatea unuia care se știe ascultat și crezut

de foarte mulți din contemporanii săi. Încercând să-și răscumpere vinovăția exemplului pe care l-a dat unei întregi generații, Solomon devine „Kohélet“ (crainic) al eternității. Eclesiastul este însă mult mai mult decât o scrisoare către tineri. Cartea este un manifest pentru eternitate!

Există două pasaje în care textul trece de la persoana întâi, a povestitorului, la persoana a treia, a comentatorului (Eclesiastul 1:1 și 12:9-10). Există două explicații pentru această altă „anomalie“; sau Solomon a folosit această „tehnică literară“ ca să nu fie învinuit de „laudă de sine“ sau aceste scurte pasaje au fost „injectate“ în text de un editor ulterior cum s-a mai întâmplat și în alte cărți ale Bibliei (vezi finalul Pentateucului lui Moise sfârșitul cărții lui Iosua și mare parte din cartea 2 Samuel).

6. Concluzia Eclesiastului

„Urma scapă turma!“

Calea către bucurie nu sunt abuzurile de tot felul, ci profitarea de binecuvântările cotidiene oferite de Dumnezeu. Pentru fiecare om, pentru fiecare vârstă și pentru fiecare eveniment, Dumnezeu, Făcătorul tuturor văzutelelor și nevăzutelelor, are un plan providențial. Aceasta nu înseamnă „fatalism“, ci grijă părintească.

Viața este un examen (Eclesiastul 12:9-14).

Cea de a doua definiție pozitivă a vieții pe care ne-o dă Solomon este cea exprimată în titlul de mai sus. Examenele sunt o parte intrinsecă a vieții. Solomon ne spune însă că viața este în ea însăși un examen pe care-l dăm înaintea lui Dumnezeu. Care este însă „materia“ la care suntem examinați?

Când eram în liceu am făcut parte din echipa de fotbal a școlii. Din cauza antrenamentelor și a cantonamentelor am pierdut multe ore de curs. Pe deasupra, faptul că mă hotărâsem deja să merg la Seminarul Teologic m-a făcut să nu mai dau prea mare

atenție la materiile pe care le studiam la Liceul de Metrologie. Consecința a fost că era cât pe ce să rămân corigent la una din ele. A trebuit să mă „pun cu burta pe carte“ ca să ... revin în forma mea academică. Ce s-ar fi întâmplat dacă, să zicem, aș fi rămas corigent la trigonometrie? Niciodată nu mi-a plăcut materia asta plină de socoteli cu sinusuri, cosinusuri, tangente, jumătăți de arc și unghiuri răsturnate. Oare m-aș fi putut duce în toamnă să cer să fiu examinat, în loc de trigonometrie, la geografie sau la ... sport (mie întotdeauna mi-au plăcut sportul și recreațiile!)? Credeți că directorul liceului ar fi acceptat o astfel de propunere?

Cam așa stau lucrurile și cu examenul pe care trebuie să-l dăm noi înaintea lui Dumnezeu. Trebuie să fim examinați exact la materia la care am „căzut“ în școala divină. Adam și Eva, cei dintâi oameni au căzut pentru că n-au avut credință și pentru că n-au ascultat de poruncile Creatorului lor. Acum, pentru continuarea școlii, ei trebuie să dea un examen exact la aceste două materii: credința și ascultarea!

Să ascultăm dar încheierea tuturor învățăturilor:
Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui. Aceasta este datoria oricărui om. Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată, și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău. (Eclesiastul 12:13-14)

Solomon ne spune că viața nu are un sens în ea însăși tot așa cum un examen nu are sens în el însuși. Examenul este parte dintr-un proces de educație. A fost o vreme, înainte de potop, când oamenii au trăit aproape o mie de ani. O viață așa de lungă le-a pus la îndemâna oamenilor destul timp de gândire pentru examenul pe care trebuiau să-l dea, chiar prea mult timp de gândire. Dumnezeu a văzut însă că ei n-au folosit timpul pentru ceva bun. Toate gândurile omului erau îndreptate în fiecare zi numai înspre rău (Geneza 6:5). Din cauza aceasta, Dumnezeu i-a pedepsit pe oameni și a spălat fața pământului cu apele care l-au acoperit vremelnice. După potop, Dumnezeu a scurtat durata medie a vieții, lăsându-ne numai 70 până la 120 de ani. Făcând aceasta, El ne-a dat să înțelegem că atât timp este suficient ca să luăm o decizie. Cine nu ia examenul în perioada aceasta

scurtă, nu l-ar lua nici dacă Dumnezeu l-ar lăsa să trăiască o mie de ani! Scurtându-ne viața, Dumnezeu ne-a mai comunicat și un alt lucru: viața, așa cum o trăim noi astăzi „sub soare“, fără perspectiva și posibilitățile veșniciei, nu are valoare în ea însăși. Viața este o „pierdere de vreme“, dacă „pribegim departe de Domnul“!

Dacă am fi citit cu atenție, am fi observat că Solomon a strecurat în toată cartea ideea că viața este un examen la care Dumnezeu îi supune premeditat pe oameni. Să recapitulăm câteva din expresiile folosite în carte:

Mi-am pus inima să cercetez și să adâncesc cu înțelepciune tot ce se întâmplă sub ceruri: iată o îndeletnicire plină de trudă, la care supune Dumnezeu pe fiii oamenilor. (Eclesiastul 1:13)

Am văzut la ce îndeletnicire supune Dumnezeu pe fiii oamenilor. (Eclesiastul 3:10)

Orice lucru El îl face frumos la vremea lui; a pus în inima lor chiar și gândul veșniciei, măcar că omul nu poate cuprinde, de la început până la sfârșit, lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu. (Eclesiastul 3:11)

Am ajuns la cunoștința că tot ce face Dumnezeu dăinuiește în veci, și la ceea ce face El nu mai este nimic de adăugat și nimic de scăzut, și că Dumnezeu face așa pentru ca lumea să se teamă de El. (Eclesiastul 3:14)

Atunci am zis în inima mea: “Dumnezeu va judeca și pe cel bun și pe cel rău; căci El a sorocit o vreme pentru orice lucru și pentru orice faptă.” (Eclesiastul 3:17)

Am zis în inima mea că acestea se întâmplă numai pentru oameni, ca să-i încerce Dumnezeu... (Eclesiastul 3:18)

Nu te grăbi să deschizi gura, și să nu-ți rostească inima cuvinte pripite înaintea lui Dumnezeu; căci Dumnezeu este în cer, și tu pe pământ, de aceea să nu spui vorbe multe.(Eclesiastul 5:2)

Este, de pildă, un om căruia i-a dat Dumnezeu avere, bogății, și slavă, așa că nu-i lipsește nimic din ce-i dorește sufletul; dar Dumnezeu nu-l lasă să se bucure de ele, ci un străin se bucură de ele: aceasta este o deșertăciune și un rău mare. (Eclesiastul 6:2)

În ziua fericirii, fii fericit, și în ziua nenorocirii, gândește-te că Dumnezeu a făcut și pe una și pe cealaltă, pentru ca omul să nu mai poată ști nimic din ce va fi după el. (Eclesiastul 7:14)

Totuși, măcar că păcătosul face de o sută de ori răul și stăruiește multă vreme în el, eu știu că fericirea este pentru cei ce se tem de Dumnezeu, și au frică de El. (Eclesiastul 8:12)

...am văzut atunci toată lucrarea lui Dumnezeu, am văzut că omul nu poate să pătrundă ce se face sub soare; oricât s-ar trudi el să cerceteze, tot nu va putea afla; și chiar dacă înțeleptul ar zice că a ajuns să înțeleagă, tot nu poate să găsească. (Eclesiastul 8:17)

Da, mi-am pus inima în căutarea tuturor acestor lucruri, am cercetat toate aceste lucruri, și am văzut că cei neprihăniți și înțelepți, și faptele lor, sunt în mâna lui Dumnezeu, atât dragostea cât și ura. Oamenii nu știu nimic mai dinainte; totul este înaintea lor în viitor. (Eclesiastul 9:1)

Cum nu știi care este calea vântului, nici cum se fac oasele în pântecul femeii însărcinate, tot așa nu

cunoști nici lucrarea lui Dumnezeu, care le face pe toate.
(Eclesiastul 11:5)

Bucură-te, tinere, în tinerețea ta, fii cu inima veselă cât ești tânăr, umblă pe căile alese de inima ta și plăcute ochilor tăi; dar să știi că pentru toate acestea te va chema Dumnezeu la judecată. (Eclesiastul 11:9)

...până nu se întoarce țărâna în pământ, cum a fost, și până nu se întoarce duhul la Dumnezeu, care l-a dat.
(Eclesiastul 12:7)

Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată, și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău. (Eclesiastul 12:14)

Solomon ne spune că, departe de a fi o simplă întâmplare, „deșertăciunea“ vieții de „sub soare“ este un act deliberat al lui Dumnezeu. Creatorul a închis creatura într-o „sala de examinare“ temporară pentru a verifica dorința și capacitatea noastră de reintegrare în sfera eternității. Eclesiastul pune împreună libertatea umană și planul divin. Acestea sunt cele două coordonate generale pe care este clădită cartea!

Să ascultăm dar încheierea tuturor învățăturilor:
Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui...
(Eclesiastul 12:13-14)

Religia adevărată nu se poate învăța în școli, ea nu este o sumă de adevăruri evidente pe care mintea omului firească le poate accepta fără probleme. La căderea în păcat, Adam și Eva au dat dovadă de necredință și de neascultare față de Dumnezeu. Cine vrea să se întoarcă acum la Dumnezeu este așezat de Dumnezeu în condiții în care i se va cere să dovedească exact ceea ce nu au avut proto-părinții noștri: credință și ascultare. Dumnezeu ne pune pe fiecare în situații tulburi în care nu ne explică clar nici realitatea și nici motivația poruncilor Sale. Ca să trecem examenul pentru reintegrarea în eternitatea fericită alături de Dumnezeu trebuie să credem fără să înțelegem și să ascultăm fără cârtire:

Și fără credință este cu neputință să fim plăcuți Lui!
Căci cine se apropie de Dumnezeu, trebuie să creadă că El
este, și că răsplătește pe cei ce-L caută. (Evrei 11:6)

Voi sunteți prietenii Mei, dacă faceți ce vă poruncesc
Eu. Nu vă mai numesc robi, pentru că robul nu știe ce face
stăpânul său; ci v-am numit prieteni, pentru că v-am făcut
cunoscut tot ce am auzit de la Tatăl Meu. (Ioan 15:14-15)

După cum vedeți, Noul Testament nu a desființat și nici nu a
adăugat ceva la universalitatea condițiilor prin care Dumnezeu
este dispus să-i primească pe oameni înapoi la Sine. Sigur, prin
Domnul Isus ne-au fost aduse „harul și adevărul“, dar ele nu înlătură
necesitatea credinței și a ascultării. Harul ne-a asigurat de atitudinea
binevoitoare a lui Dumnezeu care, prin Christos, Mielul jertfit
de la întemeierea lumii, este gata să înlătore pedeapsa datorată
necredinței și neascultărilor noastre, iar adevărul ne luminează
acum mai deplin calea înspre lumea convingerilor ferme despre
Dumnezeu, despre noi și despre eternitate.

Expresia „păzește poruncile Lui“ nu trebuie înțeleasă nici ca o
punte spre legalism și nici ca o metodă de a „câștiga“ bunăvoința
lui Dumnezeu prin fapte bune. Păzirea poruncilor este maniera
prin care se aliniază la armonia cerească toți aceia care sunt încă „pe
cale“ într-acolo.

Această temă este mesajul constant al Vechiului Testament către
oameni. Îl întâlnim încă o dată la Solomon în cartea Proverbelor și
îl întâlnim la fel de clar și pătrunzător în cartea patriarhului Iov:

Frica Domnului este începutul științei; dar nebunii
nesocotesc înțelepciunea și învățătura. (Proverbele 1:7)

De unde vine atunci înțelepciunea? Unde este
locuința priceperii? Este ascunsă de ochii tuturor celor
vii, este ascunsă de pasările cerului. Adâncul și moartea
zic: „Noi am auzit vorbindu-se de ea;“ Dumnezeu îi
știe drumul, El îi cunoaște locuința. Căci El vede până
la marginile pământului, zărește totul sub ceruri. Când
a rânduit greutatea vântului și când a hotărât măsura
apelor, când a dat legi ploii și când a însemnat drumul

fulgerului și tunetului, atunci a văzut înțelepciunea și a arătat-o, i-a pus temeliiile și a pus-o la încercare. Apoi a zis omului: "Iată, frica de Domnul, aceasta este înțelepciunea; depărtarea de rău, este pricepere. (Iov 28:20-28)

Cei care trăiesc pe pământ „ca în prezența lui Dumnezeu“, în credință și ascultare deplină ajung să-l cunoască pe Dumnezeu și să aibe încredere în El, primesc viața ca pe un dar din partea Lui, învață să se bucure în toate „mărunțișurile“ ei, înțeleg „în mare“ planul lui Dumnezeu și deprind arta de a se bucura în orice situație, chiar dacă nu înțeleg totul și nu văd că toate lucrurile sunt deocamdată așa cum ar trebui să fie. Eclesiastul își îndeamnă cititorii cel puțin de șase ori să se bucure de viață atâta timp cât mai pot, dar niciodată nu i-a îndemnat să „guste plăcerile de o clipă ale păcatului“! Bucuria prezentului depinde de perspectiva viitorului. Eternitatea a fost turnată în ființa noastră prin creație și ne cheamă:

Inima îmi zice din partea Ta: „Caută Fața Mea!“ și
Fața Ta, Doamne, o caut. (Psalmul 27:8)

Eclesiastul nu este cartea unui om care-L caută pe Dumnezeu, ci a unuia care-L cunoaște pe Dumnezeu și Îl dovedește pe Dumnezeu indispensabil pentru aflarea fericirii!

Ca să vorbească tuturor „ne-evreilor“, Solomon Îl trece pe Dumnezeul poporului său pe un plan secund, neașezându-L „la vedere“, ci în spatele tuturor lucrurilor care „se întâmplă“:

Eu, Eclesiastul, am fost împărat peste Israel, în Ierusalim. Mi-am pus inima să cercetez și să adâncesc cu înțelepciune tot ce se întâmplă sub ceruri... (Eclesiastul 1:12)

Fără „cunoașterea despre Dumnezeu“ însă, și mai precis fără „cunoașterea lui Dumnezeu“, cunoașterea umană este insuficientă. Dumnezeu ne-a creat și ne-a ales ca să fim ai lui. El vrea să-L cunoaștem și să aflăm despre planul pe care îl are el cu noi. O asemenea cunoaștere însă necesită descoperire. Fără descoperire, tot ceea ce vedem este fragmentar și temporar. Fericirea noastră nu poate fi deci decât „fragmentară și temporară“. Suntem în culmea

fericirii când ceea ce se petrece în micul nostru colț de lume pare că merge bine, dar ne simțim dărâmați când atmosfera din micul nostru paradis se tulbură și năvălește peste noi furtuna. Vederea noastră este circumscrisă unei sfere foarte mici. Nu reușim să vedem lucruri mai mari înaintea lui Dumnezeu. Înțelegerea noastră este foarte limitată.

Imaginați-vă un copil mic care ține în mână o bancnotă de 5.000 de lei. El se simte extraordinar. O privește ca pe întreaga lui moștenire și nu-și mai dorește nimic! Așa suntem și noi. Nu vedem nici „întregul“ și nici „eternul“. Trebuie să ne arate cineva că ceea ce ținem în mână nu este decât o mică parte din ceea ce ne-a pregătit Tatăl nostru în planul Său. Trebuie să ni se deschidă ochii ca să nu rămânem oameni mici, cu o viziune îngustă asupra realității.

Solomon este omul care a ales greșit și era cât pe ce să o sfârșească foarte rău, ca un vierme prizonier în strânsoarea unor lucruri condamnate să fie aruncate în foc. Acum, la sfârșitul vieții, când i-a venit mintea la cap, el își îndeamnă cititorii să-și folosească libertatea pentru a ieși din sfera materială a existenței pentru a se integra de bună voie în armonia planului divin. Altfel ei riscă nu numai să rătăcească fără sens, trăind la nivelul „deșertăciunii“, dar și să sfârșească catastrofal, căzând iar la examenul credinței și al ascultării.

În cuvintele lui Solomon regăsim ecoul unor rugăciuni ale lui David, tatăl său, omul după inima lui Dumnezeu:

Cercetează-mă, Dumnezeule, și cunoaște-mi inima!
Încearcă-mă, și cunoaște-mi gândurile! Vezi dacă sunt pe
o cale rea și du-mă pe calea veșniciei! (Psalmul 139:23-24)

Presimțirea veșniciei și posibilitatea de a intra în ea a fost și este caracteristică umanității. „Eternitatea“ este o temă favorită și pentru „păgânii“ pe care-i întâlnim pe paginile Bibliei.

Nebucadnețar a fost omul care le avea pe toate și stăpâna peste toate. Ca și Solomon însă a fost și el frământat de sentimentul „deșertăciunii“ și a vrut să știe care este rostul tuturor lucrurilor. Dumnezeu i-a fost binevoitor și i-a dat un vis profetic care l-a

tulburat mult. Singurul care i l-a putut tălmăci a fost un copil la Dumnezeuului cel veșnic, Daniel:

În patul tău, împărate, ți-au venit în minte gânduri cu privire la cele ce vor fi după aceste vremuri; și Cel ce descopere tainele ți-a făcut cunoscut ce se va întâmpla. Însă dacă mi s-a descoperit taina aceasta, nu înseamnă că este în mine o înțelepciune mai mare decât a tuturor celor vii, ci pentru ca să se dea împăratului tâlcuirea ei, și să afli ce-ți dorește inima să știi. (Daniel 2: 29-30)

Ca și Solomon, Nebucadnețar, a fost și el frământat cu „gândul veșniciei“. Biblia ne spune că, în ierarhia imperiilor din istorie, imperiul lui Nebucadnețar a fost cel mai strălucit și mai mare din toate. Nebucadnețar a fost „capul de aur“ al statuii uriașe care reprezenta calendarul profetic al istoriei omenirii până la instaurarea Împărăției lui Dumnezeu pe pământ:

Tu, împărate, ești împăratul împăraților, căci Dumnezeul cerurilor ți-a dat împărăție, putere, bogăție și slavă. El ți-a dat în mâini, oriunde locuiesc ei, pe copiii oamenilor, fiarele câmpului și păsările cerului, și te-a făcut stăpân peste toate acestea: tu ești capul de aur! După tine, se va ridica o altă împărăție, mai neînsemnată decât a ta; apoi o a treia împărăție, care va fi de aramă, și care va stăpâni peste tot pământul. Va fi o a patra împărăție, tare ca fierul; după cum fierul sfărâmă și rupe totul, și ea va sfărâma și va rupe totul, ca fierul care face totul bucăți. (Daniel 2:37-40)

Prezența setei după eternitate la Babilon este confirmată de felul în care-și dădeau cei de acolo „bună ziua“. Dacă salutul acesta de azi reprezintă preocuparea noastră mioapă cu clipa trecătoare, salutul babilonienilor revelează setea lor după viața veșnică:

El au luat cuvântul și au zis împăratului Nebucadnețar: „Să trăiești veșnic, împărate!“ (Daniel 3:9)

Împărăteasa, la auzul cuvintelor împăratului și mai marilor lui, a intrat în odaia ospățului, a luat cuvântul și a vorbit astfel: „Să trăiești veșnic, împărate!” (Daniel 5:10)

Apoi, aceste căpetenii și dregătorii aceștia s-au dus cu mare zarvă la împărat, și i-au vorbit așa: „Să trăiești veșnic, împărate Dariu!” (Daniel 6:6)

Și Daniel a zis împăratului: „Veșnic să trăiești, împărate!” (Daniel 6:21)

În urma experiențelor pe care le-a avut, Nebucadnețar a ajuns la credința în Dumnezeu cel veșnic:

După trecerea vremii sorocite, eu, Nebucadnețar, am ridicat ochii spre cer, și mi-a venit iarăși mintea la loc. Am binecuvântat pe Cel Prea Înalt, am lăudat și slăvit pe Cel ce trăiește veșnic, Acela a cărui stăpânire este veșnică, și a cărui împărăție dăinuiește din neam în neam. (Daniel 4:34)

Ca și Solomon în cartea Ecclesiastul, Nebucadnețar înțelege că singurii care pot păși pe calea spre veșnicie sunt aceia care se tem de Dumnezeu și păzesc poruncile Lui:

Iată acum porunca pe care o dau: orice om, din orice popor, neam sau limbă ar fi, care va vorbi rău de Dumnezeu lui Șadrac, Meșac și Abed-Nego, va fi făcut bucăți, și casa lui va fi prefăcută într-un morman de murdării, pentru că nu este nici un alt dumnezeu, care să poată izbăvi ca El. (Daniel 3:29)

După trecerea vremii sorocite, eu, Nebucadnețar, am ridicat ochii spre cer, și mi-a venit iarăși mintea la loc. Am binecuvântat pe Cel Prea Înalt, am lăudat și slăvit pe Cel ce trăiește veșnic, Acela a cărui stăpânire este veșnică, și a cărui împărăție dăinuiește din neam în neam. Toți locuitorii pământului sunt o nimica înaintea Lui; El face ce vrea cu oastea cerurilor și cu locuitorii pământului, și

nimeni nu poate să stea împotriva mâinii Lui, nici să-I zică: "Ce faci?"

În vremea aceea, mi-a venit mintea înapoi; slava împărăției mele, măreția și strălucirea mea mi s-au dat înapoi; sfetnicii și mai marii mei din nou m-au căutat; am fost pus iarăși peste împărăția mea, și puterea mea a crescut. Acum, eu, Nebucadnețar, laud, înalț și slăvesc pe Împăratul cerurilor, căci toate lucrările Lui sunt adevărate, toate căile Lui sunt drepte, și El poate să smerească pe cei ce umblă cu mândrie! (Daniel 4:34-37)

La aceeași concluzie a ajuns și Darius, împăratul pe vremea căruia a fost aruncat profetul Daniel în groapa cu lei:

După aceea, împăratul Dariu a scris o scrisoare către toate popoarele, către toate neamurile, către oamenii de toate limbile, care locuiau în toată împărăția: "Pacea să vă fie dată din belșug! Poruncesc ca, în toată întinderea împărăției mele, oamenii să se teamă și să se înfricoșeze de Dumnezeuul lui Daniel. Căci El este Dumnezeuul cel viu, și El dănuiește veșnic; împărăția Lui nu se va nimici niciodată, și stăpânirea Lui nu va avea sfârșit. El izbăvește și mântuiește, El face semne și minuni în ceruri și pe pământ. El a izbăvit pe Daniel din ghearele leilor!" Poruncesc ca, în toată întinderea împărăției mele, oamenii să se teamă și să se înfricoșeze de Dumnezeuul lui Daniel. Căci El este Dumnezeuul cel viu, și El dănuiește veșnic; împărăția Lui nu se va nimici niciodată, și stăpânirea Lui nu va avea sfârșit." (Daniel 6:25-27)

Mesajul lui Dumnezeu pentru lumea păgână din vremea lui Nebucadnețar și Darius a fost același mesaj răspândit de Solomon prin cartea Eclesiastul și anume: (1) eternitatea presimțită și mult dorită există, (2) toate lucrurile de acum sunt doar o „deșertăciune“ fără viitor și (3) Dumnezeu va judeca lumea și va instaura după aceea o Împărăție în care vor intra numai cei ascultători de El.

Dar sfinții Celui Prea Înalt vor primi împărăția și vor stăpâni împărăția în veci, din veșnicie în veșnicie. (Daniel 7:18)

Este uimitor cât de mult seamănă acest mesaj cu Noul Testament:

Voi deci, prea iubiților, știind mai dinainte aceste lucruri, păziți-vă ca nu cumva să vă lăsați târați de rătăcirea acestor nelegiuți, și să vă pierdeți tăria; ci creșteți în harul și în cunoștința Domnului și Mântuitorului nostru Isus Christos. A Lui să fie slava acum și în ziua veșniciei. Amin.“ (2 Petru 3:18)

Ce a scris Solomon despre viață este la fel de adevărat astăzi ca și atunci. Nici progresul revelației și nici progresul civilizației n-au dovedit cartea aceasta falsă sau sfaturile ei neadecvate. Ecclesiastul se adresează „miopiei“ spirituale a celor care caută pe aproape ceea ce numai transcendentalul ne poate oferi, celor ce caută în prezentul imediat ceea ce numai eternitatea le poate aduce. Experiența și sfaturile lui Solomon ar trebui popularizate și trâmbițate de pe acoperișul caselor. Păgânii de astăzi au nevoie să audă chemarea veșniciei dincolo de larva stresantă a străzii. Superficialitatea are nevoie să o audă pentru a fi înlocuită cu spiritualitatea profundă. Pesimiștii au nevoie să o audă ca să pășească și ei pe teritoriul accesibil al bucuriei oferite de Dumnezeu. Idolatrii diferitelor sisteme de filosofie de azi au nevoie să o audă pentru a putea trece dincolo de speculații la teologia răscumpărătoare. Creștinii au nevoie să o audă pentru confirmarea direcției bune în care au pornit. Rămâne de datoria noastră să răspândim mesajul acestei cărți. Câteodată, tu și cu mine suntem predicatorii (Koheteții) acestei generații, iar adunarea căreia trebuie să-i vorbim este „lumea“. Ei nu trebuie să-i vorbim în jargonul bisericesc, ci în terminologia experiențelor umane prin care trece. Cartea scrisă de Solomon, cel mai înțelept om care a trăit vreodată ne ajută să facem tocmai aceasta.

Nu vă lăsați păcăliți de cei care spun că n-avem nevoie de Ecclesiastul în Biblie și că standardul spiritual al cărții este mult sub

nivelul Noului Testament. Lumea de azi este plină de „înfumurați super-spirituali“ cu iz de superioritate care cad mereu în aceleași capcane, repetă mereu aceleași căutări iluzorii și gustă mereu aceleași dezamăgiri amare ale păcatului. Toate acestea din cauză că ei n-au citit niciodată o carte atât de scandalos de sinceră ca aceasta și pentru că ei n-au avut ocazia să asculte un predicator atât de revoltător de onest ca acest Kohelet din vechime.

Solomon ne pune la dispoziție o expoziție de preocupări pe care le are omul în căutarea fericirii. Scopul cu care face el aceasta este să ne argumenteze că, despărțit de Dumnezeu, omul n-are altă ieșire decât să ajungă la concluzia irefutabilă a „zădărnicii“. Lipsit de revelația divină și prizonier al realității limitate a „lucrurilor de sub soare“ filosoful și omul de rând vor trebui să recunoască eșecul investigațiilor lor, oricât de sincere și intense ar fi ele. Nu trebuie să mergem în afara Bibliei ca să aflăm cum gândește lumea. Dumnezeu a vrut ca să ne întâlnim cu gândirea celor fără Dumnezeu chiar pe paginile Scripturii. Mai mult decât atât, El a vrut să fim în stare să ne confruntăm cu ea.

Eclesiastul nu este o carte a pesimismului, cum greșit o văd unii, ci o carte a bucuriei. În Iudaism, cartea se citește în cea de a treia zi a Sărbătorii Corturilor. Ar fi foarte greșit să credem că lecturarea cărții ar avea rolul de a accentua seriozitatea sărbătorii la gândul că viața este scurtă și fără sens ... Aduceți-vă aminte că Neemia i-a muștrat pe cei din vremea lui pentru că aduseseră cu ei tristețea și plânsul amestecându-le cu caracterul de veselie și încredere al Sărbătorii Corturilor:

Dregătorul Neemia, preotul și cărturarul Ezra, și Leviții care învățau pe popor, au zis întregului popor: „Ziua aceasta este închinată Domnului, Dumnezeului vostru; să nu vă bociți și să nu plângeți!“ Căci tot poporul plângea când a auzit cuvintele Legii.

Ei le-au zis: „Duceți-vă de mâncați cărnuri grase și beți băuturi dulci, și trimiteți câte o parte și celor ce n-au nimic pregătit, căci ziua aceasta este închinată Domnului nostru; nu vă mâhniți, căci bucuria Domnului va fi

tăria voastră“. Leviții potoleau pe tot poporul zicând: „Tăceți, căci ziua aceasta este sfântă; nu vă mâhniți!“ Și tot poporul s-a dus să mănânce și să bea. Și au trimis câte o parte și altora, și s-au veselit mult. Căci înțeleseseră cuvintele care li se tâlcuiseră. (Neemia 8:9-12)

Când te uiți la ce este în jur riști să cazi în deznădejde pentru deșertăciunea tuturor lucrurilor, dar „când îți întorci privirile spre El, te luminezi de bucurie și nu ți se umple fața de rușine“ (Psalmul 34:5).

Este păcat că mulți nu au remarcat acest caracter optimist al cărții. Bucuria este un fir roșu care străbate cartea și-i invită pe cititori să audă „chemarea eternității“ și să înceapă încă de acum să benchetuiască la masa binecuvântărilor dăruite de Dumnezeu. Cuvântul „simhah“ (bucurie, veselie, plăcere) împreună cu verbul „samah“ („a te bucura, a te veseli“) apar de nu mai puțin de șaptesprezece ori în textul Eclesiastului. În originalul Vechiului Testament, „samah“ se poate folosi în descrierea unor procesiuni religioase colective și în trăirile individuale ale cuiva.

Ele sunt duse în mijlocul bucuriei și veseliei și intră în casa împăratului. (Psalmul 45:15)

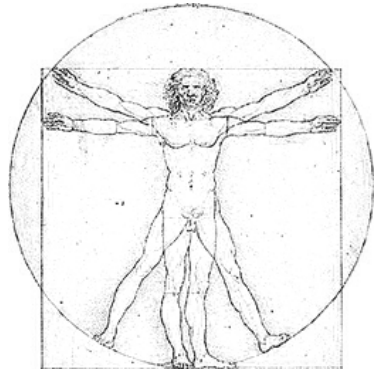
Mă bucur când mi se zice: „Haidem la Casa Domnului!“ (Psalmul 122:1)

Speranța exprimată de el în final este că oamenii, ca și cretură, vor înțelege că le este sortită o inevitabilă întâlnire cu Creatorul lor.

Anexe

„Omul vitruvian“ al lui Leonardo

Lucrarea făcută cu cerneală pe hârtie în care Leonardo da Vinci a așezat trupul unui bărbat în interiorul unui pătrat și al unui cerc este probabil cel mai răspândit desen din istorie. Până și calculatoarele îl au în colecția de „screen savers“ a programului Windows. Foarte puțini știu însă povestea acestui desen, numele lui și secretele pe care le conține. Lucrarea se numește „Omul vitruvian“.

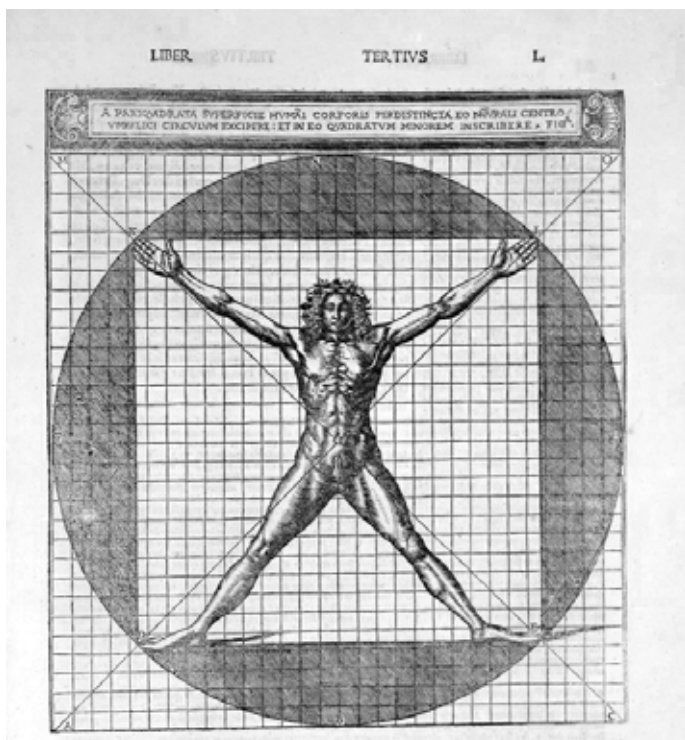

Vitruvius a fost un arhitect roman din antichitate de la care ne-au rămas câteva tratate de arhitectură cu implicații filosofice și religioase (*De Architectura*). În cel de al treilea volum, care se ocupă de proporțiile dimensiunilor care trebuie folosite în clădirea Templelor, el susține că aceste clădiri trebuie să respecte proporțiile aflate în trupul uman pentru că aceasta este un model de perfecțiune (cosmografia del minor mondo).

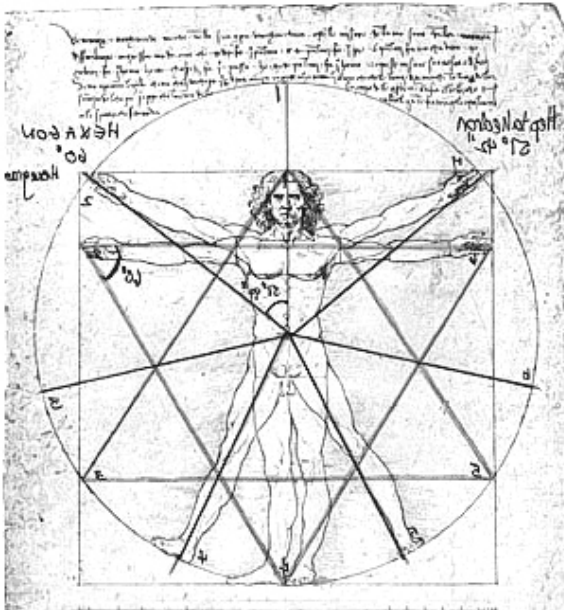
El își justifică afirmația arătând că trupul uman cu mâinile și picioarele în extensie se înscriu în cele două forme geometrice perfecte: pătratul și cercul.

Acest fragment de filosofie pitagorică a aprins imaginația celor care au produs „Renașterea” europeană, mișcarea lor urmărind o abandonare a creștinismului și o reînviere a noțiunilor religioase străvechi sau, în cadrul laturii umaniste, o așezare a omului în centrul tuturor valorilor și idealurilor lumii.

De-a lungul vremii, mulți artiști au căutat să illustreze ideea lui Vitruvius. Una oferită de Cesarino în 1521 este cu totul nereușită. Cesarino a desenat mai întâi un pătrat și un cerc care atinge tangențial cele patru colțuri ale lui, apoi a căutat să forțeze trupul unui om în această structură. Rezultatul a fost monstruos. Mâinile erau prea lungi, iar picioarele erau prea mari și prea groase.

A trebuit să vină geniul lui Leonardo să rezolve problema și să ne dea o ilustrație adecvată. Da Vinci a procedat cum spusese arhitectul antic, desenând mai întâi trupul uman perfect și a căutat apoi pătratul și cercul care i se potrivesc. Cercul și pătratul au tangență într-un singur punct, la bază. Rezultatul este acest „om vitruvian“.

Dar de ce a fost așa de important pentru cei din antichitate și pentru cei din „Renaștere“ că trupul omului se poate înscrie perfect într-un pătrat și într-un cerc? Răspunsul la această întrebare este o scurtă incursiune în istoria filosofiei.

Pitagora a fost un matematician care a trăit într-o colonie greacă din sudul Italiei în secolul VI dinaintea erei creștine. De fapt, el a fost primul om care s-a intitulat „filosof“, adică iubitor de înțelepciune (*filo* = iubire și *sofia* = înțelepciune).

Deși nu a scris foarte mult, ideile lui Pitagora au influențat foarte mult civilizația europeană. Cele câteva poezii care se

presupun că ar fi scrise de el au fost semnate cu pseudonimul „Orfeus“. Acest „Orfeu“ a fost un personaj major din legendele grecilor. Mulți dintre discipolii lui Pitagora, poeții și muzicieni, s-au considerat „inspirați“ de acest zeu păgân și și-au semnat lucrările cu numele lui: „Orfeus“.

În legenda creației lumii, varianta lui Orfeus, ni se spune că un zeu deșăvârșit de frumos, Dionisos, a fost rezultatul unirii incestuoase dintre Zeus și Persefona, fiica lui Zeus. Hera, soția lui Zeus, a avut atunci o criză de furie a geloziei și a pus la cale uciderea copilului. Ca să o facă, ea i-a mobilizat pe aliații ei, „titanii“, care l-au omorât pe Dionisos, l-au tăiat în bucăți și l-au mâncat. Firește că Zeus s-a înfuriat pe toată afacerea aceasta și i-a ars pe titani cu o ploaie de fulgere și tunete. A mai rămas din Dionisos numai inima și Zeus a luat-o și a făcut din ea un alt Dionisos. Cenușa titanilor s-a amestecat însă cu rămășițele trupului lui Dionisos și așa s-a născut... rasa umană. Rezultatul a fost că umanitatea este azi în parte frumoasă și divină ca Dionisos, dar în parte și rea și decăzută ca titanii.

Scopul perfecționării prin misterele din religia lui Orfeus este cultivarea acestei naturi divine din om și redobândirea frumuseții dionisiatice de altă dată. Practicanții religiei lui Orfeu, printre care și Pitagora, au remarcat legătura dintre muzică și lumea numerelor. Aceasta i-a dus la practicarea geometriei sacre, care urmărea descoperirea proporțiilor înscrise în creația divină. „Teorema lui Pitagora“ și „triunghiul isoscel“ despre care învață astăzi copiii la școală au fost pe vremea acestor filosofi descoperiri privite ca „revelații religioase“, simboluri cu puteri și conținut magic.

Cercul, fiind ilustrat în linia orizontului ceresc a căpătat semnificații divine: cosmosul, persoana lui Dionisos și simbol pentru sufletul din om.

Pătratul desemnează calea naturală, materială, pe care are legătură omul cu lumea înconjurătoare. Există patru direcții (puncte cardinale), patru anotimpuri și patru elemente primordiale din care este alcătuită lumea materială. Casa omului are patru pereți și patru colțuri, stăm pe scaune cu patru picioare,

scriem pe pagini cu patru colțuri și ne uităm la ferestre și la ecrane cu patru laturi. Pătratul a fost un simbol al conținutului „titanic“ din firea omului. Acum poate că înțelegeți de ce vasul pe care „nici Dumnezeu nu putea să-l scufunde“ a fost numit obrăzniceste „titanic“ și poate că acesta este motivul pentru care a sfârșit așa cum știe toată lumea...

În filosofia religioasă a lui Pitagora, primul pas spre rezolvarea crizei umane este să înțelegi natura duală a omului, iar posibilitatea de a încadra trupul uman și într-un pătrat și într-un cerc ilustrează cel mai bine această dublă natură. În Veneția anului 1500, Leonardo da Vinci, reprezentat și promotor al „Renașterii“, el însuși preocupat de misterele antichității și „persecutat“ pentru aceasta de Biserica catolică, a demonstrat cu măiestrie aceasta.

Ce legătură are acest „om vitruvian“ cu Solomon și cu Eclesiastul?

Un alt aspect interesant la lucrarea „omul vitruvian“ este și că Leonardo a scris notele lămuritoare de pe margine „în oglindă“, adică ele nu pot fi citite decât dacă așezi o oglindă perpendicular pe foaie și le citești în ea. A fost una din ciudățeniile lui Leonardo. Scrierea lui „de-a-ndoaselea“ poate fi o trimitere directă la scrierea evreiască, și în general a popoarelor semitice. Adeseori, sistemele mistice și secretele lor poartă numele lui Solomon, împăratul genial al evreilor. S-ar prea putea ca Leonardo să-și fi scris notele „în oglindă“ ca o trimitere directă la conținutul cărții Eclesiastul și la secretele cabalei evreiești, interzise pe vremea roman-catolicismului.

Notele de lângă desen sunt constatări și consemnări de proporții matematice din structura trupului omenesc, așa cum au fost ele enunțate de Vitruvius:

- o palmă are lățimea a patru degete
- un picior este lățimea a patru palme (12 inci)
- un cubit este lățimea a șase palme
- înălțimea omului este de patru cubiți (deci 24 de inci)
- un pas este de patru cubiți

- lungimea mâinilor omului întinse la extrem este egală cu înălțimea sa
- distanța de la linia părului de pe frunte la bărbie este exact a opta parte din înălțimea sa
- lățimea umerilor este exact a patra parte din înălțimea omului
- distanța de la cot la vârful degetelor întinse este exact a cincea parte din înălțimea corpului
- distanța de la cot la subsuoară este egală cu a opta parte din înălțimea omului
- lungimea palmei este a zecea parte din înălțimea omului
- distanța de la nas la bărbie este a treia parte din lungimea feței
- distanța de la linia părului la sprâncene este a treia parte din lungimea feței
- lungimea urechii este a treia parte din lungimea feței

Iarăși semnificativ este că desenul în cerneală cu „omul vitruvian“ poartă semnătura lui Leonardo în care nu există particula „da“ interpusă de obicei între cele două cuvinte: „Leonardo da Vinci“. Desenul este semnat simplu „Leonardo vinci“, ceea ce se poate traduce prin Leonardo care învinge sau Leonardo care trebuie să învingă. Așa a scris și Francesco Melzi, urmașul și moștenitorul marelui geniu, sub portretul artistului.

Care poate și care trebuie să fie reacția unui creștin în fața acestor realități religioase păgâne reactivate astăzi în societatea modernă? Cum ne raportăm la cutezătoarea filosofie matematică a lui Pitagora și a grecilor în general?

Cea mai indicată atitudine este să preluăm reacția stârnită în apostolul Pavel de vizita sa la Atena:

„Bărbați Atenieni! În toate privințele vă găsesc foarte religioși. Căci, pe când străbăteam cetatea voastră și mă uitam de aproape la lucrurile la care vă Închinați voi, am descoperit chiar și un altar, pe care este scris:

«Unui Dumnezeu necunoscut!» Ei bine, ceea ce voi cinstiți, fără să cunoașteți, aceea vă vestesc eu.

Dumnezeu, care a făcut lumea și tot ce este în ea este Domnul cerului și al pământului și nu locuiește în temple făcute de mâini. El nu este slujit de mâini omenești, ca și când ar avea trebuință de ceva, El, care dă tuturor viața, suflarea și toate lucrurile. El a făcut ca toți oamenii, ieșiți dintr-unul singur, să locuiască pe toată fața pământului, le-a așezat anumite vremuri și a pus anumite hotare locuinței lor, ca ei să caute pe Dumnezeu, și să se silească să-L găsească băjbâind, măcar că nu este departe de fiecare din noi. Căci în El avem viața, mișcarea și ființa, după cum au zis și unii din poezii voștri: «Suntem din neamul lui...»

Astfel dar, fiindcă suntem de neam din Dumnezeu, nu trebuie să credem că Dumnezeirea este asemenea aurului sau argintului sau pietrei cioplite cu meșteșugirea și iscusința omului.

Dumnezeu nu ține seama de vremurile de neștiință, și poruncește acum tuturor oamenilor de pretutindeni să se pocăiască, pentru că a rânduit o zi, în care va judeca lumea după dreptate, prin Omul, pe care L-a rânduit pentru aceasta și despre care a dat tuturor oamenilor o dovadă netăgăduită prin faptul că L-a înviat din morți.“

(Faptele Apostolilor 17:22-31)

Filosofia și religiile păgâne încă mai „băjbâie“ și astăzi în căutarea adevărului. Ele conțin multe fragmente de adevăr, dar le lipsește Adevărul întreg, înțelepciunea lui Dumnezeu. Imposibilitatea de a circumscrie pătratul existenței umane la cercul existenței eterne ilustrează protestul lui Dumnezeu față de „antropocentrismul“ pe care-l încearcă umaniștii. Centrul pătratului nu poate coincide cu centrul cercului, sugerând prin aceasta că omul nu poate fi pus în centrul universului, că acel „homo universale“ al renașterii produce o gândire și o trăire dezzechilibrată. În centrul existenței, pe toate planurile ei trebuie să fie și să rămână pentru totdeauna numai Dumnezeu. Nici o altă explicația a lumii nu este corectă. Doar

aceasta ne poate furniza cheia pentru dezlegarea misterului vieții. Acesta este și mesajul cărții lui Solomon.

Ca să-l verifice după întoarcerea de la studiile făcute într-o universitate creștină, bunica și-a întrebat nepotul:

„Ia spune-mi tu cu ce începe Biblia?“

Mândru nevoie mare, dar și îngăduitor față de simplitatea acestei întrebări, tânărul devenit teolog i-a răspuns:

„Cu facerea lumii, mamaie.“

„Ba nu, l-a corectat bunica, Biblia mea începe cu Dumnezeu: «La început, Dumnezeu», așa scrie. Trebuie să-L punem pe Dumnezeu înainte de toate celelalte lucruri. Numai așa putem înțelege cine suntem noi și ce este viața.“

Puiul

„Trist
și singur în găoace,
puiul galben-auriu
a simțit într-un târziu
că-i stingher,
că n-are pace.
A simțit că lumea lui
tot mai strâmbă
nu știu cum,
se face...

„Ce-o fi asta?“
se gândi.
„Cum de m-a ajuns năpasta
să trăiesc într-o mărgică,
într-o casă
tot mai strâmbă,
tot mai mică?...
Să nu pot să-mi aflu loc
nici pe față,
nici pe spate.
Și să-mi crească,
după toate,
uite
ce nătâng de cioc!
Ce vrei tu?
Vorbesc cu ciudă
eu cu ciocul,
ca un prost...
însă ciocul ce s-audă?
Cade-n stânga,

bate-n dreapta
și-mi atârnă
ca o bârnă
fără rost.

Mi-ai ieșit și doi ochi mici.
Ce să fac cu ei aici?
Mi-au crescut și aripi grele.
Ce să fac aici cu ele?
Iar sub pântec,
la picioare,
se făcură niște ghiare...
lungi... cu vârful ncovoiat...
Simt că toate-n pântec mi-
au intrat!
Doamne,
pentru ce mi-ai dat
daruri care-mi sunt
povară?...“

Și,
lăsat pe partea stângă,
a-nceput ușor să plângă
puiul
pentru-ntâia oară...

* * *

Dar deodată,
în găoc,
bate cineva de-afară...
Cioc!
Cioc, cioc!
Inima în pui se zbate,
se-nfioară.
Cine...
oare cine bate?...

Cu un tremur ca de-o
vrajă,
a bătut și puiu-n coajă.
Uite!
Sub ciocănituri solide
se deschide
o fereastră!
Doamne,
ce privești măiastră!
Apoi uite-acum cât loc...
unde poate să alerge
să se joace,
să se culce...
Iar un glas atât de dulce,
glas de mamă...
andantino,
iată,
îi vorbește:
Vino...
Și sări degrabă puiul
din bârlogul vieții vechi.
O, acum cât e de bine
să ai ochi,
să ai urechi!...
Ce frumoasă e lumina!...
Parc-ar vrea în piept s-o
soarbă.
Asta ce-i?
Un fir de iarbă...
Iar acolo?
E grădina...
Și-nălțând privirea-n soare,
puiul,
suflet de pripas,
a bătut din aripioare
și-a făcut întâiul pas.

Iar apoi,
dup-o clipită,
a zărit într-un arbust
o grăunță rumenită.
Mm!
Da ' bună e la gust!
Iar colea, o găză mică
pe un fir de busuioc.
Doamne,
ciocușorul totuși
nu e...
nu e rău de loc!
Dar aici în noua țară,
ce s-ar fi făcut el oare
fără aripi, fără gheare,
fără vechea lui povară
din căsuța cea sihastră?
Bietul pui...

Frații mei,
povestea lui
nu-i decât povestea
noastră...

Cinste,
curăție,
milă,
jertfă,
inimă umilă,
lacrimi grele,
bunătate,
și suspine după stele,
bine,
dar acestea toate...
ce să faci aici cu ele?

Să fii mut ca oaia-n
strungă,
cu răbdare (îndelungă!),
să nu fugi după avere,
după nume,
să iubești pe cel ce-i gata,
de-ar putea,
să te sugrume,
bine,
dar acestea toate...
ce să faci cu ele-n lume?
Când sub soare are preț
numai zâmbetul isteț,
numai vorba îndrăzneată,
numai pașii rari și grei,
numai mâna cu mânușă
care trage la cenușă
de la toți pe turta ei;

da,
când viața e-o berbuncă
unde toți străbat răscrucea
și în calea ta aruncă
spini și cioburi
fără număr,
tu,
să-ți iei în taină crucea
și s-o duci umil pe umăr...
suspînând discret,
cuminte,
sub scuipatul de ocară...
O, Părinte,
Creatorule-ndurat,
oare pentru ce ne-ai dat
daruri care sunt povară?

Pentru ce?
Nu știi?
Așteaptă...
Vine-o clipă,
un soroc,
când la marginile lumii
cineva din cer va bate...
Cioc!...
Cioc, cioc!
Și-n acest străvechi găoc
se va face o fereastră
către lumea cea măiastră.

Și-atunci,
frate,
cât va fi de bine
să ai pieptul cu suspine,
să ai umerii cu cruce,
să ai tâmplele cu spini,
să ai fața toată plină
de a lacrimilor salbe!
Căci acestea toate, toate,
se vor face... aripi albe
și tunică de lumină
și cunună de rubini
și toiag de-mpărăție,
care știe lumi să-nfrunte
(după cum Ioan ne-a spus!)
când ne va sclipi pe frunte
numele etern,
ISUS!

Într-o gulie

Într-o gulie răzlețită,
un viermușor frivol și
surmenat
vorbea cu altul mai bătrân
și mai umblat.

- Măi nene,
Îi spunea băiatul,
simțind un vag fior de
moarte,
ia spune,
oare să mai fie
acolo... undeva... departe...
și altceva... decât gulie?

La care cel bătrân stătu,
gândi o vreme
și răspunse:
- Nu.
Ce ți-a venit?
De când ești tu, copil
netot,
ai dat cumva de lumi
secrete?
Gulie peste tot băiete!
Doar rupem dumicatu-n
bot,
și-l mestecăm pe îndelete...
Și asta-i tot.

Iar clipele-au zburat șirete.
Și viermușorul cel frivol
mușcă odată mai cu sete
și, nu știu cum... dădu în
gol...

- Ce-ai asta?
Ce peisaj ciudat?
Nu poate fi adevărat!
Altfel bătrânul mi-ar fi
spus!
Eu merg 'nainte!

și s-a dus...

Dar, vai, deodată bietul
țânc
alunecă-n derivă: plici!
Și brațe negre de furnici
l-au dus ca pradă în adânc.

Albatrosul

Poezia exprimă condiția omului de geniu handicapat în mondenitatea mediocră a societății sau, de ce nu?, condiția sufletului făcut să zboare deasupra condițiilor firii, exilat deocamdată „pe pământ“, în lumea deșertăciunii și depravării. O prezentăm în originalul limbii franceze și în două excelente traduceri în limba română:

L'albatros

Souvent, pour s'amuser, les hommes d'équipage
Prennent des albatros, vastes oiseaux des mers,
Qui suivent, indolents compagnons de voyage,
Le navire glissant sur les gouffres amers.

A peine les ont-ils déposés sur les planches,
Que ces rois de l'azur, maladroits et honteux,
Laissent piteusement leurs grandes ailes blanches
Comme des avirons traîner à côté d'eux.

Ce voyageur ailé, comme il est gauche et veule!
Lui, naguère si beau, qu'il est comique et laid!
L'un agace son bec avec un brûle-gueule,
L'autre mime, en boitant, l'infirme qui volait!

Le Poète est semblable au prince des nuées
Qui hante la tempête et se rit de l'archer ;
Exilé sur le sol au milieu des huées,
Ses ailes de géant l'empêchent de marcher.

Charles BAUDELAIRE (1821-1867)

(Recueil: Les fleurs du mal)

Albatrosul

Adesea marinarii, voind să se desfete,
Atrag pe punți în cursă gigantici albatrozi
Ce însoțesc corăbii, în legănate cete,
Pe-abisuri împlânzite prin jertfe de matrozi.

Dar cum se văd pe scânduri, stăpânitorii slăvii
Devin ne-ndemânatici și înduioșător
Își poartă vastele-aripi târâș pe puntea navei
Ca vâsle ostenite pe laturile lor.

Fochistu-i necăjește și, șchiopătând, dă zorul
Să imiteze mersul sfioșilor captivi -
Ridicol, slab și trândav s-arată zburătorul
Intimidat de râsul matrozilor naivi.

Poetul e asemeni monarhului furtunii
Ce vizitează norii râzându-și de arcași -
Proscris pe sol, în prada prigoanei și-a minciunii,
De aripile-i vaste se-mpiedică în pași.

Traducere de Panait Cerna
(n. 25 septembrie 1881, Cerna, județul Tulcea.
d. 8 aprilie 1913, Leipzig.)

Creștinism și filosofie

Ca speculație teoretică, filosofia a apărut la câteva secole după Solomon, în lumea greacă și romană. Apostolul Pavel îi găsește pe atenieni fascinați cu filosofia și religia (Faptele Apostolilor 17). Discursul rostit de el pe Areopagul filosofilor greci este o veritabilă proclamație a creștinismului într-un cadru ostil și osificat într-un păgubos complex de superioritate.

Prin răspândirea Evangheliei, Biserica a devenit „stâlpul și temelia adevărului“ (1 Timotei 3:15), iar filosofii au fost, dacă nu de-a dreptul interzise, cel puțin descurajate. Întoarcerile la Dumnezeu au fost însoțite de lepădarea căutărilor speculative păgâne de până atunci:

„Numele Domnului Isus era proslăvit. Mulți din cei ce crezuseră veneau să mărturisească și să spună ce făcuseră; și unii din cei ce făcuseră vrăjitorii și-au adus cărțile și le-au ars înaintea tuturor: prețul lor s-a socotit la cincizeci mii de arginți. Cu atâta putere se răspânda și se întărea Cuvântul Domnului.“

(Faptele Apostolilor 19:17-20)

A urmat apoi rușinoasa vreme a „creștinismului de stat“ în care, ww dintr-o religie persecutată, creștinismul a primit statutul de religie privilegiată și dreptul de a persecuta orice dizidență de la învățătura și tradiția Bisericii. În loc să se roage și să aștepte

venirea Împărăției lui Dumnezeu, așa cum scrie în „Tatăl nostru“, Biserica s-a grăbit să „instaureze“ ea pe pământ și să o administreze până la revenirea lui Christos. Papa de la Roma s-a autoproclamat „locoțitorul lui Christos“. Înceștinarea s-a făcut prin convingere, dar și prin constrângere. Orice nealiniere la linia oficială a Bisericii devenită prin concubinajul cu statul „Împărăție“ a fost aspru pedepsită. Printre cei persecutați și chiar uciși s-au aflat și unii dintre cei mai buni creștini din toate timpurile. Păcatul lor? Îndrăzneala de a critica abuzurile aparatului ierarhic al Bisericii de Stat și dorința de a păstra creștinismul separat de „tradițiile“ omenești adăugate prin edicte și bule papale. Ele sufocau spiritualitatea sub mormanul formalismului ridicat la rang de virtute. În loc să așeze Biblia ca putere absolută, creștinismul de Stat a dat puterea absolută în mâinile oamenilor cu rang ierarhic, iar, după cum se știe, puterea absolută corupe în mod absolut.

Creștinismul de Stat a făcut greșeala de a încerca să instaureze împărăția lui Christos pe pământ fără să-L mai aștepte pe Christos să o facă El însuși. Rezultatul a fost dezastruos. În ciuda câtorva lucruri meritorii, recuperate acum de istorie, Evul Mediu (40 - 1600 d.Ch.) a fost o epocă confuză în care Biserica a învățat să se descurce și fără Biblie, iar creștinismul semăna din ce în ce mai puțin cu Christos.

Filosofii Evului Mediu au fost în covârșitoarea lor „teologi“. Pe atunci, teologia era considerată „regina științelor“, iar absolvenții de la teologie erau primii care primeau diplomele în cadrul ceremoniilor de sfârșit de an. Geloși pe „popii“ care purtau solemnele robe negre, absolvenții celorlalte discipline din cadrul universităților au cerut să li se dea voie și lor să poarte niște haine asemănătoare. Și așa s-a păstrat până astăzi obiceiul ca toți absolvenții universitari să poarte în cadrul ceremoniilor ... robele pe care le vedem și astăzi. Printre filosofii - teologi semnificativi din Evul Mediu i-am putea aminti pe:

Aurelius Augustinus, Augustine of Hippo, sau Saint Augustine (November 13, 354 – August 28, 430) a fost filosof și teolog, ultima treime din viața a funcționat ca episcop în localitatea

Hippo Regius din nordul Africii. Augustine este una din cele mai importante figuri în dezvoltarea creștinismului occidental, pus în rândul așa numiților „părinți ai Bisericii“. El a formulat pentru prima dată conceptele de „păcat original“ și „război drept“.

Putem spune că Augustin a pus temelia filosofiei creștine medievale din cel puțin două direcții. Mai întâi, el a formulat raționamentul teoretic care a permis ca intelectualii creștini să abordeze subiectele filosofice și pentru ca toate conceptele creștinismului să poată fi încadrate în categoria subiectelor filosofice și să fie analizate ca atare. În concepția lui Augustin, teologia este sora mai mare însărcinată cu educarea și corectarea sorei mai mici, care este filosofia. Credința creștină nu este ostilă cercetărilor filosofice după adevăr, ci le suplimentează și le călăuzește spre acesta. Privilegiați să aibă la dispoziție adevărul revelat în Scripturi, filosofii creștinii pot recupera ceea ce a fost valoros și adevărat în filosofie și pot discerne și înlătura ceea ce a fost fals. În al doilea rând, Augustin a sistematizat crezul creștin, devenind, în concepția unora, un al doilea apostol Pavel al creștinismului. În metoda sa de lucru, Augustin a fost influențat foarte mult de logica lui Aristotel.

Era vremea instaurării structurilor eclesiastice și Biserica avea nevoie de un instrument pentru monopolizarea autorității prin însușirea rolului de depozitar al adevărului doctrinar. Biserica instituționalizată râvnea să domnească în toate problemele de doctrină și practică. Ideea că doar un grup de „specialiști iluminați“ pot interpreta Scriptura a venit ca o neașteptată posibilitate pentru atingerea acestor țeluri.

Augustin a fost, în evaluarea lui Farrar unul dintre primii care au susținut ideea că Scriptura trebuie să fie înțeleasă conform interpretării Bisericii:

„Exegeza practică de Sfântul Augustin este marcată de cele mai evidente defecte... El a inventat regula conform căreia Biblia trebuie interpretată în armonie cu dreapta credință a Bisericii, și că nici o expresie a Scripturii nu poate fi în dezacord cu alta ...

Fascinat de fabulațiile evreului Philo și de ideile rabinice transmise din generație în generație, care postulau că orice pasaj al Scripturii care pare nepotrivit sau imoral trebuie „interpretat“ în

mod mistic, Augustin a umplut de confuzie învățătura sa despre inspirația divină. El a ajuns să susțină că există numeroase pasaje în Biblie care „deși scrise de Duhul Sfânt“, sunt foarte greu de acceptat când sunt luate în sensul lor obișnuit. Pentru tălmăcirea lor, Augustin a deschis ușa unor interpretări fanteziste arbitrare...

De îndată ce este acceptat principiul interpretării alegorice și de îndată ce este acceptată ideea că mari porțiuni și chiar cărți întregi din Biblie spun pe față un lucru, când de fapt ele vor să spună tainic un altul, cititorul este legat de mâini și de picioare și lăsat la buna plăcere a „interpretului oficial.“ Creștinul obișnuit poate fi sigur doar de faptul că nimic nu mai e sigur și că singurul lucru care i se cere și care este recomandabil este să se abandoneze în brațele atotputernice și atotștiutoarei Biserici. Istoria este plină de exemple în care această tiranică Biserică uzurpatoare de Dumnezeu și-a impus punctul de vedere arbitrar și egoist în treburile interne ale individului și societății.

Arhivele Bisericii arată clar că metoda de exegeză a Bisericii primare a fost abandonată în favoarea sistemului de interpretare alegorică a școlii alexandrine nu din pasiunea după o mai bună înțelegere a mesajului biblic, ci mai degrabă din dorința necugetată de a integra filosofia greacă, la modă atunci, cu Scripturile sacre. Interpretarea alegorică a izvorât din presupuziția greșită că filosofii prevalente atunci erau pe picior de egalitate cu inspirația divină a Cuvântului lui Dumnezeu.“

La greșeala de a accepta metoda de interpretare alegorică, Augustin a adăugat încă una, nu mai puțin de periculoasă, aceea că Biserica are o autoritate superioară Bibliei. Papii de la Roma au pus mai târziu mâna pe aceasta doctrină favorabilă lor și au multiplicat-o în conținutul altor două doctrine cu efect de înghețare a libertății creștine: „Infaibilitatea papală“ și dreptul exclusiv al preoților de a interpreta Scriptura. Rezultatul a fost că Biblia a fost luată din mâinile oamenilor de rând.

Părerea prevalentă în primele secole a fost că Biblia este „depozitarul adevărului“ și „dreptarul învățăturii sănătoase“. Prin aceasta Biblia a născut Biserica, care ar fi trebuit să-i fie pururea

ascultătoare. Autoritățile papale au insistat însă asupra importanței Consiliilor eclesistice în formarea și acceptarea „canonului“ Bibliei, pretinzând că fără Biserică n-am avea astăzi Biblia. În felul acesta Biserica și-a arogat dreptul de a cenzura și mai departe învățătura și și-a plasat autoritatea deasupra scrierilor inspirate. Ca să facă aceasta a trebuit să adopte însă și o altă erezie, aceea a „inspirației continue“. Conform ei, Biserica primește și astăzi directive de la Duhul Sfânt materializate în comunicatele oficiale și în lucrarea preoților reprezentanți ai Bisericii.

Pavel recomandase creștinilor din biserica primară să cenzureze activitatea celor ce predică Cuvântul:

Cât despre proroci, să vorbească doi sau trei, și
ceilalți să judece. (1 Corinteni 14 29)

Biserica de după Augustin s-a grăbit să spună: Acei „ceilalți“, nu sunteți voi, ci suntem „noi“, reprezentanții oficiali ai Bisericii. Este evident că aceasta a însemnat o denaturare a învățăturii despre autoritatea finală în creștinism. În dilema: „Cine a fost mai întâi? Oul sau găina?“, reprezentanții Bisericii instituționalizate și oficializate de Stat au pus pumnul în gura maselor de creștini anonimi și și-a însușit cu aroganță dreptul de „dictator doctrinal“. De aici și mulțimea de „edict“ și articole de credință din creștinismul tradițional contemporan.

Pacostea teologiei de astăzi este că ea a intrat sub influența unor teorii abstracte, pline de speculații și sisteme filosofice, în loc să stea în lumina curată a afirmațiilor clare prezentate de Dumnezeu în Cuvântul Său.

Biserica Catolică nu respectă Biblia ca pe singura ei autoritate în probleme de credință și practică. Poziția ei a fost formulată în felul următor:

„Sfânta Scriptură este de folos ca să învețe, ca să mustre, ca să îndrepte, ca să dea înțelepciune în neprihănire, dar simpla ei citire nu garantează ajungerea la mântuire și ea nu este singura autoritate în probleme de credință creștină. Autoritatea supremă rămâne un atribut al Bisericii vii, iar sfânta tradiție trebuie așezată alături de Scriptură și considerată la fel de inspirată. O dogmă catolică deci,

nu are neapărată trebuință de un suport biblic care să-i garanteze autoritatea; dogmele sunt vrednice de crezare nu pentru că ar fi luate din Scriptură, ci pentru faptul că sunt învățate de către Biserică...” (A Catholic Dictionary, p.479)

În istoria și viața Bisericii, Augustin a fost deci și o binecuvântare și un blestem. A fost o binecuvântare prin faptul că, folosind străvechea metodă de interpretare literală, a sistematizat și publicat doctrina despre mântuirea doar prin credință, ceea ce a rămas ca o temelie pentru toate veacurile. Dar a fost și un blestem din cauză că a lăsat metoda de interpretare alegorică să infecteze șuvoiul vital al mișcării creștine semănând moarte și paralizie pentru cel puțin o mie de ani după moartea lui. Prin influența lui, virtual toate profețiile au fost interpretate alegoric, însușite de Biserică și folosite pentru persecuția „dezidenților eretici” și a milioanele de evrei „ucigașori de Dumnezeu”, deveniți, după ce li s-a furat viitorul profetic, doar un balast anacronic și încăpățânat al istoriei.

Ironia a făcut ca Biserica instituționalizată să folosească mai târziu tocmai învățăturile lui Augustin despre autoritatea supremă a Bisericii asupra Bibliei și metoda de interpretare alegorică pentru a contrazice și interzice învățătura lui curată despre mântuirea doar prin credință.

Albert cel Mare (1193–1280), Doctor Universalis, a fost unul din cei mai proeminenți lideri ridicați în mișcarea dominicană. A devenit celebru prin postularea coexistenței pașnice dintre religie și știință.

Roger Bacon (1214–94), Doctor Admirabilis, s-a alăturat ordinului franciscanilor în 1240 și a contribuit mult la avansarea studiul naturii și a cunoștințelor bazate pe observație și analiza științifică. El a fost responsabil pentru introducerea noțiunilor de „legi ale naturii” și a încurajat mult matematicile, mecanica, geografia și mai ales, optica.

Realizările lui, împreună cu cele ale lui Grosetteste au dus la fabricarea ochelarilor în secolul treisprezece și, mai târziu, s-au dovedit de neprețuit în inventarea microscopului și a telescopului.

Thomas Aquinas (1227–74), Doctor Angelicus, teolog italian, membru al ordinului Dominicanilor. Comentariul său la scrierile de fizică ale lui Aristotel au dus la descoperirea „inertției corpurilor cu masă“, dezvoltate mai târziu de Kepler și Newton în lucrările lor.

John Duns Scotus (1266–1308), Doctor Subtilis, un franciscan cu studii la Oxford, unde influența lui Bacon era încă simțită din plin. El a lansat postulatul că rațiunea nu poate pătrunde adevărurile credinței și trebuie lăsată să acționeze numai în domeniul filosofiei.

William of Ockham (1285–1350), Doctor Invincibilis, un alt franciscan englez care este celebru prin „lama lui Ockham“, conceptul conform căruia atunci când există două explicații posibile la un fenomen, cel mai simplu trebuie preferat celui mai complex. Ideea a fondat „reducționismul științific“ și a redus foarte mult aria admisă „speculațiilor“. Ockham este socotit unul dintre cei mai mari gânditori ai Evului Mediu.

Biserica oficială n-a privit cu ochi buni unele din activitățile și concluziile acestor oameni. Împotriva „erezilor“ publicate de ei s-a dezlănțuit aroganta și tragica activitate a Inchiziției catolice. Reacția Bisericii a fost una din cele mai rușinoase pagini din istoria creștinismului de Stat. Toată puterea și cruzimea aparatului represiv al puterii lumești au fost puse la îndemâna unor „creștini fără scrupule“ care au băgat spaima în toată populația. Ca răsplată pentru favor, Biserica oficială s-a pus și ea la dispoziția Statului și s-a îndatorat să-i suporte cheltuielile militare și luxul exorbitant. Proiectele megalomane ale Bisericii și Statului aveau nevoie de fonduri. Când taxele, daniile și birurile n-au fost suficiente, Biserica a inventat rușinoasa practică a „indulgențelor“.

După ce Roman-Catolicismul și-a consolidat puterea în Evul Mediu, ereticii, adică orice cetățeni care nu se aliniau cu dorințele, nu întotdeauna biblice, ale Bisericii oficiale, au început să fie priviți ca „inamici ai societății.“ Din dorința de a apăra unitatea ideologică a „creștinătății“, biserica romano catolică, prin papa Grigore al IX-lea, a instituit în anul 1231 „Inchiziția“. Numele acestei instituții

derivă de la verbul *inquirō*, (a cerceta cu deamănuntul, a constata), ceea ce spune că Inchiziția nu aștepta plângerile cetățenilor, ci lua inițiativa depistării și pedepșirii celor „vinovați” față de Biserică.

Inchiziția a funcționat mai mult în țările din sudul Europei, în special în Spania. Papa Sixtus IV a instituit Inchiziția spaniolă în 1478, și a folosit-o drept instrument de luptă împotriva evreilor și musulmanilor din Sevilla, Aragon și Catalonia. Aproximativ 2.000 de persoane au fost arse pe rug.

O altă formă a Inchiziției a fost Inchiziția Romană, înființată în anul 1542 de papa Paul al III-lea pentru combaterea protestantismului.

Oricât ar părea de straniu, Biserica Romano-Catolică nu a renunțat formal la Inchiziție decât în 1908, prin reorganizarea ecleziastică produsă sub papa Pius al X-lea. Dar nici până azi (1997), Biserica Romano-Catolică nu a condamnat Inchiziția ca instituție criminală. Și cum ar putea să o facă atâta vreme cât Inchiziția a beneficiat de binecuvântarea unor papi socotiți până astăzi ca fiind „infașibili”?

Cum a fost posibil ca Biserica să terorizeze și să chinuiască ?

Bineînțeles că autoritățile au căutat un suport în textul Bibliei și s-au făcut că l-au găsit într-un pasaj din scrierile apostolului Pavel. Indignat de apatia bisericii din Corint în probleme legate de morală (în acel caz: incest), Pavel le-a scris foarte categoric și solemn: „Cât despre mine, măcar că n-am fost la voi cu trupul, dar fiind de față cu duhul, am și judecat, ca și când aș fi fost de față, pe cel ce a făcut o astfel de faptă. În Numele Domnului Isus, voi și duhul meu, fiind adunați laolaltă, prin puterea Domnului nostru Isus, am hotărât ca un astfel de om să fie dat pe mâna Satanei, pentru nimicirea cărnii, ca duhul lui să fie mântuit în ziua Domnului Isus” (1 Cor. 5:3-5).

Textul vorbește despre gravitatea faptei comise și despre grozăvia pedepsei pe care o va aplica providența divină asupra unui astfel de om, dar nu spune în nici un fel că un astfel de păcătos trebuie dat „pe mâna bisericii sau Statului pentru nimicirea trupului”. Ar fi tare interesant să aflăm cu care dintre cele două

instituții sociale a fost identificat, în interpretarea greșită de atunci, ... Satan, executorul pedepsei divine.

Cum a funcționat Inchiziția?

Din cauza valurilor de opoziție ridicate în fața abuzurilor Bisericii din secolul XIII, „creștinătatea“ a instituit „tribunale“ unde persoanele învinuite sau bănuite de „erezii“ erau cercetate și pedepsite.

La sosirea într-un anumit district, judecătorii, ajutați sau doar asistați de episcopi și de autoritățile de stat locale, anunțau imediat o perioadă de 30 de zile de grație în care toți ereticii puteau veni de bună voie să-și mărturisească singuri greșelile. La sfârșitul acestor 30 de zile, începea judecata celor vinovați care n-au vrut să recunoască de bună voie. Numele denunțătorilor era ținut secret, dar învinuitului i se permitea să pună la dispoziția tribunalului o listă cu numele celor pe care și-i știa dușmani. Denunțul acestora nu era, de regulă, luat în seamă. După practicile vremii, judecătorii aveau dreptul să folosească tortura pentru a obține „mărturisire“ din partea acuzatului.

Cât de „creștină“ a fost această instituție se vede și din faptul că oricine avea acasă o copie a Bibliei era pasibil de pedeapsa cu moartea.

În cadrul unei ceremonii foarte elaborate, numită „sermo generalis“ sau „auto-da-fe“, lumea adunată afla numele celor găsiți vinovați și aceștia erau pedepsiți, cu pedepse variind de la amenzi și excomunicare până la închisoare pe viață, confiscarea tuturor averilor sau chiar arderea pe rug. Pentru că învățătura bisericii le interzicea clericilor să participe la vărsarea de sânge, cele mai severe pedepse erau aplicate de reprezentanții puterii politice locale. (Tot așa cum Sinedriul l-a dat pe Domnul Isus pe mâna romanilor.)

Dacă în celelalte provincii Inchiziția era deasupra tuturor autorităților laice și nu dădea socoteală decât papei, în Spania, ea a fost subordonată direct regelui Ferdinand și reginei Izabela. Cruzimea pedepselor aplicate în Spania l-a făcut să se revolte chiar și pe papa de la Roma.

Bineînțeles că Inchiziția a fost folosită adesea doar ca paravan pentru luptele politice și pentru „aranjarea unor răzbunări personale.“ Chiar și cei mai sinceri inchizitori au fost duși uneori în eroare de zelul exaltat al turnătorilor vigilenți și de exagerările fanatice ale mulțimii însetate de senzații tari. Enciclopedia Compton spune că:

„Luată ca un tot, Inchiziția a fost un produs natural și logic al vremii. În acele zile, Biserica și Statul erau unite până la identificare, iar ereziile erau considerate delictе îndreptate împotriva amândurora, demne să fie puse la stâlpul infamiei alături de trădare și de anarhie.“

Giordano Bruno și Galileo Galilei (nume cu ecoul Galileii Nou Testamentale) sunt doar două din personalitățile mai cunoscute care s-au găsit în șirul celor care au avut mult de suferit de pe urma Inchiziției.

Inchiziția și politica „indulgențelor“ l-au scandalizat din cale afară pe un călugăr german, numit Martin Luther. Timp de câțiva ani, el protestase în van condamnând faptul că unii preoți colindau țara și vindeau „indulgențe“ (certificate de iertare a anumitor păcate) pentru bani care se vărsau apoi în visteriile nesătule ale papalității. Luther intuise foarte bine că o astfel de „iertare“ împietrea de fapt inima oamenilor și permanentiza starea lor de păcat.

Posibilitatea cumpărării „indulgențelor“ închidea oamenilor calea spre adevărata pocăință și iertare. Picătura care a făcut ca paharul răbdării lui Luther să dea pe afară a fost în special activitatea scandaloasă a unui călugăr numit Johan Tetzel. Folosind un limbaj foarte vulgar, Tetzel striga cât îl ținea gura: „Am indulgențe pentru orice păcat. Chiar și dacă ați fi necinstit-o pe fecioara Maria, pot să vă vând iertare. Veniți și cumpărați!“

Pe data de 31 octombrie 1517, Martin Luther a afișat public pe ușa bisericii din Wittemberg cele nouăzeci și cinci de teze din care s-a născut Reforma, la umbra căreia s-a furișat în societate „Renașterea“ (pornită de fapt prin secolul XVI).

Odată cu „Renașterea“ a revenit în arena publică și gândirea filosofică liberă. Atunci, cei care au oftat sub persecuția creștinismului se Stat impus întregii societăți, au „explodat“ în revoluțiile „populare“ și „democratice“. Dreptul divin ale aristocrațiilor și familiilor monarhice a fost contestat și abolit în numele dreptului maselor populare majoritare.

Ca termen, „Renașterea“ aparține teologiei creștine, dar numai creștină n-a fost. Aici n-a fost nimic din „nașterea din nou“ propovăduită de Christos. „renașterea“ umanistă a fost un termen codificat, însemnând negarea a tot ceea ce a însemnat „creștinism în lumea Evului Mediu“ și inițierea unei reveniri la valorile „precreștine“ ale lumii grecești și romane. Chiar și numirea de „Ev Mediu“ sugerează sau subliniază „o perioadă de timp aflată între alte două perioade. În suprastructura socială, numirea de „Ev Mediu“ simbolizează, o pierdere de timp în Evul dominat de înțelepciunea creștină, și necesitatea reluării înțelepciunii păgâne de odinioară. În politică și administrație, locul dinastiilor regale cu „drept divin“, au reapărut „senatul“ și parlamentele specifice „democrației din „polisul“ grec și imperiul roman.

Prin umanism și socialism, lumea modernă se reorganizează în structurile europene așezate pe vatra străvechiului imperiu roman. Învins temporar de creștinismul viu și revelat al nădejzii în Împărăția care va veni“, Imperiul revine astăzi în forță, mai ambițios și mai orgolios ca oricând. Scoaterea oricărei referințe la moștenirea creștină din Constituția Europei unite este numai un exemplu al acestei atitudini intransigente.

Abandonarea Evangheliei revelate, a lăsat mintea oamenilor să hoinărească iar pe câmpiile Elisee ale filosofiei omenești.

În tradiția Occidentală „filosofii moderni“ sunt cei care au apărut după Renaștere, dar au activat înainte de secolul XIX, acoperind deci perioada dintre 1600 - 1800 d. Ch. Această epocă este adesea împărțită în două subperioade: cea a filosofilor moderni timpurii și cea a așa numitei „filosofii iluministe“. Din prima fac parte exponenții a două scoli rivale de gândire: „raționaliștii“ (Rene Descartes, Baruch Spinoza și Gottfried Leibniz) și

„empiriciștii“ (Thomas Hobbes, John Locke, George Berkeley și David Hume). Esența diferențelor dintre acești gânditori care au lepădat „revelația Scripturilor“, a fost metoda epistemologică, metoda de cunoașterea adevărului. Perioada „iluminismului“ s-a concentrat mai ales asupra aspectelor de etică și de organizare politică a societății. Ei au întreținut iluzia că omul este bun din naștere, dar corupt de mediu și de lipsa de educație. Strădania lor a fost să schimbe ordinea socială, în așa fel încât masele populare rămase în urmă să beneficieze de schimbările calitative aduse prin „iluminarea cultural științifică“. Printre promotorii aistei școli îi putem enumera pe: John Locke, Jean-Jacques Rousseau, Voltaire, Pierre Bayle, Denis Diderot, Adam Smith și David Hume.

Perioada așa-numitei „filosofii moderne“ este considerată în general încheiată cu foarte influenta și mult răspândita filosofie a lui Immanuel Kant.

Trecerea de la evul creștin la veacul umanist a reprezentat „un scenariu mai vital și mai creator pentru formarea omului universal“ (Zbigniew Brzezinski). Acest „om universal“ (Homo universale), L-a înlocuit pe Isus Christos ca model de viață și a devenit noul ideal al umanității. Făptura umană a fost așezată în centrul noului univers filosofic, devenind „măsura tuturor lucrurilor“.

În planul trăirilor umane, renunțarea la creștinism și revenirea la filosofii precreștine a însemnat o victorie a „omului exterior“ și activ asupra „omului interior“ și pasiv și o victorie a rațiunii asupra credinței. Deviza „Ilumiștilor“, responsabili atunci și acum de majoritatea lucrurilor care se petrec în lume, a fost „La supremacy de la Rezon“, domnia absolută a rațiunii. Emanuel Kant a încercat să publice un document de bun simț numit „Critica rațiunii pure“, dar glasul lui s-a pierdut repede în noaptea spiritual care se lăsase lăsat peste omenire.

...măcar că au cunoscut pe Dumnezeu, nu L-au proslăvit ca Dumnezeu, nici nu I-au mulțumit; ci s-au datat la gânduri deșarte, și inima lor fără pricepere s-a întunecat. S-au fâlit că sunt înțelepți și au înebunit, și

au schimbat slava Dumnezeului nemuritor într-o icoană care seamănă cu omul muritor, ... căci au schimbat în minciună adevărul lui Dumnezeu, și au slujit și s-au închinat făpturii în locul Făcătorului, care este binecuvântat în veci! Amin! (Romani 1: 21-25)

Esența curentelor filosofice născute după Renaștere a fost îndepărtarea de Dumnezeu și încercarea de a crea un om mai bun și condiții mai bune pentru el prin puterile proprii. „Prometeu“, omul care a furat zeilor focul a devenit emblematic pentru tendințele generale, el însuși fiind doar o replică la scară a maleficului Lucifer care s-a ridicat împotriva lui Dumnezeu și care le-a propus celor dintâi oameni, Adam și Eva, o alternativă nesupusă ascultării de porunca divină.

De la Renaștere și până astăzi, filosofia și cultura au trecut prin câteva etape numite semnificativ:

Iluminism, clasicism, etc., capitalism, socialism, comunism, post-modernism haotic. Astăzi se lucrează pentru instaurarea unei „noi ordini mondiale“. Creatura nu mai are răbdare cu Creatorul și s-a hotărât să preia idea unei împărății a tuturor oamenilor prin strădania propriei. La scara planetară, omenirea repetă greșeala evreilor. Israelii le-a plăcut idea lui Dumnezeu de a-I face o împărăție, dar n-au vrut să mai aștepte venirea Împăratului divin, ci au cerut să li se dea voie să-și aleagă un împărat dintre ei. Cărțile împărățiilor sunt cronicile acestor încercări nereușite.

Vindecați de „tratamentul“ robiei babiloniene, evreii n-au mai vrut niciodată să aleagă un împărat uman. Chiar și pe Christos L-au omorât pentru că se făcea, așa cum a rezumat în batjocură Pilat „Împăratul Iudeilor“. Eșecul societății medievală a fost datorat tot acestei tendințe de a avea „împărați creștini“ care să conducă societatea.

Curente filosofice care repetă experiențele Eclesiastului

„Ce a fost va mai fi, și ce s-a făcut se va mai face; nu este nimic nou sub soare. Dacă este vreun lucru despre care s-ar putea spune: «Iată ceva nou!» de mult lucrul acela era și în veacurile dinaintea noastră.“

Eclesiastul 1:9-10

O incursiune în istoria filosofiei ne confirmă această părere a lui Solomon. Oameni care n-au învățat nimic din pățaniile lor au fost condamnați să le repete pe pielea lor. Societatea modernă evoluează în limitele cercurilor vicioase descrise de Cercetătorul de altă dată. Pentru ilustrare, iată câteva scurte caracterizări ale unor curente filosofice din ultimele veacuri. Îmi place să-i numesc pe acești „căutători“ după adevăr „solomonei“. M-aș bucura și mai mult dacă și ei ar avea o vreme a „întoarcerii“ la Dumnezeu.

Materialul de mai jos este contribuția personală a lui Daniel Fărcaș, din Oradea, doctor în filosofie, cu studii la Sorbona, Franța și căruia îi mulțumesc și pe această cale în numele tuturor cititorilor.

Nilismul

Termenul nihilism derivă din vocabula latină *nihil*, care înseamnă „nimic“. Adepții acestei opțiuni filosofice susțin că *nu există nimic* sau mai precis că *nu există nimic dincolo* de lumea noastră vizibilă, palpabilă sau investigabilă prin rațiune; or, că nimic nu există *în sens absolut*.

Termenul „nihilism“ a fost monetizat de scriitorul rus Ivan Sergheevici Turgheniev în romanul *Părinți și copii* (1862), în care sunt prezente personaje de natură nihilistă, fără ca romancierul să își exprime adevărată față de opțiunea filosofică acestora. Din punct de vedere istoric, părintele nihilismului este filosoful german Friedrich Nietzsche (1844-1900).

Nihilismul este însă un curent polimorf, care se manifestă sub diverse variante și nuanțe. Iată câteva dintre ele:

Nihilismul ontologic sau **metafizic** contestă faptul că lumea există. Altfel spus, în această concepție, lumea exterioară nu are decât consistența visului (suntem însă tentați să credem că ea există, așa cum credem că lucrurile și personajele pe care ni le reprezentăm în vis sunt reale). Acest tip de nihilism este destul de rar întâlnit în rândul filosofilor. În schimb, în religie, budismul este o formă de nihilism ontologic, în măsura în care susține că lumea este alcătuită din astfel de fantasmе care deturneză sufletul de la preocupările spirituale; vraja iluziilor de care are parte sufletul trebuie ruptă pentru ca acesta să ajungă în Nirvana (adică... în Neantul absolut); Nirvana nu este comparabilă cu paradisul creștin: Nirvana este vacuitatea absolută și dispariția eului individual (personal¹). Doctrina *vacuității* (a lipsei de esență a lucrurilor) este așadar una din învățăturile centrale ale gândirii budiste.

O formă particulară de nihilism ontologic este ateismul, care neagă existența unui principiu al existenței care transcende lumea. În același fel, materialismul neagă faptul că există altceva decât lumea materială (a se vedea materialismul marxist, de pildă).

Cea mai cunoscută formă de nihilism este probabil **nihilismul moral**. Nihilismul moral contestă existența unor valori etice

¹ Desigur, termenul de persoană, specific gândirii creștine, nu caracterizează suficient tradiția budistă.

absolute. Altfel spus, niciun sistem etic nu este absolut. Dacă până în secolul al XIX-lea filosofii credeau, fără excepție, în valori absolute (Binele, Frumosul, Adevărul), cu Friedrich Nietzsche valorile sunt puse sub semnul întrebării. Într-o lume în care cei puternici (stăpânii) îi asupresc pe cei slabi (sclavii), aceștia din urmă, lipsiți de forța de care dispun asupritorii, încearcă să își manifeste superioritatea imaginând sisteme de morală, în care asupritorii sunt întotdeauna răi (deci inferiori), iar cei asupriți sunt, cel mai adesea, buni (deci superiori). În viața de apoi, cei buni (și asupriți) vor fi stăpâni, iar cei răi vor fi pedepsiți (în acest fel, crede Nietzsche, cei slabi se răzbuună *symbolic* și deci *imaginar* pe asupritorii lor). Așadar, pentru Nietzsche, valorile morale (și, în general, sistemele etice) sunt construcții teoretice ale „oamenilor slabi“, care încearcă să își compenseze slăbiciunea. Pentru Nietzsche, creștinismul este cazul exemplar al de „morală de sclavi“. În general, Nietzsche atrage atenția asupra faptului că lumea (universul, deci) este în esența sa *tragic*, pentru că omul este neputincios în fața realității, în fața absurdului existenței, poezii tragici greci – Eschil, Sofocle și Euripide – fiind astfel dintre puținii care au avut curajul să recunoască acest tragism fundamental al lumii (cf. *Nașterea tragediei*); în schimb, religia (în special cea creștină) și filosofia europeană (care crede în ordine, Bine și Adevăr) sunt, în concepția filosofului german, încercări de a crea iluzia că lumea este ordonată și că ea are un sens.

Celebra teză a lui Nietzsche „Dumnezeu a murit“ (*Gott ist tot*), formulată în volumul *Știința voioasă*, contestă nu atât existența lui Dumnezeu, ci relevanța Dumnezeului creștin, purtător (și garant) al valorilor absolute de Adevăr, Bine și Frumos. Pe urmele lui Nietzsche, cultura europeană din zilele noastre nu mai caută nici adevăruri ultime (religiei i se contestă dreptul de a pretinde accesul la adevăruri absolute), nici frumosul estetic (după nihilism, estetica s-a acomodat cu urâtul artistic), nici binele moral (ci eventual binele juridic ori social, care ține de convențiile diverselor sisteme de drept). Nihilismul este, deci, o veritabilă „dezvrăjire a lumii“ (în urma nihilismului, lumea își pierde total aura de mister pe care o

are în ochii celui care o vede drept creație a unui Dumnezeu bun și atotputernic).

În general, în siajul gândirii lui Nietzsche, se poate vorbi despre un **nihilism axiologic** (care neagă nu doar valorile etice, ci, în genere, orice presupusă valoare absolută), care și-a făcut apariția la începutul secolului al XX-lea. Este vorba aici în special de noile curente artistice – dadaismul, suprarealismul, cubismul –, care neagă concepția tradițională despre frumos.

Nihilismul gnoseologic (sau **cognitiv**) susține că nu putem cunoaște adevărurile ultime ale lumii. Nihilismul gnoseologic îmbracă diverse forme teoretice, ca de exemplu: **filosofia pozitivă** (al cărei inițiator este Auguste Comte, părintele sociologiei, care considera că religia este forma de cunoaștere care corespunde „copilăriei” umanității, formă înlocuită în vremurile moderne de către știință); **agnosticismul** este una dintre formele cele mai răspândite de nihilism; spre deosebire de ateism, care nu crede în existența lui Dumnezeu, agnosticul admite că Dumnezeu poate să existe și poate la fel de bine să nu existe, însă oamenii, datorită capacităților lor limitate de cunoaștere, nu vor putea cunoaște niciodată dacă Dumnezeu există sau nu.

Citate și exemple:

Nietzsche: „Dumnezeu a murit” (*Gott ist tot*) (cf. *Știința voioasă*, §108 §125).

„Un nihilist este un om care gândește despre lume, așa cum este ea, că nu ar trebui să fie, iar despre lume, așa cum ar trebui să fie, gândește că nu există” (cf. *Voința de putere*, §585, trad. C. Baci, București, Humanitas, 1999).

Niccolo Machiavelli (1469-1527): „Scopul scuză mijloacele” (afirmația din volumul *Principele*, devenită celebră, ilustrează foarte bine relativismul valoric propus de filosofiile nihiliste, deși istoric și cronologic, Machiavelli precede nihilismul cu câteva secole).

Cubismul în pictură este considerat drept un curent artistic care a preluat elemente din filosofia nihilistă. Printre cei mai importanți reprezentanți ai cubismului îi menționăm pe **Georges Braque** și pe **Pablo Picasso**. Pictura *Femeie cu chitară*, a lui Braque, este un exemplu de deconstruire (*anihilare*) a imaginii.

Dadaismul, fondat de André Breton, se revendică în mod explicit de la filosofia nihilistă, constituindu-se ca o veritabilă *negare* a artei tradiționale. Dadaismul este un curent cultural (literar și artistic), fondat în 1916, la Zürich, de către poetul român Tristan Tzara. Dadaismul neagă toate convențiile artistice, propunând – în materie de creație poetică – dicteul automat. În pictură, dadaismul este reprezentat de Marcel Duchamp, Francis Picabia, Ernst Max etc. Cu artiștii dadaști, arta este redusă la rizibil și la absurd, prin resemnificarea unor obiecte industriale sau de utilitate cotidiană (vezi sculptura lui Marcel Duchamp, *Fântâna*).

Reprezentanți și repere istorice:

Friedrich Nietzsche (1844-1900), teolog, filolog și filosof german, este părintele nihilismului. Lucrări principale: *Dincolo de bine și rău* (1886), *Așa grăit-a Zarathustra* (1883-1885), *Nașterea tragediei* (1872), *Voința de putere* (apărută postum, în 1906).

Mișcarea nihilistă din Rusia a fost o mișcare culturală apărută în jurul anului 1860. A fost o mișcare contestatară de factură anarhistă, care se opunea oricărei autorități și practica asasinatul politic (a se vedea asasinarea țarului Aleksandr II, în 1881). În această mișcare își are rădăcinile **mișcarea Narodnicistă** (sau **Narodniky**). Imaginea nihilistului rus apare în scrierile romancierilor din sec. al XIX-lea, precum Turgheniev și Dostoievski.

Gianni Vattimo (n. 1936). Lucrări principale: *Aventurile diferenței. Filosofia după Nietzsche și Heidegger* (1980); *Sfârșitul modernității: nihilism și hermeneutică în epoca post-modernă* (1985); *După moartea lui Dumnezeu* (2006; împreună cu John D. Caputo).

Thomas J.J. Altizer (n. 1927) a preluat, în teologie, tema nihilistă a „morții lui Dumnezeu“. Lucrări principale: *Evangelia ateismului creștin* (1966); *Nouă Evanghelie a ateismului creștin* (2002). O critică a teologiei morții lui Dumnezeu așa cum este ea prezentată de Altizer a fost formulată de John Warwick Montgomery, în volumul *Sinuciderea Teologiei creștine* (1970).

În anii '80 ai secolului al XX-lea, anumite organizații care susțin muzica *heavy metal* sau *extreme metal* se revendică de la filosofia nihilistă.

Postmodernismul și **poststructuralismul** sunt curente filosofice și culturale din a doua parte a secolului al XX-lea, care se află în trenea nihilismului lui Nietzsche.

Existențialismul

Existența precede esența. Această formulă lapidară este definitorie pentru o mare parte dintre gânditorii existențialiști. Ea spune că, înainte de *a fi ceva anume*, ființa umană *este* pur și simplu (adică *există*). Mai precis, omul *există*, dar ceea ce el *este* cu adevărat (adică esența sa) numai el poate decide. Libertatea lui de alegere îl face pe deplin responsabil pentru tot ceea ce face și pentru ceea ce poate el deveni.

Fondatorul existențialismului este teologul danez Søren Kierkegaard (1813-1855), însă dezvoltarea existențialismului este dublă. Ea cuprinde, pe lângă existențialismul creștin, așa-numitul existențialism ateu. O bună parte dintre gânditorii existențialiști ai sec. al XX-lea aparțin celei din urmă ramuri.

Gândirea existențialistă este jalonată de mai multe principii teoretice definitorii. Iată-le pe cele mai importante :

Mai întâi, este vorba de **libertatea de alegere** a individului, care poate decide în mod absolut pentru sine și care este responsabil fără excepție pentru toate alegerile sale. Pentru Kierkegaard, *căderea* adamică în păcat, dar și *mântuirea* sunt locuri ale exercitării libertății umane. Ca reprezentant principal al existențialismului ateu,

Jean-Paul Sartre a exprimat această libertate absolută de alegere proprie omului prin celebra teză după care *existența precede esența*: omul nu este (ceva anume), el poate să fie; omul nu are o esență (o natură prestabilită), ci el își decide propria sa identitate.

Apoi, existențialismul acordă o importanță deosebită afectivității umane (față de filosofile raționaliste, care definesc umanitatea omului cu referire la rațiune sau la intelect). Este vorba de pildă de **angoasă** (*die Angst*) – angoasa existențială! - care îl definește pe om în raport cu sine însuși și mai ales în raportarea omului la lumea în care trăiește; existențialistul nu mai *gândește* lumea, ci el o *simte*, el o *înțelege afectiv*. Angoasa este expresia libertății umane de a fi altceva decât este, de a se auto-defini și de a-și construi, în mod liber, o identitate proprie. Este vorba în egală măsură de angoasa în fața neantului, a posibilității de a nu (mai) fi. Sugestiv este, în acest sens, romanul *Greața*, a lui Jean-Paul Sartre, unde greața reprezintă dezgustul în fața existenței, dar și mirarea în fața acesteia (ceea ce implică neînțelegerea cauzelor care au produs-o²).

În al treilea rând, angoasa în fața existenței generează, pentru existențialiștii atei, sentimentul **absurdului** (asumarea lucidă a lipsei de sens a lumii). Exemplele cele mai ilustrative sunt oferite de creația literară de factură existențialistă. De pildă, Albert Camus vorbește despre absurdul muncii la care l-au condamnat zeii pe Sisif; muncile lui Sisif, absurde în sine, sunt – pentru Camus – emblema condiției umane³. De asemenea, teatrul absurd al lui Eugene Ionesco și al lui Samuel Beckett pun în scenă același absurd al existenței umane. Piesa lui Samuel Beckett, *Așteptându-l pe Godot*, este dedicată temei așteptării a unui anume Godot, personaj enigmatic. Așteptarea neîmplinită (Godot nu apare pe scenă)

² Existențialismul ateu, al cărui reprezentant este Jean-Paul Sartre, refuză explicația creaționistă a lumii, dar și ideea unei forțe transcendente fondatoare.

³ În mitologia greacă, Sisif demască una dintre aventurile extraconjugale ale lui Zeus (zeul suprem în mitologia greacă), care a răpit-o pe Egina, fiica lui Asopos. Pedepsa pe care a primit-o pentru această îndrăzneală a fost aceea de a rostogoli o piatră înspre vârful unui munte, pentru ca, ajunsă în vârf, să se rostogolească din nou la vale, Sisif urmând să reia de la început întreaga caznă. Pentru Camus, „muncile lui Sisif“ sunt simbolul absurdului vieții umane, a omului care sfidează orice poruncă divină. Totuși, Camus crede că omul trebuie să își găsească fericirea sumând absurdul și sfidându-i pe zei.

descrie condiția umană, absurdă în afara revelației (așteptarea lui Godot ar putea fi așteptarea lui Dumnezeu (*God*)).

Ca orice curent filosofic, existențialismul nu este o mișcare omogenă. Așa cum am arătat, distingem două linii mari de dezvoltare existențialiste. Prima, este existențialismul creștin, care vorbește despre libertatea umană de a alege și despre responsabilitatea față de alegerile personale înaintea lui Dumnezeu; despre absurdul vieții omului căzut și despre nevoia de mântuire prin Christos; despre importanța „saltului credinței”. Reprezentanții principali ai existențialismului creștin sunt: Søren Kierkegaard (protestant), Miguel de Unamuno, Gabriel Marcel (ambii catolici), dar și o serie de teologi protestanți de factură liberală (Paul Tillich, Paul Ricœur).

Cealaltă linie de dezvoltare existențialistă este cea atee, reprezentată în principal de Albert Camus și Jean-Paul Sartre.

Citate

Albert Camus: „Omul e singura creatură ce refuză să fie ceea ce este“ (cf. *Omul revoltat*, 1951, trad. L. Holuță, Sophia, 1994, p. 19).

„Dacă Dumnezeu există, totul depinde de El, și noi nu putem face nimic împotriva voii Sale. Dacă nu există, atunci totul depinde de noi“ (cf. *Mitul lui Sisif*).

„Lupta însăși cu înălțimile este destul ca să umple o inimă de om. Trebuie să ni-l închipuim pe Sisif fericit“ (cf. *Mitul lui Sisif*).

Emil Cioran: „– Ce faceți de dimineață până seara? – Mă suport“ (cf. *Despre neajunsul de a te fi născut*, trad. F. Sicoie, București, Humanitas, 1995, p. 42).

„În orice parte ai apuca, nu dai decât de Dumnezeu“ (cf. *Amurgul gândurilor*, București, Humanitas, 1994, p. 164).

„Inima lui Iisus a fost perna creștinilor. Ah! cum îi înțeleg pe acei mistici ce doreau a adormi pe ea!... Dar îndoielile nu mă pot duce mai departe de umbra inimii Lui! Singurul meu adăpost sunt umbrele cerești“ (cf. *Lacrimi și sfinți*, București, Humanitas, 1995, p. 9).

„Nu există niciun mijloc de a *demonstra* că e de preferat să fii decât să nu fii“ (cf. *Demiurgul cel rău*, trad. I. Bădescu, București, Humanitas, 1996, p. 126).

Reprezentanți și repere istorice:

Søren Kierkegaard (1813-1855) este părintele existențialismului. Teolog protestant, Kierkegaard a rămas interesat, în toate scrierile sale, de existența umană în orizontul revelației. Scrierile sale reprezentative sunt: *Sau... sau...* (1843); *Teamă și cutremurare* (1843); *Fărăme filosofice sau Un pic de filosofie* (1844); *Conceptul de angoașă* (1844); *Școala creștinismului* (1850).

Franz Kafka (1883-1924) este un scriitor de limbă germană de origine evreiască, născut la Praga în vremea în care Cehia făcea parte din Imperiul Austro-Ungar. Operele sale principale sunt: *Procesul* (1912); *Metamorfoza* (1915).

Gabriel Marcel (1889-1973) este un existențialist creștin, de nuanță catolică. Dintre volumele sale amintim: *Jurnal metafizic* (1927); *Homo viator* (1945); *Omul problematic* (1955).

Martin Heidegger (1889-1976). Filosof german, Heidegger este fondatorul fenomenologiei existențialiste. Opera sa principală este *Ființă și timp* (1927). A influențat o serie de teologi ai secolului al XX-lea, precum **Rudolf Bultmann** (1884-1976) și **Paul Tillich** (1886-1965), dar și pe teologul catolic **Karl Rahner** (1904-1984).

Albert Camus (1913-1960) este filosof, eseist și romancier francez. Romanele sale principale sunt: *Străinul* (1942); *Ciuma* (1947); *Căderea* (1956). Opera sa teoretică include câteva eseuri celebre, precum *Mitul lui Sisif* (1942) și *Omul revoltat* (1951).

Eugene Ionesco (1909-1994), născut la Slatina, este cunoscut în principal pentru opera sa dramatică. Este unul din reprezentanții cei mai notorii ai „teatrului absurdului“. Opere principale: *Cântăreața cheală* (1951); *Lecția* (1951); *Scaunele* (1952); *Uciugaș fără simbric* (1959); *Rinocerii* (1959); *Regele moare* (1962).

Samuel Beckett (1906-1989) este un dramaturg de origine irlandeză. Este cunoscut în primul rând pentru piesa *Așteptându-l pe Godot* (1952), scrisă în limba franceză.

Emil Cioran (1911-1955) este un gânditor existențialist de origine română, stabilit la Paris. A scris: *Lacrimi și sfinți* (1937); *Tratat de descompunere* (1949); *Silogisme amărăciunii* (1952); *Ispita de a exista* (1956); *Demiurgul cel rău* (1969); *Despre neajunsul de a te fi născut* (1973).

Materialismul

Materialismul este doctrina filosofică care susține că nu există decât materia și că întreaga realitate constă în transformări ale materiei. Altfel spus, dincolo de lumea materială, cognoscibilă prin cele cinci simțuri și analizabilă rațional, nu mai există nimic; existențele spirituale – suflet, îngeri, Dumnezeu etc. – sunt negate în mod vehement de filosofii materialști. Din acest motiv, se consideră că materialismul se află în antagonism cu idealismul (opțiune filosofică care consideră că principiile ultime ale lumii sunt de natură nematerială, ideală, rațională sau chiar spirituală).

Primele forme de materialism sunt atestate la câțiva filosofi presocratici, precum Leucip și Democrit, care credeau că lucrurile sunt compuse din atomi⁴ (adică din entități indivizibile, ultime). Alți gânditori presocratici greci credeau că întregul univers este transformarea unei singure materii primordiale, precum apa (pentru Thales din Milet) sau focul (pentru Heraclit din Efes).

Materialismul atomist al lui Leucip și Democrit a fost preluat, în epoca elenistă, de către Epicur. Pentru că omul este o ființă materială, moartea sa înseamnă dezintegrarea trupului, motiv pentru care, crede Epicur, omul nu trebuie să se teamă de sfârșitul vieții; în plus, pentru Epicur, teama de moarte are două cauze principale: ideea existenței zeilor și cea a nemuririi sufletului. Epicur nu contestă existența zeilor, dar crede că aceștia sunt ființe

⁴ Termenul „atom” nu are, la filosofii greci, sensul pe care îl va cunoaște în fizica modernă.

materiale, imense, dar și muritoare (tocmai pentru că sunt ființe materiale); cât despre suflet, acesta nu poate fi nemuritor – crede Epicur –, pentru că sufletul nu poate fi decât material și se destramă odată cu trupul. În consecință, afirmă Epicur, nu trebuie să ne temem de moarte. Ideile lui Epicur au fost preluate, în literatura latină, în poemul *Despre natură*, al lui Lucrețiu. Cu epicurianismul, intră pe scena ideilor filosofiiile *hedoniste*, care afirmă că scopul vieții este plăcerea (*hedone* înseamnă în gr. „plăcere“).

Karl Marx este cel dintâi reprezentant marcant al materialismului modern. Este vorba, la el, de un *materialism istoric* sau *dialectic* pentru că, alături de contestarea oricărui principiu transcendent, divin și spiritual al lumii, Marx face din om un *făuritor* de istorie: omul transformă istoria prin muncă; în plus, întreg angrenajul istoriei este pus în mișcare de lupta de clasă (lupta dintre clasa celor oprimați și clasa opresorilor). Altfel spus, istoria este rezultatul luptei de clasă pentru deținerea mijloacelor de producție (adică are în vedere mobiluri exclusiv materiale). În numele materialismului pe care îl practică, marxismul se constituie drept un adversar al oricărei credințe religioase.

Desigur, în științele vieții, corespondentul luptei de clasă este lupta pentru supraviețuire, responsabilă – în biologia lui Darwin – de evoluția speciilor de la forme de organizare biologică simple la forme mai complexe. Așadar, darwinismul încearcă să explice *materialist* apariția și dinamica vieții.

Mai recent, prin extensie, consumerismul din societatea contemporană poate fi considerat o formă de materialism, în măsura în care valorile sunt redefinite în funcție de posesiunile pecuniare și... *materiale*. Materialismul consumerist reprezintă un o nouă formă de *hedonism*.

Citate

Epicur: „Obișnuiește-te cu ideea că moartea nu este nimic pentru noi, pentru că orice bine și orice rău constau în senzație și pentru că moartea este suprimarea senzațiilor noastre“ (cf. *Scrisoare către Meneceu*).

„(...) plăcerea este începutul și sfârșitul vieții fericite. (...) nu înțelegem prin aceasta plăcerile desfrâului, nici cele legate de bucuria materială, (...) plăcerea pe care o avem în vedere este caracterizată de absența oricărei suferințe corporale și a tulburărilor din suflet“ (cf. *Scrisoare către Meneceu*).

Karl Marx: „Religia este suspinul creaturii oprimate, inima unei lumi fără inimă, tot așa cum este spirit al unei condiții fără spirit. Este opiu pentru popor (*Die Religion... ist das Opium des Volkes*). Abolirea religiei ca fericire iluzorie a poporului este necesară pentru fericirea lui reală“ (cf. *Contribuții la critica filosofiei dreptului a lui Hegel*).

Reprezentanți și repere istorice

Leucip (460-370 î. Chr.) este fondatorul materialismului atomist grec.

Democrit din Abdera (460-371 î. Chr.) este un alt atomist grec. Din scrierile lui Democrit, ca și din cele ale lui Leucip, ni s-au transmis doar câteva fragmente (în general, citate din scrierile unor autori târzii).

Epicur (342(341)-270) reia atomismul lui Leucip și Democrit, formulând consecințele etice ale acestuia. Dintre scrierile lui ne-au rămas doar trei scrisori, deosebit de importante pentru înțelegerea hedonismului epicurian: *Scrisori către Herodot*, *Scrisori către Pytole* și *Scrisoare către Meneceu*.

Lucrețiu (98-54 î. Chr.) este un scriitor latin de inspirație epicureică, autor al poemului filosofic *Despre natură* (*De rerum natura*).

Karl Marx (1818-1883) este un filosof și economist german, fondator al materialismului modern. Marxismul stă la baza filosofiilor politice socialiste și comuniste. Și-a obținut doctoratul cu o teză despre materialismul grecesc (*Diferențe între filosofia naturii la Democrit și Epicur*). Lucrarea sa de referință este *Capitalul*.

Friedrich Engels (1820-1895) este un gânditor socialist german și prieten al lui Karl Marx, împreună cu care a publicat, în 1848, *Manifestul partidului comunist*.

Adaug materialului produs de Daniel Fărcaș o scurtă prezentare a „Fatalismului“.

Fatalismul

Dicționarul definește această concepție astfel: FATALISM s. n. concepție filozofică sau religioasă potrivit căreia totul în lume și în societate, întreaga desfășurare istorică a evenimentelor, a vieții este predeterminată de o forță implacabilă. (fr. fatalisme)

Fatalismul este felul omului leneș de a accepta evitabilul. Atunci când vorbim despre libera voință sau despre puterea voinței umane înțelegem că există diverse teorii referitoare la cosmologie și antropologie pe care le-am putea aduna sub titlul „determinism“. În principal, determinismul învață că deciziile pe care le iau ființele umane, decizii despre care am crede că izvorăsc din propriile noastre dorințe și din propriile noastre alegeri, sunt de fapt determinate de ceva din afara noastră. Determinismul pur naturalist neagă orice realitate a liberei voințe umane.

Auzim despre diverse forme de determinism menționate și discutate în conversații. Una dintre ele este „fatalismul“. Nu cred că există prea multe persoane, poate nici una, în societatea noastră de azi care să creadă în fatalism în sensul lui clasic. Termenul „fatalism“ vine din mitologia antică în care erau prezentate, pe lângă zei, zeițe, muze și așa mai departe, și „ursitoarele“, niște zâne capricioase și neastâmpărate care torturau ființele umane fără să le ceară acordul. De acolo a venit ideea de soartă neîndurătoare, stabilită mai dinainte, peste care nimeni nu are vreun control. Ideea de âarma, soartă sau destin este ceva ce unii oameni spun că e hotărât de mersul stelelor pe cer, cum ar spune astrologii. Dispoziția ta, comportamentul tău, succesul tău în ziua de azi este hotărât de

conjuncția planetelor una cu cealaltă și de semnul nașterii tale. În fiecare zi, oamenii citesc horoscoapele care apar în ziare ca să vadă ce le pregătește soarta pentru următoarele 24 de ore. Însă aceasta e o formă naivă de determinism care învață că soarta sau destinul nostru e hotărât de stele sau de spirite neastâmpărate și diabolice, sub-zeități care se joacă cu viețile noastre.

Forme mai sofisticate de determinism sunt acelea referitoare la concepția mecanicistă despre univers, care argumentează că tot ce se întâmplă în univers se întâmplă în conformitate cu cauze naturale fixe care operează asemenea unei mașini. Acestea lucrează implacabil iar noi suntem, ca să spunem așa, victimele acestor factori fizici care ne determină existența. Chiar și gândurile noastre, sentimentele noastre, speranțele noastre, toate pot fi reduse, într-o analiză finală, la reacții chimice care au loc în trupurile noastre sau la influența hotărâtoare pe care o are societatea din jurul nostru.

Ne amintim de cartea lui Menninger, scrisă cu câțiva ani în urmă și intitulată „Ce s-a întâmplat cu păcatul?” La scurtă vreme după publicarea cărții, un binecunoscut avocat a prezis că în viitorul apropiatuciderea nu va mai fi considerată o crimă din cauza opiniei predominante care spune că oamenii acționează pe baza unor modele comportamentale care sunt rezultatul unor forțe fixe ce le modelează personalitatea, a influenței mediului în care trăiesc, a influenței familiei, și nimeni nu mai poate fi considerat responsabil pentru faptele lui pentru că nimeni nu e cu adevărat liber. Dacă pedepsești pe cineva pentru o crimă, fie aceasta ucidere sau furt sau orice altceva, înseamnă să tragi acea persoană la răspundere și să presupui că ea poate să răspundă, are ceva de spus în această privință și nu e doar purtată de vântul șansei. Ideea că viețile noastre sunt controlate de șansă este o altă idee foarte apropiată de determinism, oricât ar părea de irațional acest lucru, din moment ce știm că nu există șansă. Șansa nu are nici o putere pentru că nu are ființă.

Însă această idee a determinismului fizic a câștigat un avans considerabil în gândirea societății noastre, fapt ce se datorează în mare măsură științelor comportamentale și într-o măsură mai

mică este rezultatul influenței lui B.F. Skinner, care a scris o carte de succes intitulată „Dincolo de libertate și demnitate“, în care el ne spune că trebuie să ne lepădăm de orice iluzie de libertate reală pentru că suntem rezultatul net al coliziunii atomilor ce are loc fizic și deterministic împrejurul nostru. Trebuie să renunțăm la iluzia de demnitate pe care o avem atunci când ne gândim la noi înșine ca având vreo influență determinantă asupra rezultatului destinelor sau vieților noastre. Desigur, una din ironiile lucrării lui Skinner este faptul că și-a făcut timp să scrie o carte în care încearcă să îi convingă pe oameni că gândirea lor este determinată de ceea ce mănâncă, de compoziția lor biologică, nu de răspunsul la argumente logice. și totuși, el a încercat să ofere un argument logic pentru a-i convinge pe oameni că ei nu au fost niciodată convinși de argumente logice, lucru ce constituie o contradicție și se prăbușește sub propria povară. Așa cum se exprima un critic al lui Skinner, spunând: „Singurul lucru care este dincolo de libertate și demnitate este sclavia și înjosirea.“

Și totuși, aceasta e concluzia la care au ajuns mulți oameni. Aceea că libera voință este o iluzie în lumina forțelor materiei care ne controlează destinele. Iar acestea sunt forțe impersonale. Forțele naturii, fără vreo referire la Dumnezeu. Libera voință este o iluzie. E un fel de speranță irealist de optimistă că avem vreo semnificație. Pentru că e greu să ne imaginăm că fiecare decizie pe care o luăm a fost hotărâtă mai dinainte de cauze naturale și că noi nu suntem liberi cu adevărat, nu avem nici o influență asupra propriilor noastre vieți. În felul acesta suntem reduși la simple lucruri, nu mai suntem persoane care acționează și aleg, ni se ia orice speranță de demnitate. Dar, așa cum am spus, sunt unii în cultura noastră care sunt gata să facă acest pas, fiind convinși că suntem victimele determinismului naturalist. Vom privi în următoarea sesiune la relația dintre această concepție și determinismul sau hotărârea lui Dumnezeu, la modul în care Dumnezeu se relaționează la deciziile pe care le luăm.

Steven Cahn: „Fatalism este teza conformă căreia «legea logicii» este suficientă ca să demonstreze că omul nu are voință liberă, suficientă să arate că singurele fapte pe care le poate face

omul sunt tocmai faptele pe care le face, nu altele, că singurele evenimente la care poate participa sunt tocmai cele la care participă și că singurele evenimente pe care le poate el împiedica sunt cele care oricum nu erau sortite să se întâmple.“

Reprezentanți și repere istorice

Una din lucrările de referință în acest domeniu este „Fatalisme et Liberté Dans L’Antiquité Grecque: Recherches sur la Survivance De L’Argumentation Morale Antifataliste De Carneade Chez Les Philosophes Grecs et les Théologiens Chrétiens des Quatre Premiers Siècles, scrisă de Dom David Amand. O analiză a acestei cărți a apărut în The American Historical Review, Vol. 52, No. 2 (Jan., 1947), pp. 300-301, Arthur Darby Nock

Postmodernismul și postmodernitatea

Postmodernismul este, și el, o formă de nihilism. De altfel, gânditorii postmoderni se revendică de la Nietzsche. Este, la origine, un curent filosofic, însă cu extensii importante în domeniul creației literare, în arta plastică, în arhitectură etc. În schimb, termenul „postmodernitate“ (mai abstract și mai general decât „postmodernism“) sau „modernitate târzie“ desemnează o perioadă istorică care caracterizează vremea noastră, și extinsă de unii în urmă până la finele celui de-al Doilea Război Mondial⁵.

Termenul „postmodernism“ a fost folosit pentru prima oară în 1949, dar începe să fie folosit în mod curent abia din 1979, odată cu apariția volumului *Condiția postmodernă*, a filosofului francez Jean-François L’otard.

Iată principalele caracteristici ale postmodernității:

⁵ Totuși, ca epocă istorică, postmodernitatea nu desemnează în mod propriu decât Europa occidentală, Statele Unite ale Americii și alte state capitaliste ale lumii. Europa de Răsărit, intrată la sfârșitul Războiului sub dictatura comunistă, rămâne înțepenită în mentalitatea utopiilor moderne.

Mai întâi, postmodernismul polemizează cu orice încercare de a oferi o imagine globală asupra existenței și asupra sensului lumii. Așadar, orice viziune globală și coerentă despre lume trebuie să fie supusă **deconstrucției**. Marile sisteme metafizice și religioase (denumite tehnic *mari narațiuni* sau *meta-narațiuni*) ar trebui să lase acum locul diversității de perspective personale, individuale asupra lumii, care poartă numele tehnic de *micronarațiuni* (adică narațiuni personale); altfel spus..., *fiecare cu povestea lui*. În acest fel, omul nu se mai simte parte a unui angrenaj ordonat, a unei lumi coerente și a unei istorii universale, începută cu Creația și care se derulează către împlinirea sa escatologică; el este acum protagonistul propriei sale *povești* („narațiuni“), care începe cu el însuși și se termină tot cu el.

Consecința directă a acestui fapt este ideea că **nu există un singur adevăr**, ci că adevărul este multiplu. Altfel spus, fiecare om are dreptul și capacitatea de a asuma drept adevărată o anumită concepție despre lume și viață sau o anumită religie; mai mult, poate să-și creeze propria sa doctrină religioasă. Iată de ce, mișcarea New Age – formă recentă de *sincretism* –, care admite cu ușurință elemente de spiritualitate din toate religiile și culturile, poate trece drept formă de religiozitate proprie postmodernității. Mai adăugăm faptul că ecumenismul în formele sale cele mai recente, întemeiate pe ideea că unitatea religioasă se poate realiza în ciuda diferențelor doctrinare ale diverselor religii și confesiuni, este alimentat de aceeași gândire postmodernă. În acest fel, ca nihilismul lui Nietzsche, gândirea postmodernă corodează valorile tradiționale: nu mai există, pentru postmodern, Bine suprem (ci doar binele individual), nici Adevăr absolut (ci doar adevăruri particulare și circumstanțiale), nici Frumos absolut (gustul individual este măsura ultimă a valorilor estetice); și nici Revelație unică și imuabilă...

În acest fel, în al treilea rând, privat de valori comune cu semenii săi, omul postmodern se regăsește singur; **individualismul** și **derelectiunea (însingurarea)** sunt tușe necesare ale portretului omului postmodern.

Rămas singur, deposedat de credința în adevăruri absolute, fără nădejde în viața de după moarte, omul postmodern își trăiește viața pentru *aici și acum*. **Consumerismul**, interesul exagerat pentru consum și pentru cumpărături, este singura preocupare constantă a sa. Psihologia reclamei, care inoculează împreună cu informațiile despre un produs și interesul exagerat pentru plăcere și pentru satisfacerea nevoilor individuale, face din postmodernism o formă de *hedonism*⁶.

În ciuda neconcordanțelor clare dintre învățătura Bibliei și postmodernism, o serie de teologi au încercat să adapteze postmodernismul la teologia creștină. Îi amintim aici pe teologul american John D. Caputo (n. 1940) și pe teologul britanic John Milbank.

(Adaug excelentei prezentări a lui Daniel Fărcaș despre postmodernism câteva contribuții adunate din alți autori.

„Postmodernismul“ despre care se vorbește atâta în ultima vreme, la fel ca și socialismul și comunismul, este o formulă politică plantată tot în doctrina materialistă. Și se vede cât colo că Uniunea Europeană, fundamentată pe o astfel de doctrină materialistă și ateistă, lipsită de suflet și plină de vidul orgoliului ca Diavolul însuși, este un fel de nou Babilon prin care omenirea (modernă) vrea să uzurpe atributele lui Dumnezeu.

Incursiunile oamenilor de după Evul Mediu, declarat pe nedrept „creștin“ și în batjocură „întunecat“, repetă astăzi incursiunile păgubitoare făcute odinioară de genialul Solomon. Iată de ce, o reactualizare a acestei cărți și o popularizare a spovedaniei Ecclesiastului este poate cea mai bună metodă de apologie și evanghelizare creștină în societatea postmodernistă contemporană.

„Totul merge, totul este îngăduit“ în căutarea fericirii și împlinirii personale și „lipsa de adevăruri absolute“ sunt

⁶ Afirmția bogatului căruia i-a rodit țarina rezumă foarte bine întregul hedonism consumerist propriu omului postmodern: „Suflete, ai multe bunătăți străne pentru mulți ani; odihnește-te, mănâncă, bea și veseleşte-te!“ (Luca 12:19)

extraordinar de asemănătoare cu principiile păguboase care au caracterizat rătăcirile Eclesiastului.

La baza vieții creștine, de două ori milenară, se află Revelația dumnezeiască primită prin Însuși Domnul nostru Isus Christos, Mântuitorul lumii, Care a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața“ (Ioan 14,6). Iar această Revelație „rămâne aceeași peste veacuri, până la sfârșitul lumii, fiindcă ea nu se schimbă, așa cum nu se poate schimba persoana lui Christos Dumnezeu“.

În schimb, noul mod de viață la care ne invită „postmodernismul“ se fundamentează pe o „concepție autonomă“ față de lume, adică a unei lumi (fără Dumnezeu) care-și are centrul de gravitate în ea însăși - vădită îndeosebi în procesul de secularizare. Adică o lume autonomă, cu o cultură autonomă, care nu mai are în centrul ei pe Dumnezeu, ci omul. O civilizație europeană nouă, bazată pe o legislație cu un pronunțat caracter antropocentric ce nu manifestă nici un interes pentru viața spirituală a omului, pentru sufletul lui, pentru mântuirea lui.

Concepția autonomă își are rădăcinile în cultura apuseană actuală, care, la rândul-i, are o bază creștină, dar, începând cu Secolul Luminilor, s-a reconstruit centrată pe om, înlocuindu-L pe Dumnezeu cu creatura. Această cultură s-a impus pe scena europeană în conflict cu teologia apuseană, emancipându-se de sub tutela ei. Caracteristicile ei mai importante sunt:

- autonomia rațiunii umane ca rațiune liberă de orice constrângere exterioară. Prin rațiune se înțeleg mijloacele analitice și matematice prin intermediul cărora ființa umană poate ajunge la o completă înțelegere a realității și o deplină stăpânire asupra naturii în toate formele ei. Rațiunea nu se pleacă înaintea altei realități decât aceea a experiențelor. Nici Revelația divină, nici vreo tradiție, oricât de veche și nici o dogmă nu are dreptul să se interpună pe calea exercițiului ei liber;

- consideră religia ca o problemă particulară a ființei umane. Religia este definită ca o afacere de ordin privat. Între Evanghelie și cultură nu există dialog. În sfera publică, cuvântul decisiv nu-l mai are religia, ci știința. Religiiile sau confesiunile individuale pot avea

valoare numai pentru cei care le respectă ca atare, însă pretenția pentru adevăr în sfera publică o poate avea numai știința. Aceasta pentru că știința nu lucrează cu deducții scoase din Revelația divină, ci prin observarea fenomenelor și prin inducție din rezultatul observațiilor. Fiindcă știința nu se bazează pe opinii subiective ca religia, ci doar pe analize obiective, unde matematica joacă un rol esențial;

- tendința ei de a transforma paradisul ceresc într-un paradis pământesc, capabil să asigure prosperitatea și bunăstarea omului. Convins că rațiunea și știința îi vor permite să stăpânească natura, lumea nu mai apare ca un dar al lui Dumnezeu din cer, ci rezultatul triumfului final al științei și omului pe pământ. Prin emanciparea spiritului uman de presiunea dogmei, tradiției sau superstiției se poate ajunge la o creștere a cunoștinței și la o dezvoltare a tehnologiei care va duce la împrăștierea suferinței în lume, la ameliorarea condițiilor de viață ale omului, la o viață decentă și civilizată.

Cultura occidentală este ca fluviul unei civilizații hrănite de doi tributari majori, unul venind din Palestina, iar celălalt din Grecia. Evreilor le datorăm păstrarea și dezvoltarea ideii despre un Dumnezeu personal care ne-a stabilit limitele existenței prin revelarea unui con moral precis. În cuvintele Papei Pius al XI: „Când este vorba despre spiritualitate, suntem toți semiți“. Grecilor și romanilor le datorăm tradițiile umaniste care nu produs o civilizație care a unificat vatra occidentală și la care am revenit după Renaștere în literatură, artă, politică și administrație. Acest șuvoi a încurajat foarte mult cercetarea științifică. Lumea vestului este deci în esență iudeo-creștină în spiritualitate, dar greacă și romană în filosofie, tehnologie și organizarea politico-administrativă.)

Reprezentanți și repere istorice

Jean-François L'otard (1924-1998) este un gânditor francez de stânga. Lucrarea sa principală este *Condiția postmodernă – Raport asupra cunoașterii* (1979).

Michel Foucault (1926-1984) este un filosof, istoric și sociolog francez. Este autor al volumelor: *Istoria nebuniei în epoca clasică* (1961); *Cuvintele și lucrurile. O arheologie a științelor umane* (1966); *A supraveghea și a pedepsi* (1975). Scrierile sale sunt profund marcate de gândirea lui Nietzsche.

Jacques Derrida (1930-2004) este unul dintre cei mai importanți gânditori postmoderni francezi. Opere principale: *Despre gramatologie* (1967); *Vocea și fenomenul* (1967); *Scriitură și diferență* (1967).

Richard Rorty (1931-2007) este cel mai notabil gânditor post modern american. A devenit celebru grație volumului său de debut, *Filosofia și oglinda naturii* (1979).

BIBLIOGRAFIE:

Benet, William Rose, *The Reader's Encyclopedia*, New York, Thomas Y. Crowell Company, 1956.

Hersch, Jeanne, *Mirarea filozofică. Istoria filozofiei europene*, București, Humanitas, 1994, trad. Drăgan Vasile.

Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, București, Humanitas, 1999.

